

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

**Conferința științifică
INTEGRARE
PRIN CERCETARE ȘI INOVARE**

26-28 septembrie 2013

Rezumate ale comunicărilor

Științe sociale

**CEP USM
Chișinău – 2013**

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Conferința științifică

INTEGRARE
PRIN CERCETARE ȘI INOVARE

26-28 septembrie 2013

Rezumate ale comunicărilor

Științe sociale

CEP USM
Chișinău – 2013

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ

INTEGRARE PRIN CERCETARE ȘI INOVARE

Comitetul de organizare:

<i>Gheorghe CIOCANU, dr. hab., prof. univ., rector</i>	președinte
<i>Mihail REVENCO, dr. hab., prof. univ., prorector</i>	copreședinte
<i>Sergiu BĂIEȘU, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Drept
<i>Stela MILICENCO, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Sociologie și Asistență Socială
<i>Florentin PALADI, dr. hab., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Fizică și Inginerie
<i>Vladimir GUȚU, dr. hab., prof. univ., decan</i>	Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației
<i>Georgeta STEPANOV, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării
<i>Andrei PERJAN, dr. hab., prof. univ., decan</i>	Facultatea de Matematică și Informatică
<i>Ludmila ZBANȚ, dr. hab., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Limbi și Literaturi Străine
<i>Claudia CEMĂRTAN, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Litere
<i>Galina ULIAN, dr. hab., prof. univ., decan</i>	Facultatea de Științe Economice
<i>Vasile CUJBA, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative
<i>Viorica GLADCHI, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Chimie și Tehnologie Chimică
<i>Mihai LEȘANU, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Biologie și Pedologie
<i>Igor ȘAROV, dr., conf. univ., decan</i>	Facultatea de Istorie și Filosofie
<i>Aurelia CRIVOI, dr. hab., prof. univ., director</i>	CCȘ „Științe ale vieții”
<i>Petru GAȘIN, dr. hab., prof. univ., director</i>	CCȘ „Materiale și Dispozitive Semiconductoare”
<i>Dumitru LOZOVANU, dr. hab., prof. univ., director</i>	CCȘ „Probleme actuale ale Matematicii, Informaticii și Economiei”

Comitetul de program:

<i>Mihail REVENCO, dr. hab., prof. univ.</i>	președinte, prorector pentru activitatea științifică a USM
<i>Maria ȘLEAHIȚCHI, dr., conf. univ.</i>	vicepreședinte, șef Departament Cercetare și Inovare, USM
<i>Tatiana BULIMAGA</i>	șef secție, responsabil de ediție, responsabil secțiunea științe naturale, exacte și inginerești; secțiunea științe juridice și economice
<i>Rodica ȘOITU</i>	inginer coordonator, responsabil secțiunea științe umanistice; secțiunea științe sociale

**Responsabilitatea asupra conținutului rezumatelor
revine în exclusivitate autorilor**

© Universitatea de Stat din Moldova, 2013

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

JURNALIST – O PROFESIE RISCANTĂ

Gheorghe CIOBANU

Jurnalismul – un domeniu pe cât de romantic, pe atât de riscant. Întru susținerea acestei afirmații vom elucida câteva cazuri care ar servi drept dovadă că împotriva armei ziaristului – penița, uneori e aplicată o armă în adevăratul sens al cuvântului.

Conform Institutului Internațional de Presă, doar anul trecut 120 de jurnaliști nu s-au mai întors din ultima deplasare, adică au murit în timp ce se documentau pe teren. La un pas de a majora această cifră, a fost și ucraineanca Anhar Kocineva, care, ca prin minune, a reușit să evadeze dintr-o temniță, unde a fost sechestrată de bandele militare din Siria. Cocineva se afla în această țară în calitate de jurnalist și făcea parte dintr-o echipă de filmare.

Cu siguranță, la plecare în deplasare, ziarista a conștientizat riscul la care se supune, dar, cum se vede, bărbăția e și în firea unor femei. Iar dacă, involuntar, am lunecat pe panta diferențierii jurnaliștilor după gen, apoi am remarca și curajul, dăruirea de sine a unei alte femei- reporter – Marie Colvin, care timp de trei decenii a transmis pentru CNN reportaje din zonele cele mai „fierbinți”. Efectul prezenței era pentru ea o condiție primordială. Cu aceeași dârzenie s-a avântat mereu pe prima linie pentru a-i informa pe „fanii” ei cât mai veridic, cât mai obiectiv.

Nici chiar după ce, în 2001, în Sri Lanka, un srapnel a lăsat-o fără un ochi, dânsa nu a renunțat la microfon, continuând să difuzeze informații dintre cele mai șocante.

Cu o zi înainte de a se întoarce acasă, după ce a terminat cea din urmă sa relatare a sa despre multiplele cazuri de violență din zona Hams (Siria), ea însăși a fost victima unui act de violență. Moartea ei a devenit temei de revoltă pentru jurnaliștii din întreaga lume, dar cel mai semnificativ moment, în acest caz, e faptul că, în pofida unor mari riscuri, oamenii din localitatea în care a fost omorâtă Marie Colvin au ieșit cu toții în stradă cu placarde „Nu te vom uita!” E, poate, cea mai înaltă distincție pentru un adevărat profesionist. Indiscutabil, și prețul unei asemenea aprecieri este exagerat de mare.

Lucru știut, războiul e necruțător cu toți cei care se află „în zonă”. Ziariștii însă, în virtutea faptului că arma lor e mai zdrobitoare decât oricare alte obuze, sunt vânați cu o înverșunare deosebită.

Chiar dacă există o lege nescrișă, precum că ziariștii și medicii nu trebuie să fie ținta celor cu arma în mână, confrății noștri adesea nimeresc în vizorul lunetiștilor. Astfel, din numărul total al ziariștilor căzuți în exercițiul funcțiunii

în 2012, majoritatea și-au pierdut viața pe fronturile din Pakistan, Somalia, Siria. Conform statisticii, acesta e un record după publicarea primului bilanț anual al Organizației Reporteri fără Frontiere (RFF), în 1995.

În 2011 au fost omorâți 66 de jurnaliști care își desfășurau activitatea în diferite părți ale lumii. Toți ei au fost victime ale activității de acoperire a conflictelor sau a atentatelor, ori au fost asasinați de lumea interlopă.

Printre cei care s-au ales cu grave cicatrice (și la propriu, și la figurat), în urma conflictelor armate, s-au aflat și pământeni de-ai noștri (Alexandru Șchendra, Andrei Calcea, Valentina Ursu).

Cu părere de rău, riscu îi paște nu doar pe jurnaliștii de război. Viața ne oferă o mulțime de cazuri când ziaristii nu doar că sunt intimidați, ci și atacați. Fiind printre puținii curajoși, care în vremurile bravadei comuniste se încumetau să-i critice pe cei care o meritau, jurnalistul Vasile Coțofan, după publicarea unui material critic, s-a pomenit vânat chiar în redacție de către eroul foiletonului.

De nenumăratele apeluri telefonice cu tot felul de amenințări nici nu mai vorbim. Nu în zadar meseria de jurnalist e plasată în topul profesiilor însoțite de risc printre primele 10. Jurnaliștii moldoveni se conving de acest lucru nu chiar atât de rar. Cu toate acestea, cazuri de felul celui mediatizat de mai toată presa din lume referitor la o crimă produsă recent în Bolivia, unde un jurnalist de investigație, cunoscut prin anchetele sale despre corupție, a fost atacat chiar în timpul unei emisiuni radio. Persoane necunoscute l-au stropit cu benzină și i-au dat foc. Jurnalistul s-a ales cu arsuri grave, dar medicii au reușit să-i salveze viața. Cu arsuri grave a fost internat în spital și un alt membru al echipei de creație, iar studioul de emisie a fost distrus în urma teribilului atac cu un „coctail Molotov”. Ziaristul era realizatorul unei emisiuni la postul de radio Popular și, pe parcursul întregii sale vieți de 78 de ani, a realizat nenumărate investigații despre traficul de petrol în zona de frontieră Bolivia–Argentina.

De remarcat că atacul a avut loc tocmai când Fernando Vidal vorbea în emisie directă despre mafia petrolieră.

Atacuri asupra unor posturi de radio și televiziune asupra unor redacții de ziar au avut loc și la noi. Ce-i drept, nu atât de violente și din alte motive. Setea de răzbunare însă le este caracteristică mafiștilor de pretutindeni, or, de regulă, aceștia și sunt ținta jurnaliștilor de investigație.

ROLUL SPECIALIȘTILOR ÎN INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ÎN ASIGURAREA ACCESULUI LA INFORMAȚIA DE INTERES PUBLIC

Olesea COBLEAN

Biblioteca nu poate rezolva problemele de zi cu zi ale cetățenilor, însă poate să înțeleagă și să îplinească nevoile de informare care sunt condiția rezolvării lor.

Ionel Alexe

Accesul la informația de interes public rămâne a fi un subiect actual care preocupă specialiștii în informare și documentare, jurnaliști, specialiști din domeniul comunicării publice, juridice, al administrației publice ș.a. În ultimele decenii, accesul la informația publică constituie dezideratul principal care ar permite realizarea cerinței sociale în condițiile unei guvernări democratice, întrucât „dacă poporul este esențialmente răspunzător de deciziile politice, direct sau prin reprezentanții pe care ia ales să-l reprezinte, el trebuie să dețină informațiile pe care să-și bazeze deciziile” [2, p.316].

Esența informației publice este marcată de complexitatea și varietatea crescândă a cerințelor informaționale ale societății. Interesul general, astfel, rezultă din deficitul de arbitraje între interesele individuale și cele categoriale, răspunzând căutării de semnificație și nevoii de relație [4, p.317]. De aceea informațiile de interes public sunt adesea polivalente, ceea ce conduce la o interacțiune informațională dificilă. Or, interesul general se formează „dintr-un compromis al interesului indivizilor și grupărilor societății, care consimt existența contractului social, în cadrul căruia apar legile, reglementările și jurisprudența. Interesul general rămâne întotdeauna deschis controverșelor și recursului făcut de indivizi sau minorități atinse de o decizie publică” [1, p.81].

Așadar, *informațiile de interes public* reprezintă orice date a căror sursă sunt instituțiile publice. La ele se referă: instituții ale administrației de stat, naționale, locale, autoritățile publice ș.a sau chiar instituții de drept privat, dacă acestea folosesc în activitatea lor resurse publice (bugete, proiecte, personal, resurse materiale ș.a.). Caracterul public al informațiilor de interes public evidențiază faptul că aceste informații trebuie să fie accesibile opiniei publice.

„*Informația de interes public reprezintă o informație vie care ajută oamenii să trăiască*”(UNESCO). În contextul prezentei cercetări, adjectivul „vii” semnifică în mod generic caracteristicile definitive ale informației publice în raport cu realitatea „socială”. Calificativul atribuit informației publice remarcă, în mod pregnant, caracteristici precum „actualitate”, „putere”, „în viață/de viață”, „real” etc. Or informația publică este necesară în viața cotidiană, indi-

ferent de statutul, vârsta, sexul sau ocupația publicului. Este o apreciere, pe cât de impresionantă la prima vedere, pe atât de esențială, pentru fiecare membru al societății, întrucât consolidează implementarea democrației; oferă răspuns la diverse probleme de natură juridică; oferă posibilități de luare a deciziilor vitale în cadrul familiei; derularea afacerilor personale și ale altor inițiative.

Accesul la informație, în sens mai larg, înseamnă punerea la dispoziție a informației prin diverse forme și mijloace, tehnologii Web, astfel încât aceasta să ajungă la public (cetățeni). Asigurarea accesului la informație nu se limitează doar la o simplă transmitere de informației de la sursa de informare (posesorul informației publice) la destinatar (purtătorul cererii de informare).

Între structurile instituționalizate și serviciile care au ca obiectiv medierea informației, biblioteca are un rol important în identificarea, selectarea, stocarea și gestionarea informației, oferind servicii performante de referințe digitale, de informare locală de interes comunitar, de informare curentă etc. [1, p.85]. Rolul specialiștilor în informare și documentare se amplifică întrucât punerea la dispoziție a informației nu sunt remedii suficiente pentru complexitatea textelor și a procedurilor privind informația de interes public, nici pentru frecvențele situații, dificile în care se află cetățenii. Dialogul, asistența informațională, serviciile de referință, serviciile de consultanță și de consiliere sunt principalele servicii care asigură accesul la informația de interes public prin intermediul bibliotecii. În acest context, rolul social și de comunicare devine esențial, întrucât conduce la „menținerea coeziunii comunității”, la educație pentru valorile comunitare/naționale etc., la susținerea problemelor majore cu care se confruntă societatea etc.

Ultimele investigații sociologice, realizate în cadrul domeniului de cercetare „Instituția infodocumentară și accesul la informația de interes public”, au scos în evidență mai multe carențe și inconveniențe în ceea ce privește gestionarea informației publice prin intermediul bibliotecilor publice. Opiniile specialiștilor care activează în bibliotecile publice din municipiile Soroca, Bălți și Ungheni, în special cele din localitățile rurale, au fost diferite și contradictorii vizavi de perceperea categoriei de informație publică, dar și necesitatea cunoașterii informației de interes public, de posibilitățile de promovare, difuzare și utilizare a informației publice prin intermediul bibliotecii. Prin diversificarea gamei de servicii publice și produse informaționale, biblioteca dă dovadă de „umanism informațional”, își arată grija față de problemele comunitare și își demonstrează utilitatea. În opinia prof. Ion Stoica „bibliotecile nu sunt învechite ca funcție de cunoaștere și de diseminare a informației, învechite sunt mijloacele și stilul lor de acțiune”. Implicarea plenară a bibliotecii în afacerile publice ale comunității poate conduce la obținerea statutului de Centru de Informare a Comunității.

În acest scop, sunt bine-venite organizarea seminarelor, cursurilor de perfecționare, trainingurilor, meselor rotunde și altor modalități de instruire prin care specialiștii să poată să-și dezvolte cunoștințele, competențele, încât să devină profesioniști în contextul „renașterii informaționale” [3, p.205].

Referințe:

1. BURCIN, Octavian, DRĂGHICI, Constantin-Victor, IACOV, Adrian, UNGUREANU, David. *Teoria generală a comunicării*. Craiova: Sitech, 2010.
2. GOODMAN, Norman. *Introducere în sociologie*. București: Lider, 1998. 490 p. ISBN 973-9343-34-1.
3. MARINESCU, Nicoleta. *Știința informării în întrebări și răspunsuri*. Iași: Pim, 2012. 312 p. ISBN 606-13-1044-7.
4. WARSCHAUER, M. *Universal Acces in the Information Society. Social capital and acces*. 2012, nr.2(4), p.315-330.
Disponibil: http://libres.curtin.edu.au/libres/3n1/pub_space.htm

ASPECTE ALE FORMĂRII UNOR NOI ELITE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Andrei DUMBRĂVEANU

Republica Moldova este un stat nou „suveran, independent și democratic, liber să-și hotărască prezentul și viitorul, fără nici un amestec din afară, în conformitate cu idealurile și năzuințele sfinte ale poporului în spațiul istoric și etnic al devenirii sale naționale” [1]. Până la 27 august 1991, când a fost proclamat prin Declarația de Independență a Republicii Moldova, un atare stat nu a existat în lume. A fost Basarabia – gubernie rusească, ruptă din trupul Principatului Moldovei și anexată la Imperiul Rus, a fost RSS Moldovenească, formată, după cum subliniază Declarația de Independență, „fără consultarea populației din Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța, ocupate prin forță la 28 iunie 1940, precum și a celei din RASS Moldovenească (Transnistria), formată la 12 octombrie 1924, de Sovietul Suprem al URSS”, „iar Prezidiul său a emis la 4 noiembrie 1940 Decretul cu privire la stabilirea graniței între RSS Ucraineană și R.S.S. Moldovenească, acte normative prin care s-a încercat, în absența oricărui temei juridic real, justificarea dezmembrării acestor teritorii și apartenența noii republicii la URSS” [2]. O trecere de două decenii este suficient timp ca să se producă schimbări în societate, în relațiile umane, să apară structuri sociale, să se contureze o nouă stratificare socială, să se profileze noi elite. Elita constituie „Un grup de persoane care reprezintă ceea ce este mai bun, mai valoros, mai dens într-o comunitate, o societate” [3]. Vilfredo Pareto consideră că elita „este constituită din indivizi care exercită funcții de conducere”. Există „elită guvernamentală, care joacă un rol fundamental în conducerea statului, și elita neguvernamentală. Elita există și guvernează în toate societățile, indiferent de regimul politic (democrație, monarhie, republică etc.) sau cel economic (capitalism, socialism etc.)” [4]. Elitele de astăzi ale Republicii Moldova sunt exponenți ai structurilor și straturilor sociale. Ele se formează odată cu acumularea unui nou capital uman, de noi viziuni de care dau dovadă în luarea deciziilor de ordin politic, economic, social, cultural. Elitele nu apar și dispar brusc, ele se dezvoltă evolutiv. Elitele societății moldovenești contemporane poartă cu ele și însemnele trecutului sovietic socialist, peste care se suprapun simbolurile unei democrații neoliberale, în curs de formare, însoțite de regăsirea identității de neam, de recunoașterea valorilor istorice, lingvistice, științifice naționale. Pentru a înțelege mai clar ce reprezintă elitele de astăzi, vom face o scurtă incursiune în trecutul socialist, comunist al RSS Moldovenești.

În 1940, când teritoriul românesc dintre râurile Nistru și Prut a fost anexat la URSS populația de aici făurea împreună cu tot poporul român România modernă. Elitele țării, miniștrii ei, conducătorii de ranguri înalte, profesorii universităților – toți aveau studii făcute în țările dezvoltate ale Occidentului.

Ei au reușit să formeze o economie bazată pe principii liberale, să creeze premise ale dezvoltării societății românești postmoderne. În perioada interbelică, România era a șasea țară în Europa Centrală după numărul de populație. Reforma agrară întreprinsă în 1921, fiind una dintre cele mai radicale reforme din Europa Răsăriteană a produs schimbări rapide în sectorul de bază al economiei naționale, în perioada interbelică România a cunoscut epoca ei de aur, numai în două decenii, după ce a ieșit din criza economică a anilor 1929-1933, a înregistrat un progres spectaculos [5].

Dupa 1940, procesele dezvoltării economice și socioculturale în RSS Moldovenească au fost reorientate pe noi vectori; ai socialismului sovietic. În scurt timp, s-au produs schimbări în domeniile: social, demografic, politic, economic. Respectiv, în anii 1940-1990, s-au produs schimbări și în structura socială. Cu metode bolșevice, prin aplicarea instrumentelor și mecanismelor de dictatură și teroare se naștea un om nou – omul sovietic, se forma o nouă societate, zisă socialistă. După teoria marxistă, în societatea nouă clasele exploatare erau lichidate cu strictețe. Astfel au fost nimicite în închisorile NCVD-ului, duse în Siberia elitele formate în perioada interbelică și care nu s-au refugiat în țară: activiștii partidelor – elita politică, oamenii de cultură, profesorii – elita intelectuală, oamenii de afaceri, gospodarii satelor – elita economică. În loc se forma o societate fără de clase antagoniste din muncitori și proletari, fără nici un fel de proprietate – elite ale bolșevismului, și țărănimea kolhoznică, care mai putea să dețină unele mici proprietăți private. Între aceste două se situa pătura socială a intelectualilor, preponderent de proveniența dintre muncitori și țărani. Pentru a înțelege mai bine procesele social-politice ce se desfășoară în R.Moldova, trebuie să cunoaștem mai întâi de unde vin, care sunt originile forțelor ce mișcă societatea acestui stat nou, cum au apărut și cum se constituie elitele lui politice, economice, intelectuale. Din aceste considerente mai întâi trebuie să cunoaștem structura forțelor conducătoare, formatoare ale societății din Moldova Sovietică în timpul făuririi socialismului dezvoltat: cine reprezenta elitele conducătoare, nomenclaturiste, elitele economice, elitele intelectuale.

Referințe:

1. *Declarația de Independență*, 27 august 1991.
2. *Ibidem*.
3. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed.II. București: Univers Enciclopedic, 1996, p.351.
4. Larousse. *Dicționar de Sociologie*, Univers Enciclopedic. București, 1990, p.100,
5. CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului român*. Univers enciclopedic. București, 1997, p.318.

ROLUL ȘTIRII DE AGENȚIE ÎN MEDIATIZAREA PROCESULUI DE INTEGRARE EUROPEANĂ A REPUBLICII MOLDOVA.

Cazul „Moldpres”

Georgeta STEPANOV

Rolul mass-media este foarte important în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. De această părere este Dirk Schuebel, șeful Delegației Uniunii Europene la Chișinău, care și-a expus opinia în cadrul emisiunii „Viața publică” de la Radio Moldova din 16 iunie 2012. El a specificat că acest rol constă în informarea obiectivă și activă a populației despre ceea ce se întâmplă în societate. Ar fi bine ca mass-media să aibă o atitudine foarte serioasă față de acest rol și într-adevăr să-l utilizeze, consideră Schuebel. Potrivit lui, mass-media este cea mai bună modalitate de informare a populației despre procesul de integrare europeană.

Identificarea rolului știrii de agenție în mediatizarea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova este obiectivul de bază al acestui studiu, în care a fost realizată monitorizarea materialelor despre integrarea europeană a Republicii Moldova, publicate de către agenția Moldpres pe parcursul a două luni. Termenul de monitorizare cuprinde perioada 15 februarie-15 aprilie 2013, știrile fiind selectate din fluxul zilnic al instituției. Spre cercetare au fost selectate, din totalul produselor media difuzat, doar știrile de agenție, exceptând astfel interviurile, analizele, comentariile sau alte specii jurnalistice.

Perioada de timp analizată nu a fost marcată de evenimente externe majore în ceea ce privește procesul de integrare europeană a țării noastre. S-au făcut remarcate totuși vizitele la Chișinău ale miniștrilor de externe ai Marii Britanii, Suediei, Poloniei și Letoniei. Pe lângă acestea, relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană s-au desfășurat în contextul discuțiilor despre mersul reformelor în țara noastră, despre șansele semnării Acordului de Asociere și a celui de Liber Schimb, a liberalizării vizelor. Totodată, se face vizibil faptul că evenimentele desfășurate în această perioadă pe plan intern au determinat și au afectat într-o măsură mai mare relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Ne referim aici la tensionarea relațiilor din Alianța pentru Integrare Europeană și destrămarea într-un final a acesteia, în urma ieșirii, la 13 februarie 2013, a Partidului Liberal Democrat din Moldova din Acordul constituirii coaliției de guvernare, lucruri care au dus și la demisia Guvernului la 5 martie. După această dată, toate discuțiile despre relațiile Republica Moldova–Uniunea Europeană s-au desfășurat în contextul șanselor vectorului european al Republicii Moldova, în general, și al posibilităților onorării promisiunii de a semna în toamna anului 2013 Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană.

Pe parcursul celor două luni în care a fost monitorizat fluxul de știri al Moldpres, agenția a difuzat 61 de știri care vizează, direct sau indirect, procesul de integrare europeană al Republicii Moldova și care au fost publicate la categoriile: oficial, politic, social, economic sau regional. Majoritatea produselor despre integrarea europeană a statului nostru sunt accesibile pe pagina Web a acestei instituții media, cu excepția doar a câtorva cazuri când știrile nu au putut fi lecturate integral de pe site-ul instituției, acestea fiind destinate exclusiv abonaților.

Pe parcursul celor două luni, numărul cel mai mare de știri despre integrarea europeană au fost publicate în perioada 15 februarie-1 martie. În aceste 15 zile, Moldpres a publicat 20 de știri care vizează integrarea europeană a Republicii Moldova. De la 1 la 15 martie au fost publicate 15 știri. Câte 13 știri despre integrarea europeană au fost oferite de Moldpres abonaților în perioadele 15 martie-1 aprilie și 1-15 aprilie.

Numărul maximal de știri referitoare la procesul de integrare europeană a Republicii Moldova, care s-au regăsit în fluxul oferit de Moldpres, a fost de opt. În zilele de 20 februarie și 1 martie, Moldpres a difuzat câte opt știri care, direct sau indirect, au legătură cu integrarea europeană a țării. Acest lucru a fost determinat de vizitele la Chișinău a unor oficiali ai Uniunii Europene.

Totodată, au fost zile în care Moldpres a difuzat câte cinci știri despre integrarea europeană sau câte trei, patru. Zilele în care agenția difuzează multe știri la această temă alternează cu cele în care nu este difuzată nici o știre la acest subiect, sau cel mult una.

Un alt aspect din perspectiva căruia a fost analizat aspectul cantitativ al știrilor difuzate de Moldpres este volumul acestora. În general, produsele Moldpres cu referire la procesul de integrare europeană au între 1100 și 6000 mii de caractere. De regulă, știrile care au un volum mare sunt cele publicate la rubrica „oficial”, care prezintă integral un comunicat de presă al unei instituții de stat, cum ar fi de exemplu Guvernul, Parlamentul, Președinția sau Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Volume mai reduse au știrile realizate de la evenimentele de actualitate de către reporterii din domeniul social-politic sau economic.

Cel mai voluminos material, în acest sens, a fost cel difuzat la 18 martie 2013. *Vlad Filat*: „Acordurile cu UE sunt vitale pentru R.Moldova, de aceea este nevoie de o coeziune în societate întru realizarea acestui obiectiv”. Știrea respectivă are puțin peste 6.400 de caractere și a fost publicată la rubrica „oficial”. Cea mai mică știre publicată de Moldpres, care abordează un subiect referitor la integrarea europeană, a fost la 4 aprilie 2013. Știrea cu titlul „Delegația Uniunii Europene la Chișinău va avea un nou șef” are 700 de caractere.

Colectarea informațiilor. Informațiile despre procesul de integrare europeană a țării noastre sunt colectate de către reporterii Moldpres de la diverse evenimente la care participă oficiali din Republica Moldova sau europeni și

la care este abordat un subiect legat de acest proces. Sunt însă și cazuri când știrile sunt realizate în baza informațiilor obținute prin intermediul comunicatelor de presă, dar și a celor puse în circuit de diverse instituții mediatice, în special de emisiunile televizate.

Transmiterea informațiilor. Specificitatea transmiterii informațiilor este determinată de rolul agențiilor de știri în sistemul mass-media contemporan, or, aceste instituții mediatice nu creează produse doar pentru propriile necesități sau pentru a completa buletinele de știri, ci pentru a transmite aceste produse către alți abonați. În asemenea context, știrile despre integrarea europeană scrise de Moldpres ajung a fi citite nu doar de consumatorii direcți ai informațiilor oferite de agenție, dar și de alte instituții de informare în masă. La modul direct, numărul abonaților Moldpres este mai mic decât al consumatorilor finali ai informațiilor transmise de agenție. Prin aceasta se confirmă importanța știrilor de agenție în informarea unui număr cât mai mare de cetățeni despre evenimentele care au loc în contextul integrării europene a Republicii Moldova.

Unghiul de abordare. Alegerea unghiului de abordare a evenimentelor la Moldpres este determinată de angajamentul de a satisface necesitățile informaționale ale tuturor abonaților. Abordarea mediatică se face complex și multidimensional și nu este acceptată expunerea fragmentară și nici mediatizarea unilaterală. Acest lucru este determinat, în primul rând, de statutul agenției (Moldpres este o instituție de stat) și, în al doilea rând, de natura diversă a abonaților Moldpres. Astfel, agenția nu-și poate permite să furnizeze doar unele aspecte ale evenimentului, omițând altele, or, pentru o anumită categorie de abonați anume acestea din urmă pot conta cel mai mult.

Asigurarea continuității dialogului european. Prin mediatizarea subiectelor despre integrarea europeană a țării noastre, Moldpres asigură continuitatea dialogului european. Acesta semnifică, pe de o parte, comunicarea dintre oficialii europeni și cei din Republica Moldova și, pe de altă parte, comunicarea dintre autorități, naționale sau internaționale, cu societatea din Republica Moldova. Agenției de știri îi revine un rol de bază în asigurarea continuității dialogului european, iar argumentele în acest sens sunt următoarele: Moldpres nu prezintă fragmentar (doar atunci când este un anunț-bombă sau o declarație-șoc) evenimentele și faptele referitoare la integrarea europeană, ci prezintă sistematic asemenea informații; agenția reflectă activitatea principalelor instituții în stat care asigură negocierile privind integrarea în UE și informațiile transmise de aceste instituții sunt inevitabil difuzate și abonaților agenției.

Promovarea valorilor europene. Indiscutabil, fiecare știre despre integrarea europeană transmisă de Moldpres promovează și o valoare europeană. În acest caz, numărul mare de știri despre integrarea europeană difuzat de Moldpres pe parcursul celor două luni analizate confirmă rolul determinant al știrii de agenție în procesul de integrare europeană.

MASS-MEDIA – GESTIONARUL IMAGINII LIDERILOR POLITICI

Ana VIZIRU-STEGARESCU

Thomas Jefferson spunea: „Dacă ar fi ca eu să decid dacă trebuie să avem un sistem de guvernare, – fără a avea ziare, sau ziare – fără a avea un sistem de guvernare, nu aş ezita să aleg cea de-a doua variantă”, deşi unii experţi ca Doris Graber susţin că „o persoană care nu citeşte periodice este mai bine informată decât cea care le citeşte, astfel încât cel ce nu ştie nimic este mai aproape de adevăr decât cel cu mintea plină de falsităţi şi erori”.

Conform *Dicţionarului explicativ*, imaginea este reprezentarea în mintea noastră a realităţii pe baza impresiilor primite prin simţuri (auditive, vizuale, olfactive). Un om politic sau o formaţiune politică pot eşua, dacă imaginea pe care o au în ochii publicului este nefavorabilă. Imaginea nu este cu adevărat formată decât atunci când intră în contact cu publicul, căruia îi este destinată. Odată ce este formată, imaginea politică urmează a fi permanent gestionată: redactată şi readaptată în funcţie de cum evoluează evenimentele sociopolitice, predilecţiile electoratului şi nemijlocit candidatul pe traseul politic. După elaborarea strategiei campaniei de promovare a imaginii, urmează elaborarea şi armonizarea tuturor simbolurilor distincte ale partidului politic: Denumirea, Liderul, Sigla, Mesajul, Sloganul, etc. Toate acestea, spre exemplu, constituie imaginea partidului sau a liderului în campania electorală.

Fără o imagine potrivită, nu putem vorbi despre un viitor al unui lider politic. Prin imagine se înţelege reprezentarea care s-a format ca o sumă de credinţe, cerinţe, atitudini, opinii, mentalităţi, prejudecăţi, experienţe, presupuneri (aşteptări), în cadrul opiniei publice asupra unei persoane, instituţii sau a oricăror fenomene sau obiecte.

Noţiunile înrudite imaginii sunt prestigiul, renumele (prost renume), reputaţia, consideraţia etc. Imaginea se formează şi se deformează în timp. Pentru a fi funcţională, imaginea unui om politic sau a unui partid trebuie să corespundă următoarelor criterii:

- să fie relativ cunoscută – o imagine creată de la zero riscă să nu devină suficient de bine cunoscută în timpul scrutinului;

- să fie distinctă – produsul politic nu poate fi promovat, dacă nu se deosebeşte de produsul concurenţilor; diferenţa devine argumentul principal în lupta electorală şi trebuie să fie mereu promovată; în cazul unui om politic, poate fi promovată diferenţa de vârstă, caracterul, educaţia etc.; un program poate fi promovat ca modernist, tradiţionalist, reformator etc.; din moment ce alegătorii au remarcat diferenţa, ei pot deosebi un partid de celelalte partide. De exemplu, alegătorii nu au relaţii personale cu liderii politici, dar reacţionează la anumite simboluri, care transmit succint o informaţie despre ei. Prin urmare, nu este deloc întâmplător faptul că, de cele mai dese ori, partidele

politice aplică în timpul competițiilor electorale strategia personalizării. Alegătorul votează, astfel, persoana înzestrată cu anumite calități, cum ar fi experiența, puterea de influență, perseverența, abilitățile intelectuale, severitatea etc. Astfel, în mentalitatea maselor se proiectează o imagine ideală, după care se „racordează” candidatul. După V.Moșneaga, mass-media evoluează din ce în ce mai mult spre personalizare care devine o prerogativă. Presa se întrece în a desemna personalitățile anului și de a depista „eroii zilei”, stabilește o ierarhie a acestora, le apreciază.

În ultimul timp, omenirea a cunoscut campanii electorale „spectaculoase” care s-au bazat foarte mult pe sprijinul oferit de presă și, în special, de către televiziune, un imagemaker.

Politicienii, în procesul de creare a imaginii proprii, încearcă să ascundă cetățenilor anumite informații, uneori din motive de „siguranță națională”, alteori pentru a evita o politică stânjenitoare, iar demascările ocazionale amințesc că ceea ce primește cetățeanul drept informație politică în sfera publică este adesea o imagine incompletă și parțială a realității. „Oamenii politici au încercat dintotdeauna să convingă poporul cu ajutorul tehnicilor și al procedeelor special adaptate în acest scop. Mass-media sunt astfel menite să servească drept releu oamenilor politici care, după cum se spune, și-au format discursul în funcție de canalul de televiziune.”

Manipularea opiniei și ascunderea (sau suprimarea) informațiilor incoade sunt strategii ce provin chiar de la ei, de la actorii politici și sunt puse în aplicare prin intermediul instituțiilor mediatice. McNair scrie că „mass-media sunt adesea cointeresate să joace rolul câinelui de pază în privința politicianilor, dar ele pot fi și complicii politicianilor în tănuirea unor informații sensibile”.

În 1962, Daniel Boorstin a inventat termenul „pseudoeveniment” ca reacție la tendința mediilor de a relata evenimente nereale. Astfel o sursă de pseudoevenimente pentru presă o reprezintă sfera politică – interviurile cu liderii politici, conferințele de presă etc., materiale ce pot fi relatate și preluate pentru a umple coloanele ziarelor și timpul de emisie. În goana lor după public, mass-media „produc” evenimente senzaționale care, în fond, sunt o denaturare a imaginii realității. Astfel în secolul trecut s-a dezvoltat interdependența dintre politicieni și mass-media, întrucât politicienii satisfac pofta de știri a presei și nu ratează ocaziile de expunere publică. Politicienii au interesul de a se afla în permanență în paginile presei și de a exercita influință asupra opiniei publice. Așadar, puterea devine protagonistul mass-media. V.Cibotaru și A.Pasat susțin că evoluția presei moldovenești este determinată, în mare măsură, anume de factorul politic. Mesajele generate de liderii politici, partide ori guverne se confruntă cu mesajele provenite din realitate, adică din sfera economică, din sindicate, de la alte partide ori guverne etc.

„...Impactul reciproc și raportul dintre instituțiile politice și mijloacele de comunicare în masă duc la controlul și selectarea informațiilor difuzate de mass-media ca modalități de incidente politice, tendințe de reglementare a practicilor comunicaționale etc.” De multe ori mesajele difuzate de presă trezesc interesul maselor atunci când evenimentele sunt „dramatizate”, adică când sunt transformate de presă în subiecte interesante și accesibile oamenilor de rând o anecdotă, un scandal, emisiuni pamflet (*Ora de Ras*, de la Jurnal TV) ori altă „dramaturgie” social-politică.

Se spune că prin calitatea informației și modul de prezentare a ei, mass-media din SUA și Europa reprezintă modele pe piața media din lume. Presa nord-americană este considerată, conform unor tradiții, ca cea mai liberă presă, iar jurnaliștii americani sunt cunoscuți în lume datorită reportajelor bazate pe sinceritate și comentarii critice la adresa autorităților, precum și pe jurnalismul de investigație.

Unul din procedeele preferate ale președinților americani, în sec.XX, era managementul știrilor, astfel reușeau să influențeze opinia publică în favoarea lor. Prin intermediul relațiilor cu publicul reușeau să transforme minciuna în adevăr, iar adevărul în minciună, un război sângeros într-un război „pașnic”, un politician corupt într-un salvator al națiunii. Aceasta a devenit un instrument prin care să se prezinte imaginea dorită de politic. „...Relațiile cu publicul sunt folosite pentru a profila în fața publicului imaginea dorită de politic, dar nu cea reală” acestuia (sau către distrugerea imaginii unui candidat”).

Imaginea candidatului Bill Clinton, în 1992, s-a construit în jurul ideilor de „tinerete și vigoare”, în contrast cu vârsta înaintată și conservatorismul oponentului său George Bush. Imaginea lui Ronald Reagan a fost aceea de „băiat bun” – chipeș și simpatic, dar ferm și inflexibil în fața inamicilor libertății. Publicitatea politică cu privire la candidați a ajuns să se orienteze mai curând spre imagine decât spre teme de dezbateră.

În ceea ce privește Republica Moldova, „încercând să înrădăcineze imaginea lor în conștiința auditoriului, politicienii moldoveni nu pierd ocazia să participe în cadrul emisiunilor distractive ale radioului și televiziunii, sunt prezenți în paginile presei, dacă nu cu declarații politice, cel puțin cu declarații de ordin culinar” etc.

Politicienii angajează, mai ales în timpul campaniilor electorale, consilieri și imagemakeri care să contribuie la crearea imaginii lui ulterioare.

PLANUL DE COMUNICARE – INSTRUMENT DE ELABORARE A STRATEGIEI DE COMUNICARE

Ana VIZIRU-STEGARESCU

Elaborarea unei strategii de comunicare este un proces complex care necesită concentrarea a tuturor structurilor competente în acest sens. Doctrinarii apreciază această etapă ca fiind una foarte riscantă, pentru că greșelile comise la nivel de planificare pot contribui la înregistrarea unor nereușite. După unii cercetători, există anumite etape de elaborare a unei strategii de comunicare: „diagnosticarea fazei de implementare a imaginii instituționale; definirea obiectivelor comunicării; elaborarea planului de acțiuni”. Domeniul elaborării strategiei a fost cercetat și de doctrinarul, Cristina Coman, în monografia *Relațiile publice. Principii și strategii*, unde regăsim următoarele etape: alegerea strategiei; cercetarea și testarea strategiei, stabilirea planului de comunicare; precizarea calendarului pentru întreaga strategie, fixarea bugetului pentru fiecare activitate și prezentarea planului în fața conducerii organizației.

Strategia de comunicare, de cele mai multe ori, este un mecanism de structurare a comunicării pentru ca organizația să emită mesaje potrivite în contexte favorabile. Însă, pentru elaborarea unei strategii de comunicare, avem nevoie de un instrument cu care să operăm pe segmente determinate ale procesului comunicațional. Acest instrument este planul de comunicare. Comunicarea pentru o instituție devine un obiectiv în momentul în care instituția decide să comunice. Planul de comunicare oferă oportunitatea de a planifica procesul de comunicare pe o anumită perioadă de timp și în raport cu un anumit public-țintă. Astfel, distingem mai multe tipuri de planuri de comunicare în dependență de anturajul desfășurării acestora. Primul tip de planificare este cel corporativ, pentru că anume el se plăsmuiește prin valorificarea surselor interne ale instituției. Conform academicianului francez, Thierry Libaert, planul de comunicare corporativă este un mijloc de apreciere a comunicării interne, care oferă un cadru coerent pentru desfășurarea acțiunilor de comunicare și valorizează locul comunicării în managementul firmei. Rolul principal al acestui plan este de a stabili obiectivele de dezvoltare a instituției prin formarea unei imagini corporative și stabilirea unor valori cu ajutorul cărora am putea porni unda comunicării. Planul trebuie să fie un instrument operațional care să ofere programarea acțiunilor ce urmează a fi întreprinse. Totuși, nu putem aprecia planul ca un document unic. Mai nou, acesta întrunește un ansamblu de documente: codul etic al organizației, planul de acțiuni anual, principiile de funcționare și menajarea procedurilor de comunicare internă (mese rotunde, ședințe, volante).

Deci, planul de comunicare corporativă este un mijloc de apreciere a situației interne dintr-o companie, care are ca finalitate desfășurarea unor activități de promovare externă de succes. Însă există un risc pe care și-l asu-

mă fiecare corporație odată cu implementarea unui plan de comunicare. Prost conceput, planul poate avea efecte negative atât asupra mediului intern, cât și a celui extern al instituției. Planul de comunicare corporativă nu se bucură de o eficacitate sporită datorită unor deficiențe legate de latura imprevizibilă a comunicării. Aceasta este opinia majoritară a unor practicieni în domeniul comunicării.

Auditul este prima etapă de realizare a planului de comunicare. „Auditul constituie în sine un act de comunicare. El intervine într-un proces dinamic bazat pe ascultare. Tratează o atenție deosebită față de anumiți interlocutori pentru a supraveghea acțiunile concurențiale și diagnosticarea ansamblului semnelor emise de companie.” Procesul de susținere a unui audit este echivalent cu procesul de research, ce se desfășoară în faza inițială a unei campanii. Specialistul în comunicare corporativă, Tamara Gillis, susține că auditul este un mijloc de evaluare a sistemului de calitate a instituției și îl califică drept un proces esențial în faza de determinare a strategiei de comunicare. Totuși, cea mai relevantă descriere a intercalării acestor subiecte este cea a lui Thierry Libaert, care califică auditul drept activitatea de măsurare a imaginii corporative. Această activitate are loc datorită măsurării câmpului concurențial, a valorii culturii interne și monitorizării întregului proces comunicațional, inclusiv cel ce se desfășoară în medii aleatorii: domeniul economic, politic, ecologic, legislativ. Următorul element central al planului de comunicare corporativ este determinarea obiectivelor. La această etapă trebuie să formulăm obiectivul strategic și conform acestuia trebuie să distingem obiectivul comunicațional. Desigur că definirea obiectivelor este o etapă foarte importantă pentru că influențează direct toate activitățile ulterioare.

Notorietatea poate fi spontană, adică se manifestă atunci când consumatorul numește spontan denumirea unei companii. Notorietatea „top of mind” se caracterizează prin faptul că numele companiei se fixează pe primele poziții în „topul” realizat de subconștientul consumatorului. Un grad mai înalt de notorietate este reprezentat de notorietatea asistată, atunci când consumatorul știe activitatea firmei noastre. Superlativul notorietății este deținut de notorietatea calificată și aceasta se manifestă când avem în față un consumator care către producția firmei și păstrează față de ea o anumită loialitate. Obiectivul inițial trebuie să determine ce grad de notorietate își dorește compania și să deruleze, eventual, planul de comunicare. Thierry Libaert numește această etapă „definirea obiectivelor”, dar din punctul de vedere al ierarhiei etapelor noi am realiza ideea că pe această poziție trebuie să se afle anume scopul, care are un caracter mai generalist, pe când obiectivele conțin un element de natură practică. Pe lângă obiectivul de imagine, există și obiectivul de schimbare a atitudinilor. El este reprezentat de modelul AIDA (*aware, interest, desire, action*). Inițial, potențialului cumpărător îi este atrasă atenția, care este provocată de sentimentul de interes. Desigur, fiind interesat, cumpărătorul își

dorește respectivul produs și urmează momentul care „încoronează” orice activitate de promovare – actul de cumpărare. În același mod, se desfășoară și planificarea obiectivelor conform modelului AIDA. Fiecare etapă din acest model este reprezentată de un obiectiv cu anumite activități anexe. Însă, pentru activitățile pe care le desfășurăm, există următoarea parte a planului în care se pune accent pe mesaje, ținte și mijloace. În primul rând, ca planul să fie eficient, nu trebuie să se axeze pe mijloace. Punctul forte al comunicării corporative constituie elaborarea mesajelor coerente poziționate uniform în dependență de clasificarea țăintelor. În al doilea rând, trebuie să concepem orice mesaj în așa mod încât să cuprindem obiectivul corporativ.

O strategie de comunicare are în componența sa mai multe tipuri de planuri de comunicare, scopul inițial fiind să se determine și să se caracterizeze aceste planuri pentru a facilita realizarea unei strategii. O strategie de comunicare trebuie să demareze cu un plan de comunicare corporativă, iar clauzele acestuia trebuie să fie desfășurate într-un plan de campanie. Conform cercetătorului Luk Macenac, planul lansării unei campanii publicitare face parte integrală din planul media. Această idee nu exprimă în totalitate poziția empirică pe care o manifestăm. Lansarea campaniei publicitare depinde de: produs – caracteristicile mărcii produsului în sine; punctele de vânzare – poziționarea favorabilă din punctul de vedere al principiului spațial și temporar, în locurile potrivite (de exemplu: centre comerciale, parcuri) și la timpul potrivit (lansarea campaniilor de binefacere în ajunul sărbătorilor de Paști); țintele sau categoriile de targete – o anumită categorie de persoane care se înscriu într-o anumită caracteristică și au trăsături comune, conform criteriilor de analiză sociologică; circumstanțele externe – se exprimă prin activitățile de promovare care se desfășoară în aceeași perioadă cu activitățile lansate de campanie. Cunoașterea acestor circumstanțe va permite realizarea unei campanii care să nu provoace interpretări negative din partea publicului și să evite repetițiile contextuale; constrângerile tehnice se referă la planificarea exactă a campaniei, astfel încât ea să nu producă un efect de saturare a publicului, dar nici să nu lase impresia unui eveniment „neconsumat”; bugetul – este un element nu mai puțin important, acesta trebuie să fie utilizat rațional și să asigure desfășurarea campaniei conform obiectivelor campaniei, nu să constituie sume prestabilite, chiar dacă planificarea financiară este tentată să determine în prealabil bugetul campaniei.

PLEDOARII PENTRU O ȘTIINȚĂ A EDITĂRII CĂRȚILOR

Vasile MALANEȚCHI

Deși au trecut deja două decenii de la desprinderea Republicii Moldova de URSS (1991), sechelele aflării populației de aici în cadrul statului sovietic se mai resimt în modul de gândire și de exprimare. Și în domeniul cercetării științifice a rămas în uz o serie de concepte și noțiuni ușor perimate sau de-a dreptul expirate. Sistemul de noțiuni și termeni ce vizează *sfera activității editoriale*, pătruns în limbajul științific în perioada sovietică, nu face excepție, fie că este vorba chiar de numele generic al domeniului sau, în particular, doar de unele elemente, fie că avem de față anumite practici uzuale.

În tradiția cultural-științifică sovietică, bunăoară, nu s-a găsit un termen distinct pentru disciplina responsabilă de structurarea cunoștințelor privind conceperea, pregătirea pentru publicare și difuzarea cărților, astfel că aceasta poartă, cu titlu de împrumut, același nume cu industria respectivă – *Издательское дело* (la noi, i s-a zis *Activitatea editorială*) sau *Книгоиздание* (*Editarea de carte*). În responsabilitatea acestei științe, considerată parte componentă a *Bibliologiei* (*Книговедение*; în rusă a pătruns și termenul *Библиология*, utilizat însă cu frecvență redusă) intră studiul diacronic și sincron al problemelor legate de procesul redacțional-editorial (selectarea autorilor și a operelor pentru editare, tehnicile de scriere, redactare, traducere și pregătire a manuscriselor pentru tipar), de execuția poligrafică (tirajarea), difuzarea și punerea în vânzare a cărților.

Constatăm, așadar, că termenul *Activitatea editorială*, pătruns în uzul cetățenilor din RM prin traducere literală din limba rusă, a ajuns, iată, să desemneze concomitent și ramura industrială de resort, și domeniul de cercetare științifică asimilat acesteia, și ciclul complex de discipline instructiv-didactice din învățământul superior preocupat de pregătirea specialiștilor pentru sfera respectivă de producție. O astfel de utilizare a termenului ni se pare abuzivă, pentru că generează confuzie, pe de o parte, și sfidează tradiția terminologică autohtonă, pe de altă parte. Cum am putea soluționa cazul? În spațiul cultural românesc, în ultimul timp, întâlnim noțiunea *Activitatea editorială* folosită ca element biobibliografic în CV-urile, prezentate la angajarea în câmpul muncii sau cu alte ocazii legate de promovarea în funcții eligibile. La compartimentul respectiv, autorii își transcriu, în ordine cronologică, titlurile de lucrări științifice sau de opere literar-artistice publicate. Cu același sens, termenul este utilizat și de unele instituții publice, fiind vorba, iarăși, de liste bibliografice ale edițiilor (cărți, publicații periodice sau materiale publicitare) tipărite. În ambele cazuri, *Activitatea editorială* are sensul de domeniu ținând exclusiv de joburi sau de sfera de producție, și nu de cea a cercetării științifice. În schimb, când vine vorba despre aspectul științific-didactic al profesiei este folosit termenul *Editologie*.

Exemplele atestate în publicații periodice din diverse laturi ale spațiului românesc sunt edificatoare pentru această realitate ce se reliefează tot mai pregnant în gândirea și practica noțională românească a domeniului. Iată câteva exemple spicuite aleatoriu din presa ultimilor ani:

1) În articolul „Harababură editorială în colecția *Scriitori la ei acasă*, poetul George Vulturescu afirmă: „Dacă deasupra mormintelor, unde cei îngropați nu-și pot odihni sufletele, dansează, în noapte, flăcări, în amiaza zilei, deasupra cărților unor scriitori dispăruți «dansează» cu nesimțire cămătări și veleitari în *editologie*...” [1].

2) Dintr-un articol semnat de Călin Vlasie, „Un cod de corectă practică editorială pe care să-l respecte toți editorii, și mari și mici, e absolut obligatoriu”, aflăm că „o parte semnificativă a crizei actuale a culturii scrise se datorează lipsei de cultură editorială a editorilor” și că fenomenul se datorează „lipsei de studii temeinice de *editologie*”. Urmează concluzia-imperativ: „O secție de *editologie*, chiar o facultate, ar fi foarte necesară...” [2].

3) Într-o recenzie a istoricului și criticului literar Theodor Codreanu de la Huși la una din cărțile Aureliei Rusu, termenul *editologie* apare tocmai de cinci ori: a) „Formată la școala *editologică* a lui *Perpessicius*, [Aurelia Rusu] s-a dăruit nu mai puțin de trei decenii cercetării manuscriselor eminesciene”; b) „*activitatea editologică* este departe de a se fi restrâns la Eminescu”; c) „a rămas în spațiul rezistenței autentice în cultura națională, nefăcând concesii valului de *demitizări* în ce-l privește pe Eminescu și nici *fanteziilor editologice* de tip Petru Creția...””; d) „acest studiu deschide o nouă etapă în evoluția scrisului Aureliei Rusu, strâns legată însă de *experiența editologică*: aceea de interpretare a operei eminesciene”; e) „Până și la Academie editarea facsimilelor manuscriselor a constituit o strădanie personală a lui Eugen Simion, acesta nebeneficiind de sprijinul *profesioniștilor în editologie*, ținută departe, pentru a se constata, cum o face Aurelia Rusu, că, lipsite de *transliterarea* textelor, aceste volume reprezintă o anumită nefuncționalitate, silindu-i pe cercetători să reia truda lecțiilor, dat fiind că multe pagini și cuvinte s-au degradat” [3].

4) Răzvan Voncu, într-o cronică la ediția Nicolae Iorga, *Scrisori de femei*, prefată de Silvia Colfescu, București, Editura „Vremea”, 2011, publicată în „România literară”, scoate în evidență, curajos, carențele lucrării recenzate, considerând că „prezenta ediție a cărții este lamentabilă”; că realmente ea „nu întrunește nici măcar criteriile științifice minime pentru a fi considerată o ediție”; ca, în fine, să concluzioneze că „avem de-a face cu un eșec editorial de proporții și cu o demonstrație practică despre cum nu se face o ediție. Cum am mai spus și cu alte ocazii, în *materie de editologie* nu e suficientă bunăvoința. E necesară și o particulară competență...” [4].

În toate exemplele citate *supra*, termenul *Editologie* este întrebuințat (și) cu sensul de *știință a editării cărților*, sens atestat deja și în unele din cele mai noi dicționare explicative ale limbii române [5]. Să se observe că – utilizat cu acest sens – termenul *Editologie* se intersectează cu noțiunea de *Textologie* – o disciplină filologică aplicată la studiul comparat al textelor unor opere literare sau de altă natură, pentru stabilirea versiunii definitive corecte, autentice, în vederea republicării operelor respective în ediții postume (DEXI, p.2011). În praxisul cultural-științific românesc, terenul a fost explorat cu începere din

sec.XVIII [6], dar a devenit o preocupare constantă în veacul următor, când cei dintâi istorici profesioniști s-au arătat interesați de publicarea letopisețelor ca surse documentare și a altor monumente de limbă și literatură veche, fără ca experiența respectivă să fi fost sintetizată în vreo lucrare cu caracter științific-teoretic. Profesorul bizantinolog Demostene Russo (1869-1938), căruia îi aparține meritul de a fi publicat primul studiu consacrat acestei problematici în spațiul românesc, *Critica textelor și tehnica edițiilor* (1912), constata cu multă amărăciune: „Lucrarea de față e prima în felul ei în limba română și trebuie privită ca o încercare cu scăderi și lacune pe care eu cel dintâi le recunosc. Greutățile cu care am avut de luptat au fost numeroase; e de ajuns să relevez că nici măcar termenii tehnici, referitori la recesiunea textelor, n-au fost românizați până astăzi și că predomină în întrebuintărea lor o confuzie neexplicabilă...” [7].

În pofida vechimii sale de cca un secol, tratatul de „metodologie filologică”, cum este considerat și astăzi, al lui D.Russo rămâne de mare actualitate, multe din observațiile, constatările și aserțiunile savantului fiind demne de luat în considerare. Chiar dacă autorul nu s-a gândit la convertirea vastelor sale cunoștințe într-o disciplină științifică, *Critica textelor și tehnica edițiilor* conține germeii ambelor discipline luate aici în discuție: *Textologia*, pe de o parte, și *Editologia*, pe de altă parte. Dacă cea dintâi, *Textologia*, a fost omologată ca știință, *Editologia* își mai așteaptă rândul...

Referințe:

1. <http://ovidiupecican.wordpress.com/2011/01/27/george-vulturescu-%E2%80%99Eharababura-editoriala%E2%80%99D/>. George Vulturescu este poet, publicist și editor, director al revistei „Poesis” din Satu Mare. Accesat la 20 martie 2013.
2. În: *Mozaicul. Revistă de cultură*, fondată la Craiova, în 1838, de Constantin Lecca. Serie nouă, anul XIV, nr.10, 2011.
Disponibil pe: <http://revista-mozaicul.ro/vlasie10.html>. Accesat la 10 mai 2012.
Călin Vlasie, poet și publicist, este proprietar și director general al Editurii „Paralela 45” și redactor-șef al revistei „Calende” din Pitești.
3. CODREANU, Theodor. *Aurelia Rusu și prestigiul eminescologiei*. În: *Limba română*, anul XIX, nr.5-6, 2009. Vezi și: <http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=403>.
4. *România literară*, nr. 8 din 24 februarie-1 martie 2012. Disponibil pe: http://www.romlit.ro/iorga_feminist. Accesat la 21 mai 2012. Răzvan Voncu este eseist, critic literar, traducător și editor bucureștean născut la Constanța.
5. *Dicționar explicativ ilustrat al limbii române*. Chișinău: Arc și Guniyas, 2007, p.629.
6. Prima încercare de ediție critică a fost inițiată, în 1723, de Nicolae Mavrocordat (1680-1730), domnitor în câteva rânduri al Moldovei și al Țării Românești, cunoscut bibliofil și literat. Cartea s-a tipărit la București, prin colaționarea textului a trei versiuni, în următoarele circumstanțe: cărturarul, dispunând de 2 ex. în manuscris, unul pe pergament și altul pe hârtie, ale unei scrieri exegetice a Sf. Chiril al Alexandriei, a primit, la solicitarea sa, încă unul de la Hrisant Notara, patriarhul Ierusalimului, Lucrarea fiind imprimată în fascicule.
7. RUSSO, D. *Critica textelor și tehnica edițiilor*. Extras din Buletinul Comisiei istorice a României, I, Atelierele Grafice Socec & Co, București, 1912. Citat după ediția: Russo, D. *Studii istorice greco-romane*. Opere postume publicate sub îngrijirea lui Constantin C. Giurescu, tom.II, București, 1939, p.548.

EFECTELE NEW MEDIA vs PSIHOLOGIA COGNITIVĂ APLICATĂ

Mariana TACU

New media reprezintă o forță absolută și omniprezentă care s-a impus în ultimul deceniu ca un sistem cu o putere de influență deosebită, având un impact major asupra aspectelor psihologice, economice, politice, culturale și educaționale ale vieții individului. Într-o accepțiune generală, noile media cuprind: a) mijloacele de informare tradiționale (ziarul, radioul, televiziunea) proiectate pe Web și b) formele native de comunicare ale acestui spațiu: site-urile, blogurile și rețelele de socializare. Caracterizate de rapiditatea comunicării la distanță, de o memorie cu un potențial enorm și un nivel sporit de interactivitate, noile media permit desfășurarea actului de comunicare în diverse moduri:

1. **one-to-one** (unul-către-unul);
2. **one-to-many** (unul-către-mai mulți);
3. **many-to-many** (mai mulți-către-mai mulți).

Comunicarea digitală permite și condiționează perceperea simultană la nivel intercognitiv a experiențelor colective și contribuie la schimbarea relațiilor omului cu lumea înconjurătoare, prin crearea unei realități virtuale, considerată „*realitatea omului modern*”. Noile media tind să reducă și să modifice relațiile interpersonale. Individul este pus instantaneu în contact cu evenimentele ce au loc în diverse colțuri ale lumii. Astfel reducându-se distanțele spațiale și temporale ce contribuie treptat la formarea unei „*conștiințe planetare*”.

Astăzi, în întreaga lume, sunt frecvent utilizate noțiunile de „*societate informațională*” și „*societate a cunoașterii*”. Societatea informațională nu poate fi separată de societatea cunoașterii și viceversa, astfel, fiind asigurată evoluția și dezvoltarea durabilă în contextul „*noilor forme de guvernare*”, „*noii economii*” și „*noii culturi*”, bazate în principal pe activități intelectuale intensive. Informarea, persuadarea și propaganda devin factori de prim ordin în controlul social-politic. Sugerând semnificații – *oferă și soluții*, asociază anumite grupuri, tipuri de valori, creează anxietate, legitimizează sau justifică statu-quo-ul anumitor sisteme. Vectorii societății informaționale și ai societății cunoașterii sunt de natură tehnologică și funcțională.

1. **Vectorii tehnologici** se referă la dezvoltarea internetului prin extensiune geografică, sisteme expert dotate cu inteligență artificială, nanotehnologia și nanoelectronica – considerate principalul suport pentru procesarea informației.

2. **Vectorii funcționali** vizează managementul cunoașterii pentru diverse instituții, marketingul strategic, generarea de noi cunoștințe și dezvoltarea de noi forme de cultură [1, p.395].

Numărul vectorilor funcționali este în continuă creștere, datorită faptului că tot mai multe domenii de activitate devin dependente de produsele tehnologiei informaționale și ale tehnologiei comunicațiilor. Informațiile acumulate zi de zi capătă un caracter de mozaic, ce nu mai corespunde categoriilor de principii intelectuale tradiționale, fără însă a nega valoarea implicită sau explicită a cunoștințelor acumulate. În aceste circumstanțe, apar și o serie de efecte ale new media, printre cele mai importante:

- **efectul de separare** – cel ce vizează linia de marcaj dintre lumea reală și cea virtuală, dimensiuni în care evaluarea unor ipoteze lansate și prognozarea unor consecințe se face în funcție de timp și cantitatea de informații transmise, calitatea fiind rezervată doar pentru intensificarea proceselor;

- **efectul de focalizare** – presupune o pseudoanaliză a similitudinilor dintre procesul de căutare și cercetare a informațiilor și procesul ce implică raționamente logico-probabilistice în luarea anumitor decizii [2, p. 63-72];

- **efectul de agendă on-line** – se referă la capacitatea mass-media de a influența publicul din perspectiva percepției mintale asupra realității, amplificând importanța unei probleme prin expunerea proeminentă a unor fapte, prezentarea în mod repetat a anumitor evenimente și plasarea acestora într-o anumită ordine. Formula generală a efectului de agendă on-line implică trei vectori principali: 1. *actualizarea conștientizată*, 2. *sensibilizarea proeminentă* și 3. *prioritatea promovării produsului informațional în circuitul realității virtuale*.

Creierul uman conține o ierarhie de procesori ce operează în paralel. Grație acestui paralelism, anumite funcții răspund, în același timp, stimulilor ce vin, atât din lumea reală, cât și cea virtuală. Actualele perspective ale psihologiei cognitive aplicate în studierea efectelor new media evidențiază:

- a) **o teză** – ce demonstrează contribuția la cunoaștere prin gradul în care mijloacele de informare reflectă și creează realitatea;

- b) **o antiteză** – care prezintă impactul ideilor și opiniilor neașteptate;

- c) **o sinteză** – ce prevede integrarea așteptărilor și care odată sedimentate conduc la reluarea procesului la nivel cognitiv.

Cognitivismul reprezintă norme conform cărora comportamentul uman poate fi înțeles din momentul în care este înțeles și modul de gândire al oamenilor. Prima teorie cognitivă asupra modului în care creierul procesează informația, aparține psihologului D.Hebb. Aceasta se referă la „modurile de transmitere a informației, teorii lingvistice, limite ale capacității de procesare și procesarea serială sau paralelă a informației” [3].

Studierea detaliată a sistemului cognitiv uman și a subsistemelor sale (memoria, gândirea, limbajul, motivația, percepția) este necesară la etapa stabilirii ordinii ierarhice a evenimentelor, precum și a perioadei de menținere a acestor ierarhii. Un subiect se raportează la realitate din perspectivă cogni-

tivă, implicând necesități și aspirații ale eului psihologic și ale eului social. În acest sens, H. Mead distinge două aspecte ale eului: 1. *eul psihologic* – care ar reprezenta eul ca subiect; 2. *eul social* – care ar reprezenta eul ca obiect. Mai exact: „eul psihologic este reacția organismului la atitudinile celorlalți și eul social este ansamblul organizat de atitudini ale celorlalți pe care ni le asumăm” [4, p.38].

Orice act cognitiv, afectiv sau comportamental are la bază, în ultimă instanță, un motiv și un impuls intern, rezultat din interacțiunea dialectică a coordonatelor sistemului. În acest caz, motivația îndeplinește o dublă funcție, cea de direcționare, orientare și cea de alimentare și potențare a unui tip sau altul de comportament.

Originea motivului delimitează motive primare (*biologice/înnăscute*) și secundare sau derivate (*psihologice/dobândite*). Sursa acestora desemnează: a) *motive raționale* – care domină deciziile de comportament; b) *motive emoționale* – cele legate de satisfacerea unor nevoi psihologice ale individului; c) *motive de conștientizare* – ce presupun atât înțelegerea rațională a fenomenelor ce au loc într-o societate, cât și analiza pragmatică a detaliilor cu referire la anumite schimbări; d) *motive atitudinale* – ce vizează starea mintală sau neurală de pregătire organizată prin experiență [5, p.37].

În această ordine de idei, evidențiem faptul că new media are misiunea de a identifica potențialuri neexplorate, totodată direcționând indivizii către o reevaluare continuă a scării de valori la nivelul educației, formării și culturii. Având o importanță considerabilă în depozitarea cunoașterii, în organizarea memoriei colective, în general, și cea a individului, în particular, new media contribuie la remodelarea matricilor sociale, politice și culturale ale unei societăți.

Referințe:

1. LIEVROU, L.A., LIVINGSTONE, S. *Capire i new media. Culture, comunicazione, innovazione, tecnologia e istituzioni sociali*. Milano: Moepli, 2007. ISBN-10: 8820333449.
2. LEGRENZI, P. *Psicologia cognitiva applicata. Pensare e comunicare*. Roma: Editori Laterza, 2001. ISBN 88-420-6351-7.
3. PANZA, R.A. *Psicologia Postmoderna: contributi tra Italia e gli SUA*. 2009. Disponibil: <http://www.psychomedia.it/pm/human/epistem/panza.htm>
4. DOISE, W., DESCHAMPS, J. C., MUGNY, G. *Psihologie socială experimentală*. Iași: Polirom, 1999. ISBN 973-9248-40-3.
5. GALIMBERTI, U. *Dizionario di Psicologia*. Torino: Editore Torinese UTET, 2006. ISBN 88-02-07480-1.

MASS-MEDIA – FORMATOR AL CONȘTIINȚEI NAȚIONALE A TINERILOR

Mariana MARCU

Mass-media îi revine un rol-cheie în societatea contemporană. La început cartea și ziarul, apoi radioul și televiziunea, iar acum și multimedierea, și-au demonstrat potențialul lor de informare și delectare a publicului, dar și de educare a lui.

Actualmente, mass-media tot mai mult dezvoltă rolul său de suport pentru asigurarea dialogului dintre oamenii cu nivel de cultură diferit, contribuind la consolidarea conștiinței sociale și naționale a cetățenilor. „Conștiința națională, citim în *Dicționarul de psihologie socială*, este conștiința de sine a unei comunități naționale: conștiința apartenenței la comunitatea națională, bazată pe comunitatea de origine etnică, de limbă, cultură și civilizație, teritoriu, tradiții de luptă socială și națională pentru păstrarea culturii și ființei naționale...” [1].

Mai mult: teoreticienii din domeniul politologiei și istoriei susțin că conștiința națională reprezintă ansamblul ideilor, aspirațiilor, sentimentelor prin care membrii unei comunități naționale își afirmă identitatea comună pe baza unității de: teritoriu, limbă, cultură și viață economică.

Având în vedere faptul că în cadrul unei societăți tinere sunt cei care fac legătura între generația de ieri și de mâine, înțelegem că lor le revine funcția de perpetuare a unor valori ce stau la baza conștiinței naționale. Cu toate acestea, acum, în procesul globalizării, tot mai puțini tineri se arată interesați de dezvoltarea conștiinței naționale, chiar dacă, de-a lungul timpului, datorită importanței ei, conștiința națională era supranumită: „suflet al națiunii”; „rezultanta tuturor elementelor psihologice constitutive ale națiunii” sau „factor de legătură a caracteristicilor specifice națiunii”.

Datorită pătrunderii mass-media în toate sferile virtualului, se produce o neîncetată extindere a spațiului public. Cu ajutorul instrumentelor ce le deține mass-media, ajunge la o sferă publică în care neînțelegerile și conflictele cauzate de gradul de conștiință de sine diferit din societate să fie obiect de dezbateri, iar în urma dezbaterilor să ne alegem cu soluții.

Comisia Internațională UNESCO pentru studiul problemelor comunicării în societatea contemporană, încă la sfârșitul secolului trecut, a determinat cinci funcții importante ale mass-media, de bază fiind considerate funcțiile de informare și cea de educare. Dacă cu ajutorul textelor informative, presa scrisă, audiovizualul contribuie la fundamentarea și construirea conștiinței fiecărui individ, cu ajutorul materialelor de opinie ea cimentează și șlefuieste elementele ce dau durabilitate și consistență convingerilor indivizilor.

Mass-media, prin activitatea lor, au menirea de a ține trează conștiința cetățenilor, promovând valorile și normele morale, etice și culturale ale socie-

tății. Reflectând evenimentele legate de viața social-politică și culturală și, mai ales, punând în circuit informații cu caracter generalist, mass-media educă/formează, orientează cititorii. Deseori, auditoriul care suportă efectele acestor acțiuni nu conștientizează prezența, impactul și intensitatea influenței mesajului mediatic, care modelează indirect convingerile și conduita cetățenilor.

Iar în aceste condiții devine imperios necesară determinarea nivelului de influență operat de mass-media, mai cu seamă, asupra publicului tânăr, stabilind în acest context și un hotar între utilitatea și nocivitatea cu care mass-media acționează asupra conștiinței naționale a tinerilor, mai ales că „mass-media actuală traversează o serie de crize, de la cea a adaptării la o tehnologie mereu în schimbare, până la o nouă și profundă criză de identitate”[2]. În acest context, tot mai des se discută despre rolul mijloacelor media în lumea contemporană, despre credibilitatea și capacitatea lor de a se adapta noilor condiții sociale.

Multitudinea și diversitatea mesajelor mediatice, vehiculate de sursele de comunicare, ne induce într-o altă dimensiune spațială și temporală, făcându-ne să neglijăm principalele evenimente ce au loc în jurul nostru. Deseori, mai cu seamă tinerii, manifestă interes pentru anumite evenimente/întâmplări doar dacă acestea conțin o doză sporită de senzational. Tot mai des observăm că „dimensiunea eroică a existenței umane este pierdută (ea aparținând unei vârste a inocenței, a romantismului și a încrederii în progresul umanității), în schimb asistăm la o frenezie a desacralizării, la o punere în chestiune a tuturor instanțelor, de la cele politice la cele economice sau spirituale”[3], în care individul postmodern încearcă să-și mențină libertatea de a alege, preferând să rămână, în același timp, în afara propriei participări la realitatea cotidiană.

Într-o măsură, tinerii de astăzi preferă să neglijeze unul din elementele-cheie ce stau la baza conștiinței naționale – istoria. În atare situație, mass-media îi revine funcția de a readuce evenimentele istorice în atenția publicului pentru a consolida conștiința națională. În acest scop, unele posturi de radio moldovenești realizează emisiuni în cadrul cărora sunt invocate și dezbătute probleme legate de istoria țării, trecutul nostru. Astfel, postul de radio „Vocea Basarabiei” difuzează emisiunile „Editorialele istoriei”, „Istoria în mișcare” și „Magazin istoric”. În cadrul lor, participanții la emisiuni urmăresc scopul de a promova adevărul științific și istoric, încearcă să combată teoriile și opiniile false privind originea etnică, limba maternă și istoria națională a românilor moldoveni. În acest context, deosebit de importantă este și contribuția postul de radio „Europa Liberă” care menține rubrica „Istoria trăită”.

O altă dimensiune ce stă la baza formării conștiinței naționale este cea culturală. Și de acest aspect au ținut cont jurnaliștii de la „Vocea Basarabiei”, propunând publicului emisiuni în care sunt promovate adevăratele valori culturale ale neamului. În numărul lor se înscrie și „Tezaur folcloric româ-

nesc”, îngrijită și prezentată de maestrul culturii – Ion Paulencu. În cadrul altei emisiuni – „Suflet de artist”, sunt promovați interpreți, textieri, aranžori, dar și piesele lor. Formatul emisiunilor, care presupune nu doar o simplă difuzare a pieselor, permite radioascultătorului să-și completeze cunoștințele și cu anumite informații despre interpreți, istoria cântecelor, despre concertele care au avut sau vor avea loc etc. Exemplul „Vocii Basarabiei”, de promotor al culturii naționale, este urmat și de alte posturi audiovizuale de la noi.

Educația prin și pentru valori, care constituie premisa formării subiectului valorizator, cât și a potențialului creator de valori, trebuie să devină o dominantă în politica editorială a posturilor de radio și TV. Altfel spus, finalitatea educației, inclusiv prin intermediul mediilor de informare, rezidă în formarea conștiinței și conduitei tinerilor, iar obiectivele ei majore sunt: aspirația spre valori, disponibilitatea pentru valorizare, atitudini și comportamente corespunzătoare. „Procesul de valorizare a lucrurilor, obiectelor concrete se consolidează în conștiința omului ca „valori subiective”, sub forma unor idei, reprezentări normative, ajutându-l să-și orienteze acțiunile, să-și stabilească obiectivele și scopurile de atins <...> care convin lui și societății”[4]. În procesul de formare a conștiinței naționale, în special a tinerilor, este importantă atât selecția/conservarea, cât și transmiterea/promovarea valorilor naționale – toate aceste acțiuni aflându-se în strânsă dependență. Fiindcă numai prin intermediul valorilor și permanenta raportare la ele omul își poate forma și afirma personalitatea.

Referințe:

1. <http://www.scribd.com/doc/43922559/Con%C8%99tiin%C8%9Ba-na%C8%9Bional%C4%83-a-romanilor-moldoveni-Gheorghe-Ghimpu> (vizitat 30.01.2013).
2. CIOBOTEA, R. *Reportajul. Tehnici de redactare*. Chișinău: Cartier, 2012, p.7.
3. *Ibidem*, p.8
4. MOVILA, V. Rolul educației în formarea conștiinței axiologice a personalității: În: *Interferențe universitare – integrare prin cercetare și inovare*. Chișinău: USM, 2012, p.223.

LIBERTATEA DE EXPRIMARE ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ

Mihai LESCU

Una dintre cele mai vechi preocupări ale oamenilor a fost și este problema drepturilor lor, pe care aceștia le revendică de-a lungul evoluției sociale. Promovarea și ocrotirea drepturilor și libertăților civile, economice, sociale, politice și culturale a devenit o preocupare primordială a fiecărui stat în parte, dar și a comunităților/forurilor regionale și internaționale.

Drepturile și libertățile oamenilor/cetățenilor/popoarelor au fost consfințite în constituții și declarații, în convenții și pacte, în alte acte importante: *Magna Charta Libertatum (Marea Cartă a Libertăților)*, document emis în Marea Britanie, în anul 1215, care urmărea îngrădirea puterii regelui, a apropiatilor lui și garantarea mai multor drepturi tuturor cetățenilor; *Declarația de independență a Statelor Unite*, din 14 iulie 1776; *Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului*, din 26 august 1789, adoptată în perioada Revoluției Franceze.

Mai multe referințe privind respectarea/reglementarea drepturilor omului în ținuturile populate de români le găsim, în special, „în primele legiuri laice ce au apărut în Moldova – *Pravila* lui Vasile Lupu, 1646 – și Țara Românească – *Pravila* lui Matei Basarab, 1652” [1].

O examinare a izvoarelor privind drepturile omului, adoptate în diferite colțuri ale lumii, dar și la noi, ne convinge să împărtășim afirmația savantului român Constantin Jofa, că „originea preocupărilor pentru protecția drepturilor fundamentale ale omului se găsește în lupta pentru autodeterminare, independență și egalitate dusă de oameni, de popoare de-a lungul veacurilor” [2]. Tot în acest context, în preambulul *Declarației Universale a Drepturilor Omului*, la care Republica Moldova a aderat prin Hotărârea Parlamentului, din 28 iulie 1990, citim: „Făurirea unei lumi în care ființele umane vor beneficia de libertatea cuvântului și a convingerilor, eliberate de teroare și de mizerie, a fost proclamată drept cea mai înaltă aspirație a omului”.

Datorită importanței ei, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* este inclusă aproape integral, în majoritatea constituțiilor țărilor lumii, fiind cunoscută ca: *Drepturile și libertățile fundamentale*. Acesta este și titlul cap.2 al Constituției Republicii Moldova. Din ce considerente specificarea: drepturi și libertăți? Termenul „libertate” este întrebuințat în contextul reglementărilor: libertatea conștiinței, libertatea întrunirilor, libertatea de exprimare (-sie), iar termenul „drept” – când consacram ceva: dreptul la viață, dreptul la vot, dreptul la informație. Oricum, diferența dintre acești termeni nu e mare, ei ambii, cum remarcă specialiștii, desemnează, din punct de vedere juridic, o singură categorie, și anume, un drept esențial, fundamental, de unde accep-

tăm concluzia mai multor savanți români că „juridicește dreptul este o libertate iar libertatea este un drept” [3].

De-a lungul istoriei, drepturile și libertățile omului au cunoscut foarte multe clasificări/tipologii. Dar oricare ar fi clasificarea lor, semnificația drepturilor și libertăților nu se minimalizează. Alta ar fi problema: unele drepturi și libertăți au avut o istorie mai îndelungată de dezvoltare, cum ar fi libertatea de exprimare (cunoscută prin ani ca: libertatea cuvântului, libertatea presei sau libertatea mass-media), iar altele nu s-au afirmat în aceeași măsură.

Libertatea de expresie este considerată o componentă esențială a dezvoltării și funcționării unei societăți democratice. Nici un stat nu se poate dezvolta într-o democrație, fără libertatea de exprimare, fără mass-media și circulația de idei și opinii. Nu întâmplător, primul paragraf din articolul 10 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, evidențiază trei componente ale libertății de exprimare: libertatea de opinie; libertatea de a primi informații și idei și: libertatea de a comunica informații și idei [4]. Astfel prin exprimare individul exteriorizează, aduce la cunoștința semenilor săi cerințele, aspirațiile, creațiile sale spirituale, de unde putem concluziona că libertatea de exprimare, în calitatea ei de libertate de tradiție, colaborează activ cu mai multe libertăți și drepturi, cărora le dă sens și le îmbogățește conținutul, cum ar fi: libertatea conștiinței, și aceasta una din primele libertăți, care comandă existența și conținutul altor libertăți: a presei/ mass-media, de asociere sau a întrunirilor.

Practica demonstrează că libertatea de exprimare, ca și celelalte drepturi și libertăți, este în permanență dezvoltare ca și societatea, ca și instituțiile democratice. Mai mult: libertatea de exprimare presupune relația ei cu publicul, deoarece exprimarea în public este definitivă pentru conținutul juridic al acestei libertăți. Cât privește scopurile ce le are libertatea de exprimare în societate democratică, în opinia noastră, acestea sunt următoarele:

- Ca individul/cetățeanul să dețină un instrument real de descoperire a adevărului. Doar numai în urma schimbului de opinii, a discuțiilor sub diferite unghiuri de abordare a unei sau altei probleme, oamenii/cetățenii pot formula/emite concluzii mai mult sau mai puțin concrete și veridice despre fenomenele și evenimentele ce au loc în societate;

- Pentru ca publicul să se considere coparticipant activ la luarea în dezbatere și adoptarea deciziilor. Astfel, libertatea de exprimare nu este importantă doar pentru înțelegerea de sine, dar e definitivă pentru asigurarea participării active a cetățenilor la viața politică și publică. Împărtășim opinia mai multor specialiști, cum că societățile democratice pot funcționa în mod durabil numai dacă cetățenii sunt bine informați și dacă au acces la informații și pot face schimb liber de opinii;

- Ca puterea să poată asigura condiții optime de soluționare a divergențelor și conflictelor ce apar în societate. Numai în urma exprimării/exteriori-

zării revoltelor și nedumeririlor ce-i stăpânesc oamenii/publicul pe parcurs se calmează și se autoconsolează. Drept urmare, masele sunt mai puțin tentate să recurgă la violență socială/politică. Însă conflictul social este necesar în scopul asigurării progresului în societate. Anume conflictul este cureaua de transmisie a mecanismului ce asigură legătura dintre stabilitate și procesele de renovare și restructurare a societății democratice. Pe această cale, libertatea de exprimare capătă și alte însușiri. Cu ajutorul ei, prin sursele de comunicare/mass-media puterea explică/duce la cunoștința maselor problemele social-politice importante, menținând un dialog constructiv și civilizat cu cetățenii;

- Asigură autoexprimarea personalității umane. Manifestarea pleneră îi este necesară omului pentru a se considera împlinit, pentru a-și vedea realizate visele, capacitățile, deoarece punctul forte în viața oricărui individ, cum remarcă filosofii, o constituie necesitatea realizării posibilităților sale ca personalitate umană.

Departee de gândul că, prin cele enunțate mai sus, am epuizat șirul scopurilor ce le urmărește libertatea de exprimare în societatea democratică. Evoluția societății introduce permanent schimbări în această privință. Important este să realizăm că libertatea de exprimare este un beneficiu al tuturor membrilor societății și că ea nu poate fi interzisă pe motive politice ori că nu corespunde intereselor celor aflați la putere/conducere. Nu întâmplător se spune că cel care vrea să fie liber trebuie să-l apere și pe oponentul său, deoarece nu e exclus ca cel care astăzi e la putere, mâine să fie în opoziție sau invers.

Referințe:

1. PETCU, Marian. *Puterea și cultura*. Iași: Polirom, 1999, p.81.
2. JOFA, Constantin. *Protecția drepturilor omului*. Iași: Polirom, 1995, p.3.
3. MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena. *Drept constituțional și instituții publice*. București: All Beck, 2005, p.141.
4. MACOVEI, Monica. *Libertatea de exprimare. Consiliul Europei*, 2001. Editat în Republica Moldova, 2003, p.8.

AFIRMAREA ABECEDARULUI CA MANUAL ELEMENTAR PENTRU INSTRUIRE

Mihai LESCU

Procesul afirmării abecedarului ca purtător de mesaj educativ elementar și mijloc de instruire a copiilor, dar nu numai, a durat în timp, el fiind modelat și perfecționat în corespundere cu principiile didactice, cu structura gramaticală a limbilor și cu metodele de predare preconizate de autori. În Europa Occidentală primele abecedare apar în sec.XVI [1]. În Moldova și în Tara Românească din cele mai vechi timpuri drept cărți de învățatură au fost folosite surse cu caracter moral-religios. Anumiți oameni de știință consideră drept prototip al abecedarului *Miscelaneul, carte de învățatură*, prezentă în bibliotecile mănăstirești din Moldova propriu-zisă încă din sec.XV, și *Ceaslovul*. Prin valențele formative ale conținutului lor aceste tipuri de carte au însoțit evoluția școlii naționale secole la rând. În mediul mănăstiresc sunt alcătuite și *Gramaticile*, utilizate în învățământul autohton în sec.XVI-XVIII, considerate și ele predecesoarele abecedarului.

În Moldova și în Tara Românească, primele cărți care cuprindeau noțiuni de citire și de scriere se numeau *bucoavnă* sau *bucvariu*. Primul abecedar românesc cunoscut este *Bucovna (Bucoavna)*, întocmită și tipărită de Mihai Iștvanovici „în oficina Bălgradului, aici la Alba-Iulia” în 1699, „ce are în sine deprinderea învețiatului copiilor la carte” [2]. Acesta este, se pare, cel dintâi abecedar tipărit din istoria educației în Țările Românești. În 1749 în Tara Românească vede lumina tiparului *Bucoavna pentru învățatura pruncilor* de C.Athanasievici, tipograful [3]. Primul abecedar românesc cu caracter preponderent laic este *Abețedar înlesnitor pentru învățatura copiilor*, alcătuit și tipărit de Grigore Pleșoianu la Sibiu, în 1828. Următorul abecedar apărut la Sibiu, în 1836, aparține lui D.Jianu.

Seria abecedarelor românești cu litere latine a fost inaugurată de *Abecedariu*, apărut la Cluj, în 1853, care este atribuit lui Ioan Negruțiu. În 1755, în capitala Moldovei medievale, orașul Iași, vede lumina tiparului primul abecedar autohton *Bucvariul sau începere de învățături celor ce vor să învețe carte cu slove slovenești*, pregătit și editat de mitropolitul Iacob Putnenul. Acest *Bucvariu*, care este și primul manual tipărit în Moldova, are și o Predislovie destul de amplă și de interesantă despre care savantul de la Chișinău A.Eșanu spune că „reflectă în bună parte atât conținutul și caracterul învățământului din Moldova în sec.XVIII, cât și unele aspecte ale gândirii pedagogice moldovenești din această perioadă” [4], gândire influențată deopotrivă de spiritul înnoitor al epocii luminilor, în care cartea și știința de carte erau apreciate în mod deosebit și de ideologia religioasă ortodoxă. O amplă activitate de elaborare și editare a abecedarelor, în scopul satisfacerii necesităților școlii din

Moldova de atunci, desfășoară M.Strelbițchi, pe care le tipărește la Dubăsari (1792) și Movilău (1800).

În 1828 la Iași apare o *bucoavnă* tipărită de mitropolitul Sucevei și al Moldovei V.Costache, iar la Institutul tipo-litografic *Albina românească* iese de sub tipar, în 1842, *Abecedariul* lui Gh.Săulescu. Metoda fonetică de instruire este aplicată pentru prima dată în abecedarul lui I.Doncev, tipărit, în 1865, la Chișinău [5].

Primul abecedar bazat pe metoda scriptolegă a fost alcătuit de Ion Creangă în colaborare cu învățătorul Gh.Enăchescu (Iași, 1868). Cunoscut și îndrăgit de generații în șir, mai cu seamă ca autor al *Amintirilor din copilărie*, Creangă s-a dovedit a fi și un educator priceput, cu reale calități pedagogice. Abecedarul lui Creangă cuprinde trei capitole: literele alfabetului; cititul pe silabe și cuvinte; istorioare, poezii, proverbe și un sumar de rugăciuni, încheindu-se cu tabla înmulțirii.

Primul abecedar din Basarabia – cu grafie latină – este *Abecedarul moldovenesc*, pregătit și tipărit de mitropolitul Gurie Crosu la Chișinău, în 1918, la îndemnul lui Onisifor Ghibu. Până atunci tot el tipărește la Chișinău, în 1909, *Bucoavnă moldovenească*.

În RASSM, la Balta, în 1927, este tipărit abecedarul lui M.Eftodiev și A.Ignatovici, conceput în spiritul instruirii după metoda cuvintelor întregi. Urmează și alte abecedare, concepute și ele după aceeași metodă – de D.Grigorieva (1935) și de A.Sandulenco (1937). După război vede lumina tiparului abecedarul *pentru vârstnici* de N.Corlăteanu și E.Russev (1946), care are o contribuție substanțială în promovarea științei de carte în RSSM. Din 1953 în Moldova sunt introduse în învățământ abecedarele lui M.Aftenii și P.Petric, care pun în aplicare metoda fonetică, analitico-sintetică, de instruire [6].

Momente importante în istoria elaborării și editării abecedarelor intervin atunci când în această activitate se încadrează plenar cei mai îndrăgiți scriitori ai copiilor – Gr.Vieru și Sp.Vangheli, care, în strânsă colaborare cu pedagogi patrioți de prestigiu: P.Petric, M.Aftenii, A.Camerzan și pictorul Ig.Vieru lansează, în 1970, prima ediție a abecedarului pentru clasa I. Acest abecedar, care ulterior i-a avut ca ilustratori pe V.Vaghin, apoi pe L.Sainciuc a cunoscut până în 1988 peste 20 de ediții și tiraje de masă. În 1985 Gr.Vieru și Sp.Vangheli, în comun cu pictorul L.Sainciuc, avându-i consultantți pe pedagogii I. Gantea și E.Guțan, întocmesc și editează un abecedar *experimental* pentru copiii de șase ani, care este tipărit mai mulți ani la rând în tiraje de masă.

Un abecedar cu o aranjare liberă a materialului literar și didactic este și *Albinuța, cartea preșcolarului*, de Gr.Vieru, prezentare grafică de L.Sainciuc. Acest abecedar a fost tipărit pentru prima dată în grafie chirilică în 1979, urmând apoi nenumărate ediții, cu un tiraj total de peste un milion de exemplare. Prima ediție a lui în grafie românească a fost tipărită, în 1994, la Editura Didactică și Pedagogică din București, având un tiraj de 200 de mii de

exemplare. În perioada de democratizare, după declararea limbii române (moldovenești) ca limbă de stat, în scopul de a nu zădărnici procesul de instruire în clasa I, varianta în grafie latină a abecedarului de Gr.Vieru și Sp.Vangheli a fost publicată integral în ziarul „Moldova Suverană” în octombrie-noiembrie 1989 și în ianuarie 1990. La acel moment, ziarul avea un tiraj de 200 de mii de exemplare. Abecedarul a fost machetat în așa fel încât să poată fi decupat și transformat cu ușurință în carte [7].

Abecedarul evoluează în contextul procesului didactic general, odată cu școala, deținând până în prezent un rol prioritar în procesul primar de învățământ în pofida afirmațiilor multor adepți ai tehnologiilor moderne, că el poate fi substituit în totalitate de suporturile electronice. Perfecționarea abecedarului a fost și este unul dintre obiectivele constante majore ale școlii, oamenilor de știință, de literatură și artă. Actualmente, în Republica Moldova se afirmă tot mai mult pe tărâmul întocmirii abecedarelor în corespundere cu noile cerințe ale procesului de instruire alături de pedagogii M.Buruiiană, S.Cotelea, A.Ermicioi, scriitorii C.Dragomir, I.Hadârcă, A.Suceveanu, T.Știrbu, S.Afanasiu.

Referințe:

1. *Encicl. Literatura și Arta Moldovei*. Vol.1. Chișinău: Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1985, p.9.
2. OLTEANU, Virgil. *Din istoria și arta cărții*. București: Editura Enciclopedică, 1992 p.13.
3. Ibidem.
4. EȘANU, Andrei. *Iacob Putneanul și Bucvariul său din 1755*. În: *Cugetul*, nr.2, 2002, p.8.
5. CIOBANU, Ștefan. *Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă*. Chișinău: Editura enciclopedică „Ghorghe Asachi”, 1992, p.100-1003.
6. *Encicl. Literatura și Arta Moldovei*.
7. ȚOPA, Tudor. *Condamnați la zbućium*. Chișinău: VAST-M, 2002 p.76.

RELAȚIILE PUBLICE ȘI ACTIVITĂȚILE CONEXE: PROBLEME ALE INTERFERENȚEI

Lucia GROSU

Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

Într-un articol publicat în 1945, în revista *Public Opinion Quarterly*, reputatul autor american Rex Harlow, la acel moment președinte al Consiliului American pentru Relații Publice (*American Council on Public Relations*) menționa că toată lumea vorbește despre *Relații Publice*, dar se pare că foarte puțini cunosc semnificația acestui termen [1, p.17]. După aproape 70 de ani, această afirmație este încă de actualitate, mai cu seamă, pentru specificul domeniului în Republica Moldova.

Trebuie menționat că sursa acestor confuzii este multiplă, dacă ne raportăm la cadrul general. Pe de o parte, este vorba despre o dinamică internă a domeniului, respectiv un proces firesc de maturizare și consolidare, care conduce inevitabil la o dinamică semantică. Pe de altă parte, Relațiile Publice au evoluat alături de alte domenii din sfera științelor sociale, fără să se poată identifica întotdeauna spațiul de frontieră care le delimitează. La aceste elemente se poate adăuga și diversitatea de acțiune a Relațiilor Publice, cât și modul în care specialiștii înțeleg să definească Relațiile Publice.

Pe de altă parte, dacă ne raportăm la cadrul concret al domeniului, așa cum a apărut și s-a dezvoltat acesta în Republica Moldova, trebuie subliniat că asemenea confuzii se datorează, în primul rând, noutății acestui domeniu de activitate, în care diferitele practici nu s-au conturat suficient și, în al doilea rând, dificultăților semantice create de utilizarea acestor termeni în contexte și cu accepții încă foarte diferite (dublete precum *reclamă – publicitate*, *Relații Publice – relații cu publicul*, *publicitate – promoțiune etc.*, creează dileme suplimentare sub aspect conceptual.

Poziționate la intersecția mai multor discipline (comunicare, sociologie, politologie, psihologie, management, marketing etc.), Relațiile Publice pot avea semnificații diferite în funcție de unghiul din care sunt analizate. De aici și confuzia terminologică, confuzie care, uneori, consideră autorul român Remus Pricopie [1, p.18], favorizează includerea în Relațiile Publice a tot ceea ce nu și găsește un loc bine definit în domeniile menționate supra sau, alteleori, reduce Relațiile Publice la stadiul de instrument al unuia dintre aceste domenii.

Este adevărat că toate aceste domenii au influențat într-un fel sau altul teoria și practica Relațiilor Publice, de aceea este importantă clarificarea diferențelor dintre activitatea Relațiilor Publice și cea a altor domenii. Pe lângă asemănările, deosebirile și confuziile care vor fi analizate mai târziu, considerăm necesar să remarcăm, în mod prioritar, principala problemă specifică domeniului Relațiilor Publice din Republica Moldova, și anume, neclaritatea

iscată de traducerea sintagmei *public relations*, care din engleză înseamnă *Relații Publice*, dar care în limba română este adesea confundată cu termenul, *relații cu publicul*, foarte asemănător ca și structură, însă foarte diferit ca și semnificație. *Relații Publice* și *relații cu publicul* nu se definesc la fel, competențele celor două domenii fiind diferite. Dacă *relațiile cu publicul* au existat de când există funcționarii publici și ghișeele, *Relațiile Publice* moderne există doar din momentul în care organizațiile au conștientizat importanța și necesitatea câștigării bunăvoinței și încrederii publicului.

O abordare interesantă, în acest sens, aparține autorului român Dumitru Borțun, abordare care merge dincolo de explicația simplă de mai sus și care este perfect valabilă și pentru realitățile domeniului din Republica Moldova. În opinia sa, problematica acestui subiect depășește aspectul lingvistic, fiind mai degrabă o problemă culturală, provenită din necunoașterea și mai ales neînțelegerea noțiunii de *sferă publică* (spațiu de dezbateră cu privire la interesul public), datorată contextului istorico-politic românesc. Astfel, au fost excluse din mentalul colectiv și alte noțiuni precum interes public, instituție publică, informație publică sau comunicare publică [2, p.68]. Absența acestor noțiuni reprezintă deficitul culturii comunicaționale românești și, implicit, a Relațiilor Publice, a căror pătrundere în Europa occidentală, spune Borțun, coincide cu instaurarea regimului comunist în România, dar și în Republica Moldova, fapt care a redus comunicarea politică la propagandă bazată pe un transfer de informații în sens unic, de sus în jos. Concluzia autorului este că „majoritatea românilor receptează cuvântul *public* nu ca adjectiv (cum îl avem în expresia *Relații Publice*), ci ca substantiv (un *public*, două *publicuri*); din această cauză, ei traduc în mod greșit expresia *Relații Publice* prin *relații cu publicul*. Este principalul motiv pentru care autorul a decis, în urmă cu câțiva ani, să scrie numele domeniului cu majuscule [2, p.71].

Dincolo de confuziile și dificultățile definirii spațiului de acțiune al domeniului din țara noastră, literatura de specialitate identifică și altele, fapt care face dificilă neclaritatea cu privire la îndatoririle unui specialist în *Relații Publice*. Cristina Coman, recunoaște că *Relațiile Publice* interferează, prin unele tehnici, cu alte tipuri de activități, cum ar fi: marketingul, reclama, publicitatea, afacerile publice, promoțiunea, lobby-ul, found-raising-ul etc., însă sinonimizarea lor cu acestea nu este tocmai corectă [3, p.16].

Se poate spune mai degrabă că munca unui specialist în *Relații Publice* sprijină și este sprijinită de aceste activități, împrumutând tehnici și instrumente de lucru de la ele și colaborând cu ele în cadrul campaniilor de comunicare. În acest sens, Doug Newsom consideră că denumirea *Relații Publice* ar trebui rezervată numai pentru posturile de management care implică planificare strategică [4, p.55].

În literatura de specialitate, explicațiile legate de diferențele și asemănările dintre *Relațiile Publice* și domeniile cu care sunt confundate sunt destul

de des întâlnite. Ceea ce este important de menționat este faptul că dezbaterile nu sunt uniforme, există chiar și mici contradicții, iar alegerea domeniilor de comparație este mai mult sau mai puțin asemănătoare. Astfel, discuțiile sunt abordate din mai multe perspective: (i) *Relațiile Publice și activitățile înrudite*, sub acest aspect, Relațiile Publice sunt văzute ca un proces ce include mai multe activități, precum activitățile agentului de presă (*press agency*), promovarea (*promotion*), informarea publică (*publicity*), afacerile publice (*public affairs*), cercetarea, grafica, publicitatea (*advertising*), merchandising-ul; (ii) *Relațiile Publice și activitățile conexe*, unde sunt incluse: publicitatea, reclama, afacerile publice, promoțiunea, lobby-ul, strângerea de fonduri și marketingul; (iii) *Relațiile Publice și celelalte profesii ale comunicării*, precum jurnalismul, publicitatea, marketingul, afacerile publice, lobby-ul și propaganda.

În concluzie, vom menționa că un specialist bine antrenat în practica și teoria comunicării publice nu ar trebui să întâmpine o dificultate majoră în stabilirea cadrului conceptual și de acțiune al Relațiilor Publice. Evident, cum nu există o singură școală de gândire, putem întâlni situații în care interpretări diferite pot conduce la granițe imprecise. Cu toate acestea, marja de eroare nu poate fi atât de mare încât să altereze identitatea fiecărui domeniu în parte. Mai mult, așa cum menționează Sandra Oliver, pentru a avea succes, Relațiile Publice trebuie să dea dovadă de transparență, să nu fie vulnerabile la influențe și să demonstreze un proces bilateral dinamic [5, p.29].

Referințe:

1. PRICOPIE, R., *Relațiile publice: evoluție și perspective*. București: Tritonic, 2005. ISBN 973-733-032-3.
2. BORTUN, D., *Relațiile publice și noua societate*. București: Tritonic, 2005. ISBN 973-733-046-3.
3. COMAN, C., *Relațiile publice: principii și strategii*. Iași: Polirom, 2001. ISBN 973-683-809-9.
4. NEWSOM, D. *Totul despre relațiile publice*. Iași: Polirom, 2007. ISBN 978-973-46-1684-8
5. OLIVER, S., *Strategii de relații publice*. Iași: Polirom, 2009. ISBN 973-46-1305-2

REPOZITORIUL INSTITUȚIONAL: PARTENERIAT DURABIL CU FACULTĂȚILE

Ana GUDIMA

Angajamentul unei publicații științifice este de a circula cât mai mult posibil – acesta este și unul din principiile Accesului Deschis (Open Access – OA) la informație. În era digitală, această responsabilitate include și explorarea noilor tehnologii de publicare și modelelor economice pentru îmbunătățirea accesului la publicațiile științifice. Larga circulație a publicației îi adaugă valoare și este un aspect semnificativ în cerința de a genera cunoștințe. Dreptul de a cunoaște și dreptul de a fi cunoscut produc în această situație un mix, care beneficiază totalmente de OA. Această capacitate tot mai mult diminuează decalajul dintre țările dezvoltate și mai puțin dezvoltate prin asigurarea accesului la informație, ce este foarte important pentru educație, cultură și dezvoltarea științifică la în general. OA poate stimula schimbul de informații și cunoștințe în comunitățile de educație și știință în țările slab dezvoltate economic.

Bibliotecile universitare se poziționează în fruntea mișcării Accesului Deschis la informație. Tendințele multiple ale accesului deschis la publicații, în ultimii ani, confruntă bibliotecile cu noi provocări și prezintă oportunități promițătoare. Mișcarea OA a găsit în bibliotecile universitare un refugiu pentru soluționarea problemelor. Pe măsura creșterii prețului la publicațiile și a restricțiile accesului la ele, repozitoriile devin o modalitate de acces relativ ieftină și ușoară, realizată în cadrul parteneriatului biblioteca–facultatea. Prin intermediul repozitoriilor instituționale, acest parteneriat devine editor alter-nativ al publicațiilor științifice.

OA este deosebit de important pentru bibliotecile universitare, rolul lor fiind de a ghida cercetătorii în utilizarea repozitoriului instituțional. Din cauza reducerilor bugetare anuale, inflația, și costul ridicat la reviste și cărți, bibliotecile nu reușesc să satisfacă cerințele informaționale ale utilizatorilor. OA este modalitatea cea mai recentă de a sprijini activitățile de cercetare instituțională, prin furnizarea de informații la costul și timpul efectiv, la momentul potrivit și în formatul potrivit. OA are numeroase impacte asupra bibliotecilor universitare: economice, tehnologice, de colectare și gestionare a informațiilor, serviciile de referință, cultura informației. Pentru bibliotecile universitare OA este o condiție prealabilă pentru a supraviețui și a prospera la etapa actuală.

OA este o schimbare de paradigmă de la modelul tradițional al comunicării științifice la accesul deschis [5]. Datorită legăturii puternice între accesul liber și misiunea bibliotecii, nu este surprinzător faptul că bibliotecile sunt implicate într-o gamă largă de activități legate de accesul deschis. Ca exemplu poate servi campania de promovare a Accesului Deschis,

lansată în septembrie 2009 la Bursa de la Harvard (DASH). Peste 350 de membri ai comunității de cercetare de la Harvard, de la toate facultățile, au depus sute de lucrări științifice în repozitoriul instituțional [2].

Research Information Network recunoaște că, pe termen lung, Accesul Deschis poate ajuta la reducerea presiunii asupra bugetelor bibliotecilor, iar pentru următorii trei-cinci ani cel puțin, inițiativele OA vor continua să reprezinte sarcini primordiale pentru biblioteci. Bibliotecile universitare vor susține trei inițiative majore ale Accesului Deschis: catalog online cu acces public (OPAC), arhive instituționale și revistele OA [3].

Prin intermediul OPAC-lui, biblioteca poate deține controlul asupra aspectului și funcționalității interfeței de acces la informație. Repozitoriul instituțional (IR) fiind cunoscut și ca arhivă digitală, este văzut ca cea mai rapidă cale a accesului la cea mai largă gamă de literatură științifică, deoarece acesta permite autorilor de a publica fără bariere rezultatele cercetărilor.

Repozitoriul oferă numeroase beneficii pentru instituții academice, autori și biblioteci. Unul din beneficii este creșterea vizibilității și prestigiului. Repozitoriul instituțional ca un instrument de marketing poate fi utilizat pentru atragerea personalului, studenților și a finanțatorilor. Totodată, acesta este o modalitate pentru centralizarea, stocarea pe termen lung a tuturor tipurilor de materiale instituționale în sprijinul proceselor de învățare, predare și de cercetare [1]. Este o modalitate de a maximiza disponibilitatea, accesibilitatea și funcționalitatea rezultatelor cercetării științifice.

IR oferă bibliotecarilor o vizibilitate crescută și o prezență instituțională activă. Prin intermediul IR, biblioteca stabilește parteneriate durabile cu facultățile. Bibliotecile pot asigura competențe necesare pentru a dezvolta și a menține un IR eficient și să acționeze ca agenți ai schimbării în sprijinul implementării Accesului Deschis.

Remarcăm creșterea interesului instituțiilor academice din Republica Moldova față de repozitoriile instituționale și recunoașterea politicilor OA, însă arhivele instituționale în universități nu s-au dezvoltat [5]. Această situație poate fi atribuită mai multor factori, cum ar fi lipsa de înțelegere a noțiunii de repozitoriu instituțional, drepturilor de autor, politicilor editoriale, lipsa de stimulente, nivelul culturii informației, cunoștințe de auto-arhivare etc.

Pentru a face IR-ul mai larg răspândit, rolurile și responsabilitățile trebuie să fie asumate de diferite categorii de persoane în cadrul instituției. Bibliotecarii trebuie să joace un rol important în dezvoltarea IR, bazat pe necesitățile și susținerea facultăților, simplificarea procesului de depunere a publicațiilor, instruirea utilizatorilor etc. Rolul-cheie al membrilor facultății este de a prezenta cunoștințe în formă de rezultate ale cercetării în arhivele instituționale. Rolurile instituționale includ și introducerea politicii obligatorii pentru depunerea lucrărilor și formularea altor documente pentru gestionarea operațională a IR.

Revistele cu acces deschis reprezintă o altă inițiativă majoră a OA. Accesul Deschis poate fi realizat prin lansarea revistelor cu acces deschis sau prin conversia revistelor existente. Cel mai cunoscut software de acces deschis este Open Journal System [4]. Revistele cu acces deschis permit lectura, descărcarea, copierea, distribuirea și imprimarea articolelor și altor materiale informative. Ele sunt recenzate. Accesul deschis la reviste științifice accelerează procesul de cercetare și educație, stimulează schimbul de cunoștințe.

Este evident că bibliotecile universitare din Republica Moldova depun mereu eforturi pentru a fi implicate în asigurarea accesului la publicații științifice. Cu toate acestea, instituțiile sunt încă în urmă în atingerea obiectivelor complete. Obiectivul nobil al Accesului Deschis nu va fi realizat în cazul în care oamenii de știință vor fi numai „consumatori activi” și „colaboratori pasivi”. Există numeroase probleme în realizarea Accesului Deschis, care trebuie să fie abordate pentru a face cunoștințele și informațiile ușor disponibile pentru utilizatori.

Recomandări: Bibliotecile universitare trebuie să orienteze mediul academic către resurse cu Acces Deschis. Bibliotecarii trebuie să aibă un rol critic în promovarea beneficiilor Accesului Deschis la facultăți și pentru celelalte părți interesate. Finanțatorii trebuie să sprijine mai multe proiecte de cercetare, în scopul de a permite cercetătorilor să participe în mod activ la mișcarea OA, prin publicarea rezultatelor științifice. Administrațiile universităților ar trebui să îmbunătățească conexiunea Internet, care este temelia OA și infrastructura de telecomunicații. Ar trebui să existe și o politică de recunoaștere a publicației cu acces deschis în procesul de evaluare academică. Ar trebui să existe prevederi de politici clare privind proprietatea intelectuală, conținutul IR, standardele de calitate, drepturile de autor și alte aspecte conexe.

Referințe:

1. BANKIER, J.-G., FOSTER, C., WILEY, G. Institutional repositories: Strategies for the present and future. In: *The Serials Librarian*. 2009, no.56, p.109-115.
2. PRITI, Jain. Promoting Open Access to Research in Academic Libraries [online]. In: *Library Philosophy and Practice*. 2012. ISSN 1522-0222. Disponibil: <http://unllib.unl.edu/LPP/>
3. *Research Information Network* [online]. Disponibil: <http://www.rin.ac.uk/resources/rin-publications/policy-and-guidance>.
4. *The Public Knowledge Project* [online]. Disponibil: <http://pkp.sfu.ca/>.
5. ȚURCAN, Nelly. *Comunicarea științifică în contextul Accesului Deschis la informație*. Chișinău: CEP USM, 2012. 324 p.

STUDIAREA NECESITĂȚILOR DE FORMARE A UTILIZATORILOR SERVICIILOR INFORMAȚIONALE ÎN MEDIUL UNIVERSITAR

Natalia CHERADI

În societatea informațională și a cunoașterii, cultura informației devine o parte componentă a culturii profesionale. Nivelul culturii informației determină statutul economic, social, profesional al specialistului de mâine. În cadrul proiectului „Dezvoltarea noilor servicii informaționale pentru învățământul economic superior din Moldova” [1], finanțat de Fundația EURASIA, realizat în parteneriat între Academia de Studii Economice (ASEM) și Universitatea din Bergen, în perioada ianuarie-martie 2013, s-a desfășurat sondajul „Perfecționarea în cultura informației pentru utilizatorii Bibliotecii Științifice a Academiei de Studii Economice din Moldova”. Scopul studiului a fost de a identifica rolul bibliotecii în dezvoltarea abilităților în cultura informației ale studenților, cadrelor didactice, cercetătorilor și de a studia necesitățile de educare ale consumatorilor în noul context informațional.

La sondaj au participat 1004 respondenți de la 6 facultăți. Astfel, chestionarul a fost aplicat la 20 specialități din ASEM. În calitate de instrument al cercetării a fost utilizată metoda anchetei în baza chestionarului online SurveyMonkey. A fost realizată eșantionarea pe cote, grupul-țintă fiind studenți, masteranzi, doctoranzi și postdoctoranzi. Respondenții sunt prezentați în proporții egale, în funcție de numărul de studenți înscriși la facultăți la diverse specialități. În total, în acest moment la ASEM își fac studiile 11.909 de studenți, inclusiv: licența – 7.463, frecvență redusă – 3.393, masterat – 976, doctorat – 38 de persoane [2].

Acest sondaj a relevat nivelul de cunoștințe în cultura informației al diferitelor segmente de utilizatori și modalități de îmbunătățire a procesului de pregătire a viitorilor specialiști pe baza curriculum-ului „Cultura informației”, care va fi elaborat în urma cercetării. Sondajul ne-a oferit și informații importante pentru identificarea aspectelor care necesită cea mai mare atenție pentru modificarea conținutului activităților de instruire a utilizatorilor.

Respondenților li s-a propus un chestionar online care conține 12 întrebări, inclusiv: întrebări închise, semiînchise, întrebări de tip scală și diferențială semantică. Nivelul de cunoștințe a fost apreciat de către respondenți pe o scală de la 0 la 3.

Evaluarea surselor de informare electronice (actualitate, conținutul informațional, organizarea textului, accesibilitate, veridicitate, modul de navigare, mesajele publicitare, scopuri etc.) – scorul mediu ponderat al tuturor răspunsurilor la această întrebare este 2,89. Aproximativ 5% de respondenți indică cunoștințele lor în evaluarea surselor de informare la nivel de zero, ceea ce

confirmă nivelul diferit al competențelor în cultura informației la diverse categorii de utilizatori.

Instrumentele de căutare a informațiilor (OPAC, bibliografii, baze de date etc.) – scorul mediu este 2,74. În procesul observării, am remarcat că aceste cunoștințe se limitează la instrumente Internet și sunt insuficiente pentru o căutare calitativă de informații.

Strategii de căutare a informațiilor (cuvinte-cheie, operatori logici, tezaure etc.) – scorul mediu 2,90. Acest rezultat ridicat demonstrează încrederea consumatorilor în cunoștințele și abilitățile lor, confirmând presupunerea noastră privind perceperea Internetului ca principalul instrument de căutare a informațiilor.

Utilizarea etică a informației (citări, referințe bibliografice, plagiat, proprietatea intelectuală și dreptul de autor) – scorul mediu 2,78. Respondenții au evaluat destul de înalt cunoștințele lor privind utilizarea etică a informației, cu toate acestea, ei mai mult s-au referit la subiectele, cum ar fi „drepturile de autor” și „plagiat”. În același timp, cunoașterea regulilor de citare, întocmirea listelor bibliografice și prezentarea referințelor, precum și înțelegerea profundă a fundamentelor proprietății intelectuale este mult mai slabă la studenții din anii I-III, în comparație cu cei care învață la masterat și doctorat.

Acces Deschis la informația științifică – punctajul mediu este de 2,61. Este un scor suficient de mare, indicând cunoștințele consumatorilor privind mișcarea internațională Open Access, care se explică prin realizarea campaniei de promovare și advocacy a Accesului Deschis în cadrul instituției. Cu toate acestea, există un anumit procent de consumatori care înțeleg prin OA accesul liber la colecțiile bibliotecilor. Cunoștințele acestor utilizatori necesita o ajustare și perfecționare din partea personalului bibliotecii.

Depozite digitale instituționale – peste 60% din respondenți au indicat un scor de la 0 la 1. Acest rezultat demonstrează cunoștințe insuficiente ale utilizatorilor despre depozite digitale instituționale, ce este explicat de lipsa acestui serviciu inovativ în bibliotecile științifice din țară, bibliotecarii cunoscând această tehnologie doar la nivel de concept.

Colecții digitale în biblioteca universitară – punctajul mediu este de 2,36. Respondenții, care au participat la sondaj, au demonstrat cunoașterea insuficientă a colecțiilor digitale universitare. Acest fapt se explică prin următoarele: percepția tradițională a bibliotecii ca o colecție de publicații tipărite; colecția digitală în bibliotecă este în proces de formare; lipsa regulamentelor de creare și utilizare; promovarea insuficientă a colecțiilor digitale în rândul utilizatorilor.

Biblioteci digitale – punctajul mediu este de 2,49. Consumatorii au cunoștințe privind această resursă informațională, ceea ce se datorează popularității lor în rețeaua Internet, disponibilității și ușurinței de căutare a informației.

Cea mai mare parte dintre respondenți consideră că nivelul lor de cunoștințe depinde de studiul individual – 65,63%, iar de cursurile din facultate – 61,07%. Un moment important pentru perfecționarea cursurilor de cultura informației ar fi și implementarea unor noi forme de învățare individuală online. Majoritatea respondenților sunt interesați de *strategii de căutare a informațiilor* – 48,42% și de *instrumente de căutare a informațiilor* – 46,78%. De asemenea, ei sunt interesați de *colecții digitale în biblioteca universitară* – 45,66%; *depozite digitale instituționale și Acces Deschis la informația științifică* – 45,15%. Proprietatea intelectuală și dreptul de autor sunt în zona intereselor utilizatorilor Bibliotecii Științifice ASEM doar cu 29,21%. Remarcăm și manifestarea slabă a interesului pentru aspectele legate de proprietatea intelectuală în rândul studenților.

Majoritatea respondenților doresc ca în cadrul cursului „Cultura informației” să fie studiate următoarele teme: *depozite digitale instituționale, Acces Deschis la informația științifică* – 42,08%; *strategii de căutare a informațiilor* – 40,88%. Respondenții consideră mai puțin importante temele: *evaluarea surselor de informare electronice* – 27,05%; *integrarea informațiilor în produse educaționale* – 26,55%. Aceste doleanțe ale respondenților ar trebui să fie luate în considerare la crearea curriculumului și conținutului cursului de cultura informației.

Astfel, putem concluziona că respondenții sunt conștienți de importanța și necesitatea de a-și îmbunătăți abilitățile de informare pentru autodezvoltarea lor ca viitori economiști, pentru a fi competitivi pe piața muncii din Republica Moldova. Aceste rezultate confirmă ipotezele studiului și argumentează necesitatea de a face un efort susținut pentru a atinge nivelul competenței în cultura informației, așteptate în învățământul superior.

Formarea în cultura informației trebuie să se axeze pe strategiile de căutare și integrare a rezultatelor, să corespundă nevoilor reale ale tineretului studios și organizată în parteneriat strâns între profesor și bibliotecar [3].

Avantajul competitiv al specialiștilor pregătiți în școala economică superioară tot mai mult va fi determinat de abilitățile în cultura informației.

Referințe:

1. *Development of New Information Services for Moldovan Higher Economic Education* [online]. Disponibil: <https://newinformationservices.wordpress.com/>
2. *Raport de activitate ASEM 2011-2012* [online]. Disponibil: <http://ase.md/files/rapoarte/raport2011-2012.pdf>
3. REPANOVICI, Angela. *Ghid de cultura informației*. București: ABR, 2012. 115 p.

CONTRIBUȚIA OAMENILOR DE ȘTIINȚĂ LA COMUNICAREA ȘTIINȚEI

Nelly TURCAN

Impactul real al cercetării științifice poate fi determinat doar pe baza unui dialog cu o gamă largă de actori sociali, printre care se identifică și publicul larg. Relevanța dialogului privind știința, rolul ei pentru societate depind de cultura științifică a publicului. Cultură științifică a societății reprezintă un sistem integrat care apreciază valoarea socială și promovează pe scară largă știința propriu-zisă și educația științifică [1, p.36].

Soluționarea problemei comunicării între savanți și public nu constă în transmiterea unui volum cât mai mare de informație despre știință, dar în realizarea unei comunicări și dialog mai eficient despre știință. Pornind de la acest considerent, a fost oportună studierea disponibilității savanților din Republica Moldova de a comunica cu societatea asupra problemelor științifice, de a contribui la formarea culturii științifice a publicului, precum și de a determina în ce măsură mass-media poate media această comunicare.

În cadrul studiului sociologic, realizat în perioada decembrie 2010-februarie 2011 [2], savanții s-au pronunțat vizavi de tipul cunoștințelor care trebuie să fie difuzate pentru public. Opiniile savanților nu sunt contradictorii asupra tipului de cunoștințe care trebuie comunicate publicului și despre care savanții urmează să dialogheze cu publicul larg.

Oamenii de știință din toate domeniile, practic, sunt unanimi că dialogul cu societatea trebuie să fie axat pe rezultatele științifice noi (53,5%), posibilitatea utilizării cunoștințelor noi bazate pe cercetare (63,1%), problemele etice, sociale și politice ale cercetării (28,1%). Doar 6 (0,7%) dintre cercetătorii care au participat la sondaj nu au putut să determine ce tipuri de cunoștințe trebuie să fie comunicate publicului larg. În același timp, 2 savanți (0,2%) consideră că ar fi necesar să se discute asupra tuturor problemelor menționate. Aceste opinii ale cercetătorilor demonstrează că societatea trebuie să fie activă privind problematica științifică nu doar atunci când este vorba despre rezultatele noi ale cercetărilor științifice, dar și în cazul problemelor etice ale cercetării, consecințele rezultatelor cercetărilor pentru societate, politicile de dezvoltare ale științei etc.

Responsabilitatea savanților în comunicarea cu societatea despre problemele științei a fost sesizată în răspunsurile la întrebarea privind obligațiunile savanților și ale instituțiilor de cercetare pentru diseminarea cunoștințelor și a informației despre rezultatele cercetărilor științifice. Marea majoritate a cercetătorilor consideră că responsabilitatea trebuie, în egală măsură, să revină atât savanților (57,9%), cât și departamentului specializat din cadrul instituției (57,4%). Aceste departamente trebuie să organizeze diverse activități cu

participarea savanților pentru publicul larg, să editeze materiale ce promovează rezultatele științifice și să conlucreze cu mass-media pentru a dialoga cu societatea despre știință. De asemenea, în opinia cercetătorilor, pentru a contribui la formarea culturii științifice a societății în procesul de comunicare a științei trebuie să participe administrația instituției (16,5%), administrația departamentului, a catedrei sau a facultății (27,1%). Au fost pronunțate opinii pentru participarea muzeelor instituțiilor (2,7%) în această activitate, precum și implicarea altor structuri ale instituțiilor de cercetare, cum ar fi bibliotecile (0,4%).

Este salutară disponibilitatea cercetătorilor din cadrul diferitelor instituții științifice de a promova rezultatele cercetărilor și de a contribui la formarea culturii științifice a societății. Circa 60% din cercetători sunt interesați să contribuie la comunicarea despre știință prin diferite medii.

În contextul analizei răspunsurilor cercetătorilor privind disponibilitatea și interesul acestora de a contribui la formarea culturii științifice a publicului larg prin diferite mijloace de comunicare, se evidențiază filierele tradiționale de comunicare. Cercetătorii sunt interesați într-o măsură foarte mare și destul de mare de a contribui la formarea culturii științifice a publicului prin conferințe, seminare, ateliere sau alte prezentări orale pentru publicul limitat (86%); lecții publice, dezbateri sau alte prezentări orale pentru publicul larg, precum și prin reviste de popularizare a științei (77,6%). De asemenea, cercetătorii au menționat că sunt foarte mult și destul de mult interesați să comunice prin site-ul Web instituțional (68,7%), cărți de popularizare a științei (65,3%). Rata cea mai înaltă a celor care manifestă un interes redus pentru anumite medii a fost înregistrată pentru mijloacele mass-media. Astfel, 22,7% din cercetători menționează că puțin, iar 7,3% deloc nu sunt interesați în comunicarea prin ziare; 24,9% sunt puțin interesați și 13% deloc nu sunt interesați în comunicarea prin radio, iar 8,5% nu manifestă nici un interes și 18,3% au remarcat un interes redus pentru comunicarea prin TV. Putem presupune că acest dezinteres este rezultatul unor neînțelegeri sau bariere de comunicare care există între savanți și jurnaliști [3]. Ele sunt influențate de mai mulți factori care inhibă comunicarea eficientă, cum ar fi, de exemplu factori de ordin psihologic, social, cultural, politic, lingvistic sau semantic. În special, se menționează că există diferențe în cultura savanților și a cea a jurnaliștilor, iar neînțelegerea apare atunci când unii nu recunosc hotarele culturale care trebuie depășite pentru o comunicare eficientă [4].

Medierea științei este deosebit de importantă, deoarece majoritatea populației află despre riscurile pentru sănătatea publică și pentru mediu prin intermediul mass-media, mai degrabă decât în baza experienței personale. Totodată, publicul primește cele mai multe informații cu privire la știință de la jurnaliști, din presa scrisă, de la radiodifuziune, presa electronică. În plus, mass-media, acționând în rolul său de „câine de pază”, exercită un control cu

privire la știință prin menținerea ochiului public pe tendințele de dezvoltare ale științei, precum și rezultatele sale.

Potrivit rezultatelor obținute în urma cercetării sociologice, 43,3% din respondenți au exprimat un acord total că prin intermediul mass-media este creată o imagine pozitivă a științei. În același timp, 51,2% au manifestat un dezacord total potrivit căroră mass-media nu este necesară pentru comunicarea științifică.

Analiza opțiunilor cercetătorilor reliefează, în linii mari, o atitudine pozitivă față de mass-media și accentuează necesitatea ei nu doar pentru a crea o imagine pozitivă a științei. Comunicarea științifică prin mass-media, în opinia savanților, facilitează stabilirea contactelor între oamenii de știință, întreprinzători și finanțatori (34,6% acord total); facilitează înțelegerea publică privind aplicarea rezultatelor cercetărilor științifice (30,5% acord total); sprijină știința (33,5% acord total); facilitează înțelegerea publică a dimensiunilor etice, sociale și politice ale științei (27,8% acord total). Doar 2,4% din respondenți au exprimat un acord total privind faptul că nu este necesar de a comunica despre știință prin mass-media. Remarcăm că această opinie a fost exprimată în special de tinerii cercetători cu vârsta între 20-29 de ani, care nu au încă suficientă experiență în domeniul cercetării științifice și comunicării științei.

Din răspunsurile respondenților relevăm că circa 20% dintre cei chestionați nu au putut să aprecieze rolul mass-media în comunicarea științifică. Astfel, de exemplu, 16,4% nu au avut o apreciere delimitată asupra faptului dacă comunicarea prin mass-media sprijină știința, 16,1% au fost indeciși dacă mass-media facilitează înțelegerea publică privind aplicarea rezultatelor cercetărilor științifice în practică. Acest fapt se explică prin existența unei suspiciuni față de mass-media din partea unor cercetători.

Atitudinea față de știință se creează prin educarea necesității de a cunoaște, a spiritului interogativ și critic. Un rol important în acest sens le revine diferitelor structuri: instituții de cercetare, muzee, biblioteci, precum și mass-media care sunt intermediari între societate și comunitatea științifică, dar, în același timp, contribuie la formarea culturii științifice prin popularizarea rezultatelor științifice și tehnologice.

Referințe:

1. ȚURCAN, N. Cultura științifică și comunicarea științifică – valori ale societății cunoașterii. În: *Akados*. 2011, nr. 1(20), p. 35-39. ISSN 1857-0461.
2. ȚURCAN, N. *Comunicarea științifică în contextul Accesului Deschis la informație*. Chișinău: CEP USM, 2012.
3. ORIARE, Peter. *Barriers between scientists and journalists: Myth or reality?* Nairobi: African Technology Policy Studies Network, 2008.
4. AIKENHEAD, G.S. Science Education: Border Crossing into the Subculture of Science. In: *Studies in Science Education*. 1996, nr. 27(1), p.1-52. ISSN: 0305-7267.

DESPRE PROFESIONALISM SAU ESTE JURNALISTUL UN OM OBIȘNUIT?

Dumitru ȚURCANU

Cap de pornire pentru acest studiu au fost aprecierile unui blogger date muncii jurnaliștilor și profesiei în ansamblu. Cităm ad-literam: *În opinia mea lumea, a fost și este din totdeauna plină de jurnaliști. Toți oamenii sunt un fel de jurnaliști.*

În viziunea noastră este o abordare mai mult decât simplistă. În acest mod, avem de față o tratare incorectă a rolului și misiunii jurnalistului, în particular, și, *grosso modo*, a funcțiilor mass-media în societate. Aceasta înseamnă a egala sută la sută informația, prelucrată și intermediată de jurnalist și orientată către un public larg, cu cea difuzată de la persoană la persoană sau unei comunități de un om simplu. *Adevărata informație*, după cum scria Loïc Hervouet, fost Președinte și director al școlii Superioare de Jurnalism, Lille, *este un lucru prea serios pentru a fi lăsată pe seama unui talent întâmplător. Cuvântul în sine este un cuvânt-ecran.*

Confuziile, care au apărut în ultimul timp, referitoare la meseria de jurnalist, la rolul media și funcțiile ei în viața de toate zilele, sunt create ca urmare a globalizării atât al difuzării, cât și al recepției informației. Odată cu dispariția limitelor de recepție, au fost înlăturate orice impedimente pentru difuzarea oricăror mesaje. Posibilitățile și capacitățile Internetului permit oricărui cetățean să se includă în circuitul informațional global cu mesaje, discursuri, opinii, care în aceeași clipă devin accesibile pentru orice public. Acest material, care, de regulă, nu poate fi verificat, are pretenții de valoare mediatică și este consumat cu o credibilitate exagerată de către milioane de vizitatori ai rețelei internaționale. Mai mult, o parte dintre jurnaliști operează cu ușurință la aceste surse, fără a pune la îndoială veridicitatea și obiectivitatea evenimentelor și faptelor relatate, fără a se documenta suplimentar privind autenticitatea celor întâmplate. Lipsa de analiză, documentare din mai multe surse, de interpretare a faptelor și evenimentelor conduc iremediabil la deplasarea mesajului, la prezentarea incorectă a realității, la complicitate în acțiunile și tehnicile de manipulare, aplicate de surse și, în consecință, la erodarea imaginii profesiei de jurnalist.

Apelând la aceste surse, reprezentanții mass-media ignorează sau subestimează faptul cointeresării directe sau camuflete a blogerilor sau altor autori virtuali în anumite conținuturi ale mesajelor transmise. În viziunea noastră, atât vizitatorii, cât și jurnaliștii, care se alimentează din aceste surse nu conștientizează până la capăt că autorii sau proprietarii lor din umbră sunt ghidați de anumite interese, care se limitează nu doar la cele de imagine.

A considera drept produs mediatic orice mesaj, lansat în spațiul public, este egal cu subminarea drepturilor cetățenilor la o informare corectă, obiec-

tivă, echidistantă despre ceea ce se întâmplă în țară și în lume. Statutul instituționalizat al jurnalistului, care reprezintă nu numai o organizație mediatică concretă, dar și un public de consumatori mai mult sau mai puțin stabil, dictează un anumit comportament, un model de responsabilitate față de munca sa, un sistem de valori, care constituie o parte integră a comunității mediatică. Aceste valori constituie un element intrinsec al personalității individului, al jurnalistului. Or, depersonificarea acestei profesii cu responsabilitățile ei mediatice în fața cetățenilor ar putea avea urmări serioase nu numai în contextul pierderii esențiale a credibilității maselor față de instituțiile mediatice, dar și sub aspectul prezentării opace, deformată a realității. Un jurnalism convențional ar duce la convenționalitatea profesiei, așadar, la mutilarea și dispariția ei.

Erodarea jurnalismului ca profesie are loc și sub influența factorului endogen, nu numai celui exogen, descris anterior. Fenomenul comercializării presei, angajării mass-media la diferite forțe politice sau oligarhice de la noi din țară sau de peste hotare, afirmarea identității sociale și a rolului politic al mijloacelor de informare în masă, interferența tot mai activă a câmpurilor politice și mediatice au condus la exagerarea din partea unor reprezentanți ai presei a rolului și misiunii jurnalistului vizavi de societate și putere. În ultimul timp, în mass-media din Republica Moldova, din România observăm tot mai mult, în special, în audiovizual și Internet, cum jurnaliștii se complac în rolul de suverani mediatice, de judecători ai tuturor și la toate. În unele dezbateri cu liderii politici, jurnaliștii se lansează cu acuzații, uneori puțin inteligente, la adresa invitaților, comentează declarațiile acestora, operează cu zvonuri și bârfe, neverificate și prezentate drept fapte autentice și de interes public. De multe ori, jurnaliștii solicită explicații de la actorii politici în domenii care nu țin de atribuțiile și competențele lor directe.

Aceste lucruri se fac nu pentru a ajuta publicul să perceapă esența celor ce s-a întâmplat sau se întâmplă în viața social-politică a țării sau comunității, dar pentru a-l discredita și umili pe invitat în fața unui public imens. Prin aceasta reprezentantul instituției mediatice încearcă să se ridice asupra tuturor actorilor, să-i substituie, să se transforme în supra-om cu misiuni deosebite. Goana după rating, după imagine/profit, lupta pentru audiență exclude din start orice modele responsabile de comportament, de onestitate și morală. Profesionalismul, criteriile și principiile lui sunt aduse jertfă *vițelului de aur*. În cazul dat, statutul de *cea de-a patra putere*, atribuită jurnalismului de către societate, este doborât de mania suveranității și, iminent, a tiraniei mediatice.

Un argument al profesionalismului în asemenea intervenții mediatice ar fi încercarea jurnalistului de a adresa întrebări, ce interesează publicul larg, de a insista perseverent, dar în mod civilizată, la răspunsuri concrete, la temă din partea actorului politic. Demonstrând un nivel de cultură interioară, principii și valori ale unui veritabil jurnalism, reprezentantul instituției mediatice va

confirma în fața consumatorilor că prin poziția și profesionalismul său, prin implicarea sa mediatică el este un catalizator al proceselor pozitive, care au loc sau urmează a demara în societate.

Considerăm că în ultimii ani în mass-media autohtonă, ca urmare, în mare parte, a proceselor comune, care au loc în presa electronică, scrisă și interactivă din lume, profesionalismul jurnalistic, criteriile lui fundamentale sunt periclitare de dictatura divertismentului, în special, în știrile de televiziune și radio. Ambalarea informației ne semnificative, lipsită de interes public, în spectacol, în situații de divertisment la fel demonstrează o atitudine nihilistă, arogantă a producătorilor media față de valorile profesionale ale meseriei de jurnalist. De fapt, acest lucru este conștientizat de către producători. Produsul mediatic servit zilnic necesită permanent noi abordări, noi forme de prezentare pentru a atrage publicul. Cea mai ușoară cale este jocul, divertismentul, în care se îmbracă și politicul, și violența, și teroarea, și sărăcia, și luxul vedetelor, și lipsa de perspectivă. Visul și mitul devin realitate, realitatea este transfigurată în lumea iluzorie. Consumatorul este bombardat cu realul-ireal al divertismentului informațional, cu publicitate, șanse și oferte. Aici jurnalismul își trădează profesia și se subordonează pe deplin intereselor profitului, scopurilor comerciale. Consecințele muncii sale, impactul nociv al acestui produs mediatic pentru consumatori sunt chestiuni care nu deranjează jurnaliștii. După noi potopul este o realitate pentru relațiile de piață, inclusiv în mass media.

Se pare că controversa dintre jurnalismul cetățenesc al responsabilității sociale, și cel libertarian, bazat cu preponderență pe relațiile economiei de piață, este atenuată și trecută cu vederea și de consumatorii produsului mediatic, de jurnaliști, de comunitățile lor profesionale. Cu regret, nici sectorul asociativ din Republica Moldova nu abordează aceste aspecte.

Problemele unui jurnalism profesionist nu sunt doar niște chestiuni de branșă. Ele rămân a fi o preocupare a formatorilor de jurnaliști, a reprezentanților mass-media, de care depinde comportamentul și calitatea producției lor, determinarea în continuare a identității lor profesionale și păstrării standardelor europene ale meseriei. În acest scop, este necesară crearea unui mediu, în care ar fi implementate și strict protejate normele și standardele profesionale, inclusiv prin sancțiuni ale comunității gazetărești pentru oricare devieri sau violări ale acestor reguli.

Jurnalismul profesionist urmează să fie o preocupare a elitelor politice, a comunității noastre intelectuale. A concepe jurnalismul ca un om simplu, iar jurnalismul ca o nonprofesie, înseamnă a deschide larg ușile în fața semidocților și amatorilor, care ar crea mediul informațional public fără nici o responsabilitate. În acest caz, cu greu putem intui gradul de degradare, la care ar putea fi supusă societatea noastră cu democrația ei incipientă și fragilă.

INTRODUCERE ÎN JURNALISMUL SPORTIV

Cristian GHENA

1. **Jurnalismul sportiv – o industrie contemporană.** Binomul sport-jurnalism sportiv este, fără îndoială, indisolubil legat în condițiile propuse de mediul concurențial al sec.XXI. Atât sportul, cât și jurnalismul sportiv au intrat în competiție pentru obținerea unui loc mai bun în clasamentul preferințelor publicului consumator, ori o mai bună „cotare” pe piață.

Dacă la început sportul a fost tratat doar ca un fenomen pur referitor la amuzament, distracție, petrecere de timp liber, în schimb, sportul actual, fie că vorbim de fotbal, baschet, atletism, handbal, baseball sau altă activitate sportivă, a devenit eminentamente profesionistă la nivelurile de performanță. Epoca muncitorilor care după opt ore de program veneau direct din secție și schimbau salopeta cu echipamentul sportiv a apus de mult. Astfel de clișee par astăzi inimaginabile, dacă ținem cont de ritmul de desfășurare, exigențele de pregătire și de competiție propuse de marea performanță.

La rândul său, jurnalismul sportiv a ținut pasul cu sportul. Articolele scrise doar pentru plăcere proprie au devenit cadențate, au căpătat formă, ritm, culoare. Formele de presă s-au diversificat, iar cerințele publicului consumator în direcția jurnalismului sportiv s-au accelerat și ele, direct proporțional cu dezvoltarea și expansiunea sporturilor. Practic, în această relație, sport-jurnalism sportiv, cele două acționează în egală măsură, fiind în relație de egalitate și de cooperare. Cu toate că de multe ori există dezbateri care generează păreri contradictorii, sportul și jurnalismul sportiv se ajută reciproc și pășesc împreună pe noi planuri. Cred că un scenariu în care sportul actual nu ar beneficia de o presă pe măsură ar fi de neimaginat.

Concluzia că sportul reprezintă o mare industrie, defalcată pe subdomenii de activitate, atrage implicit și o altă axiomă, care validează ipoteza jurnalismului sportiv ca industrie de sine stătătoare, dar strâns legată de industria sporturilor.

Materialele realizate de jurnaliștii sportivi se deosebesc structural de cele realizate de confrăți care au alte domenii de desfășurare.

Temele de cercetare legate de jurnalismul sportiv au fost până acum destul de puțin abordate. În acest sens, ținând cont de perspectivele oferite de domeniul atât de vast al jurnalismului sportiv, considerăm că lipsa materialelor de specialitate nu este decât o invitație pentru a parcurge împreună fascinația cercetării și teoretizării practice a jurnalismului sportiv.

2. **Rolurile și funcțiile jurnalismului sportiv.** Ca activitate de sine stătătoare, jurnalismul sportiv se prezintă drept o sumă de valori comune, de idei, noțiuni, teme abordate sau chiar principii. Desigur că majoritatea cititorilor se vor întreba când va apărea, în cuprinsul prezentului tratat, o definiție a jurna-

lismului sportiv. Autorul își rezervă însă dreptul de a considera că definiția jurnalismului sportiv reprezintă un act de creație al fiecăruia dintre cei care parcurg aceste rânduri și care va căpăta contur numai după lecturarea în întregime a materialului. După cum ne spune Grigore Băjenaru în cartea *Cișmigiu et comp.* (1942), „definiția este cel mai greu lucru de reținut și care niciodată nu reușește să defăinească pe de-antregul obiectul la care face referire”.

Rolurile jucate de jurnalismul sportiv contemporan se pot traduce în activitățile prin care presa de sorginte sportivă devine utilă, în condițiile în care societatea își exprimă, la rândul ei disponibilitatea de a plăti acest serviciu public al jurnalismului sportiv. Prezentăm schematic cele șase roluri ale jurnalismului sportiv, decelate de autor la ora efectuării acestui studiu: Mediator; Ordonator; Pedagog; Comentator; „Nebun al regelui”; Conservator.

Vom încerca să detaliem caracteristicile fiecăruia dintre rolurile descrise succint *supra*. Înainte de startul acestui demers, facem totuși precizarea că aceste șase roluri sunt fiecare la fel de importante. Jurnalismul sportiv nu poate clasifica respectivele unghiuri în funcție de importanță. Singurul care poate ierarhiza la un moment dat este subiectul ce apare și căruia i se potrivește mai bine o abordare sau alta. Jurnalismul sportiv este, dacă acceptați metafora, un fel de actor care joacă unul din cele șase roluri de mai sus, în funcție de scena pe care trebuie să se desfășoare. Desigur că împletirea rolurilor e cvasitotală în jurnalismul sportiv.

Din punct de vedere teoretic, iată cum arată cele șase roluri ale jurnalismului sportiv contemporan:

a) Jurnalismul sportiv joacă rol de mediator între societate și realitate. Nu de puține ori publicul manifestă o anume nerăbdare. Suporterii doresc ca echipa lor să aibă rezultate imediate. Suporterul însă nu are timp să meargă la antrenamente și nu e dispus să crediteze cu răbdare echipa sau sportivul favorit. Omul de presă este însă obligat, pentru a presta un act jurnalistic de calitate, să vadă nu doar evenimentul sportiv în sine, ci și ceea ce este înainte și dincolo de încheierea acestuia. Jurnalismul sportiv ajunge în situația privilegiată de a deține mai multe amănunte care pot explica reușita sau nereușita din arena sportivă. Pe de altă parte, reciproca este și ea valabilă. Medierea se poate face și în sens invers. Sportivul nu are posibilitatea să cunoască trăirile publicului, sentimentele sale de bucurie sau de amărăciune care sunt declanșate de rezultatele sportive. Jurnalistul nu este altceva decât un suporter, el însuși un consumator, care însă a avut șansa să devină profesionist în această branșă.

b) Jurnalismul sportiv are rolul important de ordonator. Jurnalistul sportiv este supus unui veritabil bombardament de știri, amănunte, posibile subiecte pe care le poate folosi. Marea artă a jurnalistului intervine, în primul rând, la trierea informațiilor ce le trimite către public. Pe de altă parte, nu

trebuie uitată eterogenitatea publicului, dar și faptul că sportivii despre care se fac materiale de presă, odată ce evenimentul la care au participat s-a încheiat, devin ei înșiși, deseori, devoratori de produse mediatice sportive. Iată cât de sensibil este rolul de ordonator pentru un jurnalist sportiv.

c) Rolul de pedagog al jurnalismului sportiv considerăm că nu mai are nevoie de niciun fel de detaliere. În afara serviciului strict de informare, jurnalismul sportiv este obligatoriu să se comporte ca un decodor al realității. Explicațiile către public pot îmbrăca, la un moment dat, chiar o formă pedagogică. Jurnalismul în general, deci și cel sportiv, are drept scop să devină formator de opinie, iar aspectul pedagogic este validat din plin.

d) Prin comentarea evenimentelor sportive, jurnalismul sportiv își asumă responsabilitatea de a atrage atenția și de a ține publicul consumator aproape de fenomenul sportiv. Comentariul sportiv se referă la posibilitatea instrumentului media de a răspunde cu succes exigențelor și așteptărilor publicului care dorește o opinie plasată pe un alt nivel decât acesta o deține. Rolul de comentator al jurnalismului sportiv este unul cât se poate de important – un comentariu e obligatoriu să genereze alt comentariu, asigurând totodată continuitatea consumului de presă sportivă și de eveniment sportiv.

e) Prin obligativitatea de a rămâne mereu echidistant, demersul jurnalismului sportiv e „obligat” nu neapărat să intre în conflict, dar să sancționeze la un anumit moment comportamente deviante ale celor care se regăsesc în spectrul comun al sportului. Fie că e vorba de sportivi, de cluburi, de antrenori, public, arbitri sau alte categorii de personal, jurnalismul trebuie să ia atitudine și să fie „nebulă regelui” atunci când acțiunile celor enumerați anterior pot deteriora teatrul sportiv și pot pune în pericol dezvoltarea viitoare a sportului și a jurnalismului sportiv.

f) Jurnalismul sportiv are o misiune extrem de delicată și importantă, de a asigura conservarea și apărarea tradițiilor și a legitimităților. Fără a fi un factor care să se opună progresului, în perspectivă sportivă, jurnalismului sportiv îi revine misiunea să asigure transcenderea tradițiilor, a valorilor perene, a principiilor deja statutate, de la o generație la alta.

PROBLEME ALE ELABORĂRII POLITICILOR DE ACHIZIȚII ÎN BIBLIOTECILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Natalia ZAVTUR

Politica de achiziții (PA) este un instrument de bază al managementului colecțiilor de bibliotecă la etapa actuală. Scopul ei constă în asigurarea calității dezvoltării colecțiilor, în conformitate cu cerințele informaționale ale utilizatorilor și obiectivele bibliotecii. Conform viziunii IFLA, adoptarea PA prezintă următoarele avantaje principale: contribuie la selectarea riguroasă a documentelor de achiziție eliminând influența factorului subiectiv; furnizează sugestii în planificarea dezvoltării colecțiilor; asigură transparența procesului achiziției pentru utilizatori și organele finanțatoare; oferă informații ample și obiective partenerilor vizând partajarea resurselor [1].

Biblioteconiști din Republica Moldova apreciază adecvat rolul și importanța PA. Tematica dată este reflectată în cadrul învățământului biblioteconomic universitar și de formare profesională continuă. De politici documentare scrise, declarate public dispun: BNRM, DIB ULIM, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Interes vădit la definitivarea PA demonstrează și alte biblioteci universitare, de colegiu, publice.

Totodată, practica denotă că elaborarea PA este complicată, bibliotecile confruntându-se în această privință cu multiple impedimente. Identificarea dificultăților și a problemelor pe care acestea le generează este necesară pentru căutarea unor soluții constructive, realiste.

Unul din obiectivele majore ale PA este determinarea conținuturilor achiziției vizavi de domeniile, temele, subiectele ce urmează să fie reflectate în colecții. Anume de aceasta sunt interesați cel mai mult utilizatorii. De aici rezultă și funcționalitatea bibliotecii. Însă promovarea direcției de politică nominalizate este limitată, fiind imposibilă acoperirea documentară necesară a tuturor sferelor științei și producției. Pe lângă motivul bine știut – insuficiența mijloacelor bănești, situația este influențată negativ de starea nesatisfăcătoare a editării publicațiilor în Republică pe anumite domenii, îndeosebi a celor de ramură. Astfel, în anul 2012, la domeniul tehnicii s-au publicat 45 de titluri, agriculturii – 50, medicinii și sportului – 106 [2]. Cota la sută a acestor segmente editoriale alcătuiește, respectiv: 1,6%, 1,8%, 3,1% – dimensiune nesatisfăcătoare nu doar pentru bibliotecile specializate, ci și pentru cele publice.

Parțial, deficitul de literatură autohtonă poate fi înlăturat cu cea din străinătate. Aceasta din urmă, în general, este extrem de necesară dezvoltării științei. Dar și în cazul procurării publicațiilor de peste hotare, stabilirea prevederilor de politică este restrânsă, achiziția fiind afectată de așa probleme ca: prețul ridicat al resurselor informaționale, complexitatea selectării lor ca urmare a cantității masive de informație, barierele juridice și tehnice de cumpărare,

cererea redusă din partea utilizatorilor din cauza cunoașterii proaste a limbilor străine ș.a.

PA trebuie să determine raportul dintre formate pentru documentele pasibile achiziției. Aceasta la fel ține de preferințele utilizatorilor, dar și de integrarea bibliotecilor în societatea modernă. Și, deoarece resursele electronice captivează astăzi sfera comunicării, bibliotecile trebuie să acorde prioritate procurării acestui tip de documente, atât pe suport material, cât și celor virtuale. Unele politici de bibliotecă binemeritat prevăd alegerea formatului electronic în detrimentul analogului tipărit. Însă achiziționarea resurselor electronice este o sarcină greu de realizat, îndeosebi din cauza costurilor înalte.

O metodă alternativă de procurare a produselor informatice vizează cooperarea mijloacelor bănești prin intermediul consorțiilor bibliotecare, deși nici aceasta nu este în totalitate convenabilă. După cum remarcă analiștii în biblioteconomie, cumpărarea „la pachet” (dar aceea la ce ne referim anume așa se procură, fără drept de selecție) cuprinde multe resurse în afara profilului, care trebuie achitate laolaltă cu cele necesare [3].

Un element important al PA este decizia cu privire la achiziționarea numărului de exemplare în raport cu titlurile. Sensul percepției dat este evident: reducerea cantității de exemplare în favoarea sporirii numărului de titluri, îmbogățindu-se astfel conținutul bazei informaționale a bibliotecilor. Dar, această regulă nu poate fi urmată decât de instituțiile bibliotecare dotate tehnic, care au posibilitatea să ofere acces la documente în format electronic, sau să asigure multiplicarea lor simultană. Majoritatea bibliotecilor din Republică nu pot face față cerinței date.

Reducerea numărului de exemplare nu înseamnă procurarea publicațiilor într-un singur exemplar; conține condițiile bibliotecii. Micșorarea exemplarității reprezintă, mai curând, o tendință vizavi de stabilirea parametrilor optimați. Dar și la acest compartiment, bibliotecile din țară întâmpină greutăți, deoarece nu dispun de instrumentele necesare pentru elaborarea indicatorilor de achiziții: standarde, normative, metodologii. Pe de altă parte, caracterul instituțional al PA cere ca ea să se bazeze pe rezultatele cercetărilor de marketing, pe care nu orice bibliotecă le poate realiza, neavând potențial corespunzător.

Cele menționate *supra* se referă și la așa componente ale PA ca plenitudinea și nivelurile de adâncime ale achiziției. „Plenitudinea” stabilește dimensiunea achiziției în raport cu disponibilitatea publicațiilor pe piața informațională. Plenitudinea poate fi maximală, reprezentativă, selectivă etc. „Adâncimea” concretizează ce genuri de documente, în funcție de conținutul intelectual, sunt relevante pentru anumite domenii, subdomenii, colecții, în parte. De exemplu, nivelul de adâncime minimă poate cuprinde doar materiale de referință și manuale, iar nivelul mediu poate să includă și monografiile, și periodice de specialitate (Aria de cuprindere a nivelurilor este determinată de către bibliotecă).

PA trebuie să facă trimitere de asemenea la limba documentelor susceptibile achiziției. Structura lingvistică a lucrărilor procurate trebuie să satisfacă cerințele utilizatorilor pentru informare și lectură în limbile: oficiale ale minorităților naționale, străine. Aici însă poate apărea problema stabilirii raportului de limbi, îndeosebi, dacă nu există o politică clară a statului în această privință, ceea ce de fapt se confruntă bibliotecile din țară. Din alt punct de vedere, deficitul de publicații solicitate poate conduce la neglijarea criteriului lingvistic, acordându-se prioritate conținuturilor.

Problemele elaborării PA se impun și alături de unele aspecte organizatorice legate de selectarea surselor și metodelor de achiziție, asigurarea ritmicității achiziției. În mod firesc, bibliotecile trebuie să facă o alegere a furnizorilor, ținând cont de avantajele și dezavantajele pe care aceștia le prezintă, iar pentru a garanta calitatea achiziției, să aplice metode flexibile de cumpărare: precomanda sau comandarea la apariție; cumpărarea angro sau și cu bucată etc. La fel, este importantă realizarea planică a achiziției, armonizând cu noutățile editoriale. Însă pentru aceste sarcini nu poate fi trasată o politică clară din motivul cunoscutei practici a „achizițiilor publice” în Republica Moldova, care atribuie documentelor de bibliotecă valoare de marfă.

Așadar, elaborarea PA este un proces managerial complex. Pentru a oferi o poziție clară asigurării bibliotecii cu resurse documentare, eliminând ambiguitățile de orice natură, ea trebuie să fie bine fundamentată. Unele dificultăți în crearea PA vizează nu doar capacitatea instituțională, ci și soluționarea problemelor la nivelul Sistemului Național de Bibliotecă. În acest sens, propunem câteva sugestii: a) reflectarea în politica editorială (cel puțin, cu referire la editurile de stat) a necesităților și cerințelor documentare ale bibliotecilor; b) racordarea bugetelor pentru achiziția de bibliotecă la costurile documentelor electronice; c) elaborarea standardelor privind dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă, inclusiv pentru categorii de bibliotecă, în parte; d) inițierea serviciului de consulting și asistență privind efectuarea cercetărilor științifice și de marketing pentru bibliotecile care nu pot realiza o așa activitate de sine stătător.

Referințe:

2. *Guidelines for a collection development polisy using the conspectus model.* [online] [accesat 30.05.2013].
3. Disponibil: <http://www.ifla.org/files/assets/acquisition-collection-development/publications/gcdp-en.pdf>
4. CHITOROAGĂ, V. *Parcursul anului editorial 2012: jaloane statistice și logistice.* În: *Revista ABRM=ABRM Journal.* 2013, nr.1, p.33
5. ЛУЦИК, Ю. Н. *Проблемы формирования фонда электронных ресурсов: эффект большой сделки.* В: *НТИ.* Сер.1. Орг. и методика информ. работы. 2009, № 4, с.29.

MASS-MEDIA: FACTORI CE INFLUENȚEAZĂ POLITICILE EDITORIALE

Boris PARFENTIEV

Unul dintre factorii ce influențează politicile editoriale derivă din faptul că mass-media fac parte dintr-un complex sistem social, deci este vorba despre **factorul social**. Politicile editoriale reflectă rolul social al mass-media. Există raporturi de interdependență între politicile editoriale promovate de instituțiile mass-media și societate. Societatea generează cererea de comunicare și mass-media răspunde la această cerere. Promovând politici editoriale conform cerințelor societății și oferind serviciile cerute, mass-media stimulează schimbarea, accelerează cererea pentru serviciile oferite de ele, contribuie la climatul de libertate culturală și politică în care mass-media se pot dezvolta mai bine.

Mai mult chiar, cercetătorul rus R.A. Borețky afirmă că mass-media „funcționează și se maturizează împreună cu societatea și în diferite etape prezintă diferite priorități în activitatea sa editorială. Pentru a putea percepe prioritățile politicilor editoriale ale instituției mass-media, trebuie cunoscute determinantele istorice și sociale concrete în care activează instituția mediatică” (*traducerea ne aparține*) [1, p.10].

Cercetătorul P.Sorlin, de asemenea, consemnează că „media a reflectat în mod constant schimbările majore apărute în comportamentul social și, prin înregistrarea și difuzarea unor scene, s-a contribuit la conștientizarea publicului în legătură cu aceste schimbări” [2, p. 92].

Putem conchide că factorul social ce influențează politicile editoriale, rezidă în următoarele: trebuie să răspundă unor cerințe și aspirații ale indivizilor și comunităților, astfel politicile editoriale vor fi modelate de solicitările sau de așteptările acestora și, simultan, vor exercita o influență asupra vieții sociale, asupra acțiunilor și comportamentului indivizilor și grupurilor.

Factorul cultural de asemenea este foarte important în elaborarea politicilor editoriale, în special pentru mediile tipărite sau electronice de factură generalistă. Domeniul culturii este foarte vast și adună astfel de ramuri, sectoare, ca tradițiile, obiceiurile, folclorul unei comunități, muzica și literatura, teatrul și dansul, pictura și sculptura, cinematografia și mass-media, școala și religia, turismul și sportul etc. Odată cu creșterea ponderii mass-media, o mare parte a activităților de transmitere a valorilor și modelelor culturale, de formare a gândirii și a comportamentului au fost preluate de mesajele presei scrise și electronice. Mass-media transmit de la o generație la alta moștenirea culturală a națiunii. Cultura, conform lui C-J. Bertrand, „este un amalgam de mituri, de tradiții, de valori și de principii care îi conferă individului o identitate etnică sau națională; îl face pe copilul născut în Islanda să devină islandez, și basc pe cel crescut în Navarra” [3, p.36-37].

Desconsiderarea factorului cultural în procesul de elaborare a politicilor editoriale pentru mass-media, consemnează eșecul instituției de informare.

Factorul politic în elaborarea politicilor editoriale ale mass-media. În ultimele 4-5 decenii se atestă o utilizare tot mai frecventă a mijloacelor în comunicare de masă de către oamenii politici și apariția noilor tehnici de persuasiune, bazate pe strategiile de marketing electoral. Puterea politică își constituie propriile sisteme de comunicare cu cei conduși, promovând o politică editorială prin care își pune scopul de a propaga doctrinele formațiunii sale politice, de a lustrui măsurile întreprinse de guvernare. Însă, concomitent, încearcă să preia controlul asupra politicilor editoriale ale acelor mijloace de comunicare care nu sunt sub dominația sa sau integrează în structurile mass-media grupuri sau persoane ce exprimă și formează opiniile dominante, impunându-le politici editoriale ce nu derivă din programele politice ale partidului de guvernământ.

De facto, Puterea în toate timpurile și în toate societățile nu renunță deloc la influența sa asupra mass-media. „Nu renunță, fiindcă nu se poate lipsi de un instrument eficient de dirijare, de administrare, de comandă socială, de necesitatea de a menține în permanență la un nivel dorit loialitatea cetățenilor față de putere, mai ales când ultimii se prezintă în postură de electorat” – conchide R.A. Borețky (*traducerea ne aparține*) [4, p.12].

Un alt cercetător rus în domeniul jurnalismului, I.N. Zasursky consideră că politicile editoriale ale mass-media (se referă la exemplul celor din Rusia) „sunt peste măsură de politizate și predispuse influenței diferitelor structuri corporative și de stat, în același timp influența societății civile este minimă și faptul acesta provoacă o neliniște serioasă” (*traducerea ne aparține*) [5, p.15].

O altă situație întâlnim în mass-media din statele Europei de Vest, dat fiind că acolo există o societate civilă, care-și revendică drepturile și libertățile. „Într-o mare măsură – remarcă C-J. Bertrand – mass-media sunt și fac ceea ce doresc cei care conduc în economie și în politică. Dar, într-o la fel de mare măsură, ele sunt și fac ceea ce doresc consumatorii și cetățenii, adică toți locuitorii țării” [6, p.39].

Drept argument în favoarea celor expuse anterior servesc și considerentele analiștilor mass-media N.Caste-Cerdan și A.Le Diberder care afirmă că „oficial statul trebuie să garanteze obiectivitatea și imparțialitatea emisiunilor (*se referă la televiziune*) pentru a satisface interesul general. În realitate guvernele ar dori să păstreze puterea asupra unor mass-media susceptibile de a deveni „dirigui-tori de conștiințe” [7, p.36].

În toată perioada de tranziție de la sistemul totalitar la cel democratic, dacă ne referim la spațiul nostru sociopolitic, s-au făcut încercări continue de a spori nivelul controlului statului asupra mass-media prin legi, reguli și reglementări, dar și prin **factorul economic**, având proprietatea sau controlul statului asupra mijloacelor de distribuție, tipărire și asupra audiovizualului. Privatizarea mijloacelor de comunicare în masă nu poate fi o soluție ideală în diminuarea impactului provocat de factorul economic, deoarece mass-media comerciale nu

pot servi ca promotoare ale interesului public sau drept instrumente de captare a încrederii audienței atâta timp cât își consideră publicul ca fiind format mai degrabă din consumatori decât din cetățeni.

În mai multe state europene cu o democrație avansată sunt adoptate legi restricționale în ceea ce privește puterea financiară asupra mass-media și a politicilor sale editoriale. Spre exemplu, legea franceză din 1 august 1986 fixează un prag de concentrare limitează (la 20 de procente) partea capitalului deținut de străini (în afara UE), interzice colaboratorilor unei întreprinderi de presă să primească bani sau orice alt avantaj al unui guvern străin [8, p.168].

Statul, cât și grupurile economice pot sprijini diferitele instituții ale mijloacelor de comunicare în masă, însă fără a interveni în politicile editoriale ale acestora, fără a încerca să le influențeze sau să le impună punctul lor de vedere și interesele specifice. Raționamentele unei participări neinteresate pot fi de ordin politic – sprijinirea, susținerea, protejarea democrației, sau filantropic – ocrotirea creației culturale. În cea mai cunoscută variantă a acestui model, concretizată în Europa, statul sprijină financiar și logistic mass-media de interes public fără a interveni direct în politica acestora.

Impactul publicului asupra politicilor editoriale ale instituțiilor mass-media este un factor important pentru activitatea acestora. Aici vom menționa doar că cercetătorii de la Vest acordă o importanță primordială „confluenței dintre politicile editoriale redacționale pe care le urmează emitentul și preferințele publicului său. Dacă nu se poate vorbi de confluență, atunci nimeni nu trebuie să se mire că procesul de comunicare nu-și atinge scopul” [9, p.156].

Cunoașterea tuturor factorilor ce influențează politicile editoriale ale mass-media este necesară pentru elaborarea și promovarea unor asemenea politici editoriale, care ar fi adecvate principiilor democratice, în urma implementării cărora „fiecare cetățean are acces la toate informațiile disponibile, este liber să-și exprime ideile și să conducă societatea în care trăiește” [10, p.145].

Referințe:

1. BOREŢKY, R.A. *Телевидение в историческом и социальном контексте*. Вестник Моск. Унив., 2003 г.
2. SORLIN, P. *Mass-media*. Iași: Institutul European, 2002. 208 p.
3. BERTRAND, C-J. *O introducere în presa scrisă și vorbită*. Iași: Polirom, 2001. 264 p.
4. BOREŢKY, R.A. Op. cit.
5. ЗАСУРСКИЙ, И.Н. *Судьба общественного телевидения*. Вестник Моск. Унив., 2005, №1.
6. BERTRAND, C-J. Op. cit.
7. CASTE-CERDAN, N.; DIBERDER, A. L.. *Televiziunea*. București: Humanitas, 1991. 165 p.
8. BALLE, F. *Larousse Dicționar de media*. București: Univers Enciclopedic, 2005. 368 p.
9. CUILENBURG, J.J.; SCHOLTEN, O., NOOMEN, B.W. *Știința comunicării*. București: Humanitas, 2000. 384 p.
10. SORLIN, P. Op. cit.

FUNCȚIILE SOCIAL-CULTURALE ALE CĂRȚII

Luminița ERMURACHI

Omul este singura ființă de pe pământ care simte nevoia și are capacitatea să-și povestească viața.

Iuliu Rațiu

Prozatorul Mihail Sadoveanu susține că o cartea îndeplinește nu numai minunea de a ne pune în contact cu semenii noștri depărtați în timp și în spațiu, ci mai și ne ajută să trăim în afară de minciună, nedreptate și prejudecăți, în care găsim puterea ce mișcă umanitatea înainte în progresul ei neconținut. Cuvinte ce elogiază cartea, definind rolul ei în viața spirituală a omenirii, funcția ei socială superioară, menirea ei morală și culturală.

Cartea are o valoare supremă pentru civilizația noastră. Filele cărților ne transmit mii de idei ale oamenilor, învățăturile și cultura lor generațiilor viitoare, pentru ca aceștia să beneficieze de cunoștințele, descoperirile și invențiile predecesorilor săi și mai târziu, informându-se, să evolueze în continuare.

Pe teritoriul Moldovei utilizarea scrisului numără peste 2 mii de ani, începând cu tăblițele de lut și până la tipografiile informatizate de astăzi.

Cultura românească a adoptat tiparul mult înaintea altor culturi vecine europene. La 50 de ani de la apariția tiparului – inventat de Gutemberg la jumătatea secolului al XV-lea pe teritoriul României se tipărea deja prima carte – „Cazania lui Varlaam”.

Însă apariția cărților tipărite nu a înlăturat cartea manuscrisă, adesea ilustrată cu miniaturi de înaltă valoare artistică, arta miniaturii prelungindu-și existența până în epoca modernă. Indiferent de suportul grafic utilizat de-a lungul timpului, cartea are și valoare artistică, educând gusturile cititorului.

Anume cartea a fost în permanență stimulul ideilor, al progresului, și în același timp o modalitate de a ne forma conștiința națională. Datorită ei s-au păstrat unele valori și tradiții ale strămoșilor noștri, s-au transmis generațiilor noastre informații din trecut, despre modul de trai al strămoșilor, despre invențiile și descoperirile, despre felul de a vedea unele lucruri. Cartea face parte dintre deosebitele obiecte culturale, care educă sute și mii de persoane, le influențează modul de gândire, îi motivează să creeze și uneori, le modelează destinul.

Oamenii sunt formați de mediul în care trăiesc, ei primesc și asimilează normele de comportament, interdicțiile, prescripțiile și restricțiile, valorile, reprezentările simbolice și categoriile de gândire specifice colectivității în care trăiesc.

Acest proces a fost, timp de milenii, controlat de familie, de mediul social, ori de instituțiile religioase. Odată cu apariția cărților, o mare parte a funcției de transmitere a valorilor și modelelor culturale, de formare a gândirii și a

comportamentului au fost preluate de cărții. În prezent, prin mesajul operelor scrise circulă și se fixează normele de comportament general acceptate ale societății. Cartea satisface astfel nevoile oamenilor și a societății de perpetuare a valorilor acceptate și de identificarea modelelor de comportament și gândire pe care o comunitate le considera a fi acceptabile. Dar acestea nu sunt totdeauna uniform receptate – un personaj de carte poate fi un model de comportament negativ pentru o anumită categorie de persoane și un subiect de imitație pentru altă categorie.

Ion Albulescu subliniază: „Se schimbă, în acest fel, condițiile în care se realizează culturalizarea. Cartea acționează ca o „instituție a democratizării culturale”, care face posibilă creșterea consumului de bunuri culturale și determină o anumită dinamică a cerințelor, gusturilor, aspirațiilor, atitudinilor și opiniilor maselor. Apare cultura de masă, ca urmare a faptului că un număr mare de indivizi intră în contact cu valorile, fără intermedierea școlilor sau a altor instituții abilitate [1].

Cartea a devenit oglinda prin care ne descoperim și redescoperim de fiecare dată când privim avalanșa de cuvinte ce o cuprinde și încercăm să pătrundem în esența acestora.

Charles William Eliot zicea: „Cărțile sunt cei mai tăcuți și constanți prieteni, sunt cei mai accesibili și înțelepți consilieri și cei mai răbdători profesori”.

Cultura șlefuită printre rândurile cărții reprezintă o moștenire vădită, evidentă prin multitudinea de coduri expuse în cărți, funcțiile sale fiind multiple: de relaxare, de informare, de motivare, de influențare și de inspirație a unor noi valori promovate de oamenii unei anumite culturi.

„Transmiterea valorilor prin intermediul cărții contribuie la realizarea stabilității sociale și la menținerea în timp a structurilor culturale. Susținând diferite modele de comportament, cartea oferă un set de roluri sociale și un vocabular simbolic; confruntat cu aceste mesaje, ce răspund astfel nevoilor sale de modele și de termeni de referință, publicul are posibilitatea să aleagă sau să respingă, să modifice sau să negocieze, să dezbată și să reaseze rolurile și valorile comune. Prin această acțiune, cartea apare ca o forță în egală măsură conservatoare și inovatoare, stabilizatoare și dinamizatoare, păstrătoare a unor valori tradiționale și generatoare de noi valori [2].

Transmiterea valorilor și modelelor culturale, a fost, timp îndelungat, controlată de familie, școală și instituțiile religioase. În ultima vreme cărțile au introdus valorile în circuitul destinat publicului larg, acționând ca un adevărat „difuzor de cultură”. Cartea posedă numeroase funcții importante, dar cea de culturalizare îi dă un aspect cu totul diferit. Cartea este în viața noastră un element central al creării unui psihic sănătos a unei culturi generale, este sprijinul în cazul unei decăderi nervoase, este uneori ceva mai mult decât un

profesor, deoarece ea are imensa destinație de a ne educa și reeduca. Deseori, ea adăpostește calități necunoscute de noi, transformându-se într-un model de comportament. Ea ne ajută să înțelegem și să pătrundem în tainele lumii, a universului și, uneori, a sufletului nostru.

În concluzie am putea spune despre cărți că sunt adevărate lăcașe culturale ce ne dezvăluie tainele naturii, istoria neamului, virtuților și imperfecțiunile oamenilor, motiv pentru care este considerată model, mai ales pentru copiii aflați la începuturile formării lor ca personalitate. Cartea oglindește șirul de secole al omenirii, lupta sa pentru existență, speranța unui viitor prosper, suferința și fericirea, loialitatea și respectul, dragostea și dăruirea, într-un final, toate valorile adevărate, pentru care se merită să ne sacrificăm întreaga viață.

Cartea este un focalizator al culturii. Prin intermediul lui oamenii obțin noi abilități de comunicare, devin mai influenți și mai puternici, devin mai complicat de manipulat.

Din păcate în prezent cărțile ajung a fi un obiect de lux, în țara noastră, datorită prețului acestora. De multe ori copii, fiind lipsiți de cărți, încearcă să comunice prin intermediul calculatorului și în loc de un sfetnic înțelept, cum este cartea, primesc o avalanșă de informație inutilă, ba chiar periculoasă. „Dacă toate obiectele culturale sunt, deasemenea și obiecte comerciale, cartea pentru copii ar trebui să fie absolvită de această greutate ambivalentă. Ar trebui, fără nici o îndoială, să se ia măsuri ca măcar această carte să fie un cadou, un semn de recunoștință al societății, al statului în ultimă instanță, pentru viitorul destinului său” [3].

Referințe:

1. ALBULESCU, I. *Educația și mass-media/comunicare și învățare în societatea informațională*. Cluj-Napoca: Dacia, 2003, p.34.
2. <http://www.scrigroup.com/diverse/jurnalism/Functia-de-culturalizare43669.php>, 15.02.13
3. RAȚIU, I. *O istorie a literaturii pentru copii și adolescenți*. Chișinău: Prut Internațional, 2006, p.16.

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

AXIOMATICA ÎN EDUCAȚIE

Vladimir GUȚU

Axioma (*gr.* prevedere care nu necesită demonstrații) – rațiune obiectivă care este acceptată în calitate de temei inițial în cadrul elaborării teoriilor științifice și se pune în baza demonstrării altor prevederi. Axiomele decurg/reies din practică. Actualmente, în baza axiomelor, sunt construite aproape toate teoriile științifice. În acest caz, teoria științifică se constituie din:

- a) un număr necesar de prevederi-axiome;
- b) un număr de prevederi care se deduc logic din acestea.

În teoria educației, în ultimul timp, nu se abordează pe larg problema axiomaticei. Se identifică numai unele încercări de a formula axiomele pedagogice [2]. În același timp, nimeni nu neagă existența unor prevederi generale în educație valabile pentru toate timpurile și popoarele.

Teoria educației, la etapa actuală, este la acel nivel de dezvoltare, când ea poate produce prevederi axiomatice, care vor deschide noi oportunități în evoluția sa.

Este evident faptul că fundamentarea unei teorii a educației valorice este posibilă numai în condițiile când unele părți ale acesteia vor fi deduse axiomatice. Nu este nevoie de fiecare dată și de neconținut a demonstra ceea ce a fost axiomă încă din antichitate.

Introducerea axiomelor în teoria educației poartă denumirea de *metodă axiomatică*. Această metodă indică trei condiții în raport cu logica construirii teoriilor axiomatice:

1. Determinarea clară a noțiunilor de bază, care vor fi folosite în sistemul axiomelor. Aceste noțiuni vor trebui să fie concrete, precise și cu același sens.
2. Construirea corectă a axiomelor din numărul inițial al rațiunilor/prevederilor. Ansamblul de noțiuni trebuie să fie unit prin intermediul interconexiunii logice. Această interconexiune se fixează în mod unic, fără a fi interpretate în mod diferit.
3. Deducerea adecvată/corectă din sistemul axiomelor în urma introducerii noilor noțiuni mai complexe în baza noțiunilor inițiale.

Metoda axiomatică este greu de supraapreciat. Ea asigură organizarea eficientă a sistemului de cunoștințe științifice, determinarea conexiunilor logice interne dintre diferite categorii ale teoriei, identificarea prevederilor inițiale determinate axiomatice. Avantajul metodei axiomatice constă în aceea că ea devine un instrument al determinării unor noi legități, noi teorii etc.

Primul pas de aplicare a metodei axiomatice constă în prezentarea/structurarea fixă/clară a noțiunilor/termenilor de bază. Trebuie de menționat că

practica seculară dar și teoria pedagogică relativ tânără au determinat noțiuni și termeni de bază/fundamentale în domeniul educației: educație, învățământ, instruire, dezvoltare, formare, predare-învățare-evaluare, proces educațional, conținut, curriculum, activitate/acțiune educativă, strategie didactică, tehnologie didactică, metodă, formă, interes etc.

La etapa actuală, nu putem afirma că toate aceste noțiuni sunt înțelese la fel de comunitatea pedagogică și științifică.

Calea de diminuare a acestei stări de lucruri constă în aplicarea noțiunilor de bază la un nivel înalt de abstractizare, dar și prin dezvoltarea științelor educaționale pe plan internațional.

Noțiunile se „ambalează” în prevederi axiomatice prin intermediul conexiunilor. Orice știință are drept scop de a prezenta propriile teorii, în mod compact, accesibil și citibil. Această procedură poate fi realizată prin convertire a informațiilor și prin intermediul simbolurilor/semnelor convenționale.

Valorificarea pedagogiei prin aplicarea simbolurilor se află la etapa incipientă. Semnul/simbolul, prin potențialul său, ușurează operații logice și face procesul de gândire mai eficient. Formalizarea teoriei educației – etapă necesară în dezvoltarea sistemului de cunoștințe. Cu alte cuvinte, elaborarea regulilor de „convertire” a cunoștințelor și simbolurilor respective devine un obiectiv praxiologic important. Există și unele încercări de a elabora un sistem al simbolurilor pedagogice.

Cel mai cunoscut sistem este prezentată de I.P. Podlasii. De exemplu: simbolul „^” înseamnă „și”, simbolul „v” înseamnă „sau”. Alte noțiuni pot fi prezentate prin intermediul primei litere: E – educație, D – dezvoltare, I – instruire etc. [2].

Sistemul de simboluri poate fi diferit, important să fie respectată logica conexiunilor, care întotdeauna trebuie să fie constantă.

Clasificarea noțiunilor de bază poate fi realizată în cadrul unui sistem. Acest sistem nu poate include un număr exagerat de mare al prevederilor axiomatice. Important este ca axiomele să nu conțină rațiuni contradictorii. Identificarea axiomelor – este un rezultat al progresului teoriilor științifice. Însă știința nu se oprește la un nivel, de aceea nu poate exista un sistem finalizat al axiomelor. Totdeauna vor exista oportunități pentru sistemul axiomatic mai valoroase, mai performante.

În axiome sunt reflectate valorile educaționale generale. Aducem câteva exemple de prevederi axiomatice selectate din lucrările lui Confucius, Platon, Aristotel și alții.

Axioma 1. Dezvoltarea spirituală și fizică a omului este un proces unic.

Axioma 2. Instruirea și cunoștințele asimilate – factorul de bază al dezvoltării omului.

Axioma 3. Educația formează omul pentru viață.

Axioma 4. Acțiunea/activitatea – mijlocul cel mai important de dezvoltare a omului.

Axioma 5. Interesul – puterea motrice a învățării.

Axioma 6. Cunoașterea și înțelegerea – condiția instruirii eficiente.

Axioma 7. Personalitatea profesorului – condiție importantă a învățării eficiente.

Axioma 8. Ereditatea – factorul dezvoltării omului.

Axioma 9. Neglijarea educației este moartea oamenilor, familiilor, statelor și întregii lumi [3].

Axioma 10. Baza unei educații de calitate constă în aceea că toți să se învețe a înțelege prin ce se deosebește omul de animal, omul bun de omul rău, omul învățat de omul neînvățat, omul deștept de cel prost și, în final, prin ce se deosebește viața pe pământ de cea în viitor și calea care duce spre fericire de calea care duce spre degradare [3].

Axioma 11. Educația se realizează în conformitate cu natura.

Așadar, prevederile axiomatice pot fi prezentate pe o pagină, însă pot și să constituie volume întregi, important ca ele să conțină valori educaționale fundamentale.

Referințe:

1. CALIN, M. *Teoria și metateoria acțiunii educative*. București: Aramis, 2003.
2. ПОДЛАСЫЙ, И.П. *Педагогика*. Москва: Владос, 2007.
3. КОМЕНСКИЙ, Я.А. *Избранные педагогические сочинения*. Москва, 1982, тт.1,2.

INCLUZIUNEA – ASPECT IMPORTANT AL DIMENSIUNII SOCIALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Elena MURARU

În condițiile actuale, incluziunea devine un proces global care implică noi și noi state, este o problemă socială destul de complicată și multiaspectuală la soluționarea căreia sunt implicate structuri politice și economice, factori de decizie în problemele muncii, familiei și asistentei sociale și nu, în ultimul rând, sistemul educațional.

Educația incluzivă își are un loc aparte în politicile educaționale în Republica Moldova, este reflectată în acte normative, hotărâri ale Guvernului RM, în documente strategice și activități de perspectivă.

Incluziunea ca aspect al problemei sociale în învățământul superior este un proces polivalent, pluridimensional și nu se referă doar la studiile unei persoane cu Cerințe Educaționale Speciale (CES) în grupele academice universitare.

În primul rând, incluziunea vizează procesul de asigurare a șanselor egale la studii, indiferent de necesitățile speciale, de poziția socială, naționalitate, gender, situația din familie, de problema veniturilor sau sărăcia ca fenomen social, proces ce se realizează prin admitere la instituțiile de învățământ superior.

În al doilea rând, incluziunea necesită politici educaționale atât la nivel național, cât și instituțional, formarea de noi atitudini și viziuni personale ale profesorilor, studenților, personalului administrativ și auxiliar față de studenții cu CES admiși la studii. În această ordine de idei, se impune o nouă modalitate de organizare a procesului educațional, consultanță permanentă din partea comunității universitare. Procesul educațional necesită asigurarea didactică pentru persoanele respective, organizarea activităților de voluntariat din partea comunității academice în susținerea și sprijinul studenților cu CES, o altă atitudine față de organizarea lucrului individual și a stagiilor de practică.

Incluziunea ca și fenomen implică nu doar comunitatea academică, dar și societatea în ansamblu pentru a pregăti condiții necesare de angajare în câmpul muncii. Programul de angajare în câmpul muncii cere un efort deosebit de la toți responsabilii universitari și nu numai. Este un proces destul de vulnerabil pentru studenții cu CES. Se cere o analiză minuțioasă a locurilor de muncă /a pieței muncii), inclusiv a programului de lucru, siguranța mediului și a locului de lucru, relațiile dintre munca propriu-zisă și celelalte aspecte aferente ei – salarii, condiții de acces, beneficii, facilități necesare, atitudine și sprijin permanent.

Un aspect destul de complicat al incluziunii este integrarea persoanelor cu CES în societate. Incluziunea socială întâmpină, la etapa actuală, multe impedimente: lipsa de interes a patronilor; de multe ori și a autorităților adminis-

trative; uneori a sprijinului/susținerii din partea societății civile. Societatea civilă este destul de distantă față de persoanele cu CES, uneori manifestă prea puțină înțelegere, fără a promova coeziunea, solidaritatea, integritatea acestor persoane, or coeziunea socială va constitui un factor al integrării și al egalității de șanse, solidaritatea va combate excluziunea socială, iar integritatea va asigura constituirea unei societăți incluzive. Uneori promovarea integrării sociale a persoanelor cu dizabilități se reduce doar la problema instruirii profesionale inițiale, asistenței acestor persoane pentru a asigura accesul lor pe piața muncii, pe când altor probleme legate de acest proces li se acordă prea puțină atenție, uneori rămân nesoluționate: accesul la mijloacele de transport, accesul în clădirile publice, asigurarea condițiilor necesare la locul de muncă, a spațiului locativ etc.

Integrarea socială a persoanelor cu CES pune în fața sistemului educațional în ansamblu și a celui superior în particular noi cerințe. Instituțiile de învățământ superior au nevoie de un corp profesional-didactic pregătit în problemă, cu semnificație deosebită pentru cei ce-și realizează studiile în domeniul 14 „Științe ale Educației”, asigurarea cursurilor cu personal care cunoaște și promovează fenomenul educației incluzive. Studenților cu CES trebuie să le fie garantate accesul la serviciile de sănătate, accesul la serviciile de alimentație publice și la un mediu de trai decent în căminele instituțiilor de învățământ cu servicii sanitare adaptate pentru ei, asigurarea asistenței și protecției sociale, promovarea serviciilor sociale de voluntariat, mentorat, realizarea permanentă a serviciilor de consiliere psihologică, de consiliere profesională și promovare în carieră. Persoanele cu CES au nevoie de abilități digitale, lingvistice, tehnologice, de cercetare, mijloace didactice speciale, personal de sprijin.

Comunitatea academică din învățământul superior ar trebui să considere eșec al sistemului educațional neputința studenților cu CES de a se integra în mediul universitar, neputința lor de a se integra în societate.

În realizarea acestui demers educațional, se vor realiza următoarele:

- Proiectarea sarcinilor imediate și de perspectivă în vederea educației incluzive.
- Prevenirea riscului excluziunii sociale.
- Mobilizarea tuturor actorilor universitari în asigurarea unui învățământ de calitate, inclusiv pentru studenții cu CES.
- Susținerea inițiativelor de voluntariat, mentorat, activități de sprijin pentru studenții cu CES.
- Conlucrarea cu Ministerul Sănătății, Ministerul Muncii și al Protecției Sociale, cu alte ministere de resort pentru asigurarea unor servicii garantate și de calitate în domeniile sănătății, asistenței sociale, încadrării în câmpul muncii.

Uneori problemele legate de originea etnică, gen, situația socială, starea de sănătate, de alte momente ce țin de inegalitatea socială a contingentului de

studenții se consideră, în mare măsură, soluționate, situația reală de multe ori este alta. Inegalități există și ele afectează multe alte aspecte din viața cotidiană și practicile sociale: în organizarea zilelor de sărbătoare, diverselor activități culturale, activităților extracurriculare (școli de vară, workshopuri, turnee) etc.

Un aspect al incluziunii în învățământul superior este aspectul cultural. În această ordine de idei, un loc aparte trebuie să-l preia bibliotecile universitare, care trebuie să completeze fondul de carte necesar studenților cu CES, să organizeze activități de sprijin pentru ei, să contribuie la formarea unei comunități universitare incluzive.

Accesul la informație pentru anumite categorii de studenți este extrem de important și destul de dificil. Doar în unele instituții, în baza proiectelor internaționale, s-au creat laboratoare/centre/aule speciale, s-au procurat soft-uri educaționale și programe pentru studenții cu CES. În Universitatea de Stat din Moldova, participanta la proiectul Tempus „Moldinclud” a fost instituit pe lângă Facultatea de Științe ale Educației un laborator de consultanță psihologică pentru studenții cu CES, dotat și cu tehnică specială. Cursul „Educația incluzivă” a fost inclus în planurile de învățământ pentru specialitățile domeniului 14 „Științe ale Educației”, pentru celelalte specialități în cursul de Pedagogie a fost introdus ca unitate de conținut. La unele facultăți, cursul „Educație incluzivă” are statut de curs opțional la pedagogie. Acest modul și-a găsit oglindire și în formarea continuă a profesorilor din învățământul pre-universitar. Problema incluziunii și-a găsit reflectare în tematica tezelor de licență și de master, în temele de studii doctorale, studii și articole științifice. O așa abordare multidimensională va contribui la formarea inițială și continuă a viitorilor lucrători din sistemul educațional în calitate de promotori și realizatori ai educației incluzive, iar comunitățile universitare vor constitui un nucleu al societății incluzive.

Bibliografie:

1. Program de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2011-2020. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.114-116.
2. *Educația pentru toți. Modernizarea procesului de instruire, educație și recuperare a copiilor cu cerințe educaționale speciale*. Chișinău, 2003.
3. *Problematika educației incluzive în Republica Moldova: perspective și soluții practice*. Coord. S.CAISÎN. Chișinău, 2012.
4. CAISÎN, S., TINTIUC, T. *Societate incluzivă*. Chișinău: IFC, 2011.

INFLUENȚA MOTIVAȚIEI ASUPRA CERERII DE EDUCAȚIE ÎN CADRUL STUDIILOR DE MASTERAT

Otilia DANDARA, Corina DONOS

Domeniul motivației umane este unul complex, bogat în paradigme explicative și în modelări empirice. Definițiile motivației au o diversitate mare, de la accepții care insistă pe fundamentul tensiunilor interioare („*act sau ansamblu, sistem de impulsuri, presiuni interne, energizări sau activări, stări tensionale sau mobiluri ale acțiunilor și conduitei*”); Popescu Neveanu [6, p.25] la definiții cognitive („*motivația este un proces cognitiv guvernând alegerile făcute de către subiect între tipuri alternative de activitate voluntară*”, Vroom, 1964), definiții comportamentale („*motivația apare atunci când are loc o întărire adecvată, comportamentul fiind dependent de consecințele sale*”, Skinner, 1969) sau la definiții realizate în termeni de alegeri raționale („*un proces care implică două sisteme psihologice interdependente: alegerea scopului și efortul pentru atingerea scopului*”, Rynes și alții [7]).

Este evident faptul că există o mare diversitate atât a modelărilor conceptuale, paradigmelor explicative, cât și a procedurilor sau instrumentelor de operaționalizare a motivației. Totuși, dincolo de această diversitate, din analiza cercetărilor (Leonard, Beauvais și School, [5]; Sherman și Kim, [8]; Eniola M.S. și Adebisi K. [3], etc.) se conturează ideea că, similar modelului Big Five descriptiv pentru structura personalității umane, și în domeniul motivației, diversitatea factorilor motivaționali poate fi redusă la un model cu două module distincte: unul calitativ, care include factori definitorii ai orientării sau direcției implicării motivaționale și un altul cantitativ, care include factorii asociați forței și persistenței motivaționale.

Importanța motivației se manifestă prin funcțiile care le realizează:

- funcția de declanșare;
- funcția de orientare-direcționare;
- funcția de susținere și energizare.

Comportamentele umane depind de tipurile și formele motivației. Procesul de formare a motivației și mecanismele de influență derulează diferit în situația când este declanșată de *îmbolduri* primare sau de *îmbolduri secundare*.

Îmboldurile secundare sunt de origine socială și se formează prin educație. Așa precum esența procesului educațional se modifică în dependență de contextul social, unele aspecte iau o configurație nouă.

Abordarea educației într-o nouă configurație creează premise pentru preluarea noțiunilor economice „cerere” și „ofertă”, transpunerea, dar și dezvoltarea lor în context educațional. Astfel că, din perspectivă economică, este necesar a fi menționat faptul că *cererea* reprezintă nevoile de bunuri și servicii care se satisfac prin intermediul pieței. *Oferta* reprezintă cantitatea de

bunuri sau servicii pe care un agent economic este dispus să o ofere spre vânzare într-o anumită perioadă de timp.

Pentru a determina și analiza interacțiunea motivației cu cererea de educație, este relevant dacă scoatem în lumină conceptele de „nevoie” și de „cerere” educațională. Acestea având un rol fundamental în crearea ofertei și, respectiv, în satisfacerea nevoii.

Dicționarul de pedagogie [2, p.303-304] definește termenul nevoi de educație ca: „*Necesitate specifică omului – exprimată în același timp de societate – de formare și de dezvoltare a indivizilor la nivelul acțiunii, gândirii și conviețuirii în societate*”.

În *Большая психологическая энциклопедия*, noțiunea de „nevoie” este definită drept o stare provocată de sentimentul (*чувство*) nevoii, insuficienței pentru o existență normală. Nevoile constituie forța motrice a organismului, datorită cărora viața are sens și este supusă unor finalități. Nevoile sunt primare și secundare, cele secundare depind de starea psihologică și mediul social de viață. Nevoile primare dispar odată ce sunt îndeplinite, pe când cele secundare, cresc, se extind, pe măsura satisfacerii [10, p.344].

Ph.Coombs identifică evoluția rapidă a nevoilor educative în lume și stabilește o relație funcțională între strategia educațională și satisfacerea nevoilor educative de bază, pe care le are omul pe parcursul vieții. Fiecare societate, prin extensiune, își dezvoltă nevoile sale educative [1, p.35].

Mihai Golu consideră că nevoile nu sunt stări de deficit, dimpotrivă, ele își au rădăcinile în însăși funcționarea lor, adică în procesele de autodezvoltare și creștere caracterizând sistemul personalității. Starea de deficit (nevoie) nu are o forță dinamică proprie, ea devine sursă a activității în virtutea dinamismului inerent al sistemului integral-individul, personalitatea.

Punând în discuție taxonomia „tradițională” a trebuințelor, în baza căreia sunt identificate cele două categorii primare și secundare, M.Golu constată că în măsura în care trebuințele sunt modalități „reclamate” (imperios necesare) ale funcționării sistemului individului concret, diversitatea lor va depinde de diversitatea potențialităților lui însuși. Cu cât sunt mai complexe și mai diverse canalele de interacțiune între individ și lume, cu atât mai complexă este configurația trebuințelor sale. Ideea care se desprinde din cele spuse rezidă în aceea că, în cadrul fiecăruia din canalele potențiale de interacțiune, individul are „trebuința” de un anumit gen de activitate [4, p.86].

Dicționarul de pedagogie prezintă cererea de educație drept un ansamblu de doleanțe și așteptări pe care le au consumatorii de educație față de instituțiile prestatoare de servicii educaționale [2, p.134].

F.Voiculescu însă nu doar că recunoaște necesitatea investiției în educației, dar și realizează conexiunea dintre nevoie și cerere educațională. Din punctul lui de vedere, „*cererea de educație este forma socială prin care nevoile de educație acționează, devin perceptibile și se impun ca factori de*

orientare și structurare a proceselor/sistemelor educative” [9, p.12-31]. Această idee demonstrează că legătura dintre nevoie și educație apare în momentul în care nevoia a fost sintetizată și necesită a fi și manifestată într-un atare context și astfel reiese că fără o exprimare a nevoii, cererea nu poate fi adecvat recepționată.

La fel și Ph.Coombs determină o relație între cererea de educație și nevoia educațională, specificând că nu sunt sinonime. Cererea de educație poate fi uneori mai superioară nevoilor, resimțite, precum și invers, nevoile pot fi superioare cererii [1, p.36]. Din reflecțiile autorului desprindem că nevoia educațională este generată, pornește preponderent de la persoană, iar cererea educațională – este conturată preponderent de către societate.

Din cele relatate stabilim interdependența dintre nevoia de educație, motivația pentru studii și cererea de educație.

Nevoia conturează motivul, iar acesta, la rândul său, influențează cererea. Studiul empiric, realizat în cadrul studiilor de masterat *Comunicare interculturală și turism*, a confirmat ipotezele teoretice prezentate anterior. În situația când persoana resimte nevoia de a face studii, manifestă motive intrinseci și exprimă cererea pentru studii de calitate, care necesită implicare și responsabilitate personală.

În situația când persoana nu resimte nevoia de a face studii, motivele încadrării în studiile de masterat sunt extrinseci (dorința familiei, îndemnul colegilor etc.) și, respectiv, cererea de educație este substituită cu cererea primirii diplomei de masterat.

Referințe:

1. COOMBS, Ph. *La crise mondiale de l'éducation*. Bruxelles: De Boeck Université, 1989. 374 p.
2. *Dicționar de pedagogie*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979.
3. ENIOLA, M.S. și ADEBIYI, K. Emotional intelligence and goal setting an investigation into interventions to increase motivation to work among visually impaired students in Nigeria. In: *British Journal of Visual Impairment*. 2007, no.25, p.249.
4. GOLU, M. *Dinamica personalității*. București: Paideea, 2005. 256 p.
5. LEONARD, N.H., BEAUVAIS, L.L. & SCHOLL, R.W. *Work Motivation: The incorporation of self concept-based processes*. Human Relations, 1999, p.969-998.
6. POPESCU-NEVEANU, P. *Psihologie: manual pentru clasa a X-a a școlii normale*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1994. 223 p.
7. RYNES, S.L., COLBERT A.E. and BROWN, K.G. HR Professionals' Beliefs About Effective Human Resource Practices: Correspondence Between Research And Practice”. În: *Human Resource Management*. Wiley Periodicals, Summer 2002, vol.41, no.2, p.149-174.
8. SHERMAN, D.K. și KIM, H.S. Affective Perseverance: The Resistance of Affect to Cognitive Invalidation. In: *Pers. Soc. Psychol. Bull.* 2004, no.28, p.224.
9. VOICULESCU, F. *Analiza resurse-nevoi de educație și managementul strategic în învățământ*. București: Aramis, 2004, p.46-47.
10. ДУБЕНЮК, Н. *Большая психологическая энциклопедия*. Эксмо, 2007 г. 544 с.

NEGOCIEREA ÎN EDUCAȚIE – SECVENȚE CONCEPTUAL-METODOLOGICE

Viorica GORAȘ-POSTICĂ

Negocierea este o realitate a vieții.

În viață nu obții ceea ce meriți, ci ceea ce negociezi.

Abordarea negocierii în domeniul educațional este un subiect pe cât de necesar, pe atât de complex și delicat, or, ea poate să aducă indiscutabile beneficii educatului, dar, în egală măsură, și prejudicii, în cazul în care nu există înțelegere mutuală asupra respectării unor valori general-umane. Din punct de vedere conceptual, negocierea reprezintă cel mai eficient mijloc de comunicare, având avantajul că realizează, în cel mai scurt timp, efectul scontat. Ea se referă la o situație în care părțile participante – educatorul și educatul – interacționează în dorința de a ajunge la o soluție acceptabilă, în una sau mai multe probleme aflate în discuție. Reușita în procesul de negociere este condiționată de felul cum comunicăm, cum ne comportăm față de elevi, studenți, părinți etc. Pentru a negocia cu succes, trebuie să cunoaștem anumite reguli cu privire la pregătirea și desfășurarea negocierilor, dar și să stăpânim toate formele de comunicare. Oricâtă experiență pedagogică am avea, recunoaștem că nu este ușor să fii un negociator competent, ca să negociezi mereu nu atât în folosul tău, cât spre binele, imediat sau de viitor al celui educat [Cf.3, p.16-23].

Negocierea este interpretată drept o formă concentrată și interactivă de comunicare interpersonală, în care părțile aflate în dezacord urmăresc să ajungă la o înțelegere care rezolvă o problemă comună sau atinge un scop comun. Desigur că orice proces sau etapă a procesului de negociere are un anumit scop ce trebuie declarat ca prioritate printre multe alte posibilități, clarificarea lui sporește eficiența comunicării, ducând la producerea de mesaje clare, decise și utile.

Cheia oricărei negocieri eficiente devine anume comunicarea. Cele mai reușite negocieri se realizează doar datorită unei comunicări eficiente cu partenerul. Absența comunicării poate fi considerată drept un semn alarmant al imposibilității de desfășurare a negocierii. Dacă ne vom pregăti bine de negociere, atunci ea va consta dintr-o succesiune logică de mesaje, emise în sprijinul argumentării proprii. Pentru a obține succes în negociere, nu este suficient să cunoști doar strategiile de negociere, este nevoie de a cunoaște și planifica procesul de comunicare, pentru a putea înfrunta orice barieră, care ar putea fi cauza unui insucces. De cele mai dese ori, trebuie să anticipăm felul în care partenerul/educatul va interpreta mesajul, astfel încât să structurăm conținutul unui răspuns pozitiv. Dar pentru aceasta, este nevoie să încercăm să înțelegem procesul de gândire a partenerului. Trebuie să anticipăm răspunsurile recepto-

rului accentuând valorile, comportamentul și aptitudinile acestuia, scoțând în evidență „partea plină a paharului”.

Pentru a ajunge la o înțelegere avantajoasă, este nevoie de a studia și a cunoaște din timp stilul de viață al negociatorului. Ceea ce face ca o persoană să fie un bun negociator într-o cultură, poate să nu funcționeze în altă cultură. Doar cunoscând cultura partenerului, vom putea elimina cele mai multe bariere în comunicare și diminua riscul eșuării unei negocieri. Nu mai puțin important în negociere este să fii și un bun ascultător. Ascultarea activă dă fluentă dialogului, în timp ce reformularea scoate în evidență zona comună a înțelegerii. Din această cauză, în timpul negocierii trebuie să folosim activ ascultarea și reformularea pentru a vedea dacă am înțeles corect mesajul. Unul dintre cele mai importante secrete ale diplomației și ale negocierii este de a ne arăta interesați de ceea ce spune cineva, chiar dacă nu ne interesează deloc. Un bun ascultător își amintește toate punctele principale ale discuției și astfel înțelege perfect ce se așteaptă de la el.

În procesul de negociere, comunicarea, prin forma sa specifică de interacțiune „față în față”, implică latura nonverbală, care, conform estimărilor specialiștilor în domeniu, este răspunzătoare pentru 70-90% din transferul de informații și afecte. În negociere se transmite un mesaj chiar și atunci când partenerii păstrează tăcerea sau nu fac nici un gest. Desfășurarea cu succes a unui proces de negociere, câștigarea respectului și a încrederii partenerilor, cu scopul asigurării unei colaborări durabile și în perspectivă, necesită cunoașterea și aplicarea unor principii de bază, dintre care se pot menționa:

- În negociere, ca în orice act de comunicare educațională, nu există adversari, ci parteneri, deoarece obiectivul de bază este ajungerea la o înțelegere.

- Partenerii trebuie să țină cont, în mod tacit, de dorințele reciproce și astfel să fie capabili de a face concesi.

- Nu există negocieri identice, ci doar – cel mult – similare, fiecare asemenea proces având un puternic caracter de unicitate.

- În negociere se recomandă utilizarea de formulări explicite și de reluări sau sublinieri frecvente ale aspectelor deja convenite, până la confirmarea scrisă a acordului, confirmare ce trebuie realizată imediat ce este posibil [Cf. 4, p.126].

Felul în care le vorbim educaților, timbrul vocii, felul în care ne alegem cuvintele și tonul comunicării ne pot mări sau slăbi poziția în negociere. Doar atunci când vom stăpâni eficient atât strategiile de negociere, cât și cele de comunicare, vom putea convinge și manipula partenerul pentru a-l face să coopereze. În cadrul procesului de negociere, comunicarea se manifestă într-un context ce este nu numai specific, dar și complex. Acest context privește existența unui anumit tip de relație între parteneri, relație ce este în același timp, divergența și convergența generată de poziția lor de interdependență, relație prin care partenerii manifestă voluntar o decizie pe care o acceptă ca

fiind favorabilă și partenerului, având în vedere o finalitate pozitivă. Mai trebuie subliniat caracterul dinamic al relației dintre partenerii comunicării, ca și complexitatea contextului/situațiilor educative în care se desfășoară comunicarea, generată de diversitatea și amploarea factorilor.

Fiind vorba de comunicare interpersonală, caracterizată printr-o anumită specificitate, apare necesar să fie decelat modul de manifestare a nivelurilor contextuale ale acesteia, prezente în procesul de negociere [1, p.133]. În situația negocierii, ca formă de comunicare interpersonală, apar o serie de variabile ce influențează, la rândul lor, această situație de comunicare caracterizată printr-o anumită specificitate. Dintre aceste variabile pot fi menționate: existența unui obiectiv precis al comunicării în cadrul negocierii; tipul de relații/gradul de intimitate existent între parteneri (respectiv emițător-receptor); conștientizarea „cerințelor” pentru fiecare dintre interlocutori cu scopul satisfacerii acestora în cadrul situației de comunicare; atitudinea emițătorului ca și cea a receptorului față de sine și față de partener; nivelul interesului manifestat de emițător/receptor față de obiectul comunicării; intervalul de timp pe care receptorul este dispus să-l acorde emițătorului.

Este interesant de remarcat faptul că, manifestându-se în cadrul și prin comunicare interpersonală și caracterizată prin varietate și complexitate, negocierea va necesita și deci va determina, o mare adaptabilitate, flexibilitate și nuanțare a comunicării însăși, în funcție de situația de negociere, de contextul educațional creat. Ca orice altă formă de comunicare, negocierea poate fi considerată ca fiind competentă, dacă este eficientă și contribuie la dezvoltarea relației de comunicare, care să avantajeze și să favorizeze plenar educatul [2, p.32].

În concluzie, o comunicare eficientă în procesul de negociere necesită conștientizarea de către parteneri a contextului în care acesta se desfășoară, context cu multiple și variate implicații – de la nivel macrosocial până la nivel micro, incluzând reacții individuale și nuanțe lingvistice. Astfel, în educație, nu ar exista limite de negociere între educatori și educați, se poate, în fond, negocia orice, cu condiția asigurării înțelegerii/consimțirii statutului de ambele părți și a codului deontologic aferent, nesfidându-se bunul simț și omniprezentul principiu pozitiv al educației.

Referințe:

1. CHIRIACESCU, A. Comunicare interumană. Comunicare în afaceri. Negociere. În: <http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=287&idb=>
2. FISHER, R., URY, W., PATTON, B. *Succesul în negocieri*. Cluj-Napoca: Dacia, 1995.
3. GORAȘ-POSTICĂ, V. Reflecții pe marginea demersului curricular de dezvoltare a competențelor de comunicare și negociere educațională. În: *Studia Universitatis. Seria Științele Educației*. Chișinău, 2010, nr.9(39).
4. PRUTIANU, Ștefan. *Manual de comunicare și negociere în afaceri*. Vol.II. *Negocierea*. Iași: Polirom, 2007.

NOI PERSPECTIVE ALE MARKETINGULUI EDUCAȚIONAL

Tatiana REPIDA, Mihai PAIU

În articolul de față, se analizează noi perspective ale marketingului educațional la nivelul învățământului universitar în contextul celor patru componente tradiționale – produs, preț, loc, promovare, dar și celor mai noi suplimentate – politici, oameni, performanțe.

Efortul pentru un marketing de succes, de multe ori, începe cu redefinirea noțiunii de „marketing”, care după Philip Kotler este una foarte dinamică, contemplativă, echilibrată și incluzivă. Astfel, marketingul este analiza, planificarea, implementarea și controlul programelor formulate și atent concepute pentru a contribui la schimbarea valorilor pe piața muncii, în scopul realizării obiectivelor organizaționale. Eforturile unui marketing de succes se bazează pe o atentă cercetare bazată pe evaluarea mediului intern și extern. Programele formulate trebuie puse cu atenție în aplicare și monitorizate acele care se referă la produs, preț, loc și promovare, care și constituie axa principală a marketingului. Scopul principal al marketingului este de a ajuta universităților să stabilească relații de schimb cu publicul-cheie. Donatorii, studenții și absolvenții trebuie să fie dispuși să facă schimbul valorilor lor (monetare și de timp) cu valorile oferite de către universitate (calitate, reputație, prestigiu, rezultate, potențialul de câștig etc.). Eforturile de marketing sunt cel mai adesea îndreptate la schimbarea comportamentului oamenilor, în acest caz, studenți, donatori, sau orice grup de persoane de care instituția depinde sau cu care trebuie să interacționeze. Toate universitățile depind de resurse, în primul rând, de cele financiare, pentru a susține calitatea și diversitatea, de aceea fiecare trebuie să direcționeze eforturile de marketing pentru a facilita fluxul de școlarizare, taxe și de finanțe către instituție.

Așa cum s-a menționat mai sus, cele patru variabile (produs, preț, loc și promovare) sunt componentele marketingului și constituie strategia de poziționare pe piață a universității, care uneori sunt numite și mixul de marketing. Unii consideră că la universitate produsul este ceea ce este predat în sala de clasă, alții cred că sunt studenții sau ceea ce un absolvent poate face cu competențele profesionale formate. Pentru scopurile universității, produsul este definit ca: *suma valorilor spirituale/dimensiunilor academice, sociale, fizice a unei instituții și oportunitățile care sunt disponibile pentru absolvenții acesteia.*

Modul în care o instituție decide să mixeze produsul lor să depindă de misiunea sa, de fondator și modul în care administrația interpretează misiunea și o articulează prin viziunea proprie. Cu toate acestea, gama de produse trebuie să recunoască și chiar să anticipeze realitățile pieței.

În mod tradițional, universitățile s-au concentrat pe un singur aspect al prețului: costul în bani pentru participare la studii, deși prețul joacă un rol mult mai mare în piață, deoarece există componenta monetară și nonmonetară. Dacă vorbim de recrutarea studenților, ei sunt interesați de costul redus monetar, cu toate ca trebuie „să lupte” cu costurile nonmonetare – uneori semnificative (zonă neatractivă, consiliere, ghidare în carieră, locație, deplasarea spre campus, bibliotecă, laboratoare, condiții pentru sport, servicii alimentare, servicii de sănătate). Este foarte important ca universitățile să înțeleagă complet relația dintre costuri și beneficii, pentru că această relație afectează modul în care luăm decizii. Cercetarea se desfășoară cu fiecare public-țintă important pentru a descoperi modul în care sunt percepute costurile și beneficiile relației sale cu instituția.

Din punct de vedere istoric, locul a fost legat de geografie, locul fizic în care o universitate face ceea ce face, mai târziu a fost extins pentru a include timpul și în ultimul timp afectat foarte mult de multimedia, învățământul la distanță, TV prin cablu, precum și alte minuni electronice care permit instituțiilor de a schimba locul și timpul. Publicul-țintă va poziționa locul ca una dintre următoarele: un atribut pozitiv al instituției, un atribut negativ sau un atribut neutru. Dacă publicul-țintă percepe locul ca prestigiu, bogat în resurse, acest punct de vedere pozitiv poate fi o parte puternică a mixului de marketing. Se poate de folosit locul pentru a compensa alte părți ale mixului de marketing pe care publicul-țintă le va găsi mai atractive.

În multe privințe, promovarea presupune comercializarea celorlalte trei componente (produs, preț, loc) prin căi, cum ar fi publicitatea, publicații, poșta electronică, contacte personale etc., adică promovarea implică aducerea unui mix de produs, preț, loc în atenția publicului-țintă. Un efort de adevărat marketing presupune crearea unui produs care este apreciat la un preț pe care oamenii îl vor plăti, într-un loc în care oamenii vor veni. Dar al patrulea ingredient – promovarea și este catalizatorul. Produsul, prețul, locul trebuie să fie aduse la cunoștința oamenilor, prin promovare. Universitățile care încearcă să dezvolte un plan puternic de promovare pot avea o gamă largă de opțiuni la dispoziția lor („cuvântul din gură”, telemarketing, revista de publicitate, ziar de publicitate, TV/publicitate cablu, publicitate radio, multimedia (audio, video, dischete, CD-uri, internet), evenimente speciale, contacte directe).

Totuși, cele patru componente tradiționale au fost extinse pentru a mai introduce trei concepte: politici, oameni, și performanță. Dimensiunea politică a instituției poate fi evaluată prin faptul dacă are o subdiviziune de elaborare a politicilor de marketing. Oamenii definesc obiectivele de marketing, scriu planul, pun în aplicare planul. În cele din urmă, succesul de marketing se bazează pe oameni. Marketingul ca performanță este o extensie a marke-

tingului asupra oamenilor. Performanța marketingului este performanța oamenilor care ridică marketingul de la plan la realitate.

Totuși, dacă potențialul marketingului este atât de mare, de ce puține universități îl pun în aplicare? Răspunsul cel mai frecvent este: „Nu avem destui bani”. Din analize, s-au constatat mai multe obstacole sistemice ale marketingului: lipsa motivației, nu există angajamentul de sus în jos, nu este încredere că problemele strategice pot fi rezolvate tactic, refuzul de a aborda problemele de „teritorialitate”, refuzul de a efectua o analiză realistă a situației, o definiție inconsecventă de marketing în rândul administratorilor, confuzii între părțile interesate și clienți.

Referințe:

1. BULAT, G. *Marketing educational*. Chișinău: Serebia, 2011.
2. КОТЛИЕР, Ф. *Основы маркетинга*. Москва: Ростинтэр, 1996.
3. KOTLER, Ph., KAREN, F.A. *Fox Strategic Marketing for Educational Institutions: Prentice-Hall. Inc. Englewood Cliffs, New Jersey, 07632*, 1985.
4. ROBERT, A., *Sevier Integrated Marketing for Colleges, Universities and Schools: Council for Advancement and Support of Education*, 1998.

ROLUL COMUNITĂȚII DE ÎNVĂȚARE ÎN EDIFICAREA LEADERSHIPULUI PAIDEUTIC

Rima BEZEDE

În contextul reformelor actuale, dar și a necesităților profesionale la zi, un cadru didactic cu prestație de succes face parte neapărat dintr-o comunitate profesională. Această comunitate poate fi catedra, instituția din care face parte sau rețelele profesionale, care activează astăzi în republică.

Un grup devine comunitate, atunci când membrii acestuia interacționează sistematic, fiind implicați în activități apropiate ca scop; au petrecut împreună timp suficient pentru a crea comportamente și reguli comune, care facilitează interacțiunea și coexistența, bazată pe comunicare constructivă și în care există o dependență reciprocă în realizarea sarcinilor pe care fiecare membru al comunității le îndeplinește. Conform DEX-ului comunitatea reprezintă un grup de oameni cu interese, credințe sau norme de viață comune; totalitatea locuitorilor unei localități, ai unei țări etc.

Psihologi comunitari, cum ar fi McMillan și Chavis (1986) afirmă că există patru factori-cheie care definesc conceptul de comunitate: (1) *calitatea de membru*, (2) *influența*, (3) *satisfacerea nevoilor individuale* și (4) *evenimente comune și conexiuni emoționale*. Așadar, participanții comunităților de învățare trebuie să simtă un sentiment de loialitate și apartenență la grup (de membru), care stimulează dorința lor de a continua să lucreze și să sprijine pe alții, să afecteze prin lucrurile pe care le face ceea ce se întâmplă în comunitate, adică să fie activ, și nu doar reactiv – să influențeze.

Orice comunitate învață, diseminează cele învățate printre membrii săi și contribuie la o mai bună înțelegere a lucrurilor esențiale pentru respectiva comunitate. Comunitățile dinamice de învățare reprezintă structuri în cadrul cărora toți membrii dețin controlul și fiecare învață, inclusiv profesorul/ liderul de grup. Acest tip de comunități se bazează pe anumite caracteristici definitorii: Distribuirea sarcinii de luare a deciziilor. Deciziile se iau într-un mod participativ. Grupul decide obiectivele și metodele de învățare; implicarea în generarea și împărtășirea de cunoștințe. Toți învață prin împărtășire a opiniilor, ascultare, simulare, observare. Profesorii avansați, cu experiență deosebită, joacă un rol important în acest proces. Activitățile de învățare sunt negociate și flexibile, în funcție de obiectivele urmărite și necesitățile curente ale grupului. Membrii comunității dinamice sunt autonomi. Ei posedă spațiu pentru a realiza propriile activități și a lua propriile decizii referitoare la procesul de instruire. Nivelul superior al dialogului, interacțiunilor și colaborării. Un scop (interese, problemă, proiecte) comun [2]. Comunitatea dinamică de învățare asigură o distribuire optimală a controlului, astfel permițându-i grupului să decidă obiectivele și metodele de învățare; prin aceste comunități

cunoștințele sunt generate și împărtășite de către toți deținătorii de interese (profesori, elevi, părinți); totodată, se păstrează independența și autonomia celor care fac parte din comunitate – ei sunt stimulați să realizeze activitățile pe care le doresc și să ia deciziile pe care le consideră oportune.

Lidershipul paideutic este un concept, promovat de cercetătorii din domeniul educațional (Smylie, 1995; Frost, 2010) și cadrele didactice din Occident, care are o corelație directă cu teoria comunităților de învățare. Liderșipul paideutic se referă la abordarea și perceperea profesorilor ca lideri ai propriei activități, lideri ai clasei de elevi, lideri ai procesului de dezvoltare personală și organizațională, fără axare pe o ierarhie de poziții. Orice profesor interesat de schimbare și dezvoltare personală și profesională poate fi lider. Liderșipul paideutic este un răspuns la provocările lumii contemporane, axate pe schimbarea continuă, este un impact la nivel de cercetare individuală și de comunitate academică [3,p.13]. Comunitatea de învățare este o condiție importantă în realizarea unui proces eficient în promovare și aplicare a liderșipului educațional. Colaborarea – factorul care determină acceptarea schimbărilor într-un mod colectiv. Pentru o funcționare eficientă a comunității de învățare sunt necesare patru abilități de bază:

1. *Cercetare și reflecție*: procesul prin care grupul se aprofundează în conținuturi. Una din principalele abilități fiind formularea întrebărilor care conduce la noi nivele de înțelegere.

2. *Ascultare*: capacitatea de a trece dincolo de ascultarea activă – abilitatea membrilor grupului de a fi prezenți și deschiși la sensurile exprimate de colegi și de grup în întregime.

3. *Suspendarea deciziei*: abilitatea de a fi deschis la noi perspective, alternative ale realității.

4. *Identificarea presupunerilor*: Utilizând variate instrumente și metafore, grupul învață să identifice presupunerile proprii și ale colegilor pentru a descoperi fundamente comune, a identifica incoerențe în gândirea colectivă.

Funcționarea unor comunități dinamice de învățare poate fi asigurată doar prin colaborarea eficientă dintre membrii comunități. Profesorul, lider al propriei activități, împărtășește succesele și provocările sale cu colegii, cadre didactice interesate. De asemenea, printr-o colaborare fructuoasă el se asigură dacă inițiativa este acceptată de colegi; obține ajutor, suport și resurse necesare; contribuie la dezvoltarea profesională a colegilor etc.

Profesorul lider învață să-și analizeze propria experiență didactică și să o valorifice, să o discute cu colegii în cadrul comunității, să o abordeze ca activitate de cercetare, de dezvoltare, ca suport de creștere și de sporire a motivației profesionale. Toate acestea facilitează consolidarea comunității dinamice de învățare și asigură o formare continuă nonformală atât în cadrul comunității profesionale din școală, cât și în afara ei. Activitățile respective stimu-

lează învățarea individuală și extinderea ei la nivel de comunitate academică, influențarea schimbărilor la nivel de instituție și de sistem, cu repercusiuni concrete la capitolul îmbunătățirea prestației profesionale a cadrului didactic. Acest lucru evidențiază următoarele condiții importante pentru funcționarea unei comunități de învățare și promovarea LE: distribuirea responsabilității și puterii pentru conducere/lidership la scară largă în întreaga școală; luarea participativă a deciziei cu implicarea tuturor cadrelor didactice; asigurarea condițiilor pentru realizarea propriilor decizii de către cadrele didactice; luarea în considerație a opiniilor și sugestiilor tuturor cadrelor didactice; asigurarea condițiilor pentru soluționarea constructivă a problemelor pe parcursul ședințelor cu staff-ul; asigurarea autonomiei pentru profesori; modificarea condițiilor de muncă, astfel încât personalul să dispună de timp pentru a planifica cooperând; asigurarea condițiilor pentru implicare adecvată a profesorilor în procesul de luare a deciziilor referitoare la noi inițiative în școală; crearea de oportunități pentru dezvoltarea personalului (Leithwood et al, 1999, p.811-812).

Profesorul, în calitatea sa de actor reprezentativ al schimbărilor educaționale, este determinat să se transforme într-un lider cu viziune și gândire strategică, să devină membru activ al comunității de învățare din care face parte; mentor credibil pentru colegii săi. Iar comunitățile de învățare, la rândul lor, contribuie la dezvoltarea profesională a acestuia, valorificând abilitățile de lider pe care le posedă, rezultatele activității sale profesionale și impactul acestora asupra tuturor actanților educaționali. Doar un profesor-lider care activează în cadrul unei comunități de învățare funcțională poate promova viziune ce inspiră și poate crea rezonanță, reușește să catalizeze schimbări și să inducă entuziasm, poate deveni cu adevărat aliatul elevului și figura centrală în reformele actuale din sistemul educațional.

Referințe:

1. CUCOȘ, C. *Pedagogie*. Iași: Polirom, 2006. ISBN 973-681-063-1.
2. CLARK, P. *Comunități de învățare: Școli și sisteme*. Chișinău: Pro Didactica, 2002. ISBN 9975-61-244-X.
3. GORAȘ-POSTICĂ, V., BEZEDE, R. *Leadership educațional: o provocare pentru dezvoltarea profesională a cadrelor didactice*. Chișinău: Pro Didactica, 2011. ISBN 978-9975-4125.
4. GORAȘ-POSTICĂ, V. s.a. *Educație pentru dezvoltarea comunității*. Chișinău: Pro Didactica, 2005. ISBN 9975-9850-5-X.
5. BEZEDE, R. Profesorul – lider în procesul educațional. În: *Didactica Pro...*, 2013, nr.2 (78), p.20-24.

PARADIGMA ANDRAGOGICĂ DE MOTIVARE A ÎNVĂȚĂRII PE TOT PARCURSUL VIEȚII

Liliana POȘȚAN

Cercetătorii problemei motivației învățării sunt unanimi în privința rolului determinant al motivației pentru învățare [1, 2, 3]. Paradigma de intervenție educațională asupra factorilor motivatori ai învățării pe tot parcursul vieții, din perspectiva articulării pe orizontală și verticală a resurselor educaționale se sprijină pe următoarele demersuri metodologice:

1. Succesul învățării depinde, în mod esențial, de factori ca excitabilitatea sau reacția la stimuli (interesarea), intensitatea învățării, disponibilitatea pentru învățare, conștiința învățării [3, p.150), voința de a învăța, presiunea socială pentru învățare, angajarea personală și societală față de sarcinile sociale [1, p.417-418], interesele, atitudinile formabilului [2, p.112], contextul învățării și tehnologiile didactice.

2. Motivele nu se formează prin influență externă, în procesul educației. În procesul educației și socializării, se formează doar „materialul de construcție”, care ulterior este utilizat pentru motivarea unei sau altei acțiuni sau fapte. Sarcina pedagogiei rezidă în formarea intereselor, aptitudinilor, principiilor morale, valorilor și autoaprecierii. Motivatorii și sfera motivațională a personalității sunt formațiuni exterior determinate, iar motivele ca și formațiuni psihologice complexe trebuie să fie formate de subiect [4, p.89].

3. Principalul element al activității și procesului de învățare pe tot parcursul vieții este formabilul. Formatorul/profesorul și mediul educațional sunt factori ce facilitează formarea.

4. Modelele de învățare pe tot parcursul vieții sunt elaborate pornind de la abordarea comparativă a învățării copilului și adultului, pe baza caracteristicilor fizice, senzoriale, intelectuale și afective ale adultului și a principiilor fundamentale ale conceptului educație pe parcursul vieții (Zmeiov, Dave, Kidd).

Dezvoltarea andragogiei ca domeniu al științei și disciplină de studiu are următoarele imperative:

- Caracterul atributiv (obligatoriu, inerent) al învățării adultului într-o lume în schimbare.
- Pedagogizarea multor domenii profesionale, legată de nevoia oamenilor, întreprinderilor, instituțiilor de a-și însuși funcții pedagogice.
- Sporirea conștiinței de sine a omului modern, creșterea tendinței sale spre autoperfecționare și autorealizare.
- Dezvoltarea spontană în societate a experienței inovatoare de formare a adulților.

Particularitățile metodologice ale modelului andragogic de învățare sunt determinate de corelarea din perspectiva educației permanente a dimensiunilor:

- socială (aspectele economice, afective și sociale ale vieții de adult);
- psihosociologică (perspectiva formativ-dezvoltativă a învățării);
- psihoandragogică (diferențele psihopedagogice între copil și adult).

Astfel, abordarea andragogică a paradigmei de motivare a învățării pe parcursul vieții este determinată de imperative (premise):

1. Psihologice: motivele adulților de a învăța: a) interesul și creșterea profesională; b) dezvoltarea personală; c) adaptarea la schimbare.

2. Social-economice și instituționale: a) cadrul normativ în domeniul educației adulților; b) statutul social al adultului; c) competitivitatea pe piața muncii.

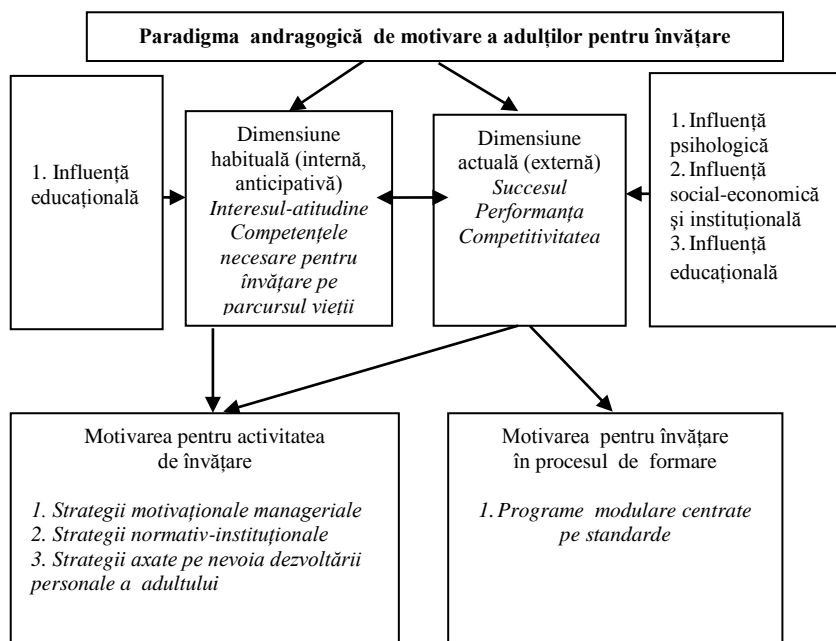
3. Educaționale – integrarea educației pe orizontală și pe verticală.

În vederea elaborării paradigmei andragogice de motivare a învățării pe tot parcursul vieții, am pornit de la următorul reper: motivarea învățării pe tot parcursul vieții este procesual-situativă, este afectiv determinată de experiențele educaționale precedente și de temerile actuale, este stimulată de deschiderile, cerințele sau nevoile social-profesionale și se sprijină pe structurile afective, cognitive și acționale ale formabilului.

Paradigma propusă se sprijină pe demersuri motivaționale **anticipative** și **actuale**, organizate la nivelul interferenței sistemului și procesului educațional și al sistemului socioeconomic. Corespondenții acestor demersuri în teoriile motivației sunt categoriile „motivație habituală” și „motivația actuală” (Lowe).

Pentru valorificarea dimensiunii algoritmice a paradigmei, am relaționat următoarele variabile:

- Interesul – atitudine a adultului față de învățare.
- Motivele învățării, percepute de adulți la etapa diagnosticării psihoandragogice.
- Contextul socioprofesional de stimulare a adulților pentru activitatea de învățare.
- Tehnologii didactice cu valențe motivaționale (programe educaționale).

Componentele structurale ale paradigmei de motivare a învățării la vârstele adulte (model organizațional)

Referințe:

1. DAVE, R.H. (coord.). *Fundamentele educației permanente*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1992. 430 p.
2. KIDD, James Robbins. *Cum învață adulții*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981. 347 p.
3. LOWE, Hans. *Introducere în psihologia învățării la adulți*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978. 300 p.
4. ИЛЬИН, Е. П. *Мотивация и мотивы*. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 509 с.

APRECIEREA INTERPERSONALĂ DIN PERSPECTIVA ORIENTĂRILOR IMPLICITE ȘI CONSTRUCTIVE

Carolina PLATON, Aliona PALADI

În procesul cunoașterii interpersonale, oamenii înaintează criterii proprii de percepție și înțelegere a altora. Uneori intercunoașterea este pozitivă și pare că oamenii imediat găsesc niște similități cognitive, emoționale și comunică fluent, flexibil, alteori relațiile interpersonale sunt imposibile. Pe de o parte, e vorba despre niște criterii subiective de percepție a altora implicând simpatia ori, din contra, refuzul de a-l accepta pe celălalt manifestat prin antipatie.

Ca o primă condiție, în perceperea altuia, trebuie să se analizeze criteriile utilizate de persoane, cele care fac parte din propriul său sistem de cunoaștere. Acest lucru este necesar nu numai pentru a evidenția aspectul diferențial al sistemului perceptiv, ci și pentru că în categoriile de judecată își găsește expresia experiența socială a individului.

Criteriile perceptive utilizate suferă modificări relative, în funcție de persoana percepută, experiența perceptivă, dispoziția subiectului, felul în care se raportează la situația percepută etc. Analiza categoriilor perceptuale poate preciza indicii asupra unui întreg bagaj de cunoștințe al celui ce percepe. În caz că prin metodică cercetării se asigură și cuplarea unor legături între actul perceptiv și alte aspecte ale comportamentului social al subiectului, s-ar putea desprinde anumite tendințe constante de raportare a subiectului la ceilalți în vederea cunoașterii, tendințe care se numără printre schemele personalității.

Autorul Marcus Stroe [1] se referă la rolul acurateții în cunoașterea altora. Conceptul de *acuratețe* înseamnă percepere conform imaginii pe care o are „obiectul” cunoașterii despre sine. *Cunoașterea acurată* înseamnă cunoașterea care dă posibilitatea unei predicții corecte cu privire la un comportamentul viitor. Predicțiile pe care le înaintează persoana în raport cu alții se traduc prin anticiparea și încercarea de a intui conduitele într-o anumită situație. Aceste predicții sunt confruntate cu declarațiile „obiectului” cu privire la „ce ar face în acea situație” sau chiar cu comportamentul respectiv.

Metodele folosite în studierea procesului de percepție a persoanelor din jur pot fi sintetizate în două categorii: una în care experimentatorul este cel ce furnizează criteriile de judecare, și alta în care subiectul este cel care stabilește și persoanele de judecat, și criteriile de judecată.

Din prima categorie fac parte metodele de inferare a trăsăturilor virtuale plecând de la câteva trăsături sugerate Rosenberg și Tagiuri [2].

Din a doua categorie fac parte, în mod expres, metoda REP utilizată de Kelly ori Bieri [3].

Există metode care își iau drept punct de vedere subiectul cunosător: care sunt trăsăturile de personalitate ale celui care cunoaște ce influențează

percepția, cum este determinată experiențial percepția și ce criterii se folosesc. Există metode ce urmăresc depistarea influenței pe care o are relația dintre subiect și obiect în situația percepției asupra procesului de percepție.

Teoria implicită asupra personalității, postulată de Tagiuri și Petrullo [4] pleacă de la ideea că, în cursul experienței individuale direct prin observație, sau indirect prin limbaj, frecare își formează nu numai un set de categorii de judecată, ci și anumite scheme, relativ stabile *de așteptări și anticipări*. Tagiuri explică că aceste scheme pot fi privite ca niște relații ce se stabilesc între atributele existente la un individ și cele constatate de către subiect la alți oameni. Aceste relații permit formularea anticipării prin similaritate (de fapt, prin analogie) pledându-se pentru ipoteza valabilă de la general spre particular.

Autorul Janis [5] arată că adesea nu ne putem exprima obiectiv, cursiv și fără lacune ideea despre structura personalității unei persoane apropiate, dar avem în schimb o *schemă a înțelegerii lui* care ne ghidează comportamentul în relație cu el. În cunoaștere pornim de la o informație parțială (diferite aspecte comportamentale ce denotă anumite trăsături psihice) care generează inferențe cu diferite grade de certitudine. Autorul [5] Bruner S. menționa că: atunci când cunoaștem că o persoană are niște trăsături, inferăm (atribuim) prin limbaj prezența sau absența altor trăsături. Teoria implicită reprezintă nu numai niște așteptări sau niște categorii pe care le folosește individul pentru a descrie șirurile de abilități, interese, trăsături fizice, valorice, prezente la sine și la alții, ci reprezintă și convingerea pe care el o are cu privire la modul în care se pot grupa trăsăturile într-o structură personală. Reiese că problema centrală a multor studii este influența pe care o are sesizarea anumitor trăsături de personalitate asupra procesului de inferare a altor trăsături. Autorul Rosenberg [2] a încercat să demonstreze că prezența unor trăsături favorabile atrage după sine inferarea altor trăsături favorabile. În emiterea ipotezelor sale, autorul menționat a avut, probabil, în vedere tendința păstrării unui anumit echilibru. El susține și ideea că nu toate caracteristicile au aceeași pondere în formarea unei imagini asupra unei persoane. Unele trăsături centrale au o influență mai mare asupra întregului proces perceptiv deoarece ele determină conținutul și locul funcțional al imaginii generale asupra personalității altuia. Pe lângă aceste trăsături, există și trăsături periferice, a căror prezență, absență sau schimbare nu modifică cu nimic imaginea globală. Putem conchide că formarea impresiei despre o persoană depinde de un proces de detectare între trăsăturile centrale și periferice.

O altă abordare a procesului de percepție a altor persoane se referă la orientarea despre „constructele personale” a lui Kelly G. Teoria lui Kelly a atras atenția, în primul rând, prin modul în care concepe formarea și dezvoltarea personalității umane, iar în al doilea rând prin metoda de cercetare a personalității. Potrivit teoriei constructelor personale, vizavi de cum percepe,

interpretează și se comportă personalitatea în mediul său, Kelly se sprijină pe câteva deziderate filozofice. Omul este parte a universului, iar stările sale interne, imaginile și gândirile sunt și ele părți ale universului (sunt reale, și nu produse ale imaginației). Cu cât sistemul de cunoaștere este mai evoluat prin experiența proprie, cu atât predicțiile și comportamentul sunt mai fine, mai exacte. Prin termenul de „propriul său univers” nu trebuie înțeles că fiecare își creează o realitate a sa, ci faptul că fiecare percepe conform experienței sale.

Studierea modului în care reflectă un om, furnizează date cu privire la modul în care este structurată personalitatea, pentru că modul, în care el reflectă, indică felul în care se orientează în propriul său univers.

Alt deziderat pe care se sprijină teoria lui Kelly privește faptul că universul nu poate fi înțeles decât din perspectiva temporală. Astfel, personalitatea nu poate fi înțeleasă și nu trebuie abordată luând în considerare doar stadiul prezent, nici în relație simplistă doar cu trecutul, ci prin legătură dialectică între prezent și trecut, dar mai ales cu perspectiva viitoare. Numai în așa fel putem obține o imagine completă, dinamică și unitară.

Un alt deziderat filozofic se referă la ideea că universul este integral, iar evenimentele sale sunt intercorelate. Formarea sistemului experiențial, a imaginii despre lume, conține în sine germenul anticipării ca tendință firească spre mișcarea continuă spre progres. Kelly consideră că fiecare om își construiește pentru sine un model reprezentational asupra lumii, care-i permite să dea acesteia un anumit sens și să-și construiască o hartă a traseului comportamental în relație cu mediul.

Referințe:

1. STROE, M. *Empatie și personalitate*. București: Atos, 1997, p.39-47.
2. ROSENBERG, S., CARNOT, N. & VIVEKANANTHAN. A multidimensional approach to the structure of personality impressions. In: *Journal of Personality and Social Psychology*. 1968, vol.9(4), p.283-294.
3. STROE, M., CATINA, A. *Stiluri apreciative (cercetări asupra psihologiei persoanei)*. București, 1980, p.32-36.
4. WOOD, D.J., BRUNER, J.S., & ROSS, G. The role of tutoring in problem solving. In: *Journal of Child Psychiatry and Psychology*. 1976, no.17(2), p.89-100.
5. SILLAMY N. *Dicționar de psihologie, Larousse*. București: Univers Enciclopedic, 1999, p.326.

ROLUL COMUNICĂRII ÎN RELAȚIA TERAPEUT-PACIENT

Ana TARNOVSCHI

Comunicarea reprezintă, în sensul cel mai general, procesul transmiterii, recepționării, stocării, prelucrării și utilizării informațiilor. Prezența ei caracterizează atât individul, cât și societatea pe toate treptele dezvoltării lor. Pentru om, principalul mijloc de socializare îl reprezintă comunicarea, personalitatea lui structurându-se într-un spațiu de comunicare care îi este propriu [5].

Comunicarea presupune reversibilitatea mesajelor în cadrul relației care reunește două entități, chiar dacă mesajele nu sunt de același ordin. Ea implică crearea unui sens, în funcție de corelările neîntrerupte dintre facultățile noastre de percepere a semnalelor, de bogăția vocabularului (pentru a le decodifica), de imaginație (pentru a le interpreta), ca și de memorie, pentru a le menține coerente, atunci când, la rândul nostru, devenim emițători și adresăm mesaje în retur [2].

Analizând boala și problemele sale psihologice, psihologia medicală consideră că la determinarea bolii participă elemente foarte variate, ceea ce face ca aceasta să aibă felurite expresii. În cadrul bolii există atât manifestări legate direct de organicitate, cât și manifestări funcționale, biochimice și, mai ales, suferința subiectivă, prima care-l preocupă pe bolnav. În acest fel, boala poate fi considerată o sinteză, realizată de bolnav, a tuturor senzațiilor sale, pe care le trece prin filtrul psihicului său și care, din acest motiv, reprezintă o reflectare fidelă a procesului fiziopatologic. Conștiința bolii este elementul care domină disproporțional asupra substratului real organo-lezional, rezistența la boală depinzând întotdeauna de imaginea pe care bolnavul și-o face față de boala sa, de puterea pe care crede că o are pentru a înfrunta boala și de încrederea în tratament. Deci, boala ar fi un sistem regresiv în care apare o stare de alertă și hipersensibilitate, cu rezonanțe emoționale dinamice [6].

În fața bolii, după Sivadon (1973), poziția medicului și a bolnavului sunt diferite. Dacă pentru medic boala este adesea privită ca o problemă științifică și obiectivă, pentru bolnav ea este, în primul rând, o problemă emoțională și subiectivă.

Contactul terapeutului cu pacientul nu este numai un act terapeutic sau numai de morală, ci și una și cealaltă în același timp. Bolnavul va suporta suferința, în primul rând, în funcție de personalitatea sa, va avea dubii sau momente de culpabilitate, dar la un moment dat, el se va hotărî să abordeze medicul. Momentul dat, subliniază Balint (1966), va fi ales numai de către bolnav, acesta fiind singurul lui privilegiu în cadrul relației terapeut-bolnav; în continuare, terapeutul devine pentru pacient un suport psihologic, relațiile dintre el și bolnav fiind relații în care acesta din urmă caută dependența [1, 3].

În cadrul acestui contact interpersonal, terapeutul și bolnavul nu se găsesc pe poziții similare; bolnavul este cel mai dezavantajat, aflându-se sub influența

suferinței fizice și morale, a reacției psihologice create de această situație, resimțind o stare de nesiguranță. De aceea una dintre cele mai importante probleme în cadrul relației terapeut-pacient – mai ales la început, dar nu numai – este aceea a comunicării, care este determinată de factori ca starea de anxietate a pacientului, ignoranța sa, circumstanțele în care cere ajutor terapeutului etc., rolul acesteia fiind esențial, mai ales cel al comunicării verbale interpersonale [6, 2].

Vorbind despre caracteristicile profesionale ale terapeutului, psihologia medicală și psihoterapia stabilesc o serie de cerințe din punctul de vedere al formării și experienței necesare unui bun terapeut, menționând că, deși acestea sunt foarte importante, nu trebuie pierdute din vedere caracteristicile personale și umane, deoarece ele contribuie la stabilirea dialogului, a relației și a alianței în lucru, referirile făcându-se, mai ales, asupra abilității de a comunica, voinței de a ajuta și capacității de a o face; toate acestea puse în legătură și comentate prin prisma Eu-lui personal, al trăsăturilor de personalitate și al calităților umane ale terapeutului [6].

I.Lupu și I.Zanc (1999) enumeră, printre cauzele insuficienței comunicării între terapeut și pacient, următoarele aspecte:

- *Atitudinea profesională*: unii medici consideră că educația sanitară a pacienților este foarte importantă și, ca atare, îi acordă timp corespunzător, alții privesc sarcina de a oferi informații pacienților ca pe una de liniștire, de înlăturare a anxietății fiind reținuți în a furniza informații pe motiv că ar cauza doar îngrijorare pacienților.

- *Stilul de interviu*: cea mai comună abordare, descrisă de obicei ca *birocratică*, este caracterizată printr-un sondaj eficient, o limitare a sensibilității pacientului și care nu diferă mult de la un pacient la altul. Alți medici au fost catalogați ca având un stil *orientat spre persoană*, stil în care empatia și conștientizarea sentimentelor pacienților au făcut obiectul comunicării în timpul consultației.

- *Problema incertitudinii*: menținerea incertitudinii e una din căile prin care medicii mențin controlul atât asupra pacientului, cât și asupra tratamentului. Omisiunea informării pacientului poate masca propria incertitudine a medicului, pe de o parte, pe de altă parte, poate menține încrederea pacientului în eficacitatea tratamentului, limitându-i rolul în decizia medicală.

- *Neîncrederea pacientului*: slaba comunicare în relația medic-pacient a fost frecvent pusă pe seama barierelor create de diferențele de clasă și statut dintre medic și pacienții săi. Aceste diferențe au efect atât asupra informației, pe care pacienții o transmit medicului, cât și asupra abilității medicului de a obține informația adecvată de la pacient.

- *Perspective diferite ale medicului și pacientului*: pot apărea dificultăți de comunicare între medic și pacient datorate perspectivelor diferite asupra stării de boală și asupra obiectivului consultației, perspective proprii fiecăruia dintre

ei. Perspectiva medicului acordă importanță raționamentului științific și datelor psihoclinice în diagnosticarea bolii. Perspectiva pacientului accentuează importanța experienței subiective a bolii și semnificația duratei acestei experiențe.

▪ *Dificultăți legate de înțelegere și memorie.* Există câțiva factori care pot influența înțelegerea și memorizarea informațiilor în timpul consultației:

– posibilitatea ca medicii să folosească un limbaj foarte tehnic care să nu fie familiar pacientului;

– cunoștințele limitate ale pacienților cu privire la boală și alte probleme medicale și jena de a cere informații suplimentare;

– întâlnirea cu medicul trăită ca un motiv de agitație;

– oferirea a prea multe date și prea repede etc. [4, 6].

Printre efectele comunicării adecvate, Lupu și Zanc (1999) enumeră:

1. Controlul durerii postoperatorii.

2. Reducerea anxietății și stresului preoperator.

3. Respectarea indicațiilor medicale.

4. Satisfacția pacientului față de îngrijirea medicală primită [5].

Mai mult decât în alte domenii de activitate, în medicină, puterea terapeutului, imaginea de sine, responsabilitatea deosebită a actului terapeutic favorizează apariția strategiilor de cunoaștere. Bolnavul este înainte de toate un om, adică un organism viu conștient de faptul că are un suflet. Terapeutul trebuie să convingă persoana bolnavă să-și dezvolte toate aspectele personalității pentru ca boala să nu constituie o ocazie de a se retrage, de a rămâne pasiv. Persoanele grav bolnave pot, de asemenea, să dezvolte în ele speranța ca factor de bunăstare. Dacă bolnavul nu găsește ascultare, dialog, dacă nu este respectat de către terapeut, care trebuie să fie interlocutorul său privilegiat în cele trei dimensiuni (fizică, psihologică și spirituală), își pierde speranța și încrederea în terapeut, terapie și în capacitatea proprie de autoîngrijire și autovindecare. Este indispensabil ca terapeutul să țină cont de importanța comunicării în relația terapeut–bolnav și mai ales de influența acesteia asupra procesului de vindecare; în cadrul acestei relații terapeutul este primul instrument terapeutic.

Referințe:

1. ATHANASIU, A. *Elemente de psihologie medicală*. București: Ed. Medicală, 1973.
2. BAYLON, Ch. și MIGNOT, X. *Comunicarea*. Iași: Ed. Univ. „Al I. Cuza”, 2000.
3. CUCU, I.C. *Psihologie medicală*. București: Ed. Litera, 1980.
4. DERAVENTO, P., ANGHEL, I., BĂBAN, A. *Stresul în sănătate și boală. De la teorie la practică*. Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 1992.
5. DINU, M. *Comunicarea*. București: Ed. Științifică, 1999.
6. IAMANDESCU, I. *Manual de psihologie medicală*. București: Ed. INF Omedia, 1995.

STILURI DE ABORDARE A CONFLICTULUI LA NIVEL DE FAMILIE

Inga RUSSU

În ultimele decenii, a crescut considerabil numărul lucrărilor consacrate cercetării aspectelor psihologice ale conflictului. Atenția sporită față de acest fenomen se datorează rolului pe care îl joacă în procesul evoluției personalității și în menținerea calității relațiilor cu cei din jur. Iar, odată ce familia reprezintă nucleul relațiilor sociale, cercetările contemporane au tendința de a se orienta spre studierea legăturilor funcționale dintre membrii acesteia.

Instabilitatea cuplului conjugal conduce cu o frecvență considerabilă la dispersarea microgrupului social. Realitatea acestui fenomen își poate dezvălui motivațiile mai curând într-o analiză psihologică a relației dintre parteneri, însă stabilitatea relației și păstrarea intimității rezultă adesea din capacitatea celor doi de a rezolva conflictele spre satisfacția ambilor parteneri.

Deși are o conotație negativă, conflictul poate avea un rol pozitiv. Efectele creative și constructive ale conflictului includ prevenirea stagnării, stimularea interesului și curiozității, încurajarea examinării problemelor, motivarea de a le rezolva. Poate ajuta progresul, dezvoltarea individuală prin provocarea individului de a rezolva situația, poate promova coeziunea și identitatea unui grup, poate stimula schimbul social și personal prin reflecție, comunicare, explorarea și conștientizarea sentimentelor, nevoilor și opiniilor, încurajarea creativității și inovării. Însă aceste efecte au loc în cazul în care conflictul este rezolvat. În caz contrar, toate aceste potențialități pozitive se pot transforma în reversul lor devenind ceea ce se consideră în mod obișnuit că sunt – distructive.

Stilurile de răspuns la conflict sunt algoritmi comportamentali pe care oamenii îi utilizează în situații de conflict. Majoritatea oamenilor nu își planifică modul de a acționa într-un conflict decât în cazuri speciale sau extreme. În același context, tind să reacționeze la fel și își schimbă reacția când se schimbă și contextul.

Rezolvarea conflictului înseamnă încetarea conflictului prin metode analitice ce ajung la originea problemei, ținând cont de întreaga personalitate umană, de diferențele culturale și sociale. Rezolvarea conflictelor implică o abordare multidisciplinară, atinge toate domeniile vieții psihice: gândire, aptitudini de comunicare, comportament, rezolvare de probleme, luare de decizii. Or, **problema de cercetare** este determinată de necesitatea elaborării unui program de dezvoltare a abilităților de gestionare constructivă a conflictului.

Obiectul cercetării: procesul de dezvoltare a abilităților de gestionare a conflictului în familie.

Scopul cercetării: dezvoltarea abilităților de gestionare a conflictului în familie.

Ipotezele cercetării:

1. Partenerii cuplului conjugal preiau diferite stiluri de abordare a conflictului.

2. Soluționarea constructivă a conflictului poate fi asigurată prin dezvoltarea abilităților de gestionare a acestuia.

Obiective:

- Fundamentarea teoretică a problemei conflictului în psihologie.
- Selectarea eșantionului și a metodelor de cercetare.
- Identificarea stilului de abordare a conflictului în cuplurile conjugale.
- Structurarea și implementarea programului formativ de soluționare a conflictului.
- Analiza cantitativă și calitativă a rezultatelor cercetării.
- Elaborarea concluziilor și recomandărilor.

Metode:

- metoda de identificare a strategiei pentru conflict – Thomas-Kilmann;
- metode statistico-matematice de prelucrare și interpretare a datelor.

Baza experimentală: 30 de cupluri conjugale cu vârsta medie cuprinsă între 25 și 35 de ani.

Baza conceptuală a cercetării: modelul conflictului (Thomas); concepțiile rezolvării constructive a conflictului (Tillet, Cornelius, Faire, Deutsh); concepții asupra familiei (Smaley, Chapman, Moreau); viziunile psihologice ale conflictului (Stoica-Constantin, Neculau, Moscovici).

Analiza cantitativă și calitativă a rezultatelor cercetării: În Tab.1 sunt reflectate rezultatele obținute de subiecți în ceea ce privește stilurile de abordare a conflictului.

Tabelul 1

Stilurile de abordare a conflictului

Stilul abordat	Total parteneri, %	Bărbați, %	Femei, %
Competiție	9	17	5
Colaborare	35	42	30
Compromis	28	25	30
Evitare	19	8	25
Acomodare	9	8	10

Astfel, după cum se observă, cei mai mulți parteneri conjugali – 35% – merg la colaborare, aceasta fiind și unica strategie de tip câștig-câștig, în care ambele părți își ating scopurile.

O analiză mai detaliată a rezultatelor a permis calcularea numărului de familii în care ambii parteneri merg la colaborare – 25%, iar la 20% dintre familii, un singur partener preia colaborarea.

Datele din figură ne mai demonstrează că 28% dintre parteneri aleg compromisul ca stil de abordare a unui conflict, care, de asemenea, este o strategie constructivă.

Competiția și acomodarea sunt întâlnite în mod egal, doar că competiția este mai des preluată de către bărbați, în schimb, la acomodare, apelează mai des femeile.

Evitarea este întâlnită la 19% dintre parteneri. Este de menționat faptul că evitarea este o strategie distructivă în abordarea unui conflict la nivel de familie.

Pentru **experimentul formativ**, au fost selectate 6 familii care, în cadrul experimentului de constatare, au demonstrat un nivel mediu la scala colaborare și au obținut valori înalte la scalele forțare, aplanare, retragere. Cuplurile selectate au participat la un training de dezvoltare a abilităților de gestionare a conflictelor și de rezolvare constructivă a acestora.

Rezultatele experimentului formativ sunt prezentate în Tab.2 și Tab.3.

Tabelul 2

Compararea diferenței dintre medii (femei)

	Competiție	Colaborare	Compromis	Evitare	Acomodare
Pre-training	3,25	7,25	6	7	6,5
Post-training	3	9,5	8,5	4,5	4,5
t	0,23	3,25	2,23	2,61	1,47
p		0,05		●	

Tabelul 3

Compararea diferenței dintre medii (bărbați)

	Competiție	Colaborare	Compromis	Evitare	Acomodare
Pre-training	6	6,5	6	6,5	4,5
Post-training	3,25	9	8,5	4,75	4,75
t	2,32	3,27	2,88	1,36	0,19
p	●	0,05	0,05		

Din datele tabelor, putem conchide faptul că prin implementarea programului formativ s-au produs schimbări semnificative pentru soții, la care au crescut valorile scalei *colaborare* ($t = 3,25$) și au scăzut valorile pentru scala *evitare* ($t = 2,61$) și pentru soți, la care au crescut semnificativ valorile scalelor *colaborare* ($t = 3,27$) și *compromis* ($t = 2,88$).

Concluzii:

➤ Familia este un sistem complex de relații interpersonale, în cadrul căruia au loc o mulțime de procese psihologice: itercunoașterea, conflictul, aprecierea afectivă, comunicarea etc.

➤ Deși în 25% dintre familii ambii soți merg la colaborare și în 35% dintre familii unul dintre soți alege o strategie constructivă de rezolvare a conflictului, totuși în mai mult de 60% partenerii cuplului conjugal adoptă strategii distructive în abordarea conflictului.

➤ Între partenerii de cuplu există diferențe în abordarea unui conflict, femeile apelând mai des la evitare, compromis și colaborare, iar bărbații cel mai des preiau colaborarea.

➤ Implementarea unui program de dezvoltare a abilităților de gestionare a conflictelor conduce la reducerea stărilor conflictuale și abordarea constructivă a acestora. Avantajele abordării vizate rezidă în descoperirea soluțiilor optime, îmbunătățirea și consolidarea relațiilor.

EXPERIENȚE DE UTILIZARE A PLATFORMEI MOODLE ÎN PREGĂTIREA VIITOARELOR CADRE DIDACTICE

Tatiana PUȘCA

Sistemul educațional din Republica Moldova cunoaște astăzi un proces de eficientizare a oportunităților educaționale fiind influențat de schimbările din domeniul tehnologiilor, dar și a cererii venite din partea pieței muncii. În acest context, tot mai multe instituții de învățământ superior au început a implementa programe de educație la distanță.

Învățământul la distanță constituie o modalitate firească, nouă, de exprimare instituționalizată modernă și eficientă a procesului învățării, în sistemul general de cunoaștere, fiind numit formula secolului XXI pentru instruirea superioară universitară [4]. Programele de educație la distanță sunt destinate doritorilor de a face studii, dar care din diferite cauze – imposibilitatea de a urma un program de studii la zi, distanța mare, persoane cu dizabilități care sunt în incapacitate de a se deplasa zilnic la universitate însă își doresc să se formeze într-un anumit domeniu sau doresc să își aprofundeze cunoștințele în domeniul în care activează. În același timp, programele de instruire la distanță sunt destinate și adulților care au nevoie de recalificare sau formare continuă.

Învățământul la distanță reprezintă o formă de educație în care profesorii și studenții sunt separați în timp și/sau spațiu. Educația la distanță este mult mai flexibilă, aducând școala la studenți, în locul studenților la școală. Este un domeniu actual de cercetare ce are în prezent un impact puternic în eficientizarea activității educaționale [1].

Una din modalitățile prin care se poate realiza instruirea la distanță este utilizarea platformei **Moodle**. Moodle (eng. *Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment*) este un *software liber* și *Open source* de învățare, cunoscut, de asemenea, și ca un Sistem de Management al Cursului, Sistem de Management al Învățării sau ca un Spațiu de Învățare Virtual. Din octombrie 2010 are o bază de 49.953 utilizatori înregistrați și site-uri verificate și servește 37 mil. de utilizatori în 3,7 mil. de cursuri. Moodle este o platformă de învățare (e-learning) dezvoltată inițial de Martin Dougiamas pentru a ajuta profesorii să creeze cursuri on-line care să fie focusate pe interacțiune și construirea colaborativă a conținutului educațional, care este în continuă dezvoltare [3].

Universitatea de Stat din Moldova implementează această platformă. Astfel putem evidența atât aspectele pozitive, cât și dificultățile întâlnite în utilizarea acestei platforme, din perspectiva cadrului didactic la prima experiență de aplicare a acesteia, dar și din perspectiva studenților.

Utilizarea platformei Moodle permite identificarea următoarelor puncte forte:

✓ Potențialul oferit de noua tehnologie educațională permite creșterea interactivității și responsabilității studentului.

✓ Un singur participant poate beneficia singur, fără participarea directă a altor persoane (profesor sau coleg) de: articole, cursuri și exerciții de test tipărite, referințe pentru resurse.

✓ Permite comunicarea *professor–student* în procesele de consultare sau evaluare, sau o comunicare la același nivel (*student–student*) pentru îmbunătățirea procesului educațional.

✓ Oferă posibilitatea de a crește calitatea cursului.

✓ Oferă posibilitatea scăderii costurilor educației.

✓ Studenții pot controla ce, unde, când și cum să învețe [1], altfel spus studenții au posibilitatea de a opta asupra locului, ritmului și timpului în care să învețe.

✓ Posibilitatea de a studia individual și independent [4].

✓ Acces la informație structurată și sistematizată.

✓ Posibilitatea de a discuta cu colegii conținuturile în afara orelor de curs.

✓ Utilizarea resurselor informaționale în activitatea de învățare.

✓ Monitorizarea accesării cursului de către studenți.

Punctele forte evidențiate mai sus deschid calea spre evidențierea oportunităților de care pot beneficia studenții parcurgând un program de formare prin intermediul acestei platforme:

➤ cursul poate fi accesat de oriunde;

➤ permite valorificarea învățării individuale;

➤ activitățile de învățare/evaluare sunt realizate individual de către fiecare student;

➤ permite valorificarea autoevaluării;

➤ în cazul cursurilor deschise, posibilitatea de a accesa diferite cursuri;

➤ comunicarea cu alți studenți și cercetători.

Totodată, utilizarea platformei electronice Moodle în activitatea de instruire, pe lângă punctele forte și oportunități, scoate în evidență și anumite puncte slabe:

✓ nenumăratele exemple de note de curs „plasate”, pur și simplu, pe platformă;

✓ posibilitatea de a accesa cursul on-line nu presupune și învățare;

✓ în condițiile Republicii Moldova, din păcate, încă nu toți studenții au acces la internet;

✓ lipsa motivației studenților pentru studii, fenomen cu care se confruntă instituțiile de învățământ;

✓ utilizarea platformei în scopul socializării;

✓ suprasolicitarea cadrelor didactice, plasarea conținuturilor, monitorizarea realizării sarcinilor sollicitând timp și efort;

- ✓ realizarea activităților de către alte persoane, neexistând o modalitate prin care s-ar putea verifica cine este persoana care realizează sarcinile;
- ✓ înțelegerea/interpretarea eronată a conținuturilor, în lipsa explicațiilor aduse de către cadrele didactice sau în lipsa surselor audio sau video.

În concluzie, putem menționa că studiile la distanță pot fi la fel de eficiente ca și cele tradiționale, dacă:

- metodele și tehnologiile utilizate sunt adecvate pentru instruirea individuală;
- există un sistem de interacțiune între profesor–student și student–student;
- există un feedback în timp între student și profesor [2].

Învățământul la distanță este învățământul viitorului, semnificând angajamentul la modernitate și eficiență. Pentru a fi eficient sistemul de învățământ, trebuie să își pună de problema dezvoltării profesionale și a instruirii profesorilor pentru utilizarea noilor tehnologii educationale [1].

Prin natura sa, presupune și un înalt nivel de disciplină și motivare a studenților, care sunt supuși la încercări și căutări individuale și care trebuie să dea dovadă de responsabilitate în învățare. S-a dezvoltat ca răspuns la cerințele societății informaționale și în acord cu tendințele actuale de modernizare ale învățământului. Reprezintă o atracție deosebită pentru populația aptă de muncă, fiind conceput și adaptat în funcție de cerințele profesionale, sociale și educaționale, reflectate de piața muncii [4]. Succesul unui program de studii la distanță depinde, în mare parte, de profesionalismul cadrului didactic, de capacitatea acestuia de a coordona activitățile de învățare ale studenților, dar și de competența în utilizarea noilor tehnologii informaționale.

Referințe:

1. NICULESCU, C. MARHAN, A. Medii de instruire prin colaborare la distanță. În: *Informatica Economică*. 2001, nr.3(19), p.118-126.
2. http://cfdp.utcb.ro/informatii/invatamantdistanta/principiile_de_proiectare_a_materialelor_de_studiu_pentru_ed.pdf
3. <http://ro.wikipedia.org/wiki/Moodle>
4. <http://www.utgjiu.ro/id/>

**CULPABILITATE COLECTIVĂ
vs RECUNOAȘTERE SOCIALĂ.
REPREZENTĂRI ȘI IMPLICAȚII PSIHOSOCIALE
LA NIVELUL RELAȚIILOR INTERGRUPURI**

Natalia COJOCARU

Având la bază rezultatele unor studii empirice, în această lucrare, vom analiza implicațiile pe care le comportă un eveniment negativ din istoria in-group-ului în procesul reconcilierii relațiilor intergrupuri. Vom lua în considerare trei aspecte ale acestui proces – culpabilizarea colectivă, recunoașterea socială și reprezentarea socială a evenimentului. În acest context, propunem pentru discuție (1) un caz de culpabilizare colectivă și recunoaștere a vinei – exterminarea evreilor de către naziști în timpul celui de-al Doilea Război Mondial^{1*} și (2) un caz de culpabilizare colectivă, dar nerecunoaștere a vinei – masacrarea armenilor de către turci în timpul primului război mondial^{**}.

Culpabilizarea colectivă se referă la transferul de vină asupra membrilor unui grup pentru acțiuni din trecutul in-group-ului. Vina colectivă apare ca urmare a apartenenței individului la un anumit grup și constă în asumarea responsabilității pentru acțiunile imorale din istoria in-group-ului care au produs suferință altor grupuri sociale [1]. Imhoff *et al.* au analizat implicațiile emoțiilor de *vină* și *regret* asupra reacțiilor indivizilor la atrocitățile in-groupului [2].

* Atât nemții din Germania, cât și cei din afara granițelor Germaniei, au fost nevoiți să-și asume responsabilitatea pentru acțiunile Germaniei naziste din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În situația de față, etnicitatea a determinat, în mod exclusiv, stigmatul de învins. Copiii mei, spunea G.Grass într-un interviu, chiar dacă nu sunt direct vinovați, trăiesc cu această povară, pe care o poartă ca pe o responsabilitate. Ea îi obligă, afirmă scriitorul german, să rămână vigilenți față de orice evoluție ce ar putea conduce la o repetare a lucrurilor. Uneori faptul poate lua un aspect isteric. (vezi ESKENASY, V. *Opinii în actualitate: „afacerea Günter Grass”*, 11.04.12, disponibil la <http://www.europalibera.org/content/article/24544986.html>). Istoria germanilor nu va fi niciodată normală, la fel cum nici memoria germanilor nu va putea fi vreodată normală scria J.Olick (În OLICK, J.K. (ed.). *States of Memory. Continuities, and Transformation in National Retrospection* (p.259-288). Durham: Duke University Press, 2003).

** Spre deosebire de crimele împotriva umanității din cel de-al Doilea Război Mondial, despre masacrul armenilor din Primul Război Mondial, numit de unii autori și „genocidul uitat” (vezi de ex., ALTERMATT, U. *Previziunile de la Sarajevo*, Iași: Polirom, 2000, p.59-64), se vorbește mai puțin. Pe data de 24 aprilie 1915, au fost masacrate câteva sute de intelectuali și lideri religioși armeni din Imperiul Otoman. Pe parcursul a câțiva ani ce au urmat, au fost exterminați, după unele surse, 1,5 mil. de etnici armeni. Deși, în 1985, ONU a recunoscut aceste acțiuni drept genocid, guvernul turc nu este de acord cu această calificare, vorbind despre omoruri în lupte și în timpul deportărilor și nicidecum despre exterminare intenționată.

Studiul lor demonstrează că vina și regretul sunt două reacții emoționale diferite, având cauze și consecințe diferite în ceea ce privește atitudinile și contactul intergrupuri. Autorii admit că *vina* este caracterizată prin aversiune față de sine, cauzată de asumarea responsabilității pentru cele întâmplate, ceea ce determină indivizii să accepte acordarea de compensații materiale pentru înlăturarea daunelor provocate de război. Pe de altă parte, *regretul* presupune mai puțină aversiune, este mai mult o reacție de empatie față de victime și rezultă într-o mai mare deschidere față de contactul intergrupuri. Culpabilizarea întregii națiuni germane, chiar și a etnicilor germani din afara granițelor, indiferent de rolul pe care l-au avut în perioada războiului, a avut drept efect sporirea responsabilității de a participa la repararea prejudiciilor cauzate de război [2]. „*You are all guilty*” („*Voi toți sunteți vinovați*”) era scris în 1945 pe un poster al Forțelor Aliate și avea drept scop să amintească germanilor despre complicitatea tacită și responsabilitatea pe care o poartă pentru crimele împotriva umanității din perioada nazistă [Janowitz, 1946, *apud* 2]. Întrebarea care apare este dacă această culpabilizare *in corpore* contribuie la reconcilierea și armonizarea relațiilor intergrupuri. Conform rezultatelor, campaniile postbelice axate pe culpabilizarea colectivă nu ar avea întodeauna efectele scontate de a determina sporirea atitudinilor de empatie față de victime. Concluziile studiului sugerează că regretul colectiv poate determina, într-o mai mare măsură, armonizarea relațiilor intergrupuri și atitudini pozitive față de *Celălalt*, decât sentimentul de vină colectivă [2].

Un alt aspect important în contextul discuției privind reconcilierea intergrupuri se referă la *reprezentarea socială* a unui eveniment istoric. Într-un studiu, realizat de Paez *et al.*, în 22 de țări (în total 3,322 de participanți) se constată că tinerii din țările considerate învingătoare în cel de-al II-lea Război Mondial evaluează evenimentul mai mult pozitiv și își exprimă disponibilitatea de a se angaja din nou într-un asemenea război pentru a-și apăra patria, comparativ cu tinerii din țările învinse, care evaluează mai mult negativ acest eveniment [4]. „Experiențele dăinuiesc în noi sub forma reprezentărilor care le exprimă”, scria I.Marková [3, p.180]. Pentru țările învingătoare, menționează Wertsch (2002) cel de-al doilea război este reprezentat drept un „război legitim” – „*a just war*” (în SUA) sau „marele război pentru apărarea patriei” (Rusia) [*apud* 4]. Felul în care sunt rememorate evenimentele istorice creează controverse la nivelul relațiilor intergrupuri chiar și după o perioadă îndelungată de la producerea lor: amintirile despre ilegalitățile in-group-ului ar putea determina reacții defensive care afectează relațiile intergrupuri, pe de altă parte, încercările de a fi șterse sau „rescrise” evenimentele negative din istoria grupului ar putea ofensa memoria victimelor și ar face să crească tensiunile și conflictele intergrupuri [6].

Thema recunoașterii sociale, sub forma fie a luptei pentru recunoaștere socială, fie a încercării de a nega recunoașterea socială a celorlalți se ascunde

în spatele multor reprezentări sociale; istoria omenirii, din timpuri străvechi și până astăzi poate fi descrisă și analizată în termenii referitori la căutarea și lupta pentru recunoaștere socială, scrie I.Marková [3]. Aceasta a fost tematizată încontinuu și pusă în legătură cu alte *themata*, precum noi – ei, libertate – opresiune, dreptate – nedreptate, egalitate – inegalitate etc. ale căror conținuturi s-au transformat continuu de la o epocă la alta [4]. De-a lungul istoriei, această *thema* s-a exprimat în termeni variați – în perioada modernității ea a fost analizată prin trecerea de la conceptul de onoare la cel de demnitate [Berger, 1973, *apud* 4]. Recunoașterea in Justițiilor istorice reprezintă un fapt important pentru memoria in-group-ului. Pentru victime este importantă nu doar rememorarea și transmiterea amintirilor despre evenimentele traumatiche, dar și recunoașterea acestora de către grupul agresor [5]. Așa cum observă Spinner-Halev [7], armenii își doresc ca guvernul turc să recunoască masacrul din 1915 nu pentru a obține compensații materiale (chiar dacă unii turci ar putea să aibă această temere, iar unii armeni ar putea să spere acest lucru), ci pentru reparații morale. Mai mult decât atât, scrie autorul, armenii sunt deranjați de faptul că guvernul turc refuză cu obstinare recunoașterea genocidului, ceea ce este un fapt ofensator pentru memoria colectivă a armenilor și afectează ceea ce este crucial pentru demnitatea in-group-ului.

Referințe:

1. CHELCEA, S. (coord.). *Rușinea și vinovăția în spațiul public. Pentru o sociologie a emoțiilor*. București: Humanitas, 2008. 350 p. ISBN 978-973-50-2403-4.
2. IMNOFF, R., BILEWICZ, M. & ERB, H.-P. Collective regret versus collective guilt: Different emotional reactions to historical atrocities. In: *European Journal of Social Psychology*. 2012, no.42, p.729-742. ISBN: 0046-2772.
3. MARKOVÁ, I. *Dialogistica și reprezentările sociale* (trad. M.TARPALARU, argument de A.NECULAU). Iași: Polirom, 2003/2004. 306 p. ISBN 973-681-515-3.
4. PAEZ, D., LIU, J. H., TECHIO, E., SLAWUTA, P., ZLOBINA, A., CABECINHAS, R. "Remembering" The World War II and Willingness to Fight. Sociocultural Representation of Historical Warfare Across 22 societies. In: *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 2008, no.39(4), p.373-380. ISSN 0022-0221.
5. PANNEBAKER, J., PAEZ, D. & RIMÉ, B. (Eds.). *Collective Memories of Political Events. Social Psychological Perspectives*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers, 1997, p.3-19. ISBN-10 0805821821.
6. ROTTELA, K.N. & RICHESON, J.A. Motivated to „Forget”: The Effects of In-Group Wrongdoing on Memory and Collective Guilt. In: *Social Psychological and Personality Science*, published online on March, 2013. ISSN 1948-5506.
7. SPINNER-HALEV, J. From historical to enduring injustice. In: *Political Theory*, 2007, no.35(5), p.574-597. ISSN 0090-5917.

СООТНОШЕНИЕ НАРЦИССИЧЕСКИХ ЧЕРТ ХАРАКТЕРА С МАКИАВЕЛЛИСТИЧЕСКИМ ТИПОМ ЛИЧНОСТИ

Людмила АНЦИБОР

Рост интереса к проблеме нарциссизма в психологической науке и практике стимулирован становлением так называемой культуры нарциссизма с ее ценностями, в том числе потребительскими. На социокультурном уровне обозначенный феномен рассматривается «как потеря традиционных человеческих ценностей и совершенно особое качество жизни». На индивидуальном уровне «люди нарциссического типа весьма озабочены тем, какое они производят впечатление на других людей, и ощущают свою жизнь как пустую и бессмысленную». Понятие «нарциссизм» было введено в научную литературу английским ученым Х.Эллисом в работе «Аутоэротизм: психологическое исследование» (1898). Под нарциссизмом психоаналитики подразумевают специфическое состояние, согласно которому человек концентрирует полностью свой интерес на самом себе, на поддержании самоуважения путем получения подтверждения со стороны. В работе «О нарциссизме» (1914) З.Фрейд выдвинул предположение, что нарциссические черты личности могут присутствовать у человека и с нормальным адаптивным функционированием («здоровый» нарциссизм), и с дезадаптивным поведением (патологический, деструктивный). Человеку свойственна относительная уязвимость в отношении того, кем он является и насколько ценным себя чувствует, поэтому он пытается организовывать свою жизнь так, чтобы чувствовать удовлетворение от собственной личности. Однако «нарциссической» психическая активность является в той степени, в какой функция защиты, восполнения и сохранения структурной целостности Я становится угрожающей для временной стабильности и позитивно-аффективной окраски представления о себе [1, 2, 3]. Одним из признаков нарциссизма является *межличностная эксплуативность*, выражающаяся в использовании человеком с нарциссическими склонностями других людей для достижения своих целей. В межличностном взаимодействии такой человек не учитывает интересов и целей других людей, рассматривая их в качестве объектов, созданных для осуществления его целей и его жизненной программы. Он стремится окружать себя людьми способными, талантливыми и успешными в жизни лишь с определенной целью – использовать эти контакты для реализации собственных целей и усиления своих социальных позиций. Таким образом, поведение и мысли нарциссического типа личности представляют собой одну из форм манипулятивного поведения. Манипуляция в любых своих видах есть форма подчинения, т.е. такое психологическое воздействие, которое при хороших техниках владения ими обуславливает актуализа-

цию у другого человека намерений, не совпадающих с его актуально существующими желаниями, потребностями и мотивами личность нарциссического типа использует других частично из чувства зависти, но в то же время считает, что окружающие ей завидуют, так как уверена в своем величии. Она привередлива в выборе партнера по взаимодействию, полагая, что её проблемы уникальны и могут быть оценены только другим, таким же, как и она «избранным» человеком. Манипулятивность поведения так называемого «нарцисса» проявляется в поисках выгоды в межличностных отношениях. Если близкий человек на каком-то этапе жизни становится невыгодным в реализации нарциссического плана, не способствует, а мешает, производится психологическая «калькуляция» плюсов и минусов, результаты которой влияют на дальнейший характер отношений. Поведение лиц с нарциссическими особенностями, как и макиавеллистов, направленное на достижение цели и благополучия, не сочетается с признанием каких-то этических и моральных норм. Нарциссические пациенты во взаимодействии с другими ориентированы на себя, испытывают чрезвычайную потребность в любви и восхищении ими со стороны других, их характеризует очевидное и весьма любопытное противоречие между завышенными представлениями о себе и чрезмерной потребностью восхваления. Для стабилизации психического состояния такой личности необходима некая специальная регулятивная система, направленная на устранение или сведение до минимума чувства тревоги, связанного с осознанием конфликта. Психологические защиты, по определению, выполняют функции самосохранения (Э.Эриксон, Ф.В. Бассин, А.А. Реан, В.Н. Волков и др.) и осуществляют адаптивную перестройку восприятия и оценки (В.А. Ташлыков), приводят к внутренней согласованности, равновесию и эмоциональной устойчивости (И.Д. Стойков), поддерживают целостность самосознания (В.С. Ротенберг, В.В. Аршавский), без чего в принципе невозможно говорить о позитивном результате адаптационного процесса. В то же время многие теоретики видят в психологических защитах по преимуществу скорее фактор дезадаптации (К.Роджер, А.Маслоу, К.Хорни и др.), приводящий к *невротической адаптации* – довольно субтильному аппарату приспособления к негативным стимулам. Шаткость подобного приспособления обусловлена ригидностью, в конечном счете формирующей структуру характера человека невротического типа, который характеризует как макиавелиста, так и нарцисса.

Целью данного исследования является анализ особенностей проявления механизмов защиты и структуры функционирования Self-системы (нарциссизма) личности, склонной к манипуляции. Методами исследования послужили: опросник Мак-шкала IV Р.Кристи и Ф.Гейс (в апробации В.В. Знакова), методика «Индекс жизненного стиля» (Опросник

Плутчика-Келлермана-Конте) и Индекс функционирования Self-системы (на основе теста оценки нарциссизма F.-W. Deneke, B.Hilgenstock'a, R.Muller'a в адаптации О.А. Шамшиковой). В исследовании приняло участие 90 человек (19 юношей и 71 девушка, средний возраст 20,7 года). Полученные результаты свидетельствуют о том, что существует определенная взаимосвязь между склонностью личности к манипулятивному поведению и проявлением «нарциссического» склада характера личности ($t = 4,6$; $r = 0,5$; $p \leq 0,01$), существуют также различия отдельных компонентов функционирования Self-системы макиавеллиста и немакиавеллиста. Испытуемые из экспериментальной группы – макиавеллисты (Мак-фактор выше медианы, $Me=76,3$), значимо превосходят испытуемых контрольной группы (немакиавеллистов, Мак-фактор ниже медианы) по параметрам обесценивание объекта ($t=2,72$, $p \leq 0,01$), незначительное Я ($t=3,06$, $p \leq 0,01$), негативное телесное Я ($t=2,06$, $p \leq 0,05$) и социальная изоляция ($t=2,8$, $p \leq 0,01$). Проведенное исследование показало, что в поведении макиавеллиста преобладают такие механизмы психологической защиты, как *замещение* ($t=3,41$; $p \leq 0,01$), *отрицание* ($t=2,85$; $p \leq 0,01$), *рационализация* ($t=2,95$; $p \leq 0,01$) и *проекция* ($t=4,1$; $p \leq 0,01$). Исследование также показало, что мак-личности с нарциссическим складом характера чаще всего используют такие механизмы защиты, как *отрицание* $t = 3,7$; $p \leq 0,01$ и *проекция* ($t=4,3$; $p \leq 0,01$), *рационализация* ($t=2,0$; $p \leq 0,05$).

Таким образом, человек с нарциссическим складом характера стремится быть успешными, однако активная жизнь выступает для него не как ценность, а как специфический способ выживания. Стремясь получить признание и восхищение, такая личность ориентируется на чужие цели, копируя пути их достижения, поэтому ее можно определить как некий «манипулятивный» нарциссический профиль личности, который в межличностных отношениях предпочитает обман. Такого рода поведение можно определить как специфическую психологическую защиту (*отрицание, проекция, рационализация*), которая в некоторой степени обуславливает склонность к манипулятивному и нарциссическому поведению, с помощью которого человек отгораживается от внешнего мира, что позволяет ему жить в своем иллюзорном мире – мире восхищения и поклонения.

Библиография:

1. КОМЕР, Р. *Патопсихология поведения. Нарушения и патология психики*. 4-е изд., СПб.: ЕВРОЗНАК, 2005. 640 с. (Проект «Психологическая энциклопедия»). ISBN 5-93878-164-7.
2. ЛЕЙБИН, В.М. *Словарь-справочник по психоанализу*. СПб.: Питер, 2001. 688 с. ISBN 5-318-00407-5.
3. ШВАРЦ-САЛАНТ, Н. *Нарциссизм и трансформация личности*. Москва: Класс, 2007. 296 с. ISBN 978-5-86375-142-8.

ПРОБЛЕМЫ ВЫБОРА ПОТЕНЦИАЛЬНОГО БРАЧНОГО ПАРТНЁРА

Людмила АНЦИБОР, Анжела НИКОЛАОВ

Проблема исследования обыденных представлений людей всё чаще в современной психологии выходит на первый план. К.А. Абульханова-Славская утверждает, что на смену теориям сознания, разработанным Л.С. Выготским, А.Н. Ломовым, С.Л. Рубинштейном и Д.Н. Узнадзе, пришли концепции исследования состояния реального сознания личности, раскрытия сущности и тенденций его реального изменения [1]. Вследствие этого сложился спектр исследований различных представлений.

По данным Национального Бюро статистики, в Молдове в 2011 году было заключено 25,9 тыс. браков. Количество разводов составило 11,1 тыс., из которых на первый год брака приходится 2,9%; 27,5% – на период от 1 до 4-х лет совместного проживания; 23,7% – от 5 до 9 лет; 13,6 % – от 10 до 15 лет; 19,9% – свыше 20 лет. Таким образом, можно отметить, что на современном этапе в обществе существуют проблемы, связанные с поиском и выбором потенциального брачного партнера и формированием устойчивой супружеской пары.

Восприятие человека человеком, протекающее при взаимодействии и общении людей, – это несоизмеримо более активный процесс, нежели других объектов окружающего мира. Формирование представления о другом человеке всегда начинается с отражения, оценки и анализа той информации, которую дает внешний облик человека. Эта информация становится фундаментом складывающегося образа другого человека [2]. Формируемый образ другого человека имеет не только познавательную, информативную ценность, но и сознательно используется для регуляции взаимоотношений.

Информация, которую люди получают при восприятии облика другого человека, не всегда осознается ими и зависит от ряда факторов. Так, *внешний вид* – это для взрослого физический облик воспринимаемого им человека, который всегда несет в себе социально-сигнальный смысл и значение, то есть сознательно рассматривается как средство информации, важное для понимания, контакта и взаимодействия. *Первое впечатление* – сложный психологический феномен, в котором соединяются чувственный, логический и эмоциональный компоненты, присутствует эмоциональное отношение, а также более или менее осознаваемые и обобщенные оценочные суждения. *Социальный стереотип* – устойчивое представление о каких-либо явлениях или людях, свойственное представителям той или иной группы. *Психологическая установка на воспринимаемого* делает восприятие избирательным, что мешает формированию адекватного образа человека по первому впечатлению [2]. Ситуации первого знакомства относятся к межгрупповому

уровню общения, и главное для человека при первой встрече решить вопрос о групповой принадлежности партнера. Наиболее важными и четко воспринимаемыми характеристиками партнёра в данной ситуации являются те, которые позволяют отнести его к какой-то категории или группе. Все остальные черты и особенности, оказавшиеся не в фокусе, достраиваются по определенным когнитивным схемам. В ряде исследований подтверждение получали следующие предположения: а) некоторые люди легче и точнее судят о других, лучше понимают их поведение; б) о некоторых чертах характера легче судить, чем о других; в) люди лучше судят о тех, кто похож на них [3]. По мнению специалистов, среди людей, точнее оценивающих других, чаще встречаются те, которые в своих заключениях опираются *на наблюдение за поведением, а не на стереотип; менее авторитарные личности; более объективно относящиеся к себе*. Пространственная близость (место жительства, место работы, место учёбы) — еще одна внешняя детерминанта межличностного предпочтения, влияющая на брачный выбор. Отношения между людьми, складывающиеся в группах, несут в себе позитивные социальные нормы и ценностные ориентации, которые усваиваются личностью, включенной в систему групповых взаимоотношений. Эти знания не обязательно выстраиваются в типологию, но на их основании человек формирует свои ожидания относительно других.

Целью нашего исследования явилось изучение представления и выявление наличия проблемы выбора потенциального брачного партнёра. В исследовании приняло участие 44 человека, (студенты Молдавского госуниверситета, ф-та психологии и педагогических наук, средний возраст 18,8 лет, 9 юношей и 35 девушек). Метод исследования – анкетирование. В ходе исследования представлений молодых людей о потенциальном брачном партнере анализ осуществлялся по нескольким направлениям: во-первых, идентификация наличия данной проблемы у современных молодых людей; во-вторых, изучение влияния представлений о потенциальном партнере на поведение; в-третьих, шкалирование и выявление факторной структуры представлений о потенциальном партнере.

Исследование показало, что большинство респондентов – 84% (37 ч.) считают, что в нашем обществе существует «проблема выбора потенциального брачного партнёра» и лишь 16% (7 ч.) отметили, что такой проблемы не существует. Для себя определили существование такой проблемы 61% (27 ч.) из данной выборки, и 39% (17 ч.) не считают, что для них существует проблема поиска и выбора потенциального брачного партнера. На вопрос: «Есть ли у Вас друг, подруга (girlfriend-boyfriend)?» 54% (24 ч.) ответили утвердительно, 46% (20ч.) – отрицательно. Оценка взаимоотношений по параметру «продолжительность» распределились следующим образом: 5 лет – 4% (1 ч.), 4 года – 13% (3 ч.), 2 года – 8% (2 ч.), 1 год –

25% (6 ч.) и 50% (12 ч.) – до полугода. По мнению молодых людей, участвующих в исследовании, наилучшее место для знакомства – это «круг друзей» – 48% (21 ч.), знакомства в «культурных заведениях» – 27% (12 ч.), «учебные заведения» – 14% (6 ч.), «места развлечений» (ночные клубы, дискотеки, бары) – 7% (3 ч.), 11% (5 ч.) указали «на отдыхе», 3 человека 7% (3 ч.) не смогли назвать определенного места и ответили «везде», и лишь один человек (2%) выбрал место встречи со своим потенциальным брачным партнером «Интернет». Распределение респондентов по реальному месту встречи со своим актуальным партнером соответствует той же картине, которую они представили ранее: 23% (10 ч.) ответили, что познакомились в компании друзей (день рождения, свадьба, вечеринка), 18% (8 ч.) – в лицее или университете, 9% (4 ч.) – в дискотеке, 5% (2 ч.) в публичных местах (выставка, отдых). Примерно половина респондентов (20 ч.) ответили, что в актуальном партнере они видят своего будущего мужа или жену. На вопрос: «Кто был инициатором знакомства?» 55% (24 ч.) ответили «он/ она»; 23% (10 ч.) – что это была их собственная инициатива, и 23% (10 ч.) – что это была «случайная встреча». В содержании представлений «об идеальном (ой) муже/жене» на первое место респонденты ставят следующие качества: «ум» – 27% (12 ч.), затем следует «доброта» – 16% (7 ч.), «целеустремленность» – 14% (6 ч.), «чувство ответственности» – 11% (5 ч.), «любовь к детям» – 7% (3 ч.), «отсутствие вредных привычек», «скромность» и «образованность» распределились одинаково – по 5% (по 2 ч.), а и на последнем месте такие качества, как: «хозяйственность», «коммуникабельность», «сексуальная раскрепощенность», «чувство юмора» и «жизнерадостность».

Таким образом, полученные результаты свидетельствуют о том, что пространственная близость имеет решающее значение для установления межличностных контактов. Действие этой переменной можно сформулировать следующим образом: при прочих равных условиях, чем ближе пространственно находятся люди друг к другу, тем вероятнее их взаимная привлекательность. В структуре представлений о потенциальном брачном партнере можно выделить как общие, так специфические параметры, которые оказывают влияние на знакомство, приводящее к устойчивой партнерской связи.

Библиография:

1. АБУЛЬХАНОВА-СЛАВСКАЯ, К.А. Социальное мышление личности: проблемы и стратегии исследования. В: *Психологический журнал*, 1994, т.15, №4, с.39-55.
2. БОДАЛЕВ, А.А. *Восприятие и понимание человека человеком*. Москва: Изд-во МГУ, 1982. 199 с.
3. БОДАЛЕВ, А.А. *Личность и общение*. Избр. психологические труды. 2-е изд., перераб. Москва: Межд. педагогическая академия, 1995. 326 с.

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ СПОСОБНОСТЕЙ КАК ФАКТОР УСПЕШНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ ДОШКОЛЬНИКОВ

Жанна РАКУ

Отношения ребенка с другими людьми начинают интенсивно развиваться в дошкольном возрасте. Первый опыт таких отношений становится тем фундаментом, на котором строится дальнейшее развитие личности и обеспечивается его успешная социализация в обществе. От общения и взаимодействия ребёнка со взрослыми и сверстниками в первом в его жизни коллективе – в группе детского сада, зависит его личностное и социальное развитие. В этом важную роль играют навыки общения [2, 3].

Коммуникативные способности – это умения и навыки общения индивида с людьми, оказывающее влияние на успешность его деятельности. Дошкольники общаются с окружающими взрослыми и сверстниками иначе, чем школьники. Дети импульсивны и непосредственны в общении, в их технике преобладают невербальные средства. У дошкольников слабо развита обратная связь, а само общение нередко имеет чрезмерно эмоциональный характер. В возрасте от 3 до 6-7 лет у ребенка происходит становление произвольности в выборе и использовании разнообразных естественных данных от природы и приобретенных средств общения. Для этого возрастного этапа характерно развитие сюжетно-ролевого общения, порождаемого включением дошкольника в ролевые игры.

В связи с вышесказанным, отметим, что перед дошкольными учреждениями и воспитателями стоит задача целенаправленного развития коммуникативных способностей ребенка. В данном контексте выделим необходимость формирования двух взаимосвязанных навыков – умения ребенка контролировать свои эмоции и умения общаться со взрослыми и сверстниками. Разработки детских психологов и опыт педагогов и воспитателей показывают, что указанные выше умения формируются не только в рамках традиционных занятий с детьми, но и в процессе детского коллективного творчества и художественного освоения мира. Это связано с тем, что указанные процессы порождают особую эмоциональную атмосферу и благотворно действуют на психику ребёнка. Другими словами, развитие интонационных речевых навыков, музыкально-сенсорных способностей, воображения, способности к эстетическому переживанию имеет основополагающее значение и для развития эмоционально-коммуникативной сферы дошкольников [6].

В психологической науке доказана возможность развития коммуникативной сферы старших дошкольников средствами эмоционального воздействия при ознакомлении с произведениями искусства (М.И. Чистякова, Н.В. Самоукина, В.И. Кабрина, Е.В. Рыбак и др.).

Целью разработанной авторами воспитательной стратегии является оказание практической помощи дошкольникам в социальной адаптации. При этом происходит устранение искажений эмоционального реагирования и стереотипов поведения, реконструкция полноценных контактов ребёнка со взрослыми и сверстниками [7]. В рамках развития коммуникативной сферы ребенка необходимо решение следующих задач:

1. Пробуждение интереса у дошкольника к окружающим людям, стремление их понять, а также стимулирование потребности в общении.

2. Развитие у ребенка навыков общения, знаний о нормах и правилах поведения.

3. Формирование у детей положительного отношения к окружающим, правильной самооценки и сбалансированности эмоциональных состояний.

4. Становление игровых умений, навыков адекватного поведения, а также воображения и творческих способностей.

5. Обучение дошкольников искусству общения в различных формах и ситуациях.

Указанные цели и задачи могут быть достигнуты в ходе формирующих занятий, проводимых один или два раза в неделю с группой старших дошкольников (не более 6-7 детей) с различным уровнем развития коммуникативных способностей. Продолжительность занятий составляет 30-40 минут. Цикл занятий с группой дошкольников включает два обязательных этапа: диагностический и формирующий. Первый предполагает исследование особенностей поведения детей в группе, выявление с помощью диагностических методик исходных уровней развития их коммуникативной и эмоциональной сфер.

На основании предложенных в литературе подходов к изучению и оцениванию сферы общения дошкольника в процессе наблюдений за ребенком можно выделить следующие критерии его коммуникативного поведения: коммуникативную активность, предпочитаемого адресата общения, содержание общения ребенка, использование в процессе общения речевых и неречевых средств.

Целенаправленная работа по формированию коммуникативного поведения дошкольников имеет три основных направления.

Первое направление реализуется по линии развития у ребенка осознания себя как субъекта общения и восприятия сверстника в качестве объекта взаимодействия. Другими словами, проводится специальная работа по формированию восприятия сверстника на положительной эмоциональной основе, развитию делового сотрудничества с ним и общих игровых интересов.

Второе направление состоит в развитии у ребенка способности воспринимать и использовать различные коммуникативные средства: сло-

весные, визуальные, эмоционально-мимические, пантомимические и жестовые.

Третье направление обеспечивает формирование у детей социальных представлений, которые возникают не только в результате ознакомления детей с профессиями людей, но и в ходе вычленения, осознания и воссоздания и игре различных видов социальных отношений.

Для реализации указанных направлений можно широко использовать групповой психотренинг и музыкально-творческую деятельность. В качестве приемов и заданий применяются: коммуникативные и ролевые игры, беседы на различные темы, разыгрывание и решение «трудных ситуаций», психогимнастические упражнения, психологические этюды, ауто-релаксация, чтение и обсуждение художественных произведений, обыгрывание эмоционального состояния подвижные игры.

Указанные выше новые технологии обеспечивают развитие социальной направленности детей и социальной перцепции, восприятие сверстника на положительной эмоциональной основе в качестве объекта взаимодействия. В ходе специального моделирования ситуаций общения происходит повышение речевой активности и коммуникативной направленности речи детей, обучение их использованию различных типов коммуникативных высказываний и овладение «схемой беседы» [1].

В рамках формирующих занятий происходит развитие деловых и игровых мотивов взаимодействия дошкольника со взрослыми и сверстниками, становление его диалогической речи. Этому способствуют специальные приемы «комментированного рисования», драматизации содержания готовых изображений: картинок и картин. Вместе с тем, развиваются элементарные умения ребенка актуализировать в общении содержание своего собственного эмоционального, бытового, игрового, познавательного и межличностного опыта в качестве основного содержания коммуникативного тренинга.

Библиография:

1. АРУШАНОВА, А. *Развитие диалогического общения: Речь и речевое общение детей.* Методическое пособие. М.: Мозаика – Синтез, 2008.
2. ВЕРДБЕР, Р. *Психология общения.* СПб.: Питер, 2003.
3. ВОРОНОВА, А., ЗАЩИРИНСКАЯ, О. и др. *Азбука общения: Развитие личности ребенка, навыков общения со взрослыми и сверстниками.* М.: Детство – Пресс, 2008.
4. СЕРГЕЕЧЕВА, В. *Азы общения.* СПб.: Питер, 2002.
5. ЮДИНА, Е. Коммуникативное развитие ребенка и его педагогическая оценка в группе детского сада. В: *Дошкольное воспитание*, 1999, № 9.

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЭКОЛОГИИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ МОРСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ

Валентина КИРСАНОВА,

Измаильский факультет Одесской национальной морской академии

В последнее десятилетие вопросы охраны окружающей среды выдвинулись в число важнейших, требующих от человечества их решения. Результаты специальных исследований, выполненных учеными разных стран, показали, что бездумное природные ресурсы, неограниченный сброс отходов создали опасность необратимых процессов в биосфере, т. е. угрозу самой жизни человека.

Разработка природных ресурсов океана, освоение континентального шельфа, интенсивное развитие судоходства и добычи морепродуктов наносят существенный ущерб окружающей среде. В последнее десятилетие в связи с нарастающими темпами научно-технического прогресса все более отчетливо начали проявляться признаки экологического кризиса антропогенного происхождения, характеризующегося неконтролируемым использованием природных ресурсов. Загрязнение Мирового океана приняло угрожающие масштабы [2,25].

С 60-х годов вопросы предотвращения загрязнения вод Мирового океана планомерно решаются в рамках Межправительственной морской организации (ИМО) при ООН. На Международных конференциях в Женеве, Брюсселе и Лондоне совершенствовались правовые основы охраны морской среды от загрязнения, что нашло отражение в – Международной Конвенции по предотвращению загрязнения моря с судов (МАРПОЛ 73/78). Конвенция послужила мощным стимулом для поиска и реализации путей технического решения широкого круга вопросов индикации, ранжирования источников загрязнения, разработки и внедрения установок и систем на судах и других плавсредствах обеспечивающих очистку и обеззараживание сточных вод. Действующие на флоте стандарты регламентируют качество воды, требуемое МАРПОЛ – 73/78. Правила по охране прибрежных, вод морей от загрязнения включают организационные и технические мероприятия, которые должны быть проведены на судне с тем, чтобы выполнять установленные к сбросам требования [1,7].

Существует список документов, которые должны подтверждать проведение операций с судовыми отходами (журналы, планы, расписки операторов) и соблюдение судном природоохранных правил.

Профессиональная экологическая подготовка специалистов морских профессий – многоаспектный процесс, включающий формирование научной системы знаний в области взаимодействия природы и обще-

ства, в сфере природоохранной международной законодательной базы, воспитания гуманистического мироощущения личности, а также формирование экологических убеждений личности.

Специалисты морских направлений Украины осуществляют свою профессиональную деятельность в разных странах и на разных континентах, в связи с чем значительную актуальность приобретает совершенствование их профессиональной экологической подготовки.

В отечественной и зарубежной профессиональной педагогике проблеме экологической подготовки студентов уделяется пристальное внимание. Изучению философско-методологических проблем экологического воспитания подрастающего поколения посвящены работы многих исследователей [2,3,4,5].

Вместе с тем до настоящего времени не изучены в должной мере вопросы, связанные с выявлением специфики профессиональной экологической подготовки в вузах морского направления в контексте компетентностного подхода, моделирования системы экологической подготовки и обоснования его функциональной полноты.

В нашей практике преподавания курса ставиться акцент на следующих аспектах:

1. Личностно-ориентированное обучение и изучение. Данный метод предусматривает учет индивидуальных особенностей курсанта. При этом обучение фокусируется на формировании не только знаний, но и навыков.

2. Конструктивизм. Этот метод обучения основан на предпосылке, что люди организуют свое собственное понимание из совокупности информации. Курсанты должны приобретать навыки работы с информацией и уметь обобщать ее. Экологически культурная личность должна уметь, устанавливать причинно-следственные связи экологических проблем, правильно анализировать и прогнозировать экологические последствия деятельности человека. Данные умения реализуются в ходе выполнения самостоятельной работы.

3. Интерактивный метод обучения экологии. Данный метод является одним из важнейших направлений совершенствования подготовки курсантов. Интерактивное обучение является специальной формой организации познавательной деятельности, предполагающей активное участие в учебном процессе всех курсантов без исключения, их взаимодействие не только с преподавателем, но и между собой. Таким образом, в ходе совместной деятельности создается среда образовательного обобщения, которая характеризуется открытостью, равенством участников, накоплением совместных знаний, возможностью взаимной оценки и контроля [5,42].

Внедрение интерактивных форм обучения в образовательный процесс позволяет решать множество дидактических и воспитательных за-

дач: это эффективное усвоение учебного материала, установление взаимодействия между курсантами, научение работать в команде, проявлять терпимость к любой точке зрения, уважать право каждого на свободу слова; обуславливает пробуждение у курсантов интереса к предмету, формирование жизненных и профессиональных навыков, выход курсанта на уровень осознанной компетентности.

Использование интерактивных методов в процессе преподавания дисциплины «Экология» помимо вышеперечисленных задач способствует формированию экологической культуры курсантов [4,167].

Итак, внедрение интерактивных методов в процессе обучения по курсу «Экология» для специальностей морских направлений в сочетании с личностно-ориентированным обучением и конструктивизмом способствует повышению эффективности усвоения учебного материала, а также стимулирует развитие коммуникативных навыков и формирование экологической культуры.

Библиография:

1. ГОЛУБЯТНИКОВ, Н.Н. *Защита водоемов от загрязнения при судоходстве*. Одесса: Феникс 2009, с.6-9.
2. ГИРУСОВ, Э.В. *Основы социальной экологии*. М.: РУДН, 1998, с.25.
3. ЛИХАЧЕВ, Б.Т. *Экологическое воспитание как часть формирования мировоззрения школьников*. М.: Педагогика, 1993. 521 с.
4. ПРИВАЛОВ, Н.М. *Деловая игра – как метод преподавания курса «Экология»*. *Успехи современного естествознания*, 2010, №9, с.167.
5. РЫБАКОВА, Т. Психологический потенциал интерактивных методов обучения в качестве самореализации личности учащихся. В: *Высшее образование в России*, 2004, №12, с.41-44.

FEMEIA ȘI ROLUL EI ÎN VIAȚA RELIGIOASĂ A FAMILIEI ȘI PAROHIEI

Monica OPRIȘ
Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Omul a fost creat de către Dumnezeu ca ființă în doi, ca ființă care se desăvârșește prin comuniune. Creația omului ajunge la desăvârșire abia după apariția femeii, creată pentru că *nu este bine să fie omul singur*, fără ajutor potrivit pentru el. Eva nu a fost făcută pentru a înfrumuseța Edenul, ci pentru a plini ceea ce lipsea din paradis. La vederea femeii sale, Adam se recunoaște pe sine însuși în Eva, iar cuvintele: *Iată, acesta este os din oasele mele și carne din carnea mea!* [Facerea 2,23], sunt cuvintele regăsirii unui soț în celălalt, a oglinzirii chipului lui Dumnezeu în fiecare din aceste persoane distincte.

În starea originară, Adam și Eva au primit de la Dumnezeu porunca ce îl proiectează pe om spre eternitate, poruncă ce nu suportă mărginire în timp: *Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți* [Facerea 1, 28]. Nașterea vieții umane continuă deci pe un alt plan ultima zi a creației, copilul fiind *veșnicia în timp a iubirii care leagă pe cei doi soți*.

După căderea în păcat, căsătoria a rămas un mod de viață consacrat în cadrele timpului, dar alterat de efectele păcatului strămoșesc. Iubirea curată s-a transformat în pasiune erotică, instinctele josnice s-au afirmat agresiv, iar unite cu forța fizică a celui mai tare, au dat avânt puterii bărbatului, fapt care a afectat raporturile dintre ei. Înainte de venirea Mântuitorului, starea femeii era deplorabilă. Ea nu se bucura de nici un drept și nici o considerație, nici în familie, nici în societate. Era considerată adesea un obiect, nu neapărat cel mai de preț, uneori era pusă pe același plan cu sclavii, fiind vândută sau cumpărată ca și aceștia.

Mântuitorul, venit pe lume dintr-o fecioară preacurată, vede starea dureasă a femeii și o ridică la demnitatea pentru care a fost creată. În paginile Sfințelor Evanghelii găsim nenumărate locuri în care apar femei. Domnul Iisus Hristos le laudă credința, le vindecă de boli, primește darurile lor, face minuni înduioșat fiind de suferința și dragostea lor pentru cei dragi, le încredințează adevărul din învățătura Lui și le adresează cuvinte în drumul spre Golgota. După înviere, se arată întâi femeilor, ca o răsplată pentru curajul și dragostea de care acestea au dat dovadă în timpul activității Sale de mântuire a lumii. Prin atitudinea Lui față de femeie, Domnul Iisus Hristos lămurește rolul ei în împărăția cea nouă, a Harului: în sânul Bisericii creștine intră prin baia Botezului, atât bărbați, cât și femei, ca persoane egale în fața lui Dumnezeu. Prin ridicarea nunții la rang de Taină, femeia, ca soție, nu mai este sclava, ci tovarășa de viață a bărbatului și mama copiilor lui. Ca mamă ea nu mai îndeplinește un rol minor, ci devine principalul educator al copiilor și primul

preot al familiei. În inima ei, focul credinței arde mai puternic încălzind pe cei din jur, iar iubirea rodește în fapte.

Calendarul creștin este mărturie despre felul în care femeia a știut să pună în practică cuvintele Mântuitorului: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru prietenii săi* [Ioan 15,13]. Ea este un model de putere jertfitoare, începând cu momentul în care o nouă ființă ia viață în sânul ei și până la jertfirea timpului și a intereselor proprii în favoarea celor apropiați. Viețile Sfinților oferă nenumărate exemple de femei care, indiferent de vârstă sau condiție socială, au ajuns la sfințenie primind fie martirajul muceniciei, fie pe cel al unei vieți trăite după poruncile lui Dumnezeu. Această jertfelnicie a fost prezentă în fiecare perioadă istorică, uneori rămânând mărturie scrise, dar de cele mai multe ori femeia a trăit și a murit în aceeași smerenie și în același anonim în care și-a trăit viața.

Rolul important al femeii este acela de a fi mamă și de a-și crește copiii în frica lui Dumnezeu, Care participă la începutul fiecărei noi vieți, iar copiii ce se nasc sunt în aceeași măsură copiii părinților lor, dar și copiii Părintelui Ceresc. De aceea și responsabilitatea pentru nașterea acestora este mare. Refuzând responsabilitatea procreării, omul respinge asemănarea sa cu Dumnezeu, respinge pe Creatorul său și prin aceasta alterează propria sa unitate.

Dar mama nu trebuie să se oprească doar la a da viață. Un cântec religios o atenționează: „Mamă, nu uita că fiul care-l ții la piept, poți să-l crești ori un netrebnic, ori un suflet drept, poți să faci din el un înger ori un ticălos, pentru asta vei răspunde-n fața lui Hristos”. Transformarea unui om astfel încât să fie un fiu al luminii sau al întunericului este puternic influențată de cei trei factori ai devenirii ființei umane: ereditatea, mediul și educația.

În ce mod poate influența mama aceste transformări? Aceasta este, în fapt, întrebarea la care dorește să răspundă articolul de față.

Bibliografie:

1. *BIBLIA*. Tipărită sub îndrumarea P.F. Teoctist, cu aprobarea Sfântului Sinod. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993.
2. ANANIA, B.-V. *Apa cea vie a Ortodoxiei*. Cluj-Napoca: Renașterea, 2002.
3. ANDREI – Arhiepiscopul Alba Iuliei. *Spiritualitate creștină*. Alba Iulia: Reîntregirea, 2002.
4. BĂNCILĂ, V. *Inițierea religioasă a copilului*. București: Anastasia, 1996.
5. BUNEA, I. *Psihologia rugăciunii*. Cluj-Napoca: Limes, 2004.
6. CLEMENT, O. *Cântecul lacrimilor*. Cluj-Napoca: Patmos, 2009.
7. MĂNDĂCANU, V. *Pedagogia creștină*. Chișinău: Gazeta, 2006.
8. MEHEDINȚI, S. *Apropiere de Iisus*. Pitești: Rotonda, 2009.
9. OPRIȘ, M. *Religie, Morală, Educație*. București: Basilica, 2011.
10. SFÂNTUL SILUAN ATHONITUL. *Între iadul deznădejzii și iadul smereniei*. Alba Iulia: Deisis - Sf. Mănăstire Ioan Botezătorul, 1994.

JOHN LOCKE ȘI ÎNCEPUTURILE ABORDĂRII INTERDISCIPLINARE A EDUCAȚIEI

Dorin OPRIȘ

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

Lucrarea de față își propune să identifice principalele aspecte legate de abordările interdisciplinare pe care le propune marele gânditor englez, dat fiind impactul major al scrierilor sale asupra gândirii filosofice și pedagogice, elaborate într-un model interdisciplinar, susținut de studiile și preocupările sale în diferite domenii ale științei.

Personalitate deosebit de complexă, John Locke (29.08.1632-28.10.1704), filosof și medic englez, a marcat deopotrivă prin ideile sale doctrinele politice și educația, într-o structură teoretică afiliată și suport important, mai ales în Scoția, pentru paradigma iluministă. Studiile sale de teologie, științele naturii și mai apoi de medicină, desfășurate la Westminster și Oxford, îl apropie de mișcarea ideologică ce-și propunea să elimine absolutismul. Este considerat unul dintre primii empiriști britanici, influențat de tradiția deschisă de Francis Bacon, Descartes, Newton, contemporanii săi. După o perioadă în care activează ca profesor la Oxford, apoi medic și consilier al contelui de Shaftesbury, timp în care s-a ocupat și de educația nepotului acestuia, John Locke trece printr-o serie de experiențe extrem de dificile, care au inclus și un exil în Olanda, cauzat de particularitățile și noutatea teoriilor sale, de altfel susținute extrem de vehement.

O primă problemă pedagogică de mare noutate și generatoare de controverse în epocă a fost cauzată de profundul său dezacord față de teoria ideilor înnăscute, preluată și dezvoltată de către contemporanii săi de la Platon. Marcat de formarea sa în domeniul medical, J.Locke susține că spiritul omului este o *coală albă* sau o *tabula rasa*, iar informațiile sunt dobândite prin senzații, care determină și condiționează operațiile intelectuale, care se dezvoltă ulterior prin reflecție [4, p.81]. Pentru el, rațiunea constituie efectul prelucrării și combinării informațiilor furnizate de simțuri. „*Pedagogul în discuție extinde acest principiu epistemologic și în ceea ce privește normele morale. Justiția și credința nu sunt universale, nici măcar ideea de Dumnezeu. Diferențele dintre ideile oamenilor nu provin din capacitățile lor diferite de a percepe idei înnăscute, ci din diferențe provenite din experiențe personale diferite*” [2, p.40].

Trimiterile la abordarea interdisciplinară a educației sunt prezentate de către John Locke în chiar debutul cărții sale *Some Thoughts Concerning Education*, apărută în românește în anul 1971 cu titlul *Câteva cugetări asupra educației*. Autorul englez reia într-o abordare proprie și afirmă ceea ce consideră definiția scurtă, dar completă a fericirii: *O minte sănătoasă într-un*

corp sănătos [3, 4]. Inspirat din studiile medicale, el arată că modelul maltezilor, prin care aceștia își călesc fizic copiii, este mult mai benefic decât cel al englezilor care tind să poarte aceleași haine vara și iarna, sau chiar interzic copiilor să se joace în aer liber, pentru a evita pericolul unor îmbolnăviri. Autorul englez explică, în capitolul privind educația morală, atenția acordată exercițiului fizic, arătând faptul că acesta poate susține decisiv formarea caracterului moral. Preocupările filosofice îl fac pe J.Locke să argumenteze nevoia unei educații delimitate de orice constrângere, prin argumentul libertății cu care se naște fiecare persoană, iar cedarea în favoarea unor persoane cu o anumită specializare a dreptului de a lua unele decizii cu impact în plan personal sau social nu constituie altceva decât rodul unui contract social, care nu poate să ofere educatorilor puteri nelimitate asupra formării copiilor, pentru că orice abuz înseamnă o disciplină de sclavi care formează caractere de sclavi.

Bibliografie:

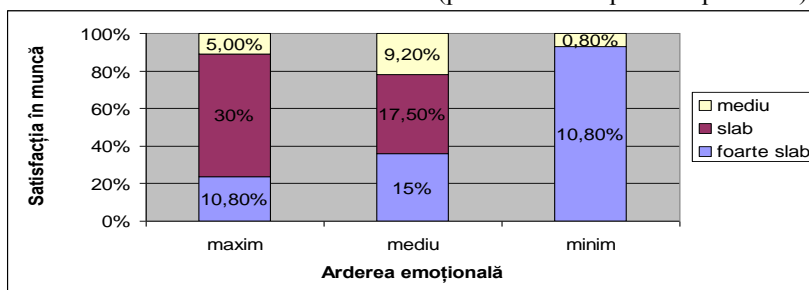
1. ALBU, G. *Introducere într-o pedagogie a libertății*. Iași: Polirom, 1998.
2. CUCOȘ, C. *Istoria pedagogiei. Idei și doctrine pedagogice fundamentale*. Iași: Polirom, 2001.
3. LOCKE, J. *Câteva cugetări asupra educației*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971.
4. LOCKE, J. *Eseu asupra intelectului omenesc*. Vol.I. București: Editura Științifică, 1961.
5. OPRIȘ, D. *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2012.
6. SCHEAU, I. *Istoria filosofiei*. Cluj-Napoca: Risoprint, 2006.
7. STANCIU, I. Gh. *O istorie a pedagogiei universale și românești, până la 1900*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1977.

IMPACTUL SATISFACȚIEI ÎN MUNCĂ ASUPRA ARDERII EMOȚIONALE LA PROFESORII UNIVERSITARI

Veronica GORINCIOI

Satisfacția în muncă este un construct din domeniul comportamentului organizațional care măsoară atitudinea cuiva față de munca realizată. După Trifu și Ionescu, satisfacția în muncă este o stare emotivă pozitivă ce rezultă din opinia personală a angajatului asupra muncii sale sau climatului de muncă, o stare de echilibru la care ajunge individul în momentul în care răspunde complet unor nevoi, așteptări conștiente sau inconștiente [7, p.117]. Relația dintre satisfacția în muncă și arderea emoțională s-a bucurat de o mare atenție în cercetare, datorită efectelor potențiale pe care le produce asupra performanței și bunăstării angajaților. Majoritatea cercetărilor au stabilit o relație directă între insatisfacția în muncă și arderea emoțională [4], precum și epuizarea emoțională, depersonalizarea, reducerea realizărilor personale [2,3,5]. Sindromul arderii emoționale este, de obicei, conceptualizat ca rezultat al inadaptabilității persoanei la locul de muncă. După Maslach [6], arderea emoțională se referă la fenomenele de deformare personală care apare ca rezultat al acumulării interne a emoțiilor negative, fără posibilitatea de a le exterioriza sau elibera. Autoarea a conceptualizat epuizarea profesională ca având trei componente: epuizarea sau oboseala emoțională, depersonalizarea și reducerea realizărilor personale, precum și tendința de evaluare negativă a propriilor realizări. Vom analiza rezultatele unui studiu constatativ, realizat de noi, cu referire la manifestarea componentelor arderii profesionale și a satisfacției în muncă la cadrele didactice din mediul universitar. Pentru a identifica relația dintre satisfacția în muncă, în general, remunerare și promovare, conducere și relații interpersonale, organizare și comunicare, în particular, și arderea emoțională am utilizat chestionarul „Satisfacția în muncă” [8] și chestionarul „Arderea emoțională” [6]. În urma administrării chestionarelor, am obținut următoarele rezultate (Graficul).

Grafic Manifestarea arderii emoționale, în funcție de nivelul satisfacției în muncă la cadrele didactice $N=120$ (prezentare comparativă pe nivele)

Conform datelor, există cinci clase normatizate, care exprimă intensitatea cu care se manifestă factorul „satisfacție în muncă”. Din Grafic observăm că factorul „satisfacția în muncă” a fost reprezentat doar pe trei nivele: foarte slab, slab și mediu, ceea ce indică, în general, că satisfacția în muncă a cadrelor didactice din mediul universitar lasă mult de dorit. Datele procentuale indică faptul că la 45,8% din respondenți epuizarea profesională este la nivel maxim. Ceea ce, la fel, este destul de îngrijorător. Existența relației dintre satisfacția în muncă și arderea emoțională a fost statistic confirmată de rezultatele testului Chi-Square 28,548, ($p = 0,000$). Rezultatele sunt în concordanță cu studiile de specialitate [1,4] și confirmă încă o dată faptul că insatisfacția în muncă este un factor determinant în dezvoltarea epuizării profesionale. O posibilă explicație a acestei relații o găsim în faptul că satisfacția în muncă apare ca rezultat al diferenței dintre ceea ce indivizii obțin ca recompensă a muncii și ceea ce estimează ei că ar trebui să obțină. Din păcate, profesorii fac parte din categoria acelor profesii care dau mai mult decât primesc și ei nu reușesc să-și refacă echilibrul psihoemoțional. S-a stabilit că doar profesorii care se „aprend” vor „arde” [6]. Calitatea de a se „aprinde” este legată nu de temperament, ci de motivație, devotament și responsabilitate în activitatea profesională. Pe parcursul carierei lor, profesorii realizează că aspirațiile mari nu pot fi tot timpul realizate, cu atât mai mult că nu sunt împărtășite de toți colegii sau studenți. În consecință, apare insatisfacția în muncă, dezamăgirea și conștientizarea incapacității de a schimba ceva. Acești profesori se vor lupta pentru idealurile lor, dar până la un moment, când dragostea pentru profesie se va transforma în indiferență, cinism și epuizare profesională.

Pentru a stabili natura relațiilor dintre insatisfacția în muncă și componentele sindromului epuizării profesionale, am aplicat coeficientul de corelație Bravais-Pearson (r). S-au obținut corelații semnificative între: insatisfacția în muncă și epuizarea emoțională: $r = 0,302$ ($p = 0,001$); insatisfacția în muncă și depersonalizarea: $r = 0,256$ ($p = 0,005$); insatisfacția în muncă și reducerea realizărilor proprii: $r = -0,198$ ($p = 0,03$). Observăm că între „insatisfacția în muncă” și „reducerea realizărilor proprii” este o corelație semnificativă, dar negativă și cu valoare mică. Chiar dacă valoarea corelației este mică, putem afirma că cu cât nivelul insatisfacției în muncă este mai mare, cu atât nivelul realizărilor proprii este mai mic. Între insatisfacția în muncă și epuizarea emoțională, precum și între insatisfacția în muncă și depersonalizare sunt corelații pozitive, medii. Deci există o legătură între insatisfacția în muncă, epuizarea emoțională și depersonalizarea.

Pentru a identifica care este relația dintre componentele satisfacției în muncă și componentele arderii emoționale, am aplicat coeficientul de corelație Bravais-Pearson (r). S-au obținut corelații semnificative între: conducere și relații interpersonale – epuizare emoțională: $r = 0,245$ ($p = 0,007$); conducerea și relații interpersonale – depersonalizare: $r = 0,182$ ($p = 0,04$); organizare și

comunicare – epuizare emoțională: $r = 0,281$ ($p = 0,002$); organizare și comunicare – depersonalizare: $r = 0,377$ ($p = 0,000$); organizare și comunicare – reducerea realizărilor proprii: $r = -0,212$ ($p = 0,02$). Între conducere, relații interpersonale și epuizarea emoțională și între conducere, relații interpersonale și depersonalizare sunt corelații pozitive cu valori mică și, respectiv, medie. Între organizare, comunicare și epuizare emoțională și depersonalizare la fel sunt corelații pozitive cu valori medie și, respectiv, mare, ceea ce la fel ne permite să afirmăm că există o legătură între aceste variabile. Între organizare, comunicare și reducerea realizărilor proprii este o corelație semnificativă, dar negativă și cu valoare mică. Cu toate acestea, putem afirma că, cu cât nivelul organizării și comunicării este mai mare, cu atât nivelul realizărilor este mai mic. Faptul că nu a fost stabilită nici o corelație semnificativă între remunerare, promovare și componentele epuizării emoționale se datorează cauzei că persoanele care merg în domeniul pedagogic o fac deseori din pornire ideală, și nu materială. Compensația pe care o așteaptă ei pentru munca depusă constă, de cele mai multe ori, în cunoștințele și recunoștința elevilor săi, și nu în salariu.

În concluzie, putem să afirmăm că legătura dintre satisfacția în muncă și arderea emoțională este destul de evidentă și importantă pentru a fi neglijată. Respectiv, insatisfacția în muncă poate determina dezvoltarea arderii emoționale la cadrele didactice universitare și există corelații semnificative între componentele ei și cele ale epuizării profesionale.

Referințe:

1. BETTINA, F.P. Burnout, role conflict, job satisfaction and psychosocial health among Hungarian health care staff. A questionnaire survey. In: *International Journal of Nursing Studies*. 2006, vol.43(3), p.311-318. ISSN: 0020-7489.
2. BURKE R.J., GREENGLASS, E.A. Longitudinal study of psychological burnout in teachers. In: *Human Relations*. 1995, vol. 48(2), p.187-202. ISSN 0018-7267.
3. DE JONGE, J., SCHAUFELI, W.B. Job characteristics and employee well-being: A test of Warr's Vitamin Model in health care workers using structural equation modelling. In: *Journal of Organizational Behaviour*. 1998, vol.19(4), p.387-407. ISSN 1099-1379.
4. FARAGHER, E.B., CASS, M., COOPER, C.L. The relationship between job satisfaction and health: a meta-analysis. In: *Occupational and Environmental Medicine*. 2005, no.62, p.105-112. ISSN 1470-7926.
5. HUEBNER, E.S. Burnout among school psychologists: An exploratory investigation into its nature, extent and correlates. In: *School Psychology Quarterly*. 1992, vol.7(2), p.129-136. ISSN 1045-3830.
6. MASLACH, C., LEITER, M.P. *The Truth about Burnout*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers, 1997. 180 p. ISBN 0787908746.
7. TRIFU, A., IONESCU, C.R. *Abordarea gestiunii stresului în mediul microeconomic*. Iași: Ed. PIM, 2009. 142 p. ISBN: 978-606-520-505-5.
8. CONSTANTIN, T. *Evaluarea psihologica a personalului*. Iași: Polirom. 2004. 296 p. ISBN 973-681-760-1.

CONCEPTUL DE *SINE FALS* ȘI SPAȚIUL DE FORMARE AL PSIHOLOGULUI

Zinaida BOLEA

Alegerea profesiei de psiholog reprezintă un moment existențial marcat de o combinație de factori conștienți și inconștienți. Fiecare psiholog care decide să se dedice activității de consiliere sau psihoterapie este obligat să reflecteze asupra motivelor care îl determină să aleagă aceste domenii. Asemenea reflecții sunt importante, deoarece consilierea și psihoterapia presupun, în primul rând, interacțiunea a două persoane – clientul și psihologul. Chiar dacă această interacțiune are loc într-un spațiu securizat de specificul și cadrul profesional, psihologul poate aduce uneori în acest cadru propriile probleme și conflicte neelaborate. Dacă acest lucru se întâmplă, unul dintre riscurile majore îl constituie jucarea/rejucarea propriilor conflicte psihologice în relația cu clientul.

Motive conștiente în alegerea profesiei de psiholog

În urma discuției cu studenții asupra acestui subiect, aceștia au invocat următoarele motive conștiente în alegerea profesiei de psiholog și, implicit, a studiilor la facultatea de psihologie: 1) psihologia oferă posibilitatea cunoașterii de sine, a extinderii spațiului psihic; 2) psihologia este o profesie necesară/solicitată pe piața muncii; 3) studiile la facultatea de psihologie oferă accesul la un nivel mai ridicat de cultură psihologică etc.

În urma acestor sondaje realizate ad-hoc în cadrul prelegerilor, am constatat că motivația privind cunoașterea de sine este prioritară în lista motivelor enunțate de studenții la psihologie. Multiplele demersuri psihometrice și introspective întreprinse de studenți pe parcursul studiilor confirmă dorința acestora de autocunoaștere. Întrebarea care ne interesează este în ce măsură studentul la psihologie și, în continuare psihologul care va deveni, reușește să atingă acest obiectiv. Până unde poate ajunge un psiholog în procesul cunoașterii de sine? Îi vor fi utile studiile de psihologie și statutul de psiholog sau, din contra, acestea îl vor încorseta într-o defensă intelectualistă care va fi întărită și menținută de statutul de „specialist în domeniul *psy*”.

Motive inconștiente în alegerea profesiei de psiholog

Referindu-ne la motivele inconștiente în alegerea profesiei de psiholog, ne permitem să invocăm doar câteva ipoteze identificate în literatura de specialitate de sorginte psihanalitică: 1) interesul pentru psihologie ca rezultat al asumării inconștiente a rolului de psihoterapeut pentru unul dintre membrii familiei într-un context familial traumatizant; 2) atracția față de o anumită componentă narcisică a acestei profesii; 3) motive hipercompensatorii ce derivă din propriile conflicte psihice neelaborate.

Aceste motive inconștiente nu vor deveni problematice pentru profesia de psiholog în cazul în care va fi posibilă analiza lor în travaliul descoperirii

propriei personalității. Acestea devin periculoase doar dacă psihologul se afiliază atitudinii „Eu sunt OK, celălalt (clientul/pacientul/persoana care nu are studii psihologice) nu este OK”.

Conceptul de „sine fals”

Conceptul de *sine fals* a fost elaborat de D.Winnicott și este prezentat în descrierea autorului ca o antonimie a *sinelui adevărat*. Ultimul se dezvoltă ca urmare a gestului și reacției spontane exersate în copilăria timpurie. *Sinele fals* derivă dintr-o „aparentă supunere la erorile și inadecvările mediului”, iar manifestarea lui clinică centrală ar fi sentimentul de zădărnicienie al vieții. Conceptul de *sine fals* ne permite să abordăm problema cunoașterii de sine prin analiza felului în care individul se percepe ca fiindă care este impusă la un moment al existenței să-și evalueze calitatea esenței sale umane. Winnicott leagă etiologia *sinelui fals* de relația mamă-bebeluș, în special, de capacitatea mamei de a fi „suficient de bună” pentru a nu inhiba ceea ce reprezintă *sinelui adevărat* – gestul spontan și ideea personală [3].

Analizând parcursul psihanalizei ne întrebăm dacă la începuturile sale psihanaliza putea favoriza menținerea unui *sine fals* la psihanalist (perioada când se vorbea doar de transfer, nu și de contratransfer)? S.Freud intuiește realitatea contratransferului și deja în 1910 în lucrarea *Șansele viitoare ale terapiei psihanalitice* îl descrie ca pe o influență pe care o exercită pacientul asupra sentimentelor inconștiente ale analistului său, iar pentru ca medicul să poată identifica și stăpâni în interiorul său contratransferul, recomandă acestora să întreprindă o analiză personală [1]. Elaborările ulterioare ale conceptului sunt de mare amploare, încât se ajunge la demersuri conceptuale de ultimă oră în care se propun schimbări aproape paradigmatic: „transfer al analistului” în locul „contratransferului”. Putem spera că aceste evoluții conceptuale au diminuat opacitatea psihanalizatorilor asupra acestor realități psihice. Dar, care este situația în alte domenii unde analiza personală nu este o condiție obligatorie a formării? Evident, s-ar putea replica faptul că conceptul de *sine fals* reprezintă doar o realitate psihanalitică, și nu una universală.

Sine fals și intelectualizarea

Donald Winnicott (1960) menționează că pericolul apare dintr-o posibilă conlucrare dintre minte și *sinele fals*, iar acest risc se manifestă mai frecvent la individul cu un potențial intelectual ridicat. Winnicott spune: „Lumea poate observa un înalt grad de succes academic și poate găsi greu de crezut tulburarea foarte reală a individului în cauză care se simte cu atât mai «inautentic» cu cât este mai plin de succes” [3]. *Intelectualizarea* este descrisă drept un mecanism de apărare prin care subiectul recurge la abstracție și generalizare în confruntarea cu o situație conflictuală care l-ar îngoasa prea tare pe subiect dacă acesta ar recunoaște că este implicat personal [2]. Am putea presupune că „conlucrarea” dintre aceste două realități psihice – *sinele*

fals și intelectualizarea, poate să se regăsească uneori în spațiul formării psihologilor și în spațiul profesional al psihologilor.

Reflecții și concluzii

Analiza surselor teoretice și a realităților din spațiul profesional ne demonstrează că psihologia este o profesie care se învață nu doar prin memorarea și analiza conceptelor, dar presupune și trecerea acestor concepte prin sine, prin propria personalitate și propriile trăiri.

De aceea, spațiul universitar se regăsește în postura de a oferi anumite condiții pentru aprofundarea procesului de autoanaliză, prin care studentul să aibă acces la propriul spațiu psihic, să învețe și în interiorizeze exercițiul reflecției.

La rândul său, spațiul profesional postuniversitar este invitat să abordeze problema psihoterapiei/consilierii personale și/sau a supervizărilor focusate în mod special pe dimensiunea relației psiholog–client.

Aceste două condiții enunțate ne invită la reflecții asupra altor realități caracteristice procesului de instruire și formare profesională care vor permite descoperirea și valorificarea vocației de „specialist în domeniul *psy*”.

Referințe:

1. FREUD, S. Șansele viitoare ale terapiei psihanalitice. În: *Tehnica psihanalizei*. București: Trei, 2004.
2. IONESCU, Ș., JACQUET M.-M., LHOTE C. *Mecanismele de apărare. Teorie și aspecte clinice*. Iași: Polirom, 2002.
3. WINNICOTT, D. Perturbarea Eului în termeni de Sine adevărat și fals. În: *Procesele de maturizare*. București: Trei, 2004.

COMPETENȚA DE CONSILIERE PSIHOPEDAGOGICĂ: ABORDARE TRANSDISCIPLINARĂ

Valeria PASCARU-GONCEAR

Analiza diferitelor dispute pe tema activității cadrelor didactice ne-a permis să identificăm o tendință evidentă către expansiunea profesionalismului didactic. *Documentele de politică europeană subliniază faptul că profesorii, cadrele didactice, formatorii devin factori activi ai procesului de învățământ și de educație pe parcursul întregii vieți, învață împreună cu cei pe care-i învață și se perfecționează permanent.* Din perspectiva problemei noastre, vom cerceta natura informațiilor pe care se fundamentează statutul profesional al cadrelor didactice, precum și măsura pe care o are impactul evaluării competențelor acestora asupra formării lor profesionale. Astfel se pune problema formării profesorilor capabili să ofere modele de conținutcaracter inter- sau transdisciplinar.

Preocupările față de formarea și/sau dezvoltarea profesională a cadrelor didactice a început să se impună odată cu cea de-a doua jumătate a anilor 1990, fiind susținută de impulsuri provenind din partea Băncii Mondiale, UNESCO etc. Ideea „educației pentru toți” – sau, mai bine spus, a educației adaptate nevoilor fiecărui elev – este orientată spre competența pedagogului de adaptare la diversitatea subiecților, de sprijinire a achizițiilor acestuia, de motivare pentru obținerea de performanțe superioare și dezvoltarea de capacități pentru educația permanentă [2].

Implicarea, seriozitatea și buna pregătire psihopedagogică și de specialitate a cadrelor didactice sunt factori esențiali în determinarea reușitei școlare a elevilor. Între rolurile pe care le pot juca dascălii: profesor – resursă, tutore, consultant, profesor de sprijin, există o legătură determinată de nevoia unei intervenții în clasă și în afara acesteia pentru a sprijini rezolvarea problemelor elevilor. Complexitatea finalităților educaționale presupune îmbinarea orelor de dirigenție cu activitățile educative extracurriculare și extrașcolare depășind cadrul limitat al unei ore pe săptămână. Strategiile de realizare a acestor activități, diferite de cele ale activității de predare-învățare, țin de tematica propusă și de obiectivele cărora li se subordonează, fiind totodată expresia personalității și a creativității fiecărui profesor [1].

Aceste incursiuni cu caracter teoretico-descriptiv ne-au permis dezvoltarea unei abordări proprii a elementelor constitutive care contribuie la conturarea atributului de profesionalism al cadrelor didactice. De asemenea, am înaintat premisa conform căreia succesul procesului de convergență europeană nu este posibil fără aderarea la un *profil profesional* care să îi permită profesorului să răspundă, în mod adecvat, noilor provocări și cerințe formulate de societatea contemporană.

Acest profil profesional reprezintă cadrul de referință pentru completarea profilului de competențe al cadrului didactic cu o nouă competență – *compe-*

tența de consiliere psihopedagogică. Ea conferă o mare flexibilitate comportamentului didactic, favorizând o adaptare rapidă și ușoară la cerințele unei situații educative. Activitatea cadrelor didactice în acest domeniu de competență, ar trebui susținută printr-un continuum profesional al învățării de-a lungul întregii vieți care include: formarea inițială, integrarea în profesie și formarea continuă.

Analizând funcțiile și sarcinile cerute unui profesor cu competență de consiliere psihopedagogică, putem constata că acesta va trebui în final să devină, după caz (simultan sau succesiv): educator, confident, bun ascultător, facilitator, mediator, formator, manager, negociator, mentor etc. Învățarea modului de a-și modifica cognițiile și comportamentul în funcție de context sau situație pentru a se adapta și încadra mai eficient în societate, de a stabili relații cu ceilalți, de a dobândi și opera cu tehnici de soluționare a conflictelor inter- și intrapersonale, se realizează prin aportul nemijlocit al profesorilor și educatorilor. Ele se dezvoltă pe parcursul școlarității prin activitățile de instruire-educare și activitățile de consiliere psihopedagogică. Aceste două activități au scopuri comune: acordarea de sprijin și ajutor celor aflați în procesul de instruire-învățare [3].

Apare întrebarea, nu ar fi oare mai eficientă munca profesorului dacă acesta ar avea competențele de consiliere psihopedagogică? În lipsa acestora, activitatea sa în clasa de elevi poate deveni nu doar ineficientă, inutilă, dar și dăunătoare în cazul când alegerea metodelor și tehnicilor de lucru nu este în conformitate cu disponibilitățile elevilor.

Profesorul modern nu mai este cel ce propune elevilor un anumit mod de înțelegere a științei, nu este cel care indică ce e mai bine și mai eficient din punctul său de vedere, ci este persoana care propune metode și tehnici prin care elevul, în dependență de necesitățile sale și de personalitatea sa, le va asimila, în manieră proprie. Este foarte important ca profesorul să fie preocupat de traseul individual al fiecărui elev, ajutându-l să-și dezvolte personalitatea prin valorificarea la maximum a potențialului intelectual. Deci, în activitatea sa, el va porni de la premisa că fiecare elev are o serie de disponibilități ce trebuie actualizate, iar el, profesorul, este cel ce va ajuta elevul să-și conștientizeze aceste disponibilități pe care le va valorifica în activitatea sa [1].

Unii ar putea să neglijeze rolul competenței de consiliere psihopedagogică pentru profesori susținând că există specialiști: psihopedagogi, psihologi, asistenți sociali care își desfășoară activitatea urmărind aceleași scopuri. Bineînțeles că este un adevăr pe care nu dorim să-l contestăm, dar pe cât de eficientă va fi activitatea câtorva psihopedagogi sau psihologi într-o școală în care învață, cel puțin, de 10 ori mai mulți copii, care necesită grijă și receptivitate atunci când au nevoie de susținere? Iar realitatea este aceea că doar o mică parte dintre cei mai îndrăzneți se adresează psihologului sau specialistului. De aceea accentul cade primordial pe activitatea pedagogului și receptivi-

tatea acestuia la nevoile elevilor săi care ar putea interveni pentru a preîntâmpina apariția problemelor sau pentru a-i orienta spre specialistul necesar. Manifestându-și cu precădere în mediul școlar competența de consiliere psihopedagogică, profesorul este implicat în activitate cu o echipă interdisciplinară: psihologul, reprezentanții diferitelor instituții, diriginții, metodiștii etc.

Un alt aspect important al necesității dezvoltării competențelor de consiliere psihopedagogică la profesori ar fi acela că un astfel de specialist va realiza activitatea în cadrul orelor la disciplină, va comunica cu elevii și va contribui la autocunoașterea și valorificarea resurselor acestora astfel încât numărul elevilor anxioși, cu nereușită școlară sau cu alte probleme de personalitate va scădea simțitor.

Unui profesor cu competență de consiliere psihopedagogică îi pot fi atribuite o serie de însușiri cum ar fi: curajul, prudența, tăria de caracter, luciditatea gândirii, robustețea intelectuală, decizia de a acționa [4]. Este foarte important ca el să stăpânească arta conversației, ceea ce i-ar scoate în evidență nu doar nivelul de informare, inteligența, ci și calitățile sale umane care-l vor face atractiv pentru persoanele cu care comunică. Arta conversației presupune aptitudini specifice pe care profesorul cu competențe de consiliere psihopedagogică și le modelează pe măsură ce dobândește experiență.

Pregătirea profesională a cadrelor didactice este un proces de instruire pe parcursul căruia candidații dobândesc cunoștințe teoretice și practice, necesare desfășurării activității lor curente. Deoarece dezvoltarea competenței de consiliere psihopedagogică este un proces complex, el nu poate fi realizat intuitiv sau după simțul comun, încorporând cunoștințele, abilitățile și atitudinile ce pot fi formate pe parcursul anilor de studii la universitate, prin intermediul cursurilor din domeniul psihopedagogic care se predau la toate facultățile și prin disciplina consiliere psihopedagogică.

Problema dezvoltării acestei competențe este prioritară, deoarece un profesor cu competență de consiliere psihopedagogică pe lângă faptul că devine mai eficient în activitatea sa didactică, poate să realizeze cu succes și alte aspecte importante, cum ar fi: autocunoașterea, echilibrarea raportul dintre aspirații, capacități, posibilități ale elevilor; prevenția inadaptării școlare; reducerea problemelor emoționale; colaborarea cu specialistul psihopedagog.

Bibliografie

1. BABAN, A. (coord.). *Consilierea educațională*. Cluj-Napoca, 2001.
2. GUȚU, VI. (coord.) *Psihopedagogia centrată pe copil*. Chișinău: CEP USM, 2008.
3. DUMITRU, Ion Al. *Consiliere psihopedagogică*. Iași: Polirom, 2008.
4. *CHIRU, M. Asistența psihopedagogică*. În: *Orientarea școlară și profesională a tinerilor rezidenți în zone defavorizate socio-economic și cultural*. București: ISE, 2001.
5. IVEY, Allen, E., GLUCKSTERN, N. *Abilitățile consilierului – abordare din perspectiva microconsilierii*. București: Risoprint, 1999.

FACTORII ADAPTĂRII ȘCOLARE

Carolina PLATON, Zada BADARNIE

Adaptarea elevului la școală depinde de o multitudine de factori și de interacțiunea lor permanentă. Anumiți factori sunt intrinseci, alții sunt inerenți diferitelor medii în care se află elevul sau pe care va trebui să le înfrunte: familia, principala bază de „construire” a personalității; școala, locul de actualizare și dezvoltare a capacităților sale intelectuale, afective, sociale și de achiziții a cunoștințelor; societatea, în care el va trebui să se integreze. Cercetările realizate în diverse țări demonstrează influența acestor factori asupra calității școlarității elevului. În această ordine de idei, cunoașterea experienței țărilor avansate prezintă un deosebit interes.

În ultimele decenii, cercetările realizate în diverse țări au încercat să sesizeze rolul școlii în dificultățile, deseori de nedepășit, întâmpinate de școlarul ciclului primar. Aceste cercetări au permis să fie relevați anumiți factori pedagogici, care pot sta la originea repetenței și a eșecului școlar observat [1].

A. Calitatea condițiilor pedagogice. Studiul diferențial al progresului școlar în funcție de tipul școlii frecventate, realizat de Zazzo, arată o cotă foarte scăzută de repetenție (2-3%) la elevii care beneficiază de un material pedagogic abundent și de calitate, de o susținere pedagogică mai eficace, cum ar fi, de exemplu, prezența studenților-stagiari care creează acest material și dublează acțiunea pedagogică a titularilor. În această ordine de idei, instituirea „zonelor de educație prioritară” a permis aplicarea unui număr de măsuri care contribuie la o diminuare a cotei de repetare a clasei. Aceste măsuri sunt: flexibilitatea în aplicarea programelor; proiecte școlare privind acordarea ajutorului în realizarea lucrului pentru acasă, complementar acțiunii profesorilor; recurgerea la personalul socioeducativ pentru a facilita raporturile școală-familie; organizarea activităților extrașcolare. Implementarea acestor măsuri se înscrie în constatarea unei considerabile diminuări a cotei repetenței [4].

B. Programele și metodele. Cercetările psihopedagogice franceze, începând cu lucrările lui Piaget asupra stadiilor de dezvoltare cognitivă a copilului, pun în evidență decalajul existent între conținutul programelor și capacitățile intelectuale ale majorității elevilor. Astfel, cercetările arată necesitatea pentru elev de a accede la stadiul gândirii formale pentru a fi capabil să asimileze noțiunile de subiect, obiect, atribut. S-a stabilit, de asemenea, că este nevoie de un Coeficient Intelectual de nivel mediu pentru a urma ritmul învățării lecturii impuse de școală. Or, e lesne de înțeles ce se întâmplă, în acest caz, cu copiii dotați cu un Coeficient Intelectual de limită a zonei de normalitate.

Studii mai recente relevă existența relației dintre învățare și ritmul dezvoltării copilului (înălțime, greutate, coordonare senzoriomotorie, sistem de comunicare nonverbală, limbaj etc.), la care se adaugă influența socioculturală a

familiei. În același timp însă școala fixează o vârstă „normală” în raport cu toți elevii [1].

Numeroși autori au semnalat și decalajul existent între practica școlară și metodele indicate de psihologia copilului și cercetările psihopedagogice, care remarcă necesitatea de a le baza, în școala primară, pe observație și experimentare realizate de elev. Mai ales metodele de învățare a lecturii au fost obiectele unor critici aprigi. Revard a realizat un studiu realizat de savanții francezi asupra procentajului de eșec la lectură în 3 clase pregătitoare (6-7 ani), care verifica o serie de variabile precum tipul de populație, nivelul sociocultural, competența învățătorului, a demonstrat că anume competența învățătorului este variabila cea mai importantă care explică procentajul eșecului școlar [2].

C. Învățătorul și relația educativă. În abordarea psihanalitică (curent care a avut o influență destul de mare în interpretările psihologiei școlare franceze) relația educativă care se instaurează între elev și profesor se înscrie într-un dublu registru: conștient, cel al comunicării interpersonale, și inconștient, cel al afectelor și fantasmelor. Prin natura sa relația pedagogică este o relație transferențială. În relația elev-învățător, copilul retrăiește inconștient experiențele copilăriei sale, legate de imaginile parentale, dar și de conflictele mai recente. Or, el va deplasa asupra persoanei învățătorului emoțiile, sentimentele simțite vizavi de imaginile parentale, va proiecta o parte din idealul său. Copilul care percepe învățătorul ca un substitut al autorităților familiale îl va aborda cu atitudinile și comportamentele stabilite deja cu părinții. Repetarea conflictelor interne ale elevului în relația pedagogică determină natura transferului care poate fi pozitivă sau negativă. Însă, oricare ar fi natura sa, elevul va suscita întotdeauna fenomene de contratransfer la pedagog. Aceste reacții afective inconștiente ale învățătorului ca răspuns la transferul elevului se vor repercuta, la rândul lor, asupra relației pedagogice pentru a o consolida sau a o slăbi. Are loc un proces circular inconștient care influențează dezvoltarea personalității copilului. Dar acesta nu este singurul pol influent în această relație duală: învățătorul învață pe alții ceea ce este el. Anume gradul de maturitate afectivă a învățătorului va determina calitatea relației pe care o stabilește el cu elevul. Or, profesorul este confruntat cu 2 copii: elevul-copil, care îi este încredințat, și copilul refulat în el însuși. Deseori, instruirea profesorului, fără ca el să fie conștient, poartă amprente transferului asupra elevului a propriei sale copilării. Și copilul care posedă puterea de a pătrunde adultul în partea „arheologică” a persoanei sale, va „deranja” învățătorul imatur din punct de vedere afectiv, care nu va putea reacționa decât în mod defensiv. Relația educativă riscă atunci să se deruleze într-un mod conflictual, întotdeauna defavorizantă pentru copil. Multe blocaje, inhibiții școlare se situează la acest nivel.

Motivațiile inconștiente ale alegerii profesiei pot, uneori, să constituie o altă sursă de dificultăți relaționale. De exemplu, învățătorul care, prin alegerea profesiei sale, caută să evite confruntarea cu lumea adulților poate recurge, în mod excesiv, la manifestări de autoritate pentru a-și masca sentimentul de insecuritate sau, din contra, să adopte o atitudine de supraprotecție care-l va confirma în poziția sa de adult. Moreau, bazându-se pe un șir de lucrări, analizează ceea ce poate „să fie jucat”, la nivel imaginar, de profesor în cadrul relației pedagogice. Actul pedagogic permite învățătorului să trăiască o imagine parentală „bună”, distribuind griji și atenție „elevilor-copii”. Pornind de la această poziție imaginară de „bun părinte”, învățătorul nu poate concepe sarcina sa pedagogică decât printr-o deplină consacrare. El își rezervă dreptul de a cere o supunere totală a elevilor autorității sale. Dacă cineva dintre elevi refuză această supunere, el riscă să devină obiectul unei agresivități inconștiente din partea pedagogului. La nivelul câmpului educativ, aceasta se manifestă ca o rigiditate a atitudinilor pedagogice tradiționale. „Înainte de a merge la copil, trebuie să cobori în sine”, recomandă psihanalizii. Capacitatea profesorului de a governa relațiile imaginare care se raportă la personajele semnificative ale propriei sale copilării (părinți, educatori), de a controla contraatitudinile sale față de elev depinde mult de formarea sa, formare care, după părerea psihanalizatorilor, trebuie să includă, în mod necesar, și inconștientul [4].

Referințe:

1. CAGLAR, H. *La psychologie scolaire*. Paris: PUF, 1996, p.7-39.
2. CHILAND, C. *L'enfant de sixans et son avenir*. Paris: PUF, 1988, p.3-120.
3. PERRON-BORELLI, M., PERRON, R. *L'examen psychologique de l'enfant*. Paris: PUF, 1994, p.10-255.
4. PERRON, R. *Les enfants inadaptes*. Paris: PUF, 1993, p.7-125.

THE ROLE OF EFFECTIVE USE OF ICT FOR EDUCATION, WITH REGARD TO THE TEACHING LEARNING PROCESS

Efrat BARANETZ

Hovav Elementary School in Bney Zion, Israel

The penetration of ICT into education. Education is a socially intended activity. Quality education has traditionally been associated with teachers having high levels of personal contact with learners. In contrast, the use of ICT in education is a more student-centered process. Therefore, with the world of education currently undergoing a massive change as a result of the digital revolution, the role of ICT in education is becoming more and more important. These new technologies create learning opportunities that challenge traditional schools [2].

According to UNESCO [13] information and communication technology (ICT) may be regarded as a combination of 'informatics technology' with other related technology, specifically communication technology. ICTs have the potential to innovate, accelerate, enrich, and deepen skills, to motivate and engage students, to help relate school experience to work practices, create economic viability for future workers, as well as strengthening teaching and helping schools change [3,7].

Collins & Halverson [2] claim that the central challenge is whether current schools will be able to adapt and integrate the new power of technology-driven learning, for the next generation of public schooling.

Few educational researchers criticize the non-connected learning to the complex reality, and the reality of teaching the facts of life, as something closed and defined which cannot be appealed and re-investigated [11]. Koren (in [6]) believes that opening the door to innovation ICT and technology, still requires face to face dialogue.

Social aspects of learning environments using ICT. Prensky [10] coined the term "digital natives" in 2001, distinguishing them from "digital immigrants". The first born or behave as if they were born into the age of the Internet, and the other came to the Internet and the digital world only after they acquired habits and customs that characterized the culture prior to the digital age (Davidson, in [6]). Social presence is an important antecedent to collaboration and critical discourse because it facilitates achieving cognitive objectives by instigating, sustaining, and supporting critical thinking in a community of learners [5].

The contribution of ICT to quality in teaching and learning. Dellit [4] presents six aspects of improvement in which ICT can contribute to quality in teaching and learning: **Cognition, Pedagogies, Convergence, Alignment, Data, and Culture.**

Moreover, Scrimshaw [12] claims that much of the reviewed literature appears to be concerned with evaluating the contribution of ICT to "student centered" teaching and learning, while Gibson (in [12]) observes that the majority of teachers tend to prefer to use a variety of "teacher centered" model. Ertmer et al. (in [12]) identified three levels of teachers' computer use:

1. As a supplement to the curriculum.
2. As a reinforcement or enrichment to the curriculum.
3. As a facilitator for an emerging curriculum.

In suggesting strategies for supporting teacher development in the use of ICT, Scrimshaw [12] divides them into two main areas: school-based and externally supported strategies, which will be discussed later.

How to evaluate the effectiveness of ICT in teaching. Paiano [9] claims that since the use of ICT does not automatically improve the quality of teaching and learning, it is necessary to constantly evaluate how effective the use of ICT in the classroom really is. PISA has shown that evaluation creates a high level of responsibility among teachers and students which in turn produces better results.

BECTA [1] presents five useful indicators which help decide whether ICT is of benefit to teaching and learning or not:

1. ICT is of little effect if used in a traditional teaching environment.
2. The teacher plays a vital role in making ICT effective, and must be a facilitator who sets out clear didactic objectives.
3. ICT works best in a collaborative classroom where problem solving is involved.
4. ICT works when it is used regularly and in many subjects.
5. The users of ICT must believe in it, especially the teacher.

Conclusion. In this essay, I presented the potential of ICT in education and the challenges to adapt and integrate it into the teaching-learning process. I also examined the implementation of ICT and its learning environments focusing on the social aspects. The contribution of ICT to quality in teaching and learning was viewed, and different ways to evaluate the effectiveness of integrating ICT in teaching was examined.

References:

1. BECTA (British Educational Communication and Technology Agency) www.becta.org.uk
2. COLLINS, A. & HALVERSON, R. *Rethinking Education in the Age of Technology: The Digital Revolution and the Schools*. New York: Teachers College Press, 2009.
3. DAVIS, N.E., & TEARLE, P. (Eds). (1999). *A core curriculum for telematics in teacher training*. Retrieved December 2, 2012, from: www.ex.ac.uk/telematics.T3/corecurr/tteach98.htm
4. DELLIT, J. Director, (2001). *Using ICT for Quality in Teaching-Learning Evaluation Processes*, Learning Federation Secretariat Australian Education

- Systems Officials Committee, Adelaide, South Australia, Retrieved December 2, 2012, from: <http://www.ictliteracy.info/rtf.pdf/UsingICTQuality.pdf>
5. GARRISON, D.R. & ANDERSON, T. *E-Learning in the 21st century: A framework for research and practice*. London: Routledge/Falmer, 2003.
 6. GLASNER, A. (Ed.) The "Arrow Head" and the "Warm Hand": Narratives Concerning ICT and Teacher Education. Mofet, 2012. [Hebrew]
 7. LEMKE, C. & COUGHLIN, E.C. (1998). Technology in American schools. Retrieved December 2, 2012, from: www.mff.org/pnbs/ME158.pdf.
 8. NEAL, G. *Student reflections on the effectiveness of ICT as a learning resource*. Paper prepared for presentation at the AARE Annual Conference Parramatta. Victoria University, 2005.
 9. PAIANO, S. (2011). *How to evaluate the effectiveness of ICT in teaching*, Journal of e-Learning and Knowledge Society, Vol.7 (1), English Edition; pp.41-47. Retrieved September 3, 2012, from: http://www.je-lks.org/ojs/index.php/Je-LKS_EN/article/view/486/491
 10. PERNISKY, M. (2001) Digital Natives, Digital Immigrants. *On The Horizon*, Vol.9, No.(5); p.1-6. Retrieved November 11, 2012, from: <http://www.marcprensky.com/writing/prensky%20-%20digital%20natives,%20digital%20immigrants%20-%20part1.pdf>
 11. ROSENSTOCK, L. (2009). A 21st century education. Project-based Learning at High Tech High [video podcast] Retrieved December 3, 2012, from: http://www.youtube.com/watch?v=6rv_rmJYorE
 12. SCRIMSHOW, P. (2004). Enabling Teachers to Make Successful Use of ICT. British Educational Communications and Technology Agency (Becta). Retrieved September 2, 2012, from: <http://dera.ioe.ac.uk/1604/>
 13. UNESCO (2002) Information and Communication Technology in Education- A curriculum for Schools and Programme for Teacher Development. Paris: UNESCO

LEADERSHIP AND EXCELLENCE IN SCHOOL

Miri GIL, Valentina BODRUG-LUNGU

Introduction. There are evident differences between schools (and their management) defined as ineffective, and those which are expert and excellent. Schools with ineffective and unskilled principals simply do not function as they should. They operate ineffectively and in a disorderly manner in their human climate, and of course – have lower standards of student achievement. In most cases, the teachers do not provide full return for their teaching day. Other possible problems: student absences, lack of discipline and violence, as well as tension and disagreements in the interpersonal relationships among the staff, or between them and the inspectors. Parents may feel disconnected from what is happening in the school.

In contrast, effective schools meet all these, and additional, standards to a satisfactory degree. They function well. And these excellent schools exceed the expectations for “achieving the required level”. Their students go further and their teachers usually work harder than what is expected from them.

Sergiovanni (1984) believes we must first focus on school principals, so as to promote and nurture school excellence [3]. The involvement of school principals is very important regarding cooperation, selecting outstanding students, and particularly, in their commitment to set nurturing excellence as a primary vision. Principals must do the following to be defined as nurturing excellence:

- Believe in a vision and goals for nurturing excellence;
- Be capable of forming teams of teachers from a wide and varied range of fields;
- Examine the needs of the population of outstanding students;
- Harness interested parties and central bodies in the surrounding community;
- Create commitment among everyone to succeed at their task.

School principals who are capable of committing themselves to carrying out key actions for which they take personal responsibility for guaranteeing success, such as: declared willingness to participate in the programs, personally leading the programs, effective and intelligent appointment of a coordinator for school excellence, setting aside effective time within the school schedule for topics studied within the programs, appointing teachers with suitable goals to teach and specialize in these programs, ability to make high-level and proven demands from the teachers regarding the programs and their obligation to take courses on the subject, while working in the field and on a permanent basis.

Characteristics of principals who nurture excellence in Israel and worldwide. These principals are like leaders who infuse their schools with a sense of human drama, allowing people to rise above their daily routine. They are blessed with the talent to discern the significance of what the group is doing or capable of doing. They have a sense of the dramatic possibilities which most situations incorporate, and the ability to push people forward beyond the mundane, to burst out of the box to something more vibrant and daring. Symbolic leaders who are capable of transmitting their vision verbally or by personal example. They utilize easy to remember lingual symbols with the power to arouse emotion, originality and freshness. These efforts create opportunities for the other people in the school to feel this vision and adopt their own sense of purpose and goals, and to experience greater participation in control over the school activities.

Fullan (1997) notes that school principals who participate in the process of change need to concern themselves not only with their own school's rapid progress, but also with that of the other schools. Successful educational reform on a national scale requires gradual advancement, and not gaps in the progress between schools [2]. Positive national reform must not nurture competition between school principals, as has often occurred in school districts in Great Britain, but ensure cooperation between principals in the same region.

The principal, like the leader, is involved with building the heritage: he creates forms and teaches the "legends of the place," which mark the uniqueness of the school within the culture around it. The closest term which seems to fit this context is a "tribe". The leader's activity is connected with the cultural forces, and includes expressing the school's objectives and mission, the socialization of new members into its unique culture, reinforcement of stories of the past, tradition, myths and beliefs, explanations of "how things work with us", the development and presentation of a system of symbols which have been designed and integrated over the years, and awarding prizes to those presenting and promoting the school's singular culture.

The power of such a cultural leadership connects the students, teachers and others as a group of believers, to the point of honor and admiration for the school's work and goals, which are not at all distant from the ideological system devoted to a sacred mission. All those who become members of this strong and connective culture benefit from opportunities to enjoy feelings of personal importance and significance. Their work and lives become filled with new vitality, which is full of meaning, as well as a broader sense of identity: this is a **feeling of belonging to something special**. All these circumstances arouse **great motivation** and organizational commitment to the school.

The foundations of successful leadership. The most successful school leaders are those who are open-minded and willing to learn from others. Their thinking is flexible within a framework of core values and they are characterized by sticking to their goals, expecting high-level motivation from the staff, commitment, study and being infused with the wish for everyone to reach high levels of achievement, great stamina and optimism. Effective leadership arouses motivation and commitment among school staff members, since if it doesn't, it may reduce the required effectiveness. Therefore, leadership like this requires particular character traits.

The character traits associated with successful leadership (according to the National College for School Leadership):

- Optimism and a positive temperament.
- Developmental orientation (organizations and people with the ability to improve and capable of improving).
- A firm ethical conscience – schools are intended to serve children and students and allow them to grow and improve as learners and as players in society.

The values required for successful leadership. Flintham (2003) demonstrates that successful leadership requires values, some kind of core values which will serve as an ethical compass for work [1]. A successful leader must be guided by the values incorporated in the vision which he developed for his school.

References:

1. FLINTHAMM. *Reservoirs of hope: Spiritual and moral leadership in headteachers.* Nottingham: NCSL; GALUNIC, D., & ANDERSON, E. (2000). From security to mobility: Generalized investments in human capital and agent commitment. *Organizational Science.* 11, 11-20.2003.
2. FULLAN, M. *Change forces: The sequel.* London: Taylor & Francis/Falmer, 1999.
3. SERGIOVANNI, T.J. Leadership and Excellence in Schooling. *Educational leadership* 41., Fed. 1984: p.4-13. SHORT, P.M., GREER, J.T. & MELVIN, W.M. Creating empowered schools: Lessons in change. In: *Journal of Educational Research.* 1994, no.32, p.38-52.

IMPACT OF CURRICULUM ON THE ACHIEVEMENTS OF STUDENTS IN ISRAEL

Orly NISSEL, Valentina BODRUG-LUNGU

In 1996, a curriculum was written in the science subject. Teachers studied advanced studies but not out a compulsory policy but on the basis of a desire to study advanced studies and to accumulate rewards, which are equal to money in salary. The teachers' science staff has written lesson drafts and collections on various subjects according to the character of the group which has been formed in every school and according to the interest of the staff. A situation has been created that all the schools in the country have taught different subjects, at a different level if any there were schools that did not teach science at all). The difference was great and the subjects taught were according to the tendency of the teacher. This is according to the field of knowledge which the teacher has taught and dealt with: biology, chemistry or physics. As a result of the lack of uniformity and from neglect of the subject, which is a reduction of hours and a removal of science from the order of national importance, the grades of the Israeli students both on the national level and also on the international level, have worsened. The achievements in the national and international tests decreased from the high places and lagged far behind the first places. Prof. Ruth Zuzovski – a lecturer and researcher in the unit for Research and Assessment in the Ministry of Education, has written articles dealing in the view of a curriculum in sciences, on perspectives of teaching and curricular orientations of experienced and inexperienced teachers [1]. The International Organization for Assessment of Educational Achievements IEA has operated from the end of the 50's. It is characterized by execution of assessment actions with respect to the official curricula in the various states.

In addition to all the problems in the subject of science it has been evaluated that the number of girls who have chosen the subjects of science for matriculation is low in comparing to the number of boys who have chosen these subjects – chemistry, physics, biology, biotechnology, which over the years have become "masculine subjects". One should remember that there is much importance in the emphasis and study of these, as they constitute a basis for the future generation of science of the state of Israel dealing with research and science in the various fields, in which the state of Israel has led over many years and wants to continue this way. Science 2009, increased the budget of the Ministry of Education. In this framework the Minister worked towards the reinforcement of the core subjects. Through his actions he has allocated thousands of study hours in mathematics, sciences and mother tongues. As a result of a political change and change in the educational conception in March 2009, the situation has changed regarding the teaching of sciences in Israel. Science subject has

become one of the core subjects which are taught compulsorily in all the schools in the country (the additional core subjects are – mathematics, language and physics). An interim document has been written as a prototype document, extending the curriculum and dictating clear and uniform lesson drafts. Similarly all the schools in the country were compelled to teach teaching sequences according to the new prototype document, to keep timetables and to perform sit examinations of the Ministry of Education testing every age group. The teachers of sciences, veterans as youngsters, have been compelled to participate in annual advanced studies including presentation of work with a mark. In these further studies they have learnt subjects which they did not know or enrichment in study strategies and improvement of teaching methods and learning skills [2]. Many hours were added in sciences. The program is spiral and grows over the years [3]. Many instructors have been trained in order to enter schools and follow the assimilation of the program by organizers and teams in various schools in the country. The instructors have undergone annual trainings in the Weitzman Institute. The training of instructors has continued in a sequence for four years already, and now awaits the opening of the fifth year [4]. New kits have been written for all the teachers called by the name Assessment Learning Teaching + details of assessment, how to examine the students in the same way in order for them to learn how to answer the questions in various tests. Assessments have been written by teachers from the field together with the Weitzman Institute [5]. Tests have been written by the Ministry of Education, for every subject separately and all the teachers should give these tests to the pupils in different ways – homework, studies, tests, examinations [6]. The questions in assessment items are formulated according to subjects that the pupils are examined in the international tests, so that pupils are not exposed for the first time to these questions only during the examination.

References:

1. ZUZOVSKY, Ruth. Reactions of students to open examination questions in sciences, collection of students' answers in TIMSS studies the Ministry of Education and Tel Aviv University Publication, 2005.
2. LURIA, I. & ROSENFELD, Sh. Mediating learning – strategy for development of scientific literacy skills. *Kria binaim* 9 2006. National Teachers' Center for Science and Technology Junior High School. Obtained on 10.9.09.
3. Master documents, Ministry of Education, the Teaching of Science and technology, 2009.
4. SPECTOR-LEVY, A., SHARATZ, Z. & ALON, B. To learn (teach) how to learn: how teaching, learning skills in science and technology influences the students' achievements. *Kria beinaim*, 9, 2006. National Teaching Center for Science and Technology for the Junior High School. Obtained on 10.9.09.
5. *Abilities and difficulties – location and coping*, 2004. National Teachers' Center in Science and Technology for the Junior High School. Obtained on 10.9.09.
6. YEHIEL, T. The model for conceptual change of Posner. *Aurica*, 2001, vol.13, 2-11. National Center for Science and Technology in the Junior School.

TEACHER TRAINING IN ISRAEL

Hussam Samara WATTAD

All teacher training colleges in Israel operate under the supervision and budgeting of the Education Ministry, and responsibility for academic content in these institutions is entrusted to the Council for Higher Education. In the 2009-10 academic year, 25,264 students – including all years of the programs – studied at 23 teacher training colleges (in tracks designated for public school, religious public school, and Arab education). In the colleges, two programs are run: a program for studies toward a B.Ed. and a teaching certificate, and a program to train students for teaching who already possess an academic degree.

The teacher training programs in Israel operate in two separate frameworks in respect to statutory supervision and the requirements necessary in them for receipt of a teaching license: one segment is found in the education colleges, most of which meet academic standards, while the other segment is found in the framework of the teaching certificate programs, which are part of the activities of the schools for education in the universities. The two systems differ in the duration of studies and in the structure of the curriculum, but both impart to the students the message that teacher training is based mainly on knowledge of a technological-practical nature and less on other elements of knowledge whose source is more in conceptual and academic disciplines representing a vital infrastructure for processes of professional socialization.

The academic colleges for education operate according to the “guiding model” for a B.Ed. track formulated at the beginning of the 1980s by the committee headed by Prof. Dan. This model has undergone over the years some cosmetic changes (changes in content emphasis, additional subjects, and a reduction of hours) but not fundamental ones, and it still dictates the main character of teacher training.

The “guiding model” in Israel sees teaching as requiring professional coaching, and not as just another discipline that can be studied at university as any other. In Israel there is criticism of the central curricula. The local literature describes many doubts and much dissatisfaction from teacher training processes, and some of this criticism even proposes practical proposals for change that are in line with many of the recommendations found in research and evaluation reports authored in other countries [5]. The “Dovrat Report” [6] summarizes the criticism of teacher training in Israel by formulating a series of recommendations for changing training and professional development processes for teachers. One can also observe in many teacher training institutions local, specific, programs whose purpose is to address problems in training, mainly in respect to tightening the bond between pedagogical training and the authentic teaching reality. The developing approach is one of combining “education” with “coaching”, and the perception of teaching as a reflective occupation, in which the theories are brought closer to the act of teaching. Also in Israel the

track intended for teacher training of degree holders is growing (retraining degree-holders for teaching”), and the percentage of applicants has increased over the years.

Alternative Teacher Training Courses in Israel

The most common mold for us consists of “teacher in-service courses” of various types, and there have also been some new things added in recent years, such as “teacher centers” and “Pisgah centers” (centers for development of education faculty), which are intended to reorganize (in a more efficient manner) resources allocated to the issue. In the current mold, individual teachers from different schools in a more or less broad geographical region come together to one location, study in in-service courses that are not connected with each other, and which comprise no clear plan, and when they return to their schools they find it difficult to implement what they have been taught as individuals in a conservative and alienating environment. Slightly prior to the teacher centers, and overlapping with them, “schools for professional development” began to develop in Israel, which fundamentally are partnerships between an academic teacher training institution and schools. Additional innovative attempts in Israel are connected with the implementation of action research in the school with the teaching faculty, mostly through the leadership and support of faculty members from teacher training institutions. Also here, even though the experiment is in its initial phases, anyone who knows it up close tends to recommend its continued development and implementation.

“In-service training” today, according to a document of the Administration for Training and Development of Education Workers (Education Ministry website), “is not organized and a result of an overall vision,” but rather represents organizational frameworks whose flagships currently are the Pisgah centers (centers for development of education faculty). “In-service courses” is the key concept, and the object is “to provide support, instruction, and assistance to education workers in their academic and professional advancement. In the 2002-3 school year, it was decided at the Education Ministry to pool all the resources designated for in-service courses and to establish the Pisgah centers. In 2004-5, 58 such centers operated throughout Israel (Education Ministry website). Their declared goal is to develop an array of in-service courses that will accompany the teachers, improve their professional knowledge, develop their capabilities – and thus improve the quality of teaching in the classroom and student achievement. Although it is declared that “the various frameworks for development of education faculty must be dynamic and flexible, combining in-school support with support from outside the school...”, one can observe the excessive weight of the section “In-service Courses” in defining their fields of activity (section A), together with the regional-level and national activities (section C). In contrast, description of the activity at the centers is marked by a total absence of school-based activity expressed in the additional sections in the document. In other words, the important insights regarding the nature of teaching and of the

teacher's professional knowledge, which appear as the rationale for the Pisgah centers, have not been translated at this stage into activities that stray beyond the bounds of the familiar and traditional in-service courses.

Zuzovsky [8] proposed a somewhat different typology of professional development in Israel: the classic model (studies in institutions of higher education), the school model (with an emphasis on reflection and school focus), and the individualistic model (which differs from the classic model only in the source of support: teachers unions instead of local authorities or the teacher training institutions themselves). This proposal does not deal with many of the issues raised in this chapter or our study. Harpaz [4] claims that two educational models have disappointed – the “curriculum at the center” model (also called the requirement model), and the “child at the center” model (also called the support model). He proposes a new model, based on the idea of communities of learners/researchers/thinkers. Tadmor [7] sees in education an existential experience, and Beck [3] critiques thoroughly and methodically the standard “technical-rational” teacher training, and proposes an alternative based on the mode of existence of “being”. Aloni [1] calls “to bring back spirit and culture to education”; Aviram [2] strives for a similar goal: “If we successfully realize an educational program that will enable contemporary young people to deal in a systematic way with the question of the meaning of their lives, we will certainly be implementing a meaningful educational process” [2, p.113].

After the survey and discussion of traditional and alternative teacher training, below we will deal with a current approach built upon the various approaches, and designed out of a perspective on what has been researched and done up to this point.

References:

1. ALONI, N. Meshivim Et Ha-ruah Ve-hatarbut Le-hinukh. In: *Mahshavah Rav-techumit Be-hinukh Ha-humunisti*. 2008, no.3, p.7-9.
2. AVIRAM, R. Tokhnit Limudim Humanistit Hadashah: Teshuvah Le-begidato Shel Ha-hinuch Ba-tzorech Be-mashma'ut. In: *Mahshavah Rav-techumit Be-hinukh Ha-humunisti*. 2008, no.3, p.109-114.
3. BECK, Shlomo. *Technaut Ke-hazon Be-hakhsharat Morim: Mabat Al Hakhsharat Ha-morim Ha-technit-Rationalit*. Be'er Sheva: Ben Gurion University Press, 2005.
4. HARPAZ, Y. *Hamodel Hashlishi: Hora'ah Ve-lemidah Be-kehilat Hashiva*. Tel Aviv: Sifriat Poalim, 2008.
5. KFIR, Drora (ed.). *Ha-hakhsharah Le-hora'ah Ke-hakhsharah Le-profesia Academit*, position paper. Jerusalem: Van Leer Institute, 1999.
6. *Koah Ha-mesimah Ha-leumi Le-kidum Ha-hinukh Be-Yisrael*. The National Program for Education: For Every Child Deserves More, 2005.
7. TADMOR, Y. *Hinukh Ke-havaya Kiyumit*. Tel Aviv, and Yizre'el Valler: Mofet Institute and Yizre'el Academic Press, 2007.
8. ZUZOVSKY, Ruth. Teachers' professional development: an Israeli perspective. *European Journal of Teacher Education*. 2001, no.(2)24, 142-133.

**REFORMA CURRICULARĂ ÎN ROMÂNIA.
PARTICULARITĂȚI ALE CURRICULUMULUI
PENTRU ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR ȘI PRIMAR
SPECIFICE DOMENIULUI ȘTIINȚE ALE NATURII**

Liana TĂUȘAN

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

Un învățământ adecvat societăților moderne și democratice trebuie să se bazeze pe ideea că școala nu este doar un instrument de transmitere a cunoștințelor, ci o instituție socială în care elevii își formează abilități de cunoaștere și sociale, care le vor permite integrarea și adaptarea cu succes la transformările din cadrul societății, este un loc al formării și dezvoltării personale, profesionale și sociale a individului, în care se desfășoară învățarea, în strânsă legătură cu familia, comunitatea locală și societatea ca întreg.

După 1990, în învățământul românesc s-au produs numeroase transformări, care au vizat trecerea de la un sistem educațional autoritarist și centralist la un sistem adecvat unei societăți democratice și racordarea la învățământul european. Ca urmare, prioritățile reformelor în învățământul preuniversitar, după 1990, s-au axat pe următoarele dimensiuni: reformarea sistemului curricular; crearea/dezvoltarea sistemului educației continue pentru adulți; refacerea legăturilor dintre școală – comunitate, școală – mediul economic; îmbunătățirea accesului și a calității educației pentru grupurile aflate în situație de risc; creșterea participării la educație; corelarea sistemului educațional din România cu obiectivele și standardele europene; dezvoltarea sistemelor de orientare și consiliere profesională; descentralizarea.

Între direcțiile avute în vedere în cadrul reformei învățământului românesc, *reforma curriculară* reprezintă segmentul esențial, central, care se constituie acum ca o tematică distinctă în științele educației. Programul reformei curriculare reprezintă un demers coerent de politică educațională națională, proiectat și derulat în concordanță cu tendințele și practicile europene curente.

În elaborarea noului Curriculum Național, considerat una dintre principalele opere intelectuale ale ultimului deceniu din sec.XX, s-au avut în vedere următoarele repere fundamentale (Cartea Albă a reformei învățământului, 1998): raportarea la dinamica și la necesitățile actuale, precum și la finalitățile de perspectivă ale sistemului românesc de învățământ, generate de evoluțiile societății și formulate în diverse documente de politică educațională; raportarea la tendințele actuale și la criteriile internaționale general acceptate în domeniul reformelor curriculare; raportarea la acele tradiții ale sistemului românesc de învățământ care sunt pertinente din punctul de vedere al reformei în curs.

Prezentul *Curriculum pentru învățământul preșcolar* se remarcă printr-o abordare sistemică și integratoare, fiindu-i caracteristice următoarele atribute:

extensie, echilibru, relevanță, diferențiere, progresie și continuitate. Domeniile experiențiale se prezintă ca niște câmpuri cognitive integrate, care transcend granițele dintre discipline, fiind apropiate de domeniile tradiționale de dezvoltare a copilului: dezvoltare fizică, sănătate și igienă personală; dezvoltare socioemoțională; dezvoltare a limbajului și a comunicării; dezvoltare cognitivă; capacități și atitudini de învățare. Planul de învățământ și domeniile experiențiale permit o parcurgere integrată, interdisciplinară a conținuturilor, cu centrarea demersurilor educaționale pe copil. În contextul unei învățări centrate pe copil, tipurile de activități de învățare prevăzute de Planul de învățământ sunt grupate în trei categorii: activități pe domenii experiențiale: sunt activități integrate sau pe discipline desfășurate în cadrul unor proiecte planificate, în funcție de cele șase teme mari propuse de curriculum, de nivelul de vârstă, de nevoile și interesele copiilor din grupă; jocuri și activități didactice alese; activități de dezvoltare personală. Tendințele promovate de prezentul curriculum accentuează următoarele direcții de acțiune: diversificarea strategiilor de predare-învățare-evaluare, cu accent pe metodele activ-participative, favorizarea dezvoltării libere a copilului, implicarea și participarea părinților la educația copiilor, promovarea conceptului de „dezvoltare globală a copilului”.

Studierea disciplinei *Științele naturii* în învățământul primar, clasele a III-a și a IV-a, oferă elevilor posibilitatea de a parcurge calea de la cunoștințe preștiințifice la experimentarea și înțelegerea unor legi universale, obiective, prin care omul transformă natura în beneficiul său. În vederea realizării obiectivelor disciplinei, se impune o deplasare a demersului didactic de la „ce se învață” la „de ce se învață”, accentuându-se înțelegerea și aplicarea cunoștințelor. În acest mod, se stimulează interesul de cunoaștere al copilului și se accentuează caracterul formativ al procesului de învățământ. Programa de *Științe ale naturii* pentru clasele a III-a și a IV-a propune studiul integrat al științelor naturii, printr-o structurare a problemelor abordate pe baza unor teme integratoare corespunzătoare capacității de înțelegere a copilului. Prin abordarea interdisciplinară a științelor naturii, se asigură posibilitatea stabilirii unor conexiuni între fenomene, procese, precum și implicarea elevilor în activități de observare, experimentare, valorificarea experienței lor și dezvoltarea capacității de integrare a cunoștințelor noi în schemele cognitive proprii.

SISTEMELE EDUCAȚIONALE DE LA EDUCAREA POTENȚIALULUI LA EVALUAREA REZULTATELOR

Sorin-Avram VÎRTOP
Universitatea „Constantin Brâncuși”, Târgu-Jiu, România

Apariția informaticii și a ciberneticii a determinat proiectarea sistemelor educaționale din perspective cibernetică a intrărilor (input) și ieșirilor (output). Acest aspect nu a fost singular în construirea paradigmei informatice a sistemelor instructionale și educaționale.

Globalizarea a determinat reconsiderarea acestei paradigme și reconfigurarea acesteia pe noi fundamente la care se adaugă contribuția conceptelor din managementul calității care acordă o atenție sporită asupra produselor rezultate din aceste sisteme.

Problematica determinării naturii potențialului uman este strâns legată de modalitatea de realizare a instruirii și a acțiunilor educaționale de orice tip. În pofida rezultatelor generate de psihometrie, antropometrie, biometrie, didactimetrie la care se adaugă contribuția pe care industria testelor psihologie o are valorificarea și adecvarea activităților la aceste variabile și constante este încă departe de așteptările celor preocupați cu problematica educației.

Contribuția și rezultatele generate de studiile și testele PISA, trecerea de la sisteme pe bază de obiective pedagogice la sisteme bazate pe competențe și evaluări calitative ale produselor reflectă provocările la care sistemele educaționale trebuiesă le facă față în contextul actual al competitivității sporite.

Rezultatele acestor schimbări depind de capacitatea practică a sistemelor sociale, economice, culturale de a implementa astfel de paradigme în contexte și condiții care diferă de la caz la caz, dar care conștientizează necesitatea adaptării la noile schimbări și paradigme din considerente nu doar sociale și economice, dar și de îmbunătățire a calității vieții.

Lucrarea tratează cu aceste schimbări de paradigmă exemplificând prin: experiențe concrete modul cum evaluarea potențialului este și poate fi realizată în situații actuale, modalități de formare și perfecționarea cadrelor didactice și cum sistemele educaționale fac față noilor schimbări care nu de multe ori sunt dominate de schimbări în cadrul schimbării.

Bibliografie:

1. CERGHIT, I. *Sisteme de instruire alternative și complementare*. București, 2002.
2. IUCU, R. *Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative*. Iași: Polirom, 2002.
3. MITROFAN, N., MITROFAN, L. *Testarea psihologică. Inteligența și aptitudinile*. Iași: Polirom, 2005.
4. NEGREȚ-DOBRIDOR, I. *Teoria generală a curriculumului educațional*. Iași: Polirom, 2008.
5. VÎRTOP, Sorin-Avram. *Inteligență și instruire diferențiată*. În: *Educație și dezvoltare*. Coord. Valentin DOGARU-ULIERU, Luminița DRĂGHICESCU. Craiova: Fundația - Editura Scrisul Românesc. August 2011, p.313-330.

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

INFLUENȚA ECONOMICULUI ASUPRA DINAMICII AUTORITĂȚII DIN CADRUL FAMILIEI

Aliona CHIRA

Cine decide și cine execută? – acestea constituie cele două întrebări tipice pe care se axează funcția autorității și puterii în interiorul familiei tradiționale. Ceva inedit aduce cu sine familia contemporană, și anume, înlocuirea celor două întrebări cu altele: Cine și cât oferă? Cine și cât primește? Acest schimb de optică în explicitarea autorității și puterii în cadrul familiei credem că se datorează, în mare parte, factorului economic.

În primul rând, să definim termenul de *autoritate*. Autoritatea circumscrie o gamă variată de conduite și raporturi sociale. Înțelesul termenului variază între două limite: „recunoașterea și respectul liber consimțit al unui comandament și/sau al unei valori” și „supunerea necondiționată față de autorități, oricare le-ar fi baza legală sau îndreptățirea morală” [1, p.23].

Din perspectivă interacțională, autoritatea este percepută ca: relație de influență, comunicare și schimb reciproc, din care nu pot lipsi tensiunea, conflictul și contradicția. Atributele personalității se modifică sensibil în raport cu datele contextului situațional. Din perspectivă psihosocială, persoanele devin actori în situație, personaje care joacă roluri sociale determinate, iar autoritatea atașată rolului șefului se constituie ca leadership.

Prin urmare, autoritatea, ca fenomen social, semnifică dreptul de a comanda, de a impune ascultare sau spiritul de ordine care se instituie în orice colectivitate umană, inclusiv cea familială [2, p.189]. Autoritatea nu aparține exclusiv unuia dintre soți, ci fiecăruia dintre ei, în funcție de rolurile, socialmente atribuite, și de competențele lor în diferitele domenii ale vieții. Raportul de autoritate variază, întotdeauna, de la o familie la alta.

J.M. Bochenski considera că autoritatea are următoarele proprietăți:

- este „ireflexivă” (nimeni nu este, în nici un domeniu, o autoritate pentru el însuși);
- asimetrică în același domeniu, dar nu este asimetrică în domenii diferite (adică nu exclude posibilitatea inversării rolurilor între posesor și subiect, dacă se schimbă domeniul);
- este tranzitivă (dacă o persoană este autoritate pentru altă persoană, iar aceasta, la rândul ei, este autoritate pentru o a treia persoană în același domeniu, atunci prima persoană cu autoritate este o autoritate și pentru a treia persoană în domeniul dat);
- ultima și cea mai esențială – dictatura autorității – este absurdă din punct de vedere logic (întrucât, fiecare om este în cel puțin un domeniu o

autoritate pentru ceilalți oameni, atunci nici un om nu este pentru vreun alt om o autoritate în toate domeniile).

Autoritatea poate fi de numeroase tipuri: normală, adică funcțională, și patologică; autocratică (a conducătorului absolut) sau democratică; de tip arhaic sau modern; epistemică sau deontică.

După J.M. Bochenski, autoritatea deontică (în limba greacă *deo* mai înseamnă „eu trebuie”) desemnează autoritatea șefului, superiorului dintr-o organizație, grup; în acest caz domeniul (D) constă în regulile de funcționare sau în directive. Autoritatea deontică este autoritate persoanei numite și este fundamentată pe reguli și regulamente care trebuie acceptate ca valide pentru simplul fapt că sunt oficiale. *Autoritatea epistemică* este autoritatea persoanei ale cărei afirmații în legătură cu un anumit domeniu sunt considerate corecte. Ea trebuie obținută și nu menținută prin aserțiuni corecte: decizii corecte, soluții, cunoștințe exprimate, date, informații. Referitor la aceste forme de autoritate C.Ciupercă aprecia că, în familia patriarhală, autoritatea bărbatului asupra femeii este mai mult deontică decât epistemică, neînțelegându-se de aici că aceasta din urmă îi lipsește [4, p.61]. Însă egalizarea statutului dintre bărbat și femeie, produsă semnificativ în ultimele decenii, s-a realizat și în ceea ce privește planul autorității lor în cadrul familiei.

Familia tradițională era caracterizată printr-o ierarhie clară, iar respectarea acestei ierarhii presupunea condiția echilibrului familial. Le F.Play considera că ierarhia nu era „naturală”, ci întemeiată pe capacități. Familia tradițională avea la bază o ierarhie strictă, care genera ordine și chiar libertate.

„Buturuga mică”, care a provocat cotitura esențială în cursul și evoluția autorității bărbatului în familie, a fost apariția capitalismului și cu toate consecințele pe care le-a atras în urma lui. În momentul în care proprietățile familiale private au fost concentrate doar în mâna câtorva, familia încetează a mai exista ca o unitate economică de subzistență și atunci atât bărbatul cât și femeia trebuiau să fie propriii lor întreținători. Chiar din faza inițială a capitalismului, bărbatul pierde teren în favoarea femeii în ceea ce privește autoritatea, deoarece capitalismul a apărut și s-a dezvoltat începând cu prelucrarea firelor, torsul lor, țesutul pânzelor, vopsitul lor, diverse broderii – activități care erau cel mai bine remunerate și care țineau de competența femeilor. Așa se face că femeia ajunge, deodată, sursa principală de venit în gospodărie; mai ales că munca ei era de o așa natură, încât avea posibilitatea să-și ia de lucru acasă, unde, de obicei, era ajutată și de copii. Chiar dacă acest fapt nu a durat o perioadă prea mare de timp, pentru că s-a impus acea „maternitate morală”, totuși s-a dovedit, în cele din urmă, a fi germenele autonomiei feminine față de autoritatea masculină.

Tendența de emancipare a femeilor din sec.XIX-XX au dus la accentuarea flexibilității structurii de autoritate, datorită obținerii, în primul rând, a egalității între genuri, a obținerii independenței economice a femeii, precum și

ieșirea ei din carapacea spațiului privat și de sub tutela soțului. Relația modernă surprinde reciprocitatea puterii și autorității, pe diferite nivele și în diferite intensități, în contextul mai general al unui egalitarism afirmat și tot mai des pus în practică. Factorii care au determinat flexibilitatea raporturilor de putere în familie modernă sunt *emanciparea femeii, independența economică a femeii, implicarea tot mai accentuată a femeii în viața socială, devvalorizarea sentimentului în relația de cuplu*. Femeia, independentă economic, își permite să experimenteze relații diverse în contextul dorinței de a se realiza pe plan profesional.

Persistența raporturilor de autoritate în familie se mai datorează și nivelului economic al familiei de-a lungul ciclurilor vieții familiale. Dacă în prima fază a familiei, când n-au apărut încă copiii, există un raport egal de autoritate între cei doi membri ai familiei, atunci lucrurile se schimbă odată cu nașterea primului copil. Femeia este nevoită să stea acasă și să îngrijească de copil, ceea ce presupune o întrerupere a muncii și prin urmare pierderea venitului lunar. În această situație, bărbatul se impune ca unul singur ce asigură mijloacele de existență atât a mamei, cât și a copilului său. Însă autoritatea ce și-o creează în acest moment se menține pe tot parcursul ființării familiei, pentru că, chiar dacă mama se angajează după expirarea timpului acordat maternității, venitul ei este considerat de către bărbat ca unul suplimentar.

Toate ciclurile vieții de familie desemnează diferite raporturi de autoritate între soț – soție, părinți – copii, dar, de obicei, bărbatul deține mai multă putere și autoritate comparativ cu soția sa, de-a lungul vieții lor în comun.

Prin urmare, putem constata că dinamica autorității din interiorul unei familii depinde, în primul rând, de factorul economic, adică creșterea sau reducerea nivelului de autoritate este direct proporțional cu resursele financiare pe care un membru familial le investește la un moment dat în funcționarea sistemului familial. Iată de ce în familia contemporană nu mai este valabilă întrebarea: *Cine decide? și Cine execută?* în explicarea autorității din cadrul familiei, ci *Cine și cât oferă? și Cine și cât primește?*

Referințe:

1. BOURCEANU, Gh. *Autoritate și prestigiu. Eșeu de antropologie socială*. Iași: Junimea, 1995.
2. TURLIUC, M.N. *Psihologia cuplului și a familiei*. Iași: Performantica, 2004.
3. BOCHENSKI, J.M. *Ce este autoritatea?* Ed. a 2-a. București: Humanitas, 2006.
4. CIUPERCĂ, C. *Cuplul modern – între emancipare și disoluție*. București: TIPOALEX, 2000.

VIOLENȚA ÎN MEDIUL ȘCOLAR – ATITUDINI ȘI PRACTICI ALE ELEVILOR DIN mun.CHIȘINĂU

Anastasia OCERETNÎ

În ultimele decenii, violența școlară este un fenomen alarmant și sensibil, care pune în gardă atât comunitatea științifică, cât și cei din afara arealului științific. Ea a fost recunoscută ca problemă a sistemului educațional în anul 1990, la Conferința Mondială a UNESCO de la Jomtien (Thailanda). Definierea și delimitarea clară a accepțiunilor termenului de „vioență școlară” nu sunt finalizate, astfel neexistând un punct comun în abordarea acestui fenomen. În literatura de specialitate, nu există repere teoretice, care să permită definirea acestui termen [1, p.25-26], însă se utilizează concepte apropiate ca sens, precum ar fi *indisciplină*, *delincvență juvenilă*, *inadaptare școlară* etc. Cu toate acestea, putem menționa că violența/devianța școlară, în sens larg, reprezintă ansamblul comportamentelor care încalcă normele și valorile școlare.

Abordările psihologice și cele medicale interpretează devianța școlară ca pe un fenomen patologic. În opoziție cu aceasta, abordarea sociologică susține că devianța școlară este un fenomen normal. Conduitele, ce încalcă normele școlare, sunt inacceptabile, dar sunt forme normale de comportament, în sensul că ele reprezintă încercări ale elevilor de a rezista și înfrunta circumstanțele școlare în care se află. Pe de altă parte, devianța școlară poate fi interpretată ca un mod de manifestare și poziționare a elevilor în mediul școlar, în special fiind vorba de elevii care nu au conturată o puternică identitate socială. În acest sens, comportamentul deviant în școală i-ar permite obținerea unui statut în grupul elevilor.

Vioența școlară, ca formă a devianței, reprezintă un domeniu dificil de evaluat în mod riguros, astfel că situația actuală, atât la nivel mondial, cât și național sau local este greu de estimat. Studiile desfășurate în țări precum: Norvegia, Marea Britanie, Olanda, Finlanda etc., denotă o tendință constantă de creștere a violenței școlare, atingând rata cea mai înaltă la nivelul învățământului secundar, mai des fiind întâlnită printre băieți, atingând frecvența maximă în jurul vârstei de 15 ani [1, p.50].

În Republica Moldova, studiile sociologice cu referire la violența în mediul școlar nu au fost desfășurate, dar nici statisticile oficiale nu oferă astfel de date. Ministerul Afacerilor Interne, cu referire la infraționalitatea minorilor, prezintă doar tipurile de infracțiuni comise de minori, fără a face referire la faptul dacă acestea s-au comis în mediul școlar. Însă acest fenomen este unul mult mai larg, ce trebuie evaluat cu ajutorul altor indicatori. În acest sens, J.Pain elucidează două tipuri de violență în mediul școlar: *violențele „obiective”*, care pot fi reglementate penal și asupra cărora se poate interveni frontal, în acest caz, justiția trebuie să colaboreze direct cu instituțiile școlare; *violențele „subiective”*, care sunt violențe subtile, de atitudine, care afectează climatul școlar. Printre acestea regăsim: atitudinile ostile, disprețul, umilirea, jignirea, lipsa de

politețe, absențele de la ore, refuzul de a participa la anumite activități curriculare, utilizarea cuvintelor necenzurate etc.[2, p.124].

În vederea evidențierii intensității și gravității violenței în școală din perspectiva elevilor, a formelor de violență dintre elev–elev, elev–profesor și profesor–elev din mun.Chișinău, în perioada lunii mai 2011 a fost desfășurat studiul sociologic „Violența între elevi în mediul școlar (cazul mun.Chișinău)”. Eșanșionul cercetării a cuprins 1028 de elevi, clasele V–XII, marja de eroare a eșanșionului constituind $\pm 3\%$, pentru un nivel de încredere de 95%. Studiul a fost desfășurat de către profesorii de la catedra Sociologie a USM și studenții anului II, specialitatea Sociologie în colaborare cu Direcția generală educație, tineret și sport a Consiliului mun.Chișinău. În calitate de metode de cercetare a fost utilizată metoda anchetei pe bază de chestionar, prin procedeul autoadministrării.

Rezultatele cercetării atestă faptul că la nivel atitudinal există opinii conturate cu privire la prezența violenței în mediul școlar. Astfel, peste 67% dintre elevi consideră că școala poate fi un spațiu al violenței, date ce infirmă poziția tradițională prin care școala era locul de producere și transmitere a cunoștințelor, de formare a competențelor cognitive, de înțelegere a sensului vieții și a lumii care ne înconjoară. Pe de altă parte, 55,8% dintre elevi consideră că actele de violență se întâmplă în vecinătatea școlii, iar 15,7% au indicat că acestea se întâmplă în incinta școlii. În același context, este important de menționat că doar 55,3% dintre elevi au indicat faptul că se simt protejați în școala lor, fapt ce îngrijorează.

28,2% dintre elevii investigați au menționat că în școala în care își fac studiul, se comit acte violente, acest fapt fiind evidențiat, în special, de elevii din clasele a VII-a și respondenții de sex masculin. Rezultatele studiului scot în evidență că peste 32% sau 331 dintre elevii investigați din mun.Chișinău s-au simțit victime ale violenței în anul de studii 2010-2011.

Datele studiului stabilesc că cel mai des asupra elevilor se aplică formele de violență verbală (certuri – 77,4%, injurii – 49%), violenței fizice au fost expuși 20,9% dintre elevi. Un fapt alarmant este violența din cauza situației socioeconomice a elevului, acestui tip de violență fiind supuși 15,9% dintre respondenți. O formă a violenței între elevi este jignirea, fie pe motive etnice (4,6%), fie pe motive religioase (5,5%) sau pe motive ale aspectului fizic sau psihic (34,6%).

Referindu-ne la tipurile de violență întâlnite în școală, este relevant să menționăm că actorii implicați în acțiunile violente pot fi atât elevii, cât și profesorii, astfel evidențiindu-se ca paliere ale violenței: violența elev–elev, violența elev–profesor și violența profesor–elev. Rezultatele cercetării atestă că la nivelul tuturor palierelor violența verbală sub formă de *jigniri* reprezintă tipul de violență la care se expun actorii implicați.

Atunci când se discută despre violența în școală, se prezintă ca surse favorizante *factori externi școlii*, precum ar fi mediul familial, mediul social, dar și *factori ce țin de individ*, de personalitatea lui [2, p.126]. Studiul realizat în

mun. Chișinău relevă faptul că elevii plasează pe primul loc ca factor favorizant al comportamentului violent al elevului agresiunea din cadrul familiei (60,2%), astfel datele argumentând teoria violenței învățate.

Un factor determinant în formarea comportamentului violent al copilului este consumul de alcool al părinților, lucru menționat de 58,3% dintre respondenți. Aproximativ în aceeași proporție copiii consideră că abuzarea în copilărie de către părinți influențează preluarea comportamentului violent. În aceeași ordine de idei, alți factori determinanți ai comportamentului violent al școlarului țin de nivelul scăzut de educație (57,6%) și de lipsa părinților (45,7%), ultimul fiind unul determinant pentru societatea moldovenească, puternic afectată de migrație. Astfel, lipsa unor modele educaționale „sănătoase” condiționează amplificarea fenomenului violenței nu numai în mediul școlar, dar și în afara acestuia, căci chiar dacă o bună parte a zilei copilul se află în instituția școlară, acesta relaționează cu semenii săi, mediul social, în relație cu care pot persista comportamente violente.

Un alt grup de factori care pot cauza manifestarea violență a elevului/copilului, este format din valorile individuale sau, mai bine spus, de decalajul dintre valorile/aspirațiile elevilor și posibilitățile de materializare a lor. Jumătate dintre elevii investigați consideră că elevii devin agresivi cu cei din jur din dorința de a fi valorizat, văzut ca egal sau ca mai bun de cât ceilalți. În același timp, elevii devin violenți cu alți elevi din dorința de a obține un statut mai ridicat (75,6%) sau de a atrage atenția asupra sa (78,4%), cel din urmă factor fiind menționat mai des de către fete.

Prezența acestor factori ne determină să menționăm că în rândul elevilor persistă o lipsă de educație sau o centrare exclusivă pe interesele individuale, pe o înțelegere greșită a faptului că a atrage atenția cuiva s-ar egala cu un comportament nedemn de un elev.

În acest context, autoritățile școlare ar trebui să își focuseze atenția și să-și intensifice activitatea educativă în special în clasele IX-XI, care prezintă un risc sporit al violenței.

Școala este o mică comunitate cu norme și structură socială proprie, care afectează viața copiilor și a tineretului, din perspectiva formării unui mod de gândire și acțiune. Din păcate, uneori școala promovează și susține actele violente ca modele de acțiune și reușită socială, transformând școala dintr-o instituție care ar trebui să formeze modele, într-o instituție unde persistă nesiguranța și se formează non-valori.

Referințe:

1. NEAMȚU, C. *Devianța școlară. Ghid de intervenție în cazul problemelor de comportament ale elevilor*. Iași: Polirom, 2003. ISBN 973-681-403-3.
2. FERREOL, G., NECULAU, A. *Violența. Aspecte psihosociale*. Iași: Polirom, 2003. ISBN 973-681-261-8.
3. ELLIOTT, D.S., HAMBURG, B.A., WILLIAMS, K.R. *Violence in American schools: a new perspective*. Cambridge University Press, 1998. ISBN 0 521 644186.

MODERNIZAREA SERVICIILOR SOCIALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA – ELEMENTUL-CHEIE PENTRU UN SISTEM EFICIENT DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Aliona ONOFREI

Serviciile sociale sunt activități realizate în comunitate, care previn situațiile de risc sau răspund unor nevoi de intervenție socială identificate la nivelul comunității respective. Aceste activități pot fi foarte diferit organizate și furnizate la nivel central și local, de aceea nu există o definiție unitară la nivel european sau una pe care s-o regăsim constant în legislație. Totuși, legislațiile naționale încearcă să descrie perimetrul serviciilor sociale și să le definească drept niște activități sau măsuri de prevenire ori combatere a situațiilor de risc și excluziune socială. Conform legislației Republicii Moldova *serviciile sociale reprezintă ansamblul de măsuri și activități realizate pentru satisfacerea necesităților sociale ale persoanei sau familiei, în scop de depășire a unor situații de dificultate, precum și de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale* [1].

Principalele categorii de persoane identificate ca posibile grupuri-țintă ale sistemelor de servicii sociale sunt: copiii, tinerii în dificultate și delincvenții juvenili, persoanele cu dizabilități, persoanele vârstnice, persoanele dependente de droguri, alcool sau alte substanțe toxice, victimele violenței în familie, persoanele și familiile fără venituri, unele categorii de genul refugiaților, imigranților, populația romă, deținuți pe perioade îndelungate s.a.

Rolul unui serviciu social este să ajute persoana aflată într-o situație dificilă să se bucure de aceleași oportunități și resurse de care se bucură toată lumea într-o comunitate: să participe la educație, la angajarea în muncă, să aibă acces la servicii de sănătate, de timp liber, de sport, de transport etc. Astfel, serviciile sociale reprezintă o trambulină, o pârgie pentru persoana care nu poate depăși cu propriile ei forțe situația respectivă de dificultate.

Serviciile sociale se pot realiza diferit, fie sub forma unei îngrijiri la domiciliu, de exemplu, sau al unui asistent personal, fie sub forma serviciilor de zi sau a celor rezidențiale (pe termen scurt sau lung). Ele se pot organiza și sub forma serviciilor de sprijin pentru educație sau de mediere pentru integrarea pe piața muncii, pentru diferite categorii de beneficiari care nu pot accesa ușor aceste servicii. Precizez că serviciile sociale nu sunt un tip de sprijin care este obligatoriu legat de grupuri considerate tradițional vulnerabile. Ele au rolul să ajute pe oricine se află într-o situație dificilă sau de criză, la un moment dat.

Serviciile sociale contribuie într-o manieră specifică la realizarea misiunii sistemului de asistență socială de a preveni, limita sau înlătura efectele temporale sau permanente ale unor situații care pot genera marginalizarea sau

excluderea socială a unor persoane. Aceste servicii corespund unei viziuni moderne a ceea ce înseamnă asistență socială, presupunând o implicare activă a persoanelor, grupurilor sau comunităților aflate în dificultate, stimulându-le să-și mobilizeze resursele și să rezolve problemele cu care se confruntă.

Sistemul serviciilor sociale din Republica Moldova se referă atât la sistemul instituțional, cât și la activități profesionalizate, programele de acțiune, de intervenție desfășurate în vederea realizării măsurilor prevăzute de politica socială, care au drept scop creșterea bunăstării sociale.

Dacă ar fi să analizăm critic sistemul serviciilor din Republica Moldova, trebuie să constatăm că există, în primul rând, o nevoie de clarificare a legislației din domeniul serviciilor sociale, precum și de construcție a unui sistem coerent și articulat de reglementare, așteptat de mulți ani de prestatorii de servicii sociale. În al doilea rând, este nevoie de o deblocare a posturilor în sistemul social și de profesioniști pregătiți pentru acest sector, cu bune competențe de lucru direct cu beneficiarii. Apoi, este foarte important ca persoana aflată în dificultate să fie încurajată permanent să se implice activ în aceste măsuri care îi sunt destinate.

Elementul de bază în promovarea unei reforme coerente în domeniul asistenței sociale la nivel național este dezvoltarea unui sistem diversificat de servicii sociale integrate la nivel de comunitate. Aceste servicii au menirea de a mobiliza comunitatea în dezvoltarea mecanismelor locale de susținere a persoanelor sau familiilor aflate în situații de dificultate în raport cu necesitățile locale și de a preveni instituționalizarea.

Dezvoltarea sistemului de servicii sociale integrate ține de conceptul descentralizării și dezvoltării comunitare și are drept scop crearea bunăstării generale pentru toți membrii comunității. În acest context, *Programul Național privind crearea sistemului integrat de servicii sociale* prevede extinderea serviciilor sociale comunitare specializate și îmbunătățirea considerabilă a eficienței și eficacității serviciilor sociale cu specializare înaltă. Combinând măsurile de prevenire și reabilitare, precum și soluționând cazurile la nivel comunitar înainte ca ele să se agraveze, sistemul devine mai eficient din punct de vedere al costurilor, impulsionând creșterea în ultimii ani a participării societății civile în viața socială, implicarea comunităților în calitate de actori activi în rezolvarea problemelor apărute.

Sistemul integrat de servicii sociale are următoarele obiective:

1. Asigurarea calității și eficienței sistemului integrat de servicii sociale.
2. Dezvoltarea, consolidarea și integrarea serviciilor sociale orientate pentru grupurile de persoane aflate în dificultate.

Dezvoltarea sistemului integrat de servicii sociale creează oportunități mai bune pentru incluziunea socială a persoanelor în dificultate, asigurând respectarea drepturilor fundamentale ale acestora.

Integrarea serviciilor sociale presupune mai multe abordări: eficientizarea și modernizarea serviciilor sociale, abordarea comprehensivă a necesităților familiei, integrarea serviciilor sociale pentru toate grupurile de beneficiari într-un sistem unic. Integrarea sistemului de servicii sociale se realizează, de asemenea, prin intermediul programelor intersectoriale, bazate pe promovarea unor politici strategice care vizează serviciile sociale.

Obiectivul specific al procesului de modernizare a serviciilor sociale constă în îmbunătățirea infrastructurii pentru serviciile sociale, în vederea asigurării accesului egal al cetățenilor la astfel de servicii prin:

- îmbunătățirea comunicării și informării asupra drepturilor, beneficiilor serviciilor sociale;

- facilitarea exercitării drepturilor sociale pentru toți cetățenii;

- asigurarea veridicității și calității informațiilor;

- monitorizarea furnizării serviciilor sociale pentru a urmări respectarea drepturilor beneficiarilor;

- asigurarea controlului financiar și controlului privind calitatea serviciilor sociale oferite de autoritățile publice și/sau de organizațiile din sectorul privat.

Dezbaterile actuale în societatea moldavă privesc modalitățile de dezvoltare a sistemelor de servicii sociale în relație cu o serie de criterii de eficacitate. Principalele direcții de acțiune se referă la:

- dezvoltarea pieței mixte de servicii;

- modernizarea sistemelor de servicii sociale;

- dezvoltarea sistemelor de servicii integrate;

- participarea beneficiarilor și libera alegere.

La capitolul îmbunătățirea managementului și organizarea sistemului de furnizare a serviciilor sociale, am putea constata că:

- organizarea internă a prestatorilor de servicii sociale, publici și privați, trebuie adaptată la nevoile beneficiarilor;

- responsabilizarea tuturor actorilor implicați în acordarea de servicii sociale pentru funcționarea eficientă a întregului sistem;

- încurajarea parteneriatelor între autoritățile publice, organizații neguvernamentale și alți actori ai societății civile;

- încurajarea participării persoanelor aflate în situație de vulnerabilitate la elaborarea politicilor sociale și la acordarea efectivă a serviciilor sociale.

În concluzie, putem menționa că R M este angajată plenar în procesul de racordare la valorile și standardele europene. Reforma în domeniul serviciilor sociale fiind una dintre cele mai importante.

Referințe:

1. Legea asistenței sociale nr.547 din 25.12.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.042, art. 249 din 12.03.2004.

ASPECTE ALE INTEGRĂRII TINERILOR SPECIALIȘTI ÎN CADRUL COLECTIVELOR PEDAGOGICE

Nicoleta CROITORU*, Oleg BULGARU

*Colegiul Pedagogic „Vasile Lupu” din or.Orhei

Tranziția de la școală la viața activă și integrarea în muncă a tinerilor reprezintă o problemă esențială, cu un puternic impact economic și social, fiind, în același timp, un important etalon al eficienței externe a sistemului de educație. Tinerii constituie un grup social foarte important în Republica Moldova, reprezentând o bază a populației active în perspectivă. Nivelul și modul de integrare a tinerilor în societate este un lucru esențial pentru viitorul lor în Republica Moldova. Pentru integrarea socială a acestora, încadrarea în câmpul muncii este primordială.

Conform datelor cercetării sociologice *Intrarea tinerilor pe piața muncii*, realizată de către Biroul Național de Statistică în anul 2009, din numărul total de 1118,9 mii de tineri din republică (cu vârstele de 15-34 ani) 407,6 mii (36%) continuau studiile în cadrul sistemului educațional, formal, iar 711,1 mii (64%) – aveau părăsit acest sistem. După părăsirea sistemului educațional 22,0% din tineri s-au angajat în câmpul muncii, mai mult de jumătate (57%) – nu aveau un loc de muncă și-l căutau activ, 16% – nu aveau un loc de muncă și nici nu-l căutau, 5% – au avut un loc de muncă la care au lucrat mai puțin de 3 luni [1, p.11].

Integrarea socioprofesională reprezintă procesul de asimilare a unei persoane în mediul profesional, de adaptare a acesteia la cerințele de muncă și comportament ale colectivului în cadrul căruia lucrează [2, 147]. Un tânăr specialist* care se încadrează pe piața muncii, care intră într-un colectiv nou de muncă, nu cunoaște regulile, normele de grup, modul de îndeplinire a sarcinilor și poate întâmpina diverse dificultăți de integrare. Am putea numi acest proces ca fiind unul destul de complex din punctul de vedere al socializării, profesionalizării, și, în același timp, al transformării. Orice început presupune emoții, anumite temeri, dar și anumite scopuri, obiective pe care dorește să le atingă tânărul specialist.

Integrarea noilor angajați cere timp și depinde de o serie de factori care vizează motivația, comportamentul, relațiile interpersonale, performanța în muncă. Se poate spune că integrarea noului angajat a luat sfârșit, atunci când acesta este capabil să-și îndeplinească sarcinile postului pe care îl ocupă. Or, integrarea profesională nu înseamnă numai ajutorul acordat angajatului, ci și monitorizarea acestuia pe o perioadă mai îndelungată după angajare, identifi-

* Codul muncii al Republicii Moldova stipulează că tânărul specialist reprezintă persoana angajată în primii trei ani după absolvirea instituției de învățământ superior, mediu de specialitate sau secundar profesional.

cându-se atitudinea, interesele, aspirațiile lui, ritmul de progresare, reacțiile la diferite stimulări și participarea la realizarea obiectivelor organizației. Perioada de probă pentru un nou angajat poate dura diferit. În toate cazurile însă se va ține cont de faptul că reducerea la minimum a perioadei de integrare poate conduce la apariția stresului și la crearea unei situații traumatizante, precum și la creșterea fluctuației personalului, care poate avea efecte negative pentru rezultatele activității sale.

Unele aspecte de integrare a tinerilor specialiști în colectivele pedagogice vor fi analizate în continuare. În acest scop, a fost realizat un studiu cantitativ-calitativ în Colegiului Pedagogic „Vasile Lupu” din or.Orhei în perioada martie-aprilie 2013. În cadrul acestui studiu, au fost aplicate 111 chestionare studenților cărora le susțin cursuri tineri specialiști (dintre ei 60,4% au mai mult de 4 ore pe săptămână cu tinerii specialiști, 17,1% – 3 ore pe săptămână și 22,5% – 2 ore pe săptămână) și realizate 9 interviuri (5 – cu tineri specialiști și 4 – cu personalul administrativ al colegiului).

În urma analizei rezultatelor sondajului, s-a constatat că opiniile studenților despre activitatea socio-profesională a tinerilor specialiști sunt atât pozitive, cât și negative. Pe de o parte, 87,4% dintre respondenți apreciază că tinerii specialiști posedă limbajul de specialitate, 78,4% – că ținuta și manierele de comportament sunt adecvate profesiei, 78,4% – că materialul predat de către tinerii specialiști este actual și bine documentat, având la bază o bibliografie mai actuală și surse relevante, 73,9% – că tinerii specialiști manifestă o atitudine pozitivă față de elevi, 71,2% – că tinerii specialiști prezintă conținutul temelor într-o manieră interesantă, iar criteriile de evaluare folosite de dâșii sunt clare. Acest fapt ne demonstrează că tinerii specialiști, care se angajează în domeniul didactic, au format niște abilități profesionale, dețin cunoștințe teoretice, sunt adaptați la cerințele informaționale, aplică noile teorii educaționale, implementează principiile învățământului interactiv și motivant, asigură un învățământ eficient prin aplicarea unor tehnici de evaluare etc.

Pe de altă parte, rezultatele studiului cantitativ demonstrează o serie de rezerve și lacune în activitatea didactică a tinerilor specialiști. Astfel, 42,3% dintre studenți afirmă că tinerii specialiști nu apreciază obiectiv cunoștințele, 39,6% – că realizarea unor conexiuni ale disciplinei predate de un tânăr specialist cu alte discipline nu este la nivelul așteptat, 36,0% – că tinerii specialiști nu încurajează activismul studenților, 34,2% – că tinerii specialiști nu reușesc să stimuleze gândirea creativă a acestora, 35,1% – că expunerea conținuturilor temelor nu este clară, 34,2% – că conținuturile cursurilor acestora nu sunt bine structurate, iar 33,3% – că tinerii specialiști nu stăpânesc materia predată etc. Cauzele acestor aspecte negative se regăsesc în experiența redusă de activitate în domeniul pedagogic, în neadaptarea la condițiile de muncă și la cerințele educaționale, în utilizarea unor metode ineficiente de predare, în lipsa unor relații de colaborare dintre elev și profesor etc.

Un ajutor esențial în integrarea socioprofesională a tinerilor specialiști este acordat de către colegii cu o vechime mai mare în muncă, de către conducerea catedrei și a colegiului. Acest lucru este confirmat atât de relatările tinerilor specialiști din cadrul interviurilor („*Tot ce ține de activitatea didactică, pot să mizez pe ajutorul profesorilor, a șefului de catedră, a șefului adjunct. Plus la toate, mi-au fost utile experiențele de asistare la lecții la alți colegi și în acest mod am acumulat experiență...*”), cât și a profesorilor cu un stagiu mare de muncă („*Da, noi permanent discutăm la catedră cine și ce probleme are, cum să facem lecțiile mai interesante, cum să motivăm studenții să se pregătească de ore, cu privire la elevii problematici și soluții de depășire a lor...*”), „*Special pentru tinerii specialiști se organizează lunar o ședință cu diferite tematici, pentru a-i ajuta să-și dezvolte abilități practice și să cunoască noi aspecte teoretice; mai ales accentul se pune pe metodele de predare. Este foarte util pentru ei...*”). Însă există momente, când cadrele didactice, care au o experiență profesională înaltă, observă incompetențele și punctele slabe ale tinerilor specialiști și, ca urmare, pot apărea situații tensionate, când tinerii specialiști sunt subevaluați din punct de vedere profesional, ce se confirmă de spusele unuia dintre tinerii pedagogi: „*Când am venit la colegiu, nu aveam experiență didactică, nu aveam o pregătire didactică și apăreau conflicte cu unii profesori, pentru că încercam să le explic, că pentru mine aceste lucruri sunt noi, voi învăța și le voi face bine...*”.

În concluzie menționăm că tinerii specialiști constituie unele dintre cele mai importante resurse umane de care dispune o organizație sau instituție, inclusiv și de învățământ. O bună și rapidă integrare a noilor angajați sporește șansele acestora de a se acomoda și de a rămâne în cadrul instituției, contribuind eficient, prin competențele și aptitudinile pe care le dețin, la realizarea sarcinilor acesteia. Sunt reguli, metode de integrare socioprofesională, de care tinerii specialiști se ghidează și în care investesc timp și efort. În particular, pentru integrarea cu succes a cadrelor didactice se folosesc metode de integrare directă și cele de îndrumare indirectă, în implementarea ultimelor fiind implicați actori, precum conducătorul instituției, șefii adjuncți, șefii de catedre și alți profesori cu vechime în muncă. Colectivul de muncă, este acel mediu, care va permite tinerilor specialiști să se dezvolte profesional. Fără o susținere din partea colegilor cu experiență de muncă și fără o îndrumare eficientă, procesul de integrare va dura în timp, va reda relațiilor cu ceilalți colegi un caracter doar formal și distanțat, în care cooperarea și realizarea sarcinilor comune vor fi imposibile de realizat.

Referințe:

1. *Intrarea tinerilor pe piața muncii*. Chișinău: Biroul Național de Statistică, 2010.
2. STANCIU, S. *Managementul resurselor umane*. București, 2001. ISBN 973-8309-02-6.

INTEGRAREA PROFESIONALĂ A MIGRANȚILOR MOLDOVENI PESTE HOTARE

Diana CHEIANU-ANDREI

Fenomenul migrației continuă să fie o provocare pentru Republica Moldova, oferind oportunități, dar și riscuri în ceea ce privește nivelul și perspectivele de dezvoltare durabilă a țării. Au fost realizate numeroase cercetări care pun în evidență multitudinea de aspecte ale acestui proces – tendințele migraționiste [1], remitențele [2], situația gospodăriilor cu migranți [3], consecințele asupra unor categorii vulnerabile (copii, bătrâni) [4] etc. și mai puține în ceea ce privește integrarea profesională a migranților moldoveni în țările de destinație.

Deși, datele privind migrația forței de muncă oferite de statistica oficială sunt supuse criticilor, pe motiv că nu indică volumul real al migrației, acestea permit o analiză în dinamică a proceselor migraționiste, inclusiv a celor cu un nivel înalt de educație. Astfel, potrivit Anchetei Forței de Muncă, în perioada anilor 2000-2011, asistăm la procesul de creștere a ponderii populației cu studii superioare în totalul migranților aflați la muncă peste hotare – de la 7,7% la 10,6%.

Cunoașterea problemelor ce țin de integrarea profesională a moldovenilor în țările de destinație este posibilă prin realizarea studiilor în comunitățile de destinație. Însă numărul unor asemenea cercetări este redus. Studiul *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii* [5] evidențiază provocările integrării profesionale a moldovenilor în aceste țări, fiind realizat pe un eșantion de 760 respondenți.

26,9% dintre migranții moldoveni activează la același loc de muncă de când au ajuns în una din cele 4 țări de destinație cercetate.

Analiza migranților, prin prisma domeniilor economice în care au activat în Moldova, relevă că pe primele trei poziții se situează moldovenii care au plecat din sistemul educațional – 19%, domeniul comerțului – 14% și a sistemului de ocrotire a sănătății și serviciilor sociale – 11%. Aceasta relevă gradul înalt de calificare al migranților moldoveni. Activează însă moldovenii peste hotare în alte domenii, cele în care este solicitată forța de muncă – serviciile comunitare, sociale și personale – 33%, construcții – 20%, servicii de administrare a gospodăriilor casnice – 13%.

Angajarea în același domeniu de activitate economică peste hotare este caracteristică doar pentru 12% din numărul de migranți spre aceste țări de destinație, de obicei, pentru cei din domeniul construcțiilor, ocrotirii sănătății și serviciilor sociale, transportului și telecomunicațiilor, serviciilor comunitare, sociale și personale (Tab.1).

Tabelul 1

Domeniile de activitate economică a migraanților moldoveni
în Republica Moldova și peste hotare, %

Nr. crt.	Domeniul de activitate economică	Au activat în Moldova, % (493 persoane)	Activează peste hotare, % (621 persoane)	Ponderea celor care nu și-au schimbat domeniul de activitate economică, %
1.	Agricultură	7,7	1,1	0,2
2.	Industria extractivă	0,2	-	-
3.	Industria prelucrătoare	9,1	6,3	0,8
4.	Producția și distribuția de energie electrică, gaze și apă	1,4	0,6	0,2
5.	Construcții	6,7	19,6	<u>5,1</u>
6.	Comerț cu ridicata și cu amănuntul	14,4	4,2	0,4
7.	Hoteluri și restaurante	4,5	9,7	0,6
8.	Transport și comunicații	6,9	6,0	<u>1,0</u>
9.	Activitate financiară	3,9	1,0	0,6
10.	Operațiuni imobiliare, arendă și servicii	0,4	0,6	0,0
11.	Administrație de stat, asigurări sociale	8,5	1,0	0,4
12.	Educație	18,5	0,8	0,4
13.	Ocrotirea sănătății și serviciile sociale	10,8	2,9	<u>1,4</u>
14.	Alte servicii comunitare, sociale și personale	6,7	33,3	<u>1,0</u>
15.	Servicii de administrare a gospodăriei casnice	0,4	12,9	0,2
	Total	100,0	100,0	12,4

Dintre moldovenii care au fost încadrați în câmpul muncii până la emigrare, doar 21,7% activează în același grup profesional în care au lucrat în Moldova (conform Clasificatorului ocupațiilor ISCO-88). Mai mult de jumătate dintre aceștia sunt muncitori necalificați, dar o parte o constituie meșteșugarii și muncitorii calificați în domeniul construcțiilor, operatorii la mașini și mecanisme, specialiștii de calificare medie, muncitorii calificați în domeniul serviciilor și vânzătorii în magazine și piețe (Tab.2). Constatăm că pe piețele de muncă externe nu sunt necesare cunoștințele specifice și competențele deținute de migraanții moldoveni. În primul rând, nu sunt valorificate peste hotare studiile și calificările migraanților moldoveni. Există o nepotrivire între calificările deținute de 78,3% dintre migraanții moldoveni și muncile exercitate de către aceștia. De obicei, moldovenii exercită munci pentru care sunt supracalificați. Șanse mai mari de a se realiza profesional au muncitorii

din categoriile de tarificare medii. Marea majoritate a migranților moldoveni însă sunt impuși să-și schimbe domeniul de activitate.

Tabelul 2

Apartenența migranților la grupurile profesionale
în țara de origine și cele de destinație, %

Nr. crt.	Grupul profesional	Au activat în Moldova (N=493), %	Activează peste hotare (N=621), %
1.	Conducători de unități economico-sociale	6,1	0,6
2.	Specialiști înalt calificați	26,6	3,2
3.	Specialiști de calificare medie	12,0	8,2
4.	Funcționari de birou	2,2	3,4
5.	Muncitori calificați în domeniul serviciilor și vânzatori în magazine și piețe	18,1	6,4
6.	Muncitori calificați în domeniul agriculturii	0	0,2
7.	Meșteșugari, muncitori calificați în domeniul industriei extractive, construcțiilor etc.	5,3	11,1
8.	Operatori la mașini și mecanisme	11,0	9,0
9.	Muncitori necalificați	18,9	57,8
	Total	100,0	100,0

Actualmente, nu există acorduri, mecanisme dintre Republica Moldova și alte state privind angajarea migranților moldoveni potrivit competențelor și nivelului de instruire. Respectiv, migranții moldoveni realizează peste hotare munci pentru care sunt supracalificați: servicii de îngrijire a copiilor, servicii de îngrijire a persoanelor în etate, servicii de menaj și administrare a gospodăriilor casnice. Deci, migrația persoanelor calificate din Republica Moldova constituie, în general, un fenomen de *irosire a creierilor* întrucât forța de muncă calificată este angajată preponderent la munci subcalificate. Numărul persoanelor calificate care sunt valorificate în țările de destinație sau care revin și valorifică experiența acumulată peste hotare în țara de origine este mic.

Referințe:

1. LUECKE, M., MAHMOUD, T.O. and PINGER, P. *Patterns and Trends of Migration and Remittances in Moldova*. Chisinau: IOM, 2007.
2. LUECKE, M., MAHMOUD, T., STEINMAYR, A. *Labor Migration and Remittances in Moldova: Is the Boom Over?* – Chișinău: IOM, 2009.
3. *How Moldovan Households Manage Their Finances Knowledge and Practices/* International Organization for Migration. Survey Report. Chisinau: IOM, 2008.
4. CHEIANU-ANDREI, D., GRAMMA, R., MILICENCO, S. et al. *Specific needs of children and elderly left behind as a consequence of migration*. – Chisinau: CEP, USM, 2011. ISBN 979-9975-71-165-4.
2. CHEIANU-ANDREI, D., *Cartografierea diasporei moldovenești în Italia, Portugalia, Franța și Regatul Unit al Marii Britanii*. – Chișinău: OIM, 2013. Disponibil: http://www.iom.md/attachments/110_raportfinalrom.pdf

ÎNVĂȚĂMÂNTUL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ ÎN FAȚA PROVOCĂRILOR GLOBALE

Maria BULGARU

Factorii sociali și politici ai globalizării, precum și problemele calității profesionale orientează asistența socială spre o paradigmă nouă în domeniul educației și practicii, ce impune necesitatea creșterii competențelor și cunoștințelor asistenților sociali locali despre relevanța proceselor globale, strategiile inovatoare de soluționare a problemelor sociale existente și de prevenire a apariției altora noi, de prognozare a evoluției proceselor sociale etc., determinând, totodată, ca prioritate pentru asistența socială internațională dezvoltarea democrației, realizarea drepturilor omului, prevenirea conflictelor, concilierea și solidaritatea prin intermediul integrării culturale globale [1, p.68].

Există diferite programe de asistență socială orientate spre pregătirea studenților pentru a activa în noile condiții ale globalizării. *L.Healy*, de exemplu, a identificat în SUA patru modele de curriculum la asistența socială internațională, acestea variind de la abordarea „conceptelor minime esențiale”, prin care toți studenții sunt familiarizați cu aspectele internaționale în cadrul unuia sau câtorva module, până la alegerea de către un grup de studenți a unui curs opțional de o „abordare comprehensivă”, prin care se urmărește internaționalizarea curriculumului în întregime [2, p.54].

R.J. Estes propune trei variante ale concepției programei de învățământ după obiectivele de utilizare a contextelor internaționale și multiculturalale. Este vorba despre: 1) *abordarea selectivă* care prevede focusarea pe contextul unei țări, luând în considerare particularitățile multiculturale ale populației ei; 2) *abordarea specializată* care presupune studierea mai aprofundată a contextelor internaționale ale inegalității, politicii sociale comparate și dezvoltării sociale internaționale în cadrul unei posibile specializări și practici de teren în alte țări; 3) *abordarea integrată* care semnifică în realitate o concentrare totală pe însușirea asistenței sociale internaționale, în cadrul căreia studenții sunt orientați din start spre desfășurarea activității profesionale în agenții internaționale din țară sau de peste hotare [3]. Este cert că doar o parte mică din studenții care vor studia asistența socială după asemenea programe pot avea șansa de a realiza stagiul de practică peste hotarele țării de baștină sau să lucreze în alte țări. Iată de ce, pentru majoritatea studenților (în special, din țările în curs de dezvoltare, inclusiv, din Republica Moldova), cele mai reale rămân a fi primele două tipuri de programe de studiere a dimensiunilor internaționale ale asistenței sociale.

Oricum, actualmente se simte nevoia ca toți asistenții sociali să posede cunoștințe despre dialectica local-globală a proceselor de globalizare, despre politicile de asigurare a bunăstării și relațiile interculturale. Un argument suplimentar la cele spuse ține și de tendințele crescânde ale mobilității profesionale. Toate acestea cer, desigur, ca ei să posede o pregătire similară, în corespundere cu anumite standarde comune, care ar permite recunoașterea cali-

ficărilor de la o țară la alta [4, p.371-375]. În alți termeni, numărul tot mai mare de asistenți sociali locali care pot fi atrași în activități ce depășesc cadrul național accentuează o dată în plus necesitatea revizuirii curriculumului universitar, care să fie completat cu un șir de discipline noi, cum ar fi: asistența socială internațională (care ar oferi cunoștințe suficiente despre diferențele culturale ale grupurilor etnice, despre potențialii beneficiari ai asistenței sociale și specificul lucrului în condițiile globalizării sub cele mai diverse aspecte), responsabilitatea socială corporatistă, asistența socială rurală, traficul de ființe umane, gerontologia socială, managementul de caz, inteligența emoțională în asistența socială etc. Pregătirea asistenților sociali trebuie să fie axată, de asemenea, și pe formarea capacităților de cercetare socială, de prognozare a evoluției proceselor economice, politice și sociale, ceea ce va permite să fie elaborate măsuri de prevenire a multor fenomene negative, urmate și de apariția unor noi categorii de beneficiari ai sistemului de asistență socială [5, p.22-23].

În ultimele decenii, se promovează insistent ideea unei conștiințe europene, integrării în Uniunea Europeană, inclusiv a învățământului etc., creându-se uneori impresia că în zilele noastre se vorbește chiar mai mult de europenizare decât de globalizare. Or, paralel cu globalizarea se dezvoltă un alt proces, desemnat de conceptul regionalizare, în cazul dat mai degrabă în sens continental, decât în sens național, ceea ce reprezintă însă o formă specifică de globalizare. În contextul celor spuse, se înscriu și eforturile depuse în ultimele două decenii în scopul constituirii unui Spațiu European comun în Învățământul Superior (SEIS), având la bază obiectivele Procesului de la Bologna. Asigurarea calității prevede, desigur, un set comun de standarde și norme orientative europene față de competențele profesionale ale viitorilor specialiști, dezvoltarea unui cadru național de calificări racordat la cel european etc. [6, p.144-161]. Standardizarea nu înseamnă însă lichidarea/ limitarea autonomiei universităților în elaborarea planurilor și a programelor de învățământ. Standardizarea presupune o echilibrare și, în consecință, obținerea unui rezultat adecvat cerințelor actuale și tendințelor dezvoltării social-economice a mediului intern, precum și a condițiilor integrării viitorilor specialiști pe plan extern.

Dezvoltarea asistenței sociale în cadrul formării spațiului educațional global presupune armonizarea standardelor și abordărilor științifice în activitatea didactică, elaborarea cerințelor comune față de specializările asistenților sociali, conținutul și volumul practicii de specialitate, introducerea în procesul de instruire a tehnologiilor înaintate, dezvoltarea învățământului continuu, la distanță etc. O etapă importantă în promovarea asistenței sociale ca profesie cu dimensiuni internaționale, susceptibilă să răspundă provocărilor globalizării, ține de elaborarea **Standardelor globale pentru educația și formarea profesiei de asistent social** (*Global Standards for the Education and Training of the Social Work Profession*), care au fost aprobate la Congresul comun al Federației Internaționale a Asistenților Sociali și a Asociației Internaționale a Școlilor de Asistență Socială din 2004 (Adelaide, Australia). Scopul principal al Stan-

dardelor globale... este de a reflecta idealurile, spre care ar trebui să tindă școlile de asistență socială, pentru a asigura un nivel intelectual înalt al învățământului în acest domeniu, pentru a spori instruirea și practica asistenților sociali la nivel global, prin intermediul dezvoltării practicilor internaționale și interregionale. Este nevoie așadar de o îmbinare dialectică a universalului și particularului/singularului/localului, de recunoașterea principiului abordării concrete în asistența socială. Numai pe o asemenea cale va deveni posibil un schimb benefic de experiență, stabilirea acțiunilor comune în soluționarea problemelor sociale globale, care își păstrează în fiecare țară specificul local.

Printre principiile instruirii puse la baza „*Standardelor globale...*” se numără: continuitatea în formarea cunoștințelor, deprinderilor, competențelor; legătura programelor de învățământ cu necesitățile dezvoltării locale; corespunderea programelor de învățământ sarcinilor profesionale naționale, regionale, internaționale; contextualitatea – reflectarea tuturor contextelor (politic, economic, cultural, ecologic, global) în care funcționează asistența socială, ceea ce asigură o abordare de perspectivă integrativă față de asistența socială ca profesie globală; specializarea – acordarea calificării concrete; legătura activității de instruire cu cea practică; dezvoltarea gândirii critice; dialectica componentelor universale și regionale.

Aceste principii demonstrează că organizarea învățământului în asistența socială a suportat o evoluție specifică, probând diverse modele: de la paradigma tradițională de studiere, axată pe însușirea teoriei – la învățământul axat pe necesitățile studentului, în care teoria a fost privită ca mijloc de rezolvare a problemelor practice, iar apoi – la modelul de instruire centrat pe dezvoltarea competențelor profesionale, prin care se înțeleg anumite cunoștințe, deprinderi și orientări valorice, necesare pentru soluționarea sarcinilor profesionale dintr-un anumit domeniu al asistenței sociale. Un rol important în formarea competențelor profesionale este atribuit *instruirii practice*, calitatea căreia ține de stabilirea relațiilor de parteneriat între instituțiile de învățământ și agențiile-baze de practică, de asemenea și între utilizatorii serviciilor sociale, care vor aprecia activitățile studenților la finisarea stagiilor de practică.

Referințe:

1. BULGARU, M. *Asistența socială în contextul globalizării*. Chișinău: CEP USM, 2012.
2. HEALY, L. *International Social Work: Professional Action in an Interdependent World*. New York and Oxford: Oxford University Press, 2001.
3. ESTES, R.J. Internationalizing Social Work Education. In: PRAXIS. *Resources for Social and Economic Development*, 1999. [Accesat 22.05-2013] Disponibil: <http://www.sp2.upenn.edu/~restes/praxis.html>.
4. LYONS, K. Globalization and Social Work: International and Local Implication. In: *The British Journal of Social Work*, 2006.
5. BUZDUCEA, D. *Sisteme moderne de asistență socială. Tendințe globale și practici locale*. Iași: Polirom, 2009. ISBN 978-973-46-1332-8.
6. BULGARU, M. European Standards in Education of Social Workers. Experience of a Project in The Republic Moldova. În: *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași*. Tom IV, nr.1/2011. Sociologie și Asistență Socială.

RAPORTURI INTERPERSONALE ÎN SISTEMUL FAMILIAL

Cristina COROBAN, Maria BULGARU

Relațiile de familie au un caracter de complexitate pe care nu-l găsim la alte grupuri sociale. Sociologul român M.Voinea susține că familia este un grup social constituit prin căsătorie, alcătuit din persoane care trăiesc împreună, au gospodărie casnică comună, sunt legați prin anumite relații naturale, biologice, psihologice, morale și juridice și care răspund unul pentru altul în fața societății [1, p.32].

Demograful francez, Ph.Aries afirmă că familia se transformă în măsura în care se modifică relațiile cu copilul. [2, p.17]. În acest context, familia este un sistem complex, cu atât mai complex, cu cât este alcătuit din mai mulți membri. Schema fundamentală a creșterii copiilor se formează prin modelul relațiilor dintre părinți. Familia întrunește toate formele de relaționare care sunt caracterizate de un înalt grad de intimitate personală, profunzime emoțională, angajare morală, coeziune socială și continuitate în timp. Sistemul familial de relaționare îmbracă forme diverse datorită unor raporturi de subordonare care asigură instituirea și menținerea familiei ca unitate socială: raportul de subordonare a sexelor explică instituirea grupului familial, iar cel de subordonare a vârstelor explică menținerea acestuia.

Relațiile interpersonale sunt definite ca relații interpsihologice, directe și reciproce, care se desfășoară atât în plan conștient, cât și în plan inconștient. Nu putem să ne dezvoltăm ca oameni în absența relațiilor cu familia și mediul de origine. Pentru a delimita mai coerent relațiile interpersonale existente la nivelul familiei, facem referire la teoria funcționalistă, denumită și dinamica rolurilor și a puterii. Din această perspectivă, schimbările care intervin în interiorul cuplului determină tranziția cuplului de la structura de tip tradițional la cea de tip modern. Tranziția cuplului a adus o serie de schimbări în ceea ce privește factorul afectiv. În societatea modernă, factorul afectiv este prioritar atât în relația cu partenerul, cât și în relațiile dintre copii și părinți. Tipuri diferite de relații se stabilesc între partenerii conjugali, între ascendenți și descendenți și între membrii familiei nucleare și cei cu grade de rudenie mai largi. Nomenclatorul gradelor de rudenie diferă de la o societate la alta, în unele fiind extrem de sărac, iar în altele foarte bogat.

Înțeleasă și concepută ca funcționalitate integrală, normalitatea vieții familiale impune exercitarea adecvată a tuturor funcțiilor, rolurilor și sarcinilor adulților din cadrul familiei. Prin descrierea relațiilor din cadrul familiei, e necesar să concretizăm termenul de rol familial, prin care înțelegem setul coerent de comportamente pe care membrii familiei îl așteaptă de la fiecare membru al acesteia, în funcție de poziția pe care o ocupă în sistemul familial. Așadar, există trei roluri familiale:

Rolul de partener conjugal – vizează relația cu soțul/soția. Acest raport este consolidat în familia tradițională precum și în cea modernă prin încredere și devotament. Momentele cele mai semnificative descrise de rolul conjugal sunt: cunoașterea de sine și a partenerului; satisfacerea reciprocă a nevoilor, a intereselor și aspirațiilor referitoare la viața de cuplu; susținerea reciprocă în urmărirea sarcinilor și funcțiilor familiei; modelarea intimității și a vieții de cuplu pentru copii. Rolul de partener conjugal îmbină stimularea funcționării cuplului prin folosirea tuturor resurselor personale.

Rolul parental – descrie raportul dintre copii–părinți cu particularitățile emotive, de educație și de filiație. Asumarea rolului parental vine cu etapa de creștere și educare a copiilor, evoluând până la formarea identității sexuale a copiilor și culminând prin stimularea evoluției și dezvoltării personalității la descendenți.

Rolul fratern – vizează învățarea traiului alături de egali prin afecțiune, rivalitate, solidaritate, competiție, conflict și negociere. O altă etapă în asumarea rolului fratern îi revine susținerii afective și comportamentale în diferite situații. Psihologii Erick Erickson și George Herbert Mead susțin că asumarea rolului fratern se realizează prin completarea identității de sine.

În viața cotidiană, deseori nu există comportamente clare, stabilite și acceptate de toată lumea pentru fiecare dintre aceste roluri. Astfel fiecare dintre noi consideră că anumite comportamente trebuie să existe la un partener, la un părinte sau la un frate.

Cercetările au demonstrat că pot apărea carențe în ceea ce privește îndeplinirea rolurilor familiale, cum ar fi exacerbarea sau minimalizarea rolurilor familiale. Un exemplu de exacerbare a rolului este când soțul sau soția se implică exclusiv în rolul conjugal, generând sentimente de sufocare, și control pentru partener și ignorarea copiilor. Cel mai des exacerbarea rolului se întâlnește la mame, ajungând să facă din rolul matern un scop în sine punând totul, chiar și pe ele pe planul doi întotdeauna. O altă situație de exacerbare a rolurilor este cea a rolului fratern, în care un frate își îndreaptă toată atenția, grija și viața spre frații săi, ignorând propriile nevoi și scopuri. Un alt exemplu îl prezintă copiii parentali, care își asumă responsabilitatea pentru îngrijirea și educarea fraților și surorilor mai mici. Realitatea socială în Republica Moldova demonstrează că astfel de situații sunt extrem de des întâlnite, în familiile cu mulți copii sau în familiile în care părinții sunt plecați la muncă peste hotare. În aceste situații, copiii parentali se simt supraîncărcați cu sarcini, fiind încercați de sentimente de vinovăție și neputință pentru că nu pot face față în totalitate responsabilităților la care sunt expuși.

Minimalizarea rolului parental are consecințe negative asupra copiilor, deoarece apare neglijarea sau privarea acestora de grijă, atenția și satisfacerea nevoilor pe care singuri nu le pot îndeplini având consecințe negative în

dezvoltarea personalității lor. Cel mai frecvent neglijarea rolului patern apare la părinții imaturi, la cei cu boli fizice și psihice grave, la cei care își resping propria sexualitate (mame care își resping feminitatea și tați care nu manifestă masculinitate), părinți dependenți de alte persoane sau substanțe psihotrope. Minimalizarea rolului fratern îl întâlnim atunci când frații se ignoră unii pe alții sau atunci când apar multiple conflicte și tensiuni între ei, alimentate de diferența mare de vârstă sau proveniența din familii mixte.

Modelul tradițional al relațiilor familiale este pus sub aspectul puterii soțului și sfințeniei căsătoriei, familiilor cu mai mulți copii. În timp ce modelul familial occidental este pus sub aspectul structurilor conjugale și familiale diverse, divorțialitatea a cunoscut schimbări cardinale în a doua jumătate a sec.XX. Fiind pe parcursul secolului una dintre cele mai stabile instituții sociale, care se schimbă lent, familia actuală, în opinia mai multor cercetători, tinde să fie „barometrul” schimbărilor sociale. [3, p.97].

Toate relațiile intrafamiliale: copil-părinte, părinte-părinte, frate-frate, nepot-bunic, se constituie ca modele și repere în termeni de valori morale, valori interpersonale de orientare și implicare socială. Chiar dacă procesul de împlinire a personalității unui individ nu se termină niciodată pe deplin, baza acestui proces are loc în primii ani de viață *cei șapte ani de acasă* și în perioada de până la desprinderea tînărului de familie. Influența mediului familial se face prezentă și indirect prin intermediul a ceea ce psihanaliztii numesc introiecții, modele și seturi de valori preluate din exterior și interiorizate sub forma unor modele sau valori devenite personale [4, p.9-20].

Transformările sociale, politice și economice au condus la o redefinire a instituției familiei și la reconstrucția spațiului privat. Familia a continuat să reprezinte un refugiu și un mijloc de suport pentru membrii săi, nu doar împotriva intervențiilor agresive și controlului statului, dar și împotriva problemelor și stării de nesiguranță generate de tranziție.

Referințe:

1. STANCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*. Iași: Polirom, 1997, p.48-57.
2. ARIES, Ph. *L'Enfant et la vie familiale sous l'Ancien Régime*. Points histoire, p.12-19.
3. BULGARU, M. *Asistența socială: fundamente teoretice și practice*. Chișinău, 2009. p. 346-382.
4. MITROFAN, I. *Cursa cu obstacole a dezvoltării uname*. Iași: Polirom, 2003, p.145-153.

DOMENIUL DE SUPERVIZARE ÎN ASISTENȚA SOCIALĂ: ÎN CĂUTAREA PROPRIEI IDENTITĂȚI

Stela MILICENCO

Majoritatea lucrărilor de specialitate descriu supervizarea drept o activitate care transferă cunoștințe, abilități și atitudini de la o persoană cu experiență către una cu mai puțină experiență. Psihologul suedez cu o experiență de peste 30 de ani în domeniul supervizării Karin Lundén afirmă că procesul de supervizare este „un proces de durată, care se desfășoară între un profesionist cu o anumită competență și unul sau mai mulți profesioniști fără acea competență” [1, p.162]. În același timp, supervizarea reprezintă o întâlnire profesională, care se desfășoară într-un cadru organizat și negociat între părți, având ca scop creșterea capacității supervizatului de a interveni în diverse situații, păstrându-și profesionalismul, iar ca obiectiv de durată – dezvoltarea profesională a supervizatului.

Evoluția conceptului de supervizare datează din anul 1904, când a fost menționat pentru prima dată în titlul unei cărți. În anii 1940, una dintre marile susținătoare ale supervizării Bertha Reznolds a editat o lucrare, în care a descris amănunțit etapele procesului de supervizare. În spațiul european activitatea de supervizare începe să se dezvolte în jurul anilor 1950. Spre deosebire de SUA (*unde acest domeniu presupunea recrutarea, organizarea și evaluarea voluntarilor, misiunea cărora consta de a oferi sfaturi familiilor defavorizate pentru ca acestea să-și dezvolte abilitățile de autoîntreținere*), supervizarea s-a dezvoltat în baza unei concepții complexe, bazată pe intenția de a contribui la soluționarea mai multor probleme, printre care: de modelare a contextului social, de înțelegere a relațiilor profesionist-client, de perfecționare și dezvoltare continuă în plan profesional, de extindere a ariei de beneficiari, de îmbunătățire a practicilor asistențiale oferite diverselor categorii. În asistență socială, supervizarea a fost practică încă de la sfârșitul sec. XIX, preponderent în SUA, ca o activitate de supraveghere a voluntarilor care activau în diferite organizații pentru sprijinirea persoanelor defavorizate. Odată cu dezvoltarea asistenței sociale pe diferite segmente a fost conștientizată nevoia dezvoltării supervizării ca formă de sprijin și de control pentru asistenții sociali. Pentru sistemul de asistență socială din Republica Moldova, conceptul de supervizare este unul destul de nou, care se află încă în proces de identificare a propriei identități. Implementarea lui este bazată pe elaborarea „*Mecanismului de supervizare în asistență socială*”, aprobat prin Ordinul Ministerului Protecției Sociale, Familiei și Copilului nr.99 din 31.12.2008 [2].

Actualmente, devin tot mai insistente și discuțiile privind profesia de bază a supervisorului, acestea referindu-se în principal la faptul dacă supervisorul poate avea altă profesie decât supervizatului sau dacă este necesar să aibă profesia supervizatului, cu un plus de experiență în domeniu. Desigur, în

mare parte, aceasta depinde de tipul de supervizare desfășurat. Spre exemplu, dacă se desfășoară *supervizarea de grup în asistența socială*, atunci este evident că supervisorul va avea o altă profesie decât cel puțin o parte dintre supervizați, dat fiind că în acest domeniu activează, de regulă, echipe multidisciplinare. Este evident că acest lucru este posibil doar dacă supervisorul dispune de o bună formare profesională ca supervisor, fapt care va amplifica percepția supervizatului privind activitățile pe care le desfășoară, oferindu-i noi puncte de vedere [3, p.138]. Or, calitatea serviciilor în asistența socială oferite de diferite organizații (guvernamentale, ONG-uri, fundații ș.a.) poate fi asigurată numai prin standarde aplicate de specialiști bine calificați, inclusiv de supervizori profesioniști.

În acest sens, supervizarea serviciilor de asistența socială reprezintă o dimensiune esențială care fundamentează respectarea acestor cerințe legate de standarde. Urmare a dezvoltării de noi niveluri de competență profesională a specialiștilor din domeniul asistenței sociale, precum și a dificultăților generate de extinderea gamei de servicii sociale în Republica Moldova, la Facultatea de Sociologie și Asistență Socială (FSAS) a Universității de Stat din Moldova, a fost inclus cursul „Supervizarea în asistență socială” în curricula de pregătire a masteranzilor din cadrul programului „Politici sociale centrate pe familie”. Acest curs este binevenit în situația actuală, dat fiind că prin ordinul Ministrului Protecției Sociale, Familiei și Copilului nr.54 din 10.06.2009, a fost instituit postul de „*asistent social supervisor*” pentru toate serviciile de asistență socială comunitară. Acești specialiști supervizori actualmente nu sunt pregătiți nici într-o instituție de învățământ superior din Republica Moldova, fapt care pune în pericol calitatea activităților desfășurate de acestea. Cursul inițiat în cadrul FSAS oferă o inițiere în specificul activităților de supervisor, prezintă supervizarea ca o modalitate esențială pentru asigurarea unor standarde de calitate, pentru performanță organizațională și pentru practici competente de lucru cu beneficiarii serviciilor sociale. Teoriile supervizării serviciilor din domeniul asistenței sociale, diferitele modele de supervizare și monitorizare, precum și activitățile aplicative specifice sunt centrate pe analiza unor practici reușite din domeniu. Incluziunea unui astfel de curs în programul de pregătire a specialiștilor performanți va contribui la consolidarea identității domeniului de supervizare în asistență socială.

Supervizarea nu se desfășoară la întâmplare, ci are obiective bine stabilite, stipulate într-un contract, care stabilește un cadru de desfășurare a supervizării. În literatura de specialitate, se disting trei tipuri de supervizare în asistența socială: *supervizarea educațională* (realizată în scopul sporirii competențelor profesionale); *supervizarea metodologică* (desfășurată în scopul perfecționării metodologiei de intervenție în diverse cazuri); *supervizarea administrativă* (orientată spre dezvoltarea competențelor manageriale). Totodată, se face distincție între supervizarea „care se concentrează asupra a ceea ce face

(dimensiunea administrativă), ceea ce simte (dimensiunea terapeutică) și ceea ce gândește (dimensiunea educativă) supervizatul. Tipologia și caracteristicile supervizării sunt inspirate din *principiile asistenței sociale apreciative*, care sunt adaptate la specificul procesului de supervizare, printre care:

– *Centrarea pe experiență*: procesul de învățare pleacă de la experiențele supervizorilor și supervizaților despre ei înșiși și despre lume, iar beneficiarii serviciilor sociale sunt considerați potențiale surse și creatori de cunoaștere, pornindu-se de la experiențele lor din viața personală.

– *Centrarea pe succes*: supervizarea se concentrează pe valorificarea momentelor de maxim succes din experiența supervizaților, considerându-le drept inspirație pentru succesele viitoare.

– *Focalizarea legăturii dintre viziunea pozitivă și acțiunea pozitivă*: rolul supervizării este acela de a crea viziunea pozitivă (despre oameni, instituții, comunitate, beneficiari etc.), or, acestea constituie resurse de energie și, totodată, un motor pentru acțiunea pozitivă.

– *Principiul constructivist în supervizare*: în practica socială supervizarea este o construcție a tuturor actorilor care interacționează, fiind dependentă de cunoștințele, valorile și ideile acestora.

– *Principiul anticipării* constată că imaginile, ideile persoanelor despre viitor ghidează comportamente și acțiunile lor, care conduc la apariția acestui viitor. Imaginile pozitive legate de viitor conduc la acțiunile pozitive, iar cele negative conduc la acțiuni, comportamente negative, reactive. Thomas formulează acest principiu, cunoscut în sociologie ca „*autoprofeția creatoare*”: „Dacă oamenii definesc o situație ca fiind reală, atunci această situație *este reală* prin consecințele definirii ei ca reală”, și altele.

În consecință, supervizarea reprezintă un domeniu în proces de definire a statutului său autentic, pe parcurs acesta va facilita noi interpretări și explorări ale situațiilor concrete, atât în ceea ce privește abordarea contextului, cât și cel al necesităților beneficiarilor și al resurselor disponibile. Este important ca profesioniștii să descopere valențele supervizării, precum și beneficiile care decurg pe aici. În esență, supervizarea constituie una din oportunitățile de a perfecționare a funcționalității sistemului de asistență socială. Chiar dacă activitatea supervizorului “deranjează” sau este încă neînțeleasă, totuși mai devreme sau mai târziu se va conștientiza, că munca lor asigură calitate în munca de asistență socială.

Referințe:

1. MUNTEAN, A. (coord.) *Supervizarea. Aspecte practice și tendințe actuale*. Iași: Polirom, 2007. ISBN: 978-973-46-0758-7.
2. *Mecanismul de supervizare în asistență socială*. Chișinău: Elena-V.I, 2009. ISBN: 978-9975-106-47-4.
3. COJOCARU, Ș. *Metode apreciative în asistența socială*. Iași: Polirom, 2005. ISBN: 973-46-0124-5.

REGLEMENTĂRI JURIDICE PRIVIND PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI

Ludmila PROCA

În ultimii ani, se atestă o atenție sporită a societății vizavi de problemele de protecție socială a persoanelor cu dizabilități. Restabilirea sănătății acestor persoane în scopul reintegrării lor în viața profesională și socială este una din directivele politicii sociale ale statului moldovenesc [1]. Una din prioritățile Republicii Moldova la etapa actuală constă în promovarea unei politici sociale coerente și consecvente ajustată la condițiile perioadei pe care o trăim, precum și la standardele europene din domeniu.

Un exemplu în acest sens este ratificarea de către Republica Moldova a Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități, prin Legea nr.166-XVIII din 09.07.2010, tratat internațional care stabilește drepturile persoanelor cu nevoi speciale și obligațiile statelor-părți de a proteja și asigura drepturile acestei categorii. Acest document prin cadrul său promovează sistemul de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități și promovează instituirea de servicii noi pentru această categorie de beneficiari [2].

Astfel, întru ajustarea actelor normative privind protecția socială a persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova la prevederile Convenției, prin Legea nr.169-XVIII din 09.07.2010 a fost aprobată *Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2010-2013* [3], care include acțiunile necesare pentru reformarea politicilor în domeniu și care ar permite implementarea ulterioară a prevederilor Convenției.

Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013) este un document strategic ce vizează problematica persoanelor cu dizabilități din Republica Moldova, care sunt persoanele cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale de durată, care, în interacțiune cu diverse obstacole, pot îngreuna participarea deplină și efectivă a persoanelor în societate, în condiții de egalitate cu ceilalți [4].

În pofida acțiunilor întreprinse pe parcursul ultimilor ani la nivel central și local, accesul limitat al persoanelor cu dizabilități la serviciile de infrastructură socială și educație, obstacolele de încadrare în câmpul muncii, persistența modelului medical în stabilirea invalidității, orientat spre tratament, protejare și segregare și care nu vizează incluziunea socială [5], precum și predominarea formelor rezidențiale de protecție socială continuă să rămână provocări majore ale sistemului actual de protecție socială a acestei categorii de persoane.

În contextul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova, acțiunile prevăzute în Strategie sunt fundamentate de cadrul legislativ general de politici în domeniul dizabilității al Uniunii Europene. Astfel, dezvoltarea unei rețele naționale de servicii destinate incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități preia modelele de bune practici din statele membre ale Uniunii

Europene, bazate pe următoarele principii: respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; prevenirea și combaterea discriminării; asigurarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă; protecția împotriva neglijării și abuzului; planificarea și acordarea individualizată a serviciilor pentru persoanele cu dizabilități; asistarea și fortificarea mediilor naturale de viață ale persoanelor cu dizabilități (familia și comunitatea) și prevenirea plasării lor în instituții rezidențiale [6].

În conformitate cu obiectivele și acțiunile prevăzute în Planul de acțiuni al Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități, la data de 27 iulie 2012 a intrat în vigoare *Legea nr. 60-XIX din 30.03.2012, privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități* [7]. Legea stabilește un cadru general de garanții și servicii sociale în conformitate cu standardele europene și internaționale privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și are menirea de a racorda reglementările în acest sens la standardele europene și internaționale privind protecția acestei categorii de persoane.

Ca urmare a intrării în vigoare a legii menționate, a fost elaborată Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la determinarea dizabilității și capacității de muncă [8], care urmărește îmbunătățirea procesului de determinare a dizabilității și capacității de muncă a persoanelor cu dizabilități.

Astfel, a fost creat *Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă (CNDDCM)* prin reorganizarea Consiliului Republican de Expertiză Medicală a Vitalității (CREMV), fiind succesorul de drepturi și obligații ale instituției reorganizate. Consiliul este o instituție de stat subordonată Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, are în subordinea sa consilii specializate și consilii teritoriale pentru determinarea dizabilității și capacității de muncă (CTDDCM), are misiunea de a asigura realizarea prevederilor actelor normative în vigoare, având ca obiective finale incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități.

Una din atribuțiile de bază ale CNDDCM constă în perfectarea și eliberarea certificatului privind gradul de dizabilitate și capacitatea de muncă, precum și programul individual de reabilitare și incluziune socială [9].

Programul individual de reabilitare și incluziune socială este un document elaborat de Consiliu sau de structurile sale teritoriale, în care sunt stabilite recomandările generale privind activitățile și serviciile de care persoana cu dizabilități are nevoie în procesul de incluziune socială [10]. În vederea exercitării atribuțiilor sale, CNDDCM este învestit cu dreptul de a conlucra cu instituțiile medico-sanitare, structurile teritoriale de asistență socială, asigurări sociale, ocuparea forței de muncă și din domeniul educației în scopul acumulării de informații despre persoanele trimise pentru expertizare sau reexpertizare, în vederea asigurării investigării complexe și calitative [11].

În conformitate cu art.53 din *Legea privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități* [12]. este prevăzut *serviciul de asistență personală* – pentru

persoanele cu dizabilități severe care necesită îngrijire, însoțire și supraveghere permanentă din partea unei alte persoane în procesul integrării lor în societate conform recomandărilor din programul individual de reabilitare și incluziune socială și conform evaluării complexe a persoanei, realizată de asistentul social angajat de structura teritorială de asistență socială și de echipa multidisciplinară.

Pentru a oferi asistență și îngrijire copiilor și adulților cu dizabilități severe, precum și favorizarea independenței și integrării lor sociale, la 23 mai 2012 prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.314 a fost aprobat *Regulamentul-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și Standardele minime de calitate*” [13]. Dezvoltarea acestui tip de serviciu va contribui și la îmbunătățirea măsurilor de protecție socială a membrilor de familie, care pot fi angajați în funcția de asistenți personali prin contract individual de muncă cu prestatorul de Serviciu. Astfel, ei vor asigura îngrijirea persoanei cu dizabilități severe, vor beneficia de salariu, din care vor achita contribuții de asigurări sociale și medicale. Pentru anul 2013, în bugetul de stat au fost aprobate mijloace financiare în cuantum de 4800,8 mii lei pentru angajarea a 179 de unități de asistenți personali [13]. Totodată, autoritățile publice locale pot angaja asistenți personali și din sursele proprii.

Referințe:

1. ROMANDAȘ, N., PROCA, L., ODINOKAIA NEGURĂ, I. *Dreptul protecției sociale*. Chișinău: Foxtrol. 2011.
2. http://mpsf.gov.md/file/2013/rapoarte/Raport_implement_Strategie_%20FINAL_2012.pdf
3. Publicat: 12.10.2010 în *Monitorul Oficial*, nr.200-201.
4. Legea nr.169 din 09.07.2010 pentru aprobarea Strategiei de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010-2013) (Introducere).
5. *Ibidem* (Problemele de bază), p.9.
6. *Ibidem* (Introducere).
7. Publicată în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.155-159, art. 508
8. Publicat: 25.01.2013 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.18-21, art.104. Data intrării în vigoare: 01.01.2013.
9. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.65 din 23.01.2013 (Anexa nr.2), p.6.
10. Instrucțiunea privind modul de determinare a dizabilității și capacității de muncă, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.65 din 23.01.2013 (Anexa nr.3), p.3.
11. Regulamentul privind organizarea și funcționarea Consiliului Național pentru determinarea dizabilității și capacității de muncă, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.65 din 23.01. 2013 (Anexa nr.2), p.7.
12. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.155-159, art.508.
13. Publicat: 01.06.2012 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.104-108, art.366. Data intrării în vigoare: 01.01.2013
14. http://mpsf.gov.md/file/2013/rapoarte/Raport_implement_Strategie_%20FINAL_2012.pdf

ASPECTE SOCIOASISTENȚIALE ALE REINTEGRĂRII PERSOANELOR ELIBERATE DIN DETENȚIE

Silvia GÎDEI

Eficiența unui sistem de pedepse poate fi apreciată după gradul în care a fost atins scopul acestora și în funcție de impactul exercitat asupra societății. Oricare pedeapsă are drept obiectiv și prevenirea unor noi infracțiuni, ceea ce presupune o individualizare adecvată a reacției sociale. Socializarea persoanelor eliberate din detenție sau asistența postpenală vizează sensul valoric al societății. Scopul oricărei societăți este de a-și menține echilibrul și ordinea socială, iar acest deziderat se poate atinge prin funcționarea optimă a elementelor structurii sociale, a grupurilor și colectivităților. De aceea, reintegrarea socială a persoanelor eliberate din detenție, unul din efectele procesului socializării, reprezintă un proces fundamental, care presupune acomodarea, adică soluționarea conflictelor existente între aspirații și atitudini comportamentale între indivizi.

Actualitatea problemei reintegrării sociale și a supravegherii infractorilor este una deosebită pentru Republica Moldova, în special în contextul integrării europene. În contextul modernizării și a eficientizării sistemului de justiție penală, în Republica Moldova, se necesită perfecționarea cadrului normativ și instituțional, care să permită intervenția psihosocială profesionistă a specialiștilor în domeniul reintegrării sociale a persoanelor eliberate din locurile de detenție, precum și supravegherea lor după eliberare.

Finalitatea procesului de reintegrare socială spre care se tinde, adică cea ca deținutul să traverseze pedeapsa, fără a-și altera personalitatea și comportamentul, iar la eliberare să-și manifeste opțiunea de a duce o viață în respect față de lege și normele morale, constituie astăzi o problemă a modelului de educație în societate, iar soluționarea ei nu stă doar în fața sistemului penitenciar, ci și a întregii societăți.

Eliberarea condamnatului din instituțiile penitenciare comportă o schimbare radicală a statutului și modului de viață, el manifestă crize de existență, stres și reacții de inadaptare, astfel de foarte multe ori în primele luni după eliberare sunt săvârșite noi infracțiuni. Acest lucru este determinat de faptul că deținutul nu poate să răspundă adecvat cerințelor înaintate odată cu liberarea din locurile de ispășire a pedepsei, totodată, societatea nu este pregătită să îl întâmpine pe cel care și-a recăpătat libertatea. Procesul complicat de resocializare, reeducare și reintegrare a persoanei care a comis delictul începe cu anchetarea și se termină după adaptarea lui totală la condițiile existente într-un mediu social normal. O semnificație majoră în facilitarea reinserției sociale a ex-deținuților îi revine adaptării.

În acest caz, adaptarea socială poate fi considerată efectivă, atunci când deținutul eliberat din penitenciar stabilește legături sociale pozitive stabile.

Deținutul adaptat rupe legăturile cu mediul criminogen și nu mai comite delict. Noțiunea de „adaptare” poate avea mai multe sensuri, în cazul dat facem însă referință la conceptul de „adaptare socială”. Acest concept a fost pe deplin studiat la mijlocul anilor 60 ai sec.XX. Potrivit concepției lui J.Piaget, adaptarea socială reprezintă unitatea proceselor de acomodare a individului la mediul social. Procesul de adaptare socială la condițiile adecvate de viață și la mediul social normal după o perioadă de detenție, este un proces complicat, care necesită eforturi volitive active, iar succesul acestuia depinde, în mare parte, de trei factori:

- *Personalitatea deținutului eliberat*: concepția de viață, trăsăturile de caracter, temperament, intelect, etică, deprinderi de muncă etc.
- *Condițiile mediului social*: existența locuinței, a vizei de reședință, a familiei și relațiilor cu familia, loc de muncă și relațiile cu colegii de muncă etc.
- *Condițiile din penitenciar în care s-a aflat deținutul și care influențează comportamentul în primele luni de eliberare*: organizarea procesului de muncă, structura grupului de deținuți, termenul de detenție, instruirea, intervențiile educative ale administrației etc.

Procesul de adaptare și integrare a deținutului durează în medie de la 1 an la 3 ani, și anume, în această perioadă este necesară activitatea intensivă de monitorizare a comportamentului acestuia. Etapa de integrare o putem împărți în trei perioade corespunzător nivelului de integrare a individului – fost deținut:

- **Nivelul integrării sociale** – în care s-au armonizat relațiile dintre fostul deținut și familia acestuia, alte grupuri sociale, contactele interpersonale sunt intense, individul a aderat la scopurile comune și are un rol social relativ bine determinat în cadrul grupului.
- **Nivelul integrării psihosociale** – conduita delinventului depinde de statutul actual, sursele de stres devin mai puține sau își diminuează forța.
- **Nivelul integrării subculturale** – la acest nivel foștii deținuți interiorizează deja sistemul de valori și norme informale ale grupului de apartenență devenind un purtător activ al acestora.

Integrarea socială a unui individ, care a stat izolat de societate o perioadă de timp, se realizează mai greu, dar cu ajutorul familiei, consider că are un grad de reușită mai mare decât al unui individ, care dorește să se reintegreze în societate, dar nu are sprijinul familiei. Totodată, resocializarea, ca proces de reorientare, stă la baza reintegrării în viața socială a indivizilor, care au promovat comportamente criminale. Resocializarea este un mijloc de control social, aplicat în instituții specializate și urmărește reorientarea și remodelarea personalității individului, reeducarea lui în consens cu normele de conduită acceptate de societate.

În procesul de resocializare, un rol important revine mediului familial, care prin mijloace specifice poate asigura individului noi rapoarte sociale, noi

modele de comportament, ruperea de faptele delincvente anterior săvârșite și reorientarea spre scopuri dorite și permise de societate.

Lacunele resocializării condamnaților prezintă un real pericol pentru interesele umanitare ale societății în sfera securității umane și impune o analiză și prelucrare științifică a acestui domeniu. Devine tot mai evident faptul că justiția nu poate fi administrată în afara comunității pe care trebuie să o servească. Instituțiile statale trebuie întotdeauna să se ocupe de toate nevoile infractorului, fiind necesară implicarea comunității. Este important ca activitatea serviciilor de reintegrare socială și supraveghere să se desfășoare cu atragerea și implicarea comunității în procesul de reintegrare socială a persoanelor condamnate la detenție, prin aceasta cooperarea va fi transformată în parteneriat cu societatea civilă.

La moment, infrastructura existentă a serviciilor sociale din Republica Moldova poate satisface doar parțial cele mai importante necesități ale persoanelor eliberate din locurile de detenție și nu este capabilă să soluționeze problemele cele mai mari ale acestui grup social. Lipsesc standardele definite pentru reintegrarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Acest fapt rezultă în responsabilitățile neclare ale prestatorilor serviciilor de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție și drepturile neclare ale consumatorilor. Nu există o bază de date complexă a persoanelor eliberate din locurile de detenție și a prestatorilor de servicii de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Nu sunt elaborate programele de stat de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, nu este creat un sistem de instruire profesională a specialiștilor implicați în procesul de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, nu există definirea clară a responsabilităților ministerelor, în vederea implementării programelor externe de reintegrare socială.

În concluzie, menționăm că unele soluții ce țin de eficientizarea procesului de reintegrare socială a foștilor deținuți se referă la: angajarea specialiștilor cu studii în domeniu, instruirea continuă a celor angajați, alocarea rațională a resurselor financiare, fortificarea parteneriatului între APL și ONG-uri, totodată, impunându-se necesitatea asigurării durabilității serviciilor de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție prin implicarea societății civile.

Referințe:

1. BULGARU, M. (coord.). *Asistența socială și justiția juvenilă: modalități de integrare și cooperare*. Chișinău, 2005.
2. GRAHAM, W.G. *Administrarea justiției în comunitate: standarde și reglementări internaționale*. București, 2001.
3. *Raport privind implementarea alternativelor la detenția pentru minori*. IRP. Chișinău, 2006.
4. *Reintegrarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Ghid practic*. IRP. Chișinău, 2007.
5. STĂNIȘOR, E. *Delicvența juvenilă*. București, 2003.

ROLUL EDUCAȚIEI ÎN FORMAREA COMPETENȚELOR ȘI A CONȘTIINȚEI AXIOLOGICE A PERSONALITĂȚII TÂNĂRULUI

Valentina MOVILA

Formarea și dezvoltarea personalității axiologice a tânărului se realizează prin asimilarea individuală a reperelor valorice dezirabile social, ceea ce conduce la formarea unui cadru referențial axiologic. Conceptul de *referențial axiologic* semnifică totalitatea mobilurilor individuale și a normativelor supraindividuale, interiorizate de subiect; a premiselor atitudinale și comportamentale prezente în orice act de valorizare, dar și o valoare culturală dobândită, care condiționează asimilarea altor valori [1]. Restructurarea referențialului axiologic este determinată de intensificarea contactelor cu diferiți stimuli culturali.

Odată cu democratizarea vieții sociale și deschiderea spre cultura altor țări, în societatea moldovenească s-a produs un aflux de valori și pseudovalori noi, astfel încât parametrii axiologici sunt greu de stabilit. Pentru a putea face față noilor valori, tânărul trebuie să-și formeze *competența axiologică*, prin care înțelegem capacitatea lui de a distinge valorile de nonvalori și pseudovalori și de a le integra în sistemul axiologic al personalității sale. Configurarea sistemului valoric începe în perioada preadolescență (12-13 ani) și își atinge apogeul spre finele adolescenței, începutul perioadei de tinerete (18-20 ani), rămânând a fi un proces deschis.

Interiorizarea valorilor, formarea atitudinilor de valoare și a sistemelor de valoare, reprezintă o parte organică a două procese fundamentale, care se desfășoară de-a lungul întregii vieți a individului: socializarea (ca proces social spontan) și educația (ca proces social conștient, metodic), având ca obiectiv formarea unei personalități integre.

Tabel

Din ce surse învățați Dvs. felul de a fi al culturii?

<i>Variante de răspuns</i>	<i>În I rând</i>	<i>În al II-lea rând</i>	<i>În al III-lea rând</i>
1. De la părinți	57,3%	33,1%	9,6%
2. De la profesori	27,9%	31,3%	40,8%
3. Din sursele mass-media	29,9%	32,7%	37,4%
4. De la grupul de prieteni	23,5%	29,8%	46,7%
5. Din literatura citită	11,1%	12,3%	76,6%
6. Din mediul stradal	5,4%	7,3%	87,3%
7. Altele	7,5%	9,7%	82,8%

*Sursa: Studiul autorului „Atitudini, valori și stiluri de viață ale tineretului studios din Republica Moldova”, an.2011, N*750*

Părinților le revine locul central în formarea atitudinilor de valoare, fapt confirmat și de rezultatele cercetărilor sociologice. Reflecția dată este susținută de 57,3% dintre subiecții investigați, care plasează părinții pe I loc în ierarhia agenților de transmitere a modelelor culturale, pe următoarele trei poziții, în ordinea intensității influenței pe care o exercită asupra orizontului valoric al tinerilor sunt: mass-media (29,9%), profesorii (27,9%) și grupul de prieteni (23,5%), care intervin în etapa a doua de socializare, cea secundară.

Menționăm că valorile și atitudini educative ale familiilor sunt foarte diverse, diversitatea rezultând, în parte, din structura socială a ei: apartenența socioprofesională, nivelul de instruire, nivelul economic, mediul de reședință, ideologia familială, tipul de interacțiune familială etc. [2, p.61].

Apare întrebarea: *în lipsa familiei sau în cazul incompetenței ei, cine le formează, le alotește aceste valori?* Experții ne sugerează că aceasta se face implicit, incidental și sporadic, pentru că la nivel micro lipsește strategia de formare a valorilor, iar la nivel macro, strategiile au mai mult un caracter declarativ. Și, în acest sens, *profesorul trebuie să servească ca model, să promoveze anumite valori, prin atitudinea și prin valorile sale*, deoarece nu avem astăzi conturată „personalitatea societății” ca concept integrator.

Suntem în epoca informațională, sursele educaționale sunt diverse, la fel și factorii educaționali sau diversificat. Dacă anterior factorii educaționali puteau fi identificați cu ușurință: familia ca mediu primar de socializare, școala ca mediu secundar de socializare și educare, în mediul rural aliindu-se și comunitatea care avea o influență educațională majoră, prin minicomunitățile sau mediile psihosociale mai restrânse, precum: comunitatea vecinilor, rudelor, a familiei extinse etc., astăzi factorii tradiționali au o influență mai minoră. Ba chiar mai mult, referindu-ne la fenomenul urbanizării, credem că tinerii din mediul rural tind, la vârste precoce, să meargă în mediul urban unde sunt influențați de o multitudine de alți factori. Ne aflăm astăzi în perioada de tolerare a diversității, care perturbază procesul de identificare a parametrilor axiologici, așa cum susțin unii dintre experții intervievați „*nu întotdeauna avem criterii clare despre ce e bine și ce e rău într-o diversitate atât de mare*” (II_urban_f_ro_13). Acceptarea diversității se impune tot mai mult astăzi, fiind considerată ca fiind un element al relațiilor democratice: „*nu ne imaginăm că astăzi toată lumea ar merge pe un model, că toți ar stabili parametri rigizi ai principiilor de comunicare prosocială, pozitivă. Acceptăm diversitatea pentru că e bună, pentru că e comodă, pentru că o considerăm un element al relațiilor democratice*” (II_urban_m_ro_12), dar și un pericol foarte mare în stabilirea limitelor dintre acceptarea diversității și indiferență: „*acceptarea diversității deseori alunecă în infidență și aceasta se întâmplă și în mediul academic*”.

Cu toate acestea, instituțiile de învățământ încearcă să se implice în conturarea sistemului valoric al tinerilor, la toate nivelurile. Pornind de la faptul că educația este explicită și implicită, experții din instituțiile de învățământ consideră că tot ce ține de aspectul explicit, curricular, finalitățile sunt clare.

Atunci însă când ne referim la aspectul moral, axiologic, educația se desfășoară în mod implicit, cu finalități slab conturate. Se pare că mediul academic nu este preocupat și nu are ca componentă în cadrul educației explicite finalitatea axiologică, axându-se, în special, pe componenta intelectuală. Astfel, educația axiologică se produce implicit, așa cum se întâmplă: „*dacă contextul respectiv este unul benefic atunci este benefic, dacă este unul malefic, a atunci este malefic... în macrosocial nu există o imagine foarte clară a idealului moral*”. (II_urban_f_ro_13) În parte, acest fapt poate fi determinat de favorizarea valorilor personale, dar și de faptul că, în tranziția de la societatea închisă, totalitaristă spre cea deschisă, democratică, nu am reușit să stabilim reperele axiologice specifice acestui tip de societate, plasându-ne, în acest sens, la nivelul societății incerte, periculoase din punct de vedere axiologic. Sistemul de valori fiind unul neclar, individul este dezorientat, debusolat în planul valorilor sociale, valoarea devenind pentru el o chestie de moment: îi convine – o percepe ca valoare, nu-i convine – o privește ca antipod. Cel mai grav în cadrul societății ambigue, cu caracter de tip incert, așa cum este societatea noastră de astăzi, sunt repercusiunile comportamentale ale celor care cresc și se dezvoltă. Lipsiți de repere axiologice clare, ei devin periculoși social, fiind greu să prognozezi reacția și comportamentul lor.

În condițiile create, când diversitatea s-a transformat în incertitudine și indiferență, cât n-ar fi de paradoxal, se pare că pentru a ajunge la anumite rezultate este necesar de aplicat mecanismul de impunere, de control ca mecanismul de autoconservare a societății.

Orice societate are un miez axiologic, în situația când acest miez dispare este pusă la îndoială însăși existența societății. În situația când valorile, conținutul valorilor, mesajul valorilor, miezul axiologic s-a uzat și nu mai corespunde societății, societatea devine foarte și foarte vulnerabilă. Trebuie să avem o claritate: ce fel de societate vrem să construim, care sunt aceste valori, să nu declarăm una și să facem alta, fiindcă atunci apare discrepanța dintre percepțiile sociale a celor care cresc și se educă și cei care educă, atunci dispare reperul axiologic – nu-l mai consideră ca un reper de viață.

În concluzie, menționăm că conștiința axiologică se formează și evoluează ca rezultat al interiorizării lumii prin acțiunile exterioare și al dezvoltării gândirii de la concret la abstracț. În ansamblul său, tineretul nu poate și nu trebuie privit ca o categorie demografică omogenă, care exclude particularitățile proprii diferitelor sale vârste și etape de dezvoltare, și nici ca o entitate abstractă, independentă de condițiile de existență ale societății în care trăiesc.

Referințe:

1. DIACONU, M., JUNGA, I. *Pedagogie*. [Accesat 01.06.2013]
Disponibil:<http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=387&idb>
2. STĂNCIULESCU, E. *Sociologia educației familiale*. Iași: Polirom, 1997. ISBN 973-9248-69-1.

MECANISME EUROPENE ANTICORUPȚIONALE

Iurii GAȚCAN

Centrul Național Anticorupție

Corupția reprezintă una dintre cele mai serioase amenințări la adresa statului de drept în cadrul societății contemporane, subminând instituțiile și valorile democratice. Conform practicilor internaționale, mecanismele anticorupționale includ două direcții de acțiune: o direcție este orientată spre prevenirea fenomenului corupției prin crearea unor standarde și instituirea bunelor practici preventive, iar cealaltă – spre combaterea corupției, prin reprimarea comportamentelor deviate sau neintegre.

În mișcarea globală împotriva corupției, pot fi evidențiate trei etape distincte. Prima etapă ține de sfârșitul anilor '90, marcată de apariția strategiilor anticorupție și a organismelor specializate anticorupție cu atribuții și competențe ce permiteau, cel puțin teoretic, să acționeze eficient pentru combaterea corupției. A doua etapă a constat în elaborarea și dezvoltarea unor politici și mecanisme internaționale anticorupție, care preconizau să realizeze următoarele obiective: promovarea unor angajamente politice, dezvoltarea și implementarea unor politici comune, stabilirea unor norme, criterii și standarde universale privind încadrarea juridică a faptelor de corupție, eficientizarea cooperării operaționale pentru combaterea faptelor de corupție; intensificarea schimbului de experiență, monitorizarea evoluției fenomenului corupției și a modului de implementare de către state a măsurilor prezentate *supra*. Odată cu semnarea Convenției ONU împotriva corupției în Mexic (decembrie 2003), lupta anticorupție trece într-o a treia fază, cu mult mai dificilă și, probabil, cea mai provocatoare dintre ele, care ține de implementarea și aplicarea standardelor internaționale stabilite prin aceste mecanisme internaționale.

Primele inițiative ale Consiliului Europei în lupta împotriva corupției au avut loc încă în anul 1994, în cadrul Conferinței miniștrilor europeni ai justiției de la Malta. Urmare a recomandărilor făcute, a fost înființat un grup multidisciplinar privind corupția, care în anul 1995 a elaborat Programul de acțiune împotriva corupției (PAC), adoptat de către Comitetul Miniștrilor în 1996. Acest document, la momentul adoptării provocător, încerca să acopere toate aspectele luptei naționale împotriva corupției.

În Rezoluția nr. (97) din 24.11.1997, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a convenit să adopte cele **20 de principii directe în lupta împotriva corupției**, elaborate de către Grupul Multidisciplinar privind corupția, care prevăd folosirea măsurilor legislative civile și penale, prevenirea, reformele administrative, măsurile de transparență și cercetarea, fiind îndreptate în direcția încurajării țărilor să se consulte între ele și să-și coordoneze măsurile naționale, ca precauție suplimentară împotriva infracțiunilor transnaționale de

corupție [1, p.219]. La 11 mai 2000, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei a adoptat o *recomandare privind codurile de conduită pentru funcționarii publici*, care include, în apendicele sale, *Modelul de Cod de conduită pentru funcționarii publici*. Codul oferă sugestii cu privire la modul de a face față situațiilor reale cu care se confruntă frecvent funcționarii publici, cum ar fi cadourile sau utilizarea resurselor publice.

Hotărârea privind adoptarea recomandărilor de către Comitetul Miniștrilor, din 8 aprilie 2003 în cadrul celei de a 835-a reuniune a delegaților, referitoare la regulile comune împotriva corupției în finanțarea partidelor politice și campaniilor electorale prevede obținerea unei mai mari unități între reglementările statelor-membre în acest domeniu și lupta împotriva corupției din cadrul partidelor politice.

Un pas important în dezvoltarea mecanismelor de luptă cu corupția l-a constituit *Convenția Civilă a Consiliului Europei privind Corupția* (1999), semnată de către 40 de state-membre și nonmembre ale Consiliului Europei și ratificată de către 25 dintre acestea [2, p.138], care urmărește scopul ca fiecare parte la convenție să prevadă în dreptul său intern căile de atac pentru persoanele care au suferit un prejudiciu de pe urma corupției, pentru a le permite acestora să-și apere drepturile și interesele, inclusiv posibilitatea de a obține repararea prejudiciului. Astfel, printre măsurile importante adoptate în cadrul Convenției se înscriu: prevederile privind despăgubirea persoanelor care au suferit prejudicii ca urmare a unor acte de corupție; responsabilizarea statelor-membre și a autorităților în vederea compensării daunelor provocate de actele de corupție; declararea nulității contractelor care au fost încheiate în urma unei fapte de corupție; protecția avertizorilor de integritate din rândurile salariaților; implementarea măsurilor care să asigure prezentarea unei imagini transparente a conturilor și a intereselor financiare a funcționarilor publici și crearea unor auditori independenți pentru a confirma acest lucru; cooperarea internațională între membri în cazurile de corupție, inclusiv în obținerea de probe în străinătate, competența, recunoașterea și executarea hotărârilor străine; implementarea unui sistem de monitorizare.

Un instrument util al Consiliului Europei este și *Grupul de State împotriva Corupției* (GRECO) pentru prevenirea și combaterea corupției, ce reprezintă un mecanism flexibil de raportare și monitorizare, printr-un proces mutual de evaluare și examinare. GRECO are rolul de a controla prin intermediul unui mecanism dinamic de evaluări și presiuni reciproce, aplicarea în practică a instrumentelor juridice ale Consiliului Europei. GRECO funcționează în cicluri sau runde de evaluare, fiecare acoperind teme specifice. Până în prezent, s-au desfășurat trei runde de evaluare pe diferite teme. *Prima rundă de evaluare GRECO*, desfășurată în 2000-2002, a fost focalizată pe trei principii din cadrul celor 20 de principii directe privind lupta împotriva

corupției: asigurarea independenței autorităților specializate în combaterea corupției; promovarea specializării și furnizarea de mijloace adecvate autorităților cu atribuții în combaterea corupției; limitarea imunității privind ancheta, urmărirea sau judecarea privind infracțiunile de corupție. *A doua rundă de evaluare* desfășurată în 2003-2006, s-a axat pe monitorizarea reglementărilor și procedurilor legate de identificarea, sechestrarea și confiscarea sumelor rezultate corupției, prevenirea și detectarea corupției în administrația publică și prevenirea posibilității ca persoanele juridice (societăți, companii etc.) să fie folosite în calitate de scuturi pentru corupție [3]. *Rundă a treia de evaluare*, lansată în ianuarie 2007, are în vizor incriminările prevăzute în Convenția penală privind corupția și transparența finanțării partidelor. La aceste runde, au participat toate cele 47 de state-membre ale GRECO, inclusiv și Republica Moldova. Trebuie menționat faptul că, în funcție de momentul aderării la GRECO, o parte dintre state precum Turcia, Muntenegru, Armenia sau Ucraina au desfășurat cele două runde de evaluare în același timp. Cu excepția acestor state, toate celelalte țări au finalizat prima rundă de evaluare, rapoartele de conformitate și addendum-urile la acestea, fiind adoptate de către adunarea plenară a GRECO. Situația este valabilă și pentru a doua rundă de evaluare, unde o mare parte a statelor au finalizat cu succes această rundă, inclusiv și Republica Moldova. În ceea ce privește runda a treia de evaluare demarată în 2007, majoritatea statelor se află abia în prima fază – cea a vizitelor echipelor de experți. În linii generale putem spune că mecanismul de monitorizare al GRECO este unul eficient, diferit de celelalte atât prin procesul de evaluare, cât și prin mecanismul colegial de adoptare a deciziilor.

Evaluând mecanismele europene anticorupționale, putem spune că abordarea, referitoare la conceptele și măsurile de prevenire și combatere a corupției, este în esență aceeași în majoritatea instrumentelor juridice internaționale. Una din principalele deficiențe, ce reprezintă, totodată, și o problemă majoră pentru Republica Moldova, constă în lipsa unor mecanisme viabile de monitorizare a implementării instrumentelor internaționale în cadrul legal național.

Referințe:

1. *Prevenirea și combaterea corupției: documente internaționale*. Chișinău: Transparency Internațional Moldova, 2005. ISBN 9975-9869-1-9.
2. *Consiliul Europei și lupta împotriva corupției, Convenția penală privind corupția și raportul explicativ, Convenția civilă privind corupția și raportul explicativ*. București: Editura Consiliului Europei, 2001. ISBN 92-871-4184-3.
3. *Second Evaluation Report. Evaluation Report on Moldova*. Strasburg, 2006. [Accesat 25.05.2013] Disponibil: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round2/reports%28round2%29_en.asp

РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА В ФОРМИРОВАНИИ ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЭЛИТЫ: РЕГИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ

Владимир БЛАЖКО

Институт правовых и политических исследований АН Молдовы

Категория «социальный капитал» до сих пор не обрела строго научного определения. Нематериальный характер и многомерность структуры социального капитала часто дают повод ученым использовать различные подходы и методы в его изучении, выделяя с точки зрения различных наук существенные признаки контактов, связей, отношений, социальных ориентаций, моральных норм, ценностей и т.д. Так, согласно определению Всемирного Банка, социальный капитал – это институты, отношения и нормы, которые формируют качественно и количественно социальные взаимодействия в обществе. Дж.Коулман определяет социальный капитал как «набор социальных норм, социальных обменов и, следовательно, некоторый базовый уровень доверия»; Р.Патнэм включает в его структуру «доверие, нормы взаимности, социальные сети», А.Поляков – «доверие, разделяемые в обществе нормы и ценности, социальные сети различного рода» [1, с.3].

На наш взгляд, эта категория в значительной мере социологическая и поэтому, не отвергая атрибутивные личностно-психологические подходы, мы присоединяемся к точке зрения французского социолога П.Бурдьё. По мнению ученого социальный капитал – «это сумма реальных и виртуальных ресурсов, которые получает индивид или социальные группы вследствие участия в прочной сети в той или иной степени институционализированных отношений взаимного знакомства и признания» [2, с.5]. Уровень накопленного социального капитала может определяться плотностью и богатством связей, наличием у индивида ресурсов, имеющих форму практической реализации, в виде материального или символического обмена, который способствует их поддержанию. По мнению П.Бурдьё, экономический, финансовый, человеческий, символический, культурный, социальный капиталы выступают в качестве форм взаимного превращения, объективации, структурирования и институционализации неравенства. Из этого следует, что все практики общества, как материальные, так и духовные, тесно переплетены и не могут рассматриваться отдельно, т.к. социальные отношения включают все богатство компонентов и взаимосвязей, отражают статусы, роли и активность личности в реализации имеющегося социального капитала.

Избирательные кампании мы будем рассматривать как часть политического процесса, одну из сфер реализации социального капитала. В них проявляются основные критерии развития капитала: политические предпочтения, уровень доверия, социальная активность, различные типы со-

циальных связей, основанные на многообразных формах поддержки (этнической, родственной, профессиональной, территориальной и т.п.). Отношения социального капитала существуют между конкретными людьми, но приводят к образованию социальных сетей и формированию целых сообществ, обладающих особыми специфическими характеристиками.

Социологические мониторинговые исследования выявили ряд особенностей в ходе избирательных кампаний в Молдове. Во-первых, политический выбор электората напрямую коррелировал с оценкой реформ и с положением дел в какой-либо сфере, уровнем удовлетворенностью жизнью тех или иных социальных групп (экономический капитал). Например, политическую и социальную ситуацию в стране как ухудшающуюся за последние 10 лет оценили 51,5% респондентов. И, как следствие, в качестве причины недоверия к власти назвали следующие: «протест против неудовлетворительной, социально-экономической ситуации в стране» (35,2%); «пренебрежение интересами людей со стороны ответственных лиц власти»; «потеря доверия к политическим партиям и кандидатам» (68,3%) и т.д. [3, 6].

Причем, уровень и качество жизни населения, социально-экономические маркеры, стали определяющими в политических ориентациях избирателей. Например, респонденты в селах, в которых сложилось тяжелое экономическое положение, оценивают реформы в большей мере отрицательно (57%), чем в городе (37%), что повлияло на их голосование. Сельские жители предпочли отдать голоса за «новые партии» во власти: Либерально-демократическую, Демократическую и Либеральную, выразив недовольство политикой коммунистов.

Важно отметить еще одну особенность избирательных кампаний в стране. Как показывают социологические исследования, часто рейтинг партий «оторван» от рейтинга лидеров. Например, доверие коммунистам высказали 38,8% опрошенных, а ее лидеру В.Воронину – лишь 12,2%, Либерально-демократической партии доверяют 35% респондентов, ее лидеру В.Филату – 17,2%, Демократической партии РМ оказывают доверие 29,4% жителей, а ее лидеру М.Лупу – 10,1% и т.д. [5,6].

Регионалистика превратилась в широкую область науки, находящуюся на стыке многих дисциплин: экономики, географии, социологии, политологии и др. Наиболее распространенным в ее исследованиях является структурно-функциональный подход. Он определяет регион как исторически сложившиеся экономические и территориальные, национально-культурные образования, с региональным менталитетом и идеологией, выразителем которой выступает местная (региональная) политическая элита. Это общепринятое словарное определение подчеркивает триединство полей политического, экономического и социокультурного, на которые опираются многие исследователи. (Э.Алаев, А.Баранов, Ю.Н. Гладкий, В.Добренков, Й.Петрович, В.Фатеев, А.М. Чистобаев и др.).

Здесь необходимо, на наш взгляд, сделать небольшое уточнение терминов «местные элиты» и «региональные элиты». Под «местными элитами» мы будем подразумевать власть на уровне административного деления коммун, а «локальные элиты» – это власть в муниципальных образованиях малых городов, «региональные элиты» – это властные структуры средних и крупных для нашей страны городов. Отметим, что в политологических исследованиях существуют различные подходы к выделению элит, в которых местные элиты из-за их малочисленности и «слабого» участия в политическом процессе часто исследуются недостаточно всесторонне и глубоко. У нас же в стране, как показывают последние события политических протестов в муниципии Бельцы и в других районах, проблемы в работе местных органов власти приобретают особую остроту.

В регионах отмечаются интересные тенденции проявления доверия граждан к социальным институтам. Самый высокий рейтинг доверия проявляется к церкви, масс-медиа, армии, местным органам власти. Например, партиям доверяют 14,3% респондентов (14 место), а руководству районов – 45,6% (третье место в рейтинге). Свидетельством падения авторитета правящих партий могут служить прошедшие в этом году выборы в Верховный Совет АТО «Гагауз Ери», в который избранно 2/3 независимых депутатов. Конечно же, на политический выбор людей в значительной мере влияли и общинно-родственные отношения, и харизматичность лидеров. Самый большой процент голосов кандидаты набирали в своих селах и районах, откуда они родом, от 75% до 90% [6, с.6-7]. Анализ этих и других полученных социологических данных показывает, что в стране назрела острая необходимость совершенствования законодательства о местном самоуправлении, вовлечения в реализацию местной политики разнообразных общественных объединений гражданского общества, совершенствования технологии отбора элит, развития многообразных форм демократии в политике местной власти.

Библиография:

1. Цит. по: ПОЛЯКОВ, А.В. *Социальный капитал как элемент современного демократического процесса*; ДЕМИДОВ, П.А. *Социальный капитал как фактор успешности стратегий кандидатов в президентских кампаниях в США (2000-2008 гг.)* Режим доступа www.vestnicmgimo.ru/files/11-14_demidov.pdf
2. БУРДЬЕ. П. *Формы капитала*. В: *Экономическая социология*. 2002, №5, с.65-70.
3. Отчет о социологическом исследовании по теме: Особенности избирательных кампаний в Республике Молдова 2007-2012. Опрошено 1200 чел. В трех географических зонах страны. 2012, с.4.
4. *Там же*, с.6-7.
5. *Там же*.

ПРОБЛЕМЫ ТРУДОУСТРОЙСТВА МЕСТНЫХ РАБОЧИХ НА СТРОИТЕЛЬСТВЕ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ НА ПРИМЕРЕ ГРУЗИИ

*Ираклий КВАРАЯ, Кетеван КУТАТЕЛАДЗЕ *, Элисабед МАЛАНИЯ***

**Государственный технический университет Грузии*

*** Кавказский международный университет (Грузия)*

В начале 80-х годов XX века среди отраслей народного хозяйства строительство занимало в Грузии ведущую роль. С распадом Советского Союза в наиболее неудовлетворительном положении оказался строительный комплекс всей страны, и в том числе Грузии. Сразу же возникли серьезные проблемы с финансированием, утрачивались налаженные годами связи с поставщиками из других республик, постепенно прекращали существование строительные организации, домостроительные комбинаты и предприятия по производству строительных материалов. К 1992-1993 годам, в условиях различных военных и гражданских противостояний, строительный процесс в Грузии фактический полностью приостановился. Огромная масса рабочих, квалифицированных специалистов осталась без работы. После многолетней стагнации, продолжавшейся 15-16 лет, в Грузии возобновилось строительство сначала жилья, а затем и других объектов. Наиболее высокими темпами ведется строительство гостиниц и объектов туристической инфраструктуры, гидроэлектростанций, автомобильных и железных дорог. Начато строительство нового города у Черного моря – Лазики, который через три-четыре года должен стать самым современным городом страны с населением почти 500 тыс. человек. Между тем местным рабочим с каждым годом все сложнее трудоустроиться, так как недостаточный опыт работы и квалификации не позволяют им конкурировать с иностранными рабочими, число которых постепенно увеличивается в стране с либерализацией эмиграционной политики.

Основными инвесторами строительных работ, как правило, являются международные донорные организации или отдельные иностранные лица, которые по своему усмотрению выбирают строительные компании. Поэтому в большинстве случаев генподрядчиками оказываются иностранные строительные компании, обладающие хорошей материально-технической базой, многолетним опытом работы и достаточно квалифицированным составом рабочих. В таких условиях, девалифицированные местные рабочие не имеют ни малейшего шанса получить работу в этих компаниях.

Законом «О государственных закупках Грузии» предусмотрено, что при осуществлении закупок из бюджетных средств победившая строи-

тельная организация должна обеспечить трудоустройство не менее 70% местных рабочих из всех, занятых на данном строительстве. Закона об ограничении количества иностранных граждан, занятых на строительных работах, осуществляемых негосударственным финансированием, пока нет. Чтобы заинтересовать иностранные компании местными квалифицированными рабочими, необходимо было найти пути их подготовки и переподготовки.

Для исправления создавшегося положения, агентством США по международному развитию (**USAID**), за период с мая 2008 года по май 2011 года был осуществлен проект «Профессионального образование в Грузии». Проектом была предусмотрена краткосрочная подготовка квалифицированных рабочих кадров строительного профиля по основным специальностям: каменщик, бетонщик, арматурщик, штукатурщик, плиточник, маляр, электромонтажник, сантехник и др. Занятия велись по стандартам инженерного корпуса армии США, ведущего строительство объектов в более 80 странах мира. Одномесячные интенсивные курсы проводились под руководством опытных иностранных и местных специалистов в современно оснащенных и хорошо оборудованных мастерских. Занятия предусматривали интенсивную, 7-часовую практическую подготовку учащихся без перерывов, что приближено к реальной работе на объекте. Необходимые теоретические вопросы рассматривались в ходе практических занятия. В итоге учащиеся получали достаточные профессиональные навыки за довольно короткий срок. Однако за один месяц на достаточно высоком уровне освоить или вспомнить свою специальность удавалось не каждому. Число слушателей, на хорошем уровне завершивших названные курсы составляло всего 15-20%. Впоследствии продолжительность учебы была продлена до трех месяцев, после чего выпускники для прохождения полноценной производственной практики направлялись на один месяц на строительный объект. Многие смогли непосредственно на рабочих местах проявить себя с лучшей стороны и, получить там же постоянную работу и возможность еще больше повысить свою квалификацию. Такой подход к подготовке и переподготовке строительных кадров оказался настолько успешным, что начатая в одном из профессиональных центров в Тбилиси программа вызвала большую заинтересованность по всей стране. Однако ввиду ограничения средств, выделяемых на осуществление данной программы, аналогичные курсы, с учетом географического расположения и обеспечения доступности жителей других регионов страны, были открыты лишь в городах Кутаиси, Гори и Кобулет.

За три года в целом по Грузии, в четырех профтехучилищах было подготовлено почти 5000 специалистов строительного профиля. На кур-

сах принимались граждане в возрасте с 16 лет, без ограничения предельного возраста и пола. Свыше 95% выпускников после окончания курсов получили международные сертификаты. Многим из них этот документ и полученные на курсах знания помогли найти работу не только в Грузии, но и за границей. **Выводы**

1. С возрастанием иностранных инвестиций и либерализацией эмиграционной политики в Грузии, с целью обеспечения трудоустройства местных рабочих на строительных объектах страны, необходимо принять государственный закон, по которому инвесторы в обязательном порядке должны трудоустраивать на финансируемых ими объектах определенную часть местных рабочих, как это предусмотрено в законе «О государственных закупках Грузии».

2. Для обеспечения полноценной конкуренции иностранным рабочим, число которых постоянно растет в Грузии, необходимо наладить подготовку и переподготовку квалифицированных специалистов строительного профиля в профессионально-технических училищах страны.

3. Проект **USAID** «Профессиональное образование в Грузии» показал, что обладая хорошей материально-технической базой за довольно короткий срок можно осуществить подготовку и переподготовку специалистов любого возраста, которые могут самостоятельно найти работу на строительных объектах не только Грузии, но и за ее пределами.

CUPRINS

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

Gheorghe Ciobanu Jurnalism – o profesie riscantă.....	3
Olesea Coblean Rolul specialiștilor în informare și documentare în asigurarea accesului la informația de interes public.....	5
Andrei Dumbrăveanu Aspecte ale formării unor noi elite în Republica Moldova.....	8
Georgeta Stepanov Rolul știrii de agenție în mediatizarea procesului de integrare europeană a Republicii Moldova. Cazul „Moldpres”	10
Ana Viziru-Stegarescu Mass-media – gestionarul imaginii liderilor politici.....	13
Ana Viziru-Stegarescu Planul de comunicare – instrument de elaborare a strategiei de comunicare ..	16
Vasile Malanețchi Pledoarii pentru o știință a editării cărților	19
Mariana Tacu Efectele new media vs psihologia cognitivă aplicată	22
Mariana Marcu Mass-media – formator al conștiinței naționale a tinerilor	25
Mihai Lescu Libertatea de exprimare în societatea democratică	28
Mihai Lescu Afirmarea abecedarului ca manual elementar pentru instruire	31
Lucia Grosu Relațiile publice și activitățile conexe: probleme ale interferenței.....	34
Ana Gudima Repozitoriul instituțional: parteneriat durabil cu facultățile	37
Natalia Cheradi Studierea necesităților de formare a utilizatorilor serviciilor informaționale în mediul universitar	40
Nelly Țurcan Contribuția oamenilor de știință la comunicarea științei.....	43
Dumitru Țurcanu Despre profesionalism sau este jurnalistul un om obișnuit?	46
Cristian Ghena Introducere în jurnalismul sportiv.....	49
Natalia Zavtur Probleme ale elaborării politicilor de achiziții în bibliotecile din Republica Moldova.....	52

Boris Parfentiev Mass-media: factori ce influențează politicile editoriale	55
--	----

Luminița Ermurachi Funcțiile social-culturale ale cărții	58
--	----

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

Vladimir Guțu Axiomatica în educație	61
Elena Muraru Incluziunea – aspect important al dimensiunii sociale în învățământul superior	64
Otilia Dandara, Corina Donos Influența motivației asupra cererii de educație în cadrul studiilor de masterat	67
Viorica Goraș-Postică Negocierea în educație – secvențe conceptual-metodologice	70
Tatiana Repida, Mihai Paiu Noi perspective ale marketingului educațional	73
Rima Bezede Rolul comunității de învățare în edificarea leadershipului paideutic	76
Liliana Poștan Paradigma andragogică de motivare a învățării pe tot parcursul vieții	79
Carolina Platon, Aliona Paladi Aprecieria interpersonală din perspectiva orientărilor implicite și constructive	82
Ana Tarnovschi Rolul comunicării în relația terapeut-pacient	85
Inga Russu Stiluri de abordare a conflictului la nivel de familie	88
Tatiana Pușca Experiențe de utilizare a platformei Moodle în pregătirea viitoarelor cadre didactice	91
Natalia Cojocaru Culpabilitate colectivă vs recunoaștere socială. Reprezentări și implicații psihosociale la nivelul relațiilor intergrupuri	94
Людмила Анцибор Соотношение нарциссических черт характера с макиавеллистическим типом личности	97
Людмила Анцибор, Анжела Николаю Проблемы выбора потенциального брачного партнёра	100
Жанна Раку Формирование коммуникативных способностей как фактор успешной социализации дошкольников	103

Валентина Курсанова	
Методика преподавания экологии для студентов морских специальностей	106
Monica Opreș	
Femeia și rolul ei în viața religioasă a familiei și parohiei	109
Dorin Opreș	
John Locke și începuturile abordării interdisciplinare a educației	111
Veronica Gorincioi	
Impactul satisfacției în muncă asupra arderii emoționale la profesorii universitari	113
Zinaida Bolea	
Conceptul de <i>sine fals</i> și spațiul de formare al psihologului	116
Valeria Pascaru-Goncear	
Competența de consiliere psihopedagogică: abordare transdisciplinară	119
Carolina Platon, Zada Badarnie	
Factorii adaptării școlare	122
Efrat Baranetz	
The role of effective use of ict for education, with regard to the teaching learning process	125
Miri Gil, Valentina Bodrug-Lungu	
Leadership and excellence in school	128
Orly Nissel, Valentina Bodrug-Lungu	
Impact of curriculum on the achievements of students in israel	131
Hussam Samara Wattad	
Teacher training in Israel	133
Liana Tăușan	
Reforma curriculară în România. Particularități ale curriculumului pentru învățământul preșcolar și primar specifice domeniului științe ale naturii	136
Sorin-Avram Vîrtop	
Sistemele educationale de la educarea potentialului la evaluarea rezultatelor ...	138

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

Aliona Chira	
Influența economicului asupra dinamicii autorității din cadrul familiei	139
Anastasia Oceretnîi	
Violența în mediul școlar – atitudini și practici ale elevilor din mun. Chișinău	142
Aliona Onofrei	
Modernizarea serviciilor sociale în Republica Moldova – elementul-cheie pentru un sistem eficient de asistență socială	145
Nicoleta Croitoru, Oleg Bulgaru	
Aspecte ale integrării tinerilor specialiști în cadrul colectivelor pedagogice ...	148
Diana Cheianu-Andrei	
Integrarea profesională a migranților moldoveni peste hotare	151
Maria Bulgaru	
Învățământul de asistență socială în fața provocărilor globale	154

<i>Cristina Coroban, Maria Bulgaru</i>	
Raporturi interpersonale în sistemul familial	157
<i>Stela Milicenco</i>	
Domeniul de supervizare în asistența socială: în căutarea propriei identități	160
<i>Ludmila Proca</i>	
Reglementări juridice privind protecția socială a persoanelor cu dizabilități	163
<i>Silvia Gidei</i>	
Aspecte socioasistențiale ale reintegrării persoanelor eliberate din detenție	166
<i>Valentina Movila</i>	
Rolul educației în formarea competențelor și a conștiinței axiologice a personalității tânărului	169
<i>Iurii Gațcan</i>	
Mecanisme europene anticorupționale	172
<i>Владимир Блажко</i>	
Роль социального капитала в формировании политической элиты: региональные особенности	175
<i>Ираклий Кварая, Кетеван Кутателадзе, Элисабед Малания</i>	
Проблемы трудоустройства местных рабочих на строительстве и пути их решения на примере Грузии	178